ROMÂNIA
şi
MINORITĂŢILE

COLECŢIE DE DOCUMENTE

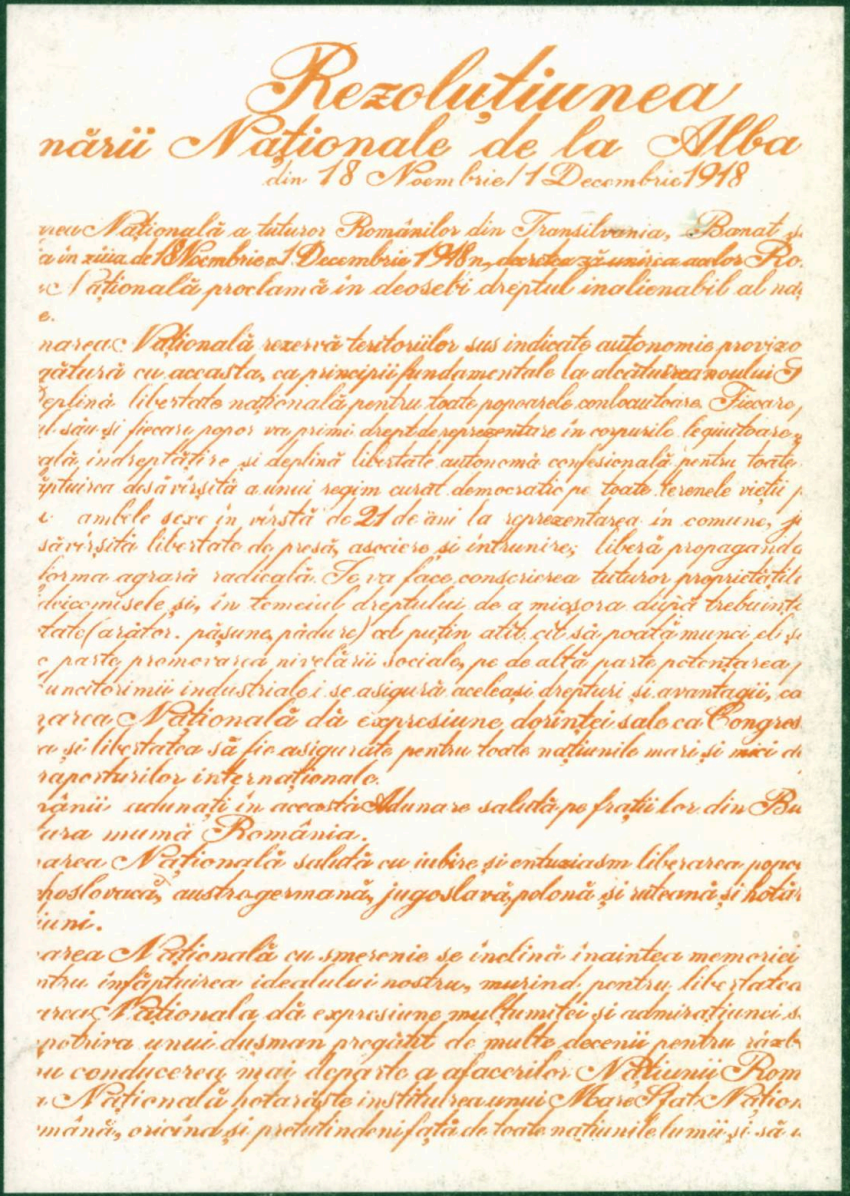

Rezoluţiunea
nării Naţionale de la Alba
din 18 Noembrie/1 Decembrie 1918

nea Naţională a tuturor Românilor din Transilvania, Banat ş
a în ziua de 18 Noembrie v. 1 Decembrie 1918 n., decretează unirea acelor Ro
Naţională proclamă în deosebi dreptul inalienabil al naţ
e.
narea Naţională rezervă teritoriilor sus indicate autonomie provizo
gătură cu aceasta, ca principii fundamentale la alcătuirea noului S
Deplină libertate naţională pentru toate popoarele conlocuitoare. Fiecare
l sau şi fiecare popor va primi drept de reprezentare în corpurile legiuitoare
ală îndreptăţire şi deplină libertate autonomă confesională pentru toate
ăptuirea desăvîrşită a unui regim curat democratic pe toate terenele vieţii
ambele sexe în vîrstă de 21 de ani la reprezentarea în comune, ş
săvîrşită libertate de presă, asociere şi întrunire; liberă propaganda
forma agrară radicală. Se va face conscrierea tuturor proprietăţile
deicomisele şi, în temeiul dreptului de a micşora după trebuinţ
tate (arător, păşune, pădure) cel puţin atît cît să poată munci el şi
e parte promovarea nivelării sociale, pe de altă parte potenţarea
uncitorimii industriale i se asigură aceleaşi drepturi şi avantagii, ca
ţarea Naţională dă expresiune dorinţei sale ca Congres
a şi libertatea să fie asigurate pentru toate naţiunile mari şi mici d
raporturilor internaţionale.
ânii adunaţi în această Adunare salută pe fraţii lor din Bu
ara mumă România.
area Naţională salută cu iubire şi entuziasm liberarea popo
hoslovacă, austro-germană, jugoslavă, polonă şi ruteană şi hotăr
iuni.
area Naţională cu smerenie se înclină înaintea memoriei
ntru înfăptuirea idealului nostru, murind pentru libertatea
rea Naţionala dă expresiune mulţumiţei şi admiraţiunei s
potriva unui duşman pregătit de multe decenii pentru răzb
u conducerea mai departe a afacerilor Naţiunii Rom
Naţională hotărăşte institutrea unui Mare Sfat Nation
mână, oricînd şi pretutindeni faţă de toate naţiunile lumii şi să

PRO EUROPA

ROMÂNIA ŞI MINORITĂŢILE

Redactor: Smaranda Enache

Traducerile neoficiale: Mihaela Ignat, Judit-Andrea Kacsó, Cornelia Lupu

ROMÂNIA și MINORITĂȚILE

COLECȚIE DE DOCUMENTE

EDITURA PRO EUROPA
1997

© Editura PRO EUROPA, 1997

Acest volum a apărut cu sprijinul Fundației BILANCE (Olanda) și Fundației Heinrich Böll (Germania)

Pentru concursul dat la publicarea acestei lucrări, se cuvin mulțumiri Comitetului Helsinki Român (APADOR-CH), lui Valentin Stan, Ministerului Român al Afacerilor Externe, Centrului de Informare și Documentare al Consiliului Europei la București.

Cuprins

Cuvînt înainte 7

DOCUMENTE INTERNE

Rezoluţiunea Adunării Naţionale de la Alba-Iulia 9
Constituţia din 28 martie 1923 10
Constituţia din 27 februarie 1938 11
Legea Nr. 86 pentru Statutul Naţionalităţilor Minoritare 12
Regulamentul Nr. 12 pentru aplicarea legii Nr. 86 17
Constituţia din 13 aprilie 1948 24
Constituţia din 24 septembrie 1952 25
Constituţia din 21 august 1965 26
Codul de procedură penală adoptat la 12 noiembrie 1968 27
Legea învăţămîntului Nr.28 din 1978 28
Declaraţia Frontului Salvării Naţionale cu privire la drepturile minorităţilor naţionale din România din 6 ianuarie 1990 (?) 28
Declaraţia Guvernului României cu privire la minorităţile naţionale 30
Constituţia din 21 noiembrie 1991 33
Legea administraţiei publice locale Nr. 69 din 28 noiembrie 1991 36
Declaraţia Guvernului României 25 martie 1992 37
Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului Nr.68 din 15 iulie 1992 38
Legea privind alegerile locale nr.70 din 26 noiembrie 1992 38
Declaraţia Ministerului Afacerilor Externe 23 decembrie 1992 39
Hotărîrea Guvernului Românie privind organizarea şi funcţionarea Consiliului pentru Minorităţile Naţionale Nr. 137 din 6 aprilie 1993 40
Legea privind arborarea drapelului României, intonarea imnului naţional şi folosirea sigiliilor cu stema României de către autorităţile şi instituţiile publice Nr. 75 din 1994 42
Legea învăţămîntului Nr.84 din 1995 43

DOCUMENTE INTERNAŢIONALE

Tratat între principalele Puteri Aliate şi Asociate şi România 47
Tratat de pace între Puterile Aliate şi Asociate şi Ungaria 51
Convenţie între Regatul României şi Regatul Iugoslaviei, relativ la Regulamentul şcolilor primare minoritare din Banat 51
Carta Organizaţiei Naţiunilor Unite (O.N.U.) 58
Tratatul de pace între România şi puterile aliate şi asociate 58
Declaraţia Universală a Drepturilor Omului 59
Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale 60
Primul protocol adiţional la Convenţie 61
Convenţia privind lupta împotriva discriminării în domeniul învăţămîntului 62

Convenţia internaţională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială 65
Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice 69
Pactul internaţional cu privire la drepturile economice, sociale şi culturale 71
Actul Final de la Helsinki al Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare în Europa 71
Documentul Final al Reuniunii C.S.C.E. de la Madrid 72
Documentul Final al Reuniunii Follow-up a C.S.C.E. de la Viena 73
Documentul Reuniunii de la Copenhaga al Conferinţei
asupra Dimensiunii Umane a C.S.C.E. 74
Carta de la Paris pentru o Nouă Europă 77
Recomandarea 1134 (1990) al Consiliului Europei cu privire la drepturile minorităţilor ... 79
Raportul întîlnirii C.S.C.E. a experţilor de minorităţi naţionale, Geneva, 19 iulie 1991 82
Documentul Reuniunii de la Moscova al Conferinţei asupra Dimensiunii Umane C.S.C.E. .. 87
Deciziile de la Helsinki 89
Recomandarea 1177 cu privire la drepturile minorităţilor 91
Carta Europeană a Limbilor Regionale sau Minoritare 94
Declaraţie cu privire la drepturile persoanelor aparţinînd
minorităţilor naţionale, etnice, religioase şi lingvistice 108
Tratat între România şi Republica Federală Germania 111
Recomandarea 1201 114
Declaraţia de la Viena a Conferinţei la nivel înalt a şefilor de state şi de guverne
ai statelor membre ale Consiliului Europei 120
Recomandarea 1203 (1993) referitoare la romii (ţiganii) din Europa 121
Carta cetăţeniei şi drepturile minorităţilor în Uniunea Europeană 125
Convenţia-Cadru pentru protecţia minorităţilor naţionale 128
Raport Explicativ 136
Comentariu asupra prevederilor Convenţiei-cadru 140
Ordinul nr. 513 cu privire la drepturile minorităţilor naţionale 154
Recomandarea 1285 referitoare la drepturile minorităţilor naţionale 155
Recomandarea 1300 referitoare la protecţia drepturilor minorităţilor 158
Tratat de înţelegere, cooperare şi bună vecinătate între România şi Republica Ungară 161

PROIECTE DE LEGI

Legea minorităţilor naţionale, varianta 1
Iniţiator Consiliul pentru Minorităţile Naţionale 167
Legea Minorităţilor Naţionale, varianta 2
Iniţiator: Consiliul pentru Minorităţile Naţionale 178
Legea minorităţilor naţionale
Iniţiator: Grupul Parlamentar al minorităţilor naţionale 186
Lege privind minorităţile naţionale şi comunităţile autonome
Iniţiator: Grupul Parlamentar al UDMR din Camera Deputaţilor 195
Legea protecţiei minorităţilor naţionale din România
Iniţiator: Forumul Democratic al Germanilor 211
Lege privind minorităţile naţionale
Iniţiator: APADOR-Comitetul Helsinki Român 221

Cuvînt înainte

„România şi minorităţile" apare într-un moment cînd multe lucrări similare au văzut lumina tiparului sub îngrijirea îndeosebi a unor organizaţii ale societăţii civile, dar şi a unor instutuţii sau organisme guvernamentale.

Ideea lucrării de faţă s-a născut într-un moment mult mai îndepărtat decît apariţia sa şi anume pe cînd Alianţa Civică, în anul de graţie 1991, adopta la întîiul său Congres o Declaraţie cu privire la protecţia minorităţilor, în preambulul căreia se menţionau Declaraţia de la Alba Iulia din 1918, Tratatul minorităţilor din 1919 ş.a. Îndată după Congres, Ministerul Afacerilor Externe, sub semnătura ministrului de atunci, Adrian Năstase, expedia Alianţei Civice o colecţie de citate din tratate, pacte şi convenţii internaţionale la care guvernul român aderase de-a lungul timpului, însoţite de o notă înţepată. Ceea ce surprindea era că lista începea cu un document din1948 (Declaraţia Universală). În spatele acestui fapt, în aparenţă lipsit de semnificaţie, se afla o profundă dispută principială: lucrătorii MAE din 1991, şi din păcate nu numai ei, refuzau să accepte că, şi în chestiunea minorităţilor, România de azi este succesoarea statului născut după primul război mondial. Lucrul este cu atît mai de neînţeles cu cît sărbătoarea naţională a fost fixată la data care evocă ziua de 1 decembrie 1918. În consecinţă, ne-am gîndit că ar fi util să includem în colecţia de faţă, în succesiune cronologică, documente interne şi internaţionale care jalonează tratamentul minorităţilor din România începînd cu 1918. Lista este fatalmente incompletă şi oarecum eclectică.

Capitolul *„Documente interne"* înglobează articole constituţionale şi de lege, paragrafe din coduri de procedură, declaraţii oficiale. Perioada interbelică este modest ilustrată, urmînd ca într-o publicaţie ulterioară să revenim asupra legislaţiei îndreptate spre restrîngerea drepturilor minorităţilor. Perioada comunistă, în care tratamentul discriminatoriu al minorităţilor a atins apogeul, este una a demagogiei declarative, ştiut fiind că în ciuda enunţurilor generoase,

legile adoptate nu erau aplicate. Perioada de după 1989, pentru cititorul avizat, conţine destule dovezi ale comportamentului duplicitar şi conjunctural al alianţei naţional-neocomuniste care a guvernat, pînă de curînd, România.

Capitolul *„Documente internaţionale"* le include atît pe cele care au valoare de obligaţie juridică, cît şi recomandările sau declaraţiile cu valoare politică sau morală adoptate de instituţii şi organisme din care face parte ţara noastră. Aceasta pentru a ilustra evoluţia unor concepte şi mai ales a concepţiei care stă actualmente la baza tratării chestiunii minorităţilor.

În fine, capitolul *„Proiecte de lege"* reţine cîteva (cele mai reprezentative) dintre proiectele de lege a minorităţilor elaborate în România după 1989. Din compararea lor reiese că deosebirile teoretice fundamentale care opun diferitele şcoli de experţi, se regăsesc şi la noi. La ora cînd apare acest volum, adoptarea unei (unor) legi care să asigure o protecţie reală şi eficientă a minorităţilor din România, la nivelul posibilităţilor şi cerinţelor, este un angajament politic ferm asumat de actualul guvern.

Chiar dacă nu explicit, bogăţia de documente interne şi internaţionale conţinute în prezenta colecţie este o demonstraţie a faptului că protecţia minorităţilor are în România şi în instituţiile internaţionale din care ea face parte o istorie şi o experienţă considerabile, chiar dacă nu (încă) transpuse într-un cadru juridic impecabil. Tot implicit, colecţia semnalează faptul că, la momentul 1918, elita politică românească, îndeosebi cea provenind din Transilvania, era pe deplin edificată în chestiunea minorităţilor şi adopta poziţii care se înscriau în avangarda gîndirii europene din domeniu. O atitudine pe care nu putem decît să ne-o dorim şi pe viitor.

Smaranda Enache

Rezoluțiunea Adunării Naționale de la Alba-Iulia

din 18 Noembrie / 1 Decembrie 1918

I. Adunarea Națională a tuturor Românilor din Transilvania, Banat şi Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia în ziua de 18 Noembrie *v.* 1 Decembrie *n.*, decretează unirea acelor Români şi a tuturor teritoriilor locuite de dînşii cu România.

Adunarea Națională proclamă în deosebi dreptul inalienabil al națiunii române la întreg Banatul cuprins între rîurile Mureş, Tisa şi Dunăre.

II. Adunarea Națională rezervă teritoriilor sus indicate autonomie provizorie pînă la întrunirea Constituantei aleasă pe baza votului universal.

III. În legătură cu aceasta, ca principii fundamentale la alcătuirea noului Stat Român, Adunarea Națională proclamă următoarele:

1. Deplină libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare. Fiecare popor se va instrui, administra şi judeca în limba sa proprie prin indivizi din sînul său şi fiecare popor va primi drept de reprezentare în corpurile legiuitoare şi la guvernarea țării în proporție cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc.

2. Egală îndreptățire şi deplină libertate autonomă confesională pentru toate confesiunile din Stat.

3. Înfăptuirea desăvîrşită a unui regim curat democratic pe toate terenele vieții publice. Votul obştesc direct, egal, secret, pe comune, în mod proporțional, pentru ambele sexe în vîrstă de 21 de ani la reprezentarea în comune, județe ori parlament.

4. Desăvîrşită libertate de presă, asociere şi întrunire; liberă propagandă a tuturor gîndirilor omeneşti. [...] ❑

Constituţia din 28 martie 1923

Articolul 1

Regatul României este un Stat naţional unitar şi indivizibil.

Articolul 5

Românii, fără deosebire de origine etnică, de limbă sau de religie, se bucură de libertatea conştiinţei, de libertatea învăţământului, de libertatea presei, de libertatea întrunirilor, de libertatea de asociaţie, şi de toate libertăţile şi drepturile stabilite prin legi.

Articolul 7

(1) Deosebirea de credinţe religioase şi confesiuni, de origină etnică şi de limbă, nu constituie în România o piedică spre a dobîndi drepturile civile şi politice şi a le exercita.

Articolul 8

(1) Nu se admite în Stat nici o deosebire de naştere sau de clase sociale.

(2) Toţi Românii, fără deosebire de origine etnică, de limbă sau de religie, sînt egali înaintea legii şi datori a contribui fără deosebire la dările şi sarcinile publice.

Articolul 22

(1) Libertatea conştiinţei este absolută.

(2) Statul garantează tuturor cultelor o deopotrivă libertate şi protecţiune, întrucît exerciţiul lor nu aduce atingere ordinei publice, bunelor moravuri şi legilor de organizare ale Statului.

Articolul 28

(1) Românii, fără deosebire de origine etnică, de limbă sau de religie, au dreptul de a se aduna paşnici şi fără arme, conformîndu-se legilor cari regulează exercitarea acestui drept, pentru a trata tot felul de chestiuni; întru aceasta nu este trebuinţă de autorizare prealabilă.

Articolul 29

(1) Românii, fără deosebire de origine etnică, de limbă sau de religie, au dreptul a se asocia, conformîndu-se legilor cari regulează exerciţiul acestui drept.

Articolul 64

Adunarea deputaţilor se compune din deputaţi aleşi de cetăţenii Români majori, prin vot universal, egal, direct, obligator şi secret pe baza reprezentării minorităţii.

Articolul 108

(1) Instituţiunile judeţene şi comunale sînt regulate de legi.

(2) Aceste legi vor avea de bază descentralizarea administrativă.

(3) Membrii consiliilor judeţene şi consiliilor comunale sînt aleşi de către cetăţenii români prin votul universal, egal, direct, secret, obligatoriu şi cu reprezentarea minorităţii, după formele prevăzute de lege. [...]

Articolul 119

(1) Tot Românul, fără deosebire de origine etnică, de limbă sau de religie, face parte din unul din elementele puterii armate, conform legilor speciale. ❑

Constituţia din 27 februarie 1938

Articolul 1

Regatul României este un Stat Naţional, unitar şi indivizibil.

Articolul 4

Toţi Românii, fără deosebire de origine etnică şi credinţă religioasă, sînt datori: a socoti Patria drept cel mai de seamă temei al rostului lor în viaţă, a se jertfi pentru apărarea integrităţii, independenţei şi demnităţii ei; a contribui prin munca lor la înălţarea ei morală şi propăşirea ei economică; a îndeplini cu credinţă sarcinile obşteşti ce li se impun prin legi şi a contribui de bună voie la împlinirea sarcinilor publice, fără de care fiinţa Statului nu poate vieţui.

Articolul 5

Toţi cetăţenii români, fără deosebire de origine etnică şi credinţă religioasă, sînt egali înaintea legii, datorîndu-i respect şi supunere.

Nimeni nu se poate socoti deslegat de îndatoririle sale civile ori militare, publice ori particulare, pe temeiul credinţei sale religioase sau de orice altfel.

Articolul 19

(2) Statul garantează tuturor cultelor o deopotrivă libertate şi protecţiune, întru cît exerciţiul lor nu aduce atingere ordinei publice, bunelor moravuri şi Siguranţei Statului.

(3) Biserica ortodoxă creştină şi cea greco-catolică sînt biserici româneşti. Religia creştină ortodoxă fiind religia marei majorităţi a Românilor, biserica

ortodoxă este biserica dominantă în Statul Român, iar cea greco-catolică are întîietate faţă de celelalte culte. ❑

Legea Nr. 86 pentru Statutul Naţionalităţilor Minoritare

Ministerul Naţionalităţilor Minoritare
Decretul Nr. 309 din 6 februarie 1945
Monitorul Oficial Nr. 30 din 7 februarie 1945

CAPITOLUL I
DISPOZIŢIUNI GENERALE

Articolul 1

Toţi cetăţenii români sînt egali în faţa legii şi se bucură de aceleaşi drepturi civile şi politice, fără deosebire de rasă, naţionalitate, limbă sau religie.

Articolul 2

Se interzice cercetarea originei etnice a cetăţenilor români, în vederea stabilirii situaţiunii lor juridice.

Articolul 3

Deosebirea de limbă, de religie, de rasă sau de naţionalitate, nu poate constitui o piedică pentru nici un cetăţean român, pentru dobîndirea sau folosirea drepturilor civile şi politice, sau pentru admiterea în funcţiunile publice sau pentru exercitarea oricărei profesiuni.

Articolul 4

Cetăţenii români, aparţinînd unor naţionalităţi de altă limbă, rasă sau religie, decît cea română, se vor bucura de acelaşi tratament şi de aceleaşi garanţii în drept şi în fapt, ca şi ceilalţi cetăţeni români.

Orice îngrădire, directă sau indirectă a drepturilor cetăţenilor, sau invers, stabilirea de privilegii, directe sau indirecte, pentru cetăţeni, pe temeiul rasei,

religiei sau naţionalităţii lor, precum şi orice propovăduire a exclusivismului sau a urei şi disprețului de rasă, religie sau naţionalitate, se pedepsesc de lege.

Articolul 5

Fiecare cetăţean român este singur îndreptăţit a-şi stabili limba maternă sau naţionalitatea sa. Orice amestec din partea oricărei autorităţi în această privinţă, este interzisă, organele oficiale fiind obligate a accepta indicaţia cetăţeanului respectiv.

CAPITOLUL II
DISPOZIŢIUNI SPECIALE

SECŢIA I. DISPOZIŢIUNI PRIVITOARE LA LIMBĂ

Articolul 6

Limba oficială a Statului Român este limba română. Totuşi, în acele teritorii administrative sau circumpscripţii judecătoreşti, unde o parte a populaţiei este de altă limbă decît cea română, se vor aplica cele arătate în articolul 8 şi următorul.

Articolul 7

În relaţiunile particulare, ca de pildă corespondenţă, convorbiri telefonice, etc., în industrii şi comerţ, în materii de religie, presă, publicaţiuni de orice natură, sau în adunări publice, cetăţenii români pot întrebuinţa în mod liber şi fără nici o restricţie orice limbă.

Articolul 8

Tribunalele şi judecătoriile care au competenţa asupra unei circumscripţii judecătoreşti, în care potrivit ultimului recensămînt, cel puţin 30% din locuitori, sînt de limba maternă comună a populaţiei respective, dar alta decît cea română, sînt obligate:

a) A accepta orice script prezentat de locuitorii circumscripţiilor respective care formează cota de 30%, în limba lor fără a se pretinde şi o traducere în limba Statului;

b) A se pronunţa asupra acestor scripte în aceeaşi limbă;

c) A asculta partea în limba sa maternă.

Articolul 9

Ministerul Justiţiei stabileşte, în baza datelor statistice oficiale, care anume sînt tribunalele şi judecătoriile prevăzute în articolul 8.

Articolul 10

Autorităţile comunale şi judeţene care au competenţa teritorială asupra unui district administrativ, în care potrivit ultimului recensămînt, numărul cetăţenilor de limbă maternă comună, alta decît cea română, este de cel puţin 30% din totalul locuitorilor acelui district, sînt obligate:

a) A accepta orice fel de scripte, din partea locuitorilor ce formează cota de 30%, în limba lor maternă, fără a pretinde ca aceştia să prezinte şi o traducere în limba oficială a Statului;

b) A se pronunţa asupra scriptelor înaintate, în aceaşi limbă;

c) A asculta partea în limba sa maternă;

d) În consiliile comunale şi judeţene ale unor asemenea districte teritoriale, membrii aleşi sau de drept ai naţionalităţilor de 30%, vor putea lua cuvîntul în limba lor maternă.

Articolul 11

Ministerul de Interne, în baza datelor statistice oficiale, stabileşte care anume sînt comunele şi judeţele prevăzute de articolul precedent.

Articolul 12

Magistraţii şi funcţionarii instanţelor şi autorităţilor administrative prevăzute de articolele 9 şi 11, vor trebui să cunoască şi limba naţionalităţilor respective.

Articolul 13

Ziarele şi publicaţiile periodice ce apar în altă limbă decît cea română vor putea indica în limba respectivei minorităţi atît numele localităţii unde ziarul apare cît şi numele celorlalte localităţi ale ţării.

Articolul 14

Numele de familie ale cetăţenilor, în registrele şi documentele de stare civilă, se vor scrie numai în forma şi cu ortografia originală, dovedită cu actele personale ale cetăţeanului respectiv.

Articolul 15

În oraşele şi comunele rurale unde conform ultimului recensămînt cel puţin 30% din totalul locuitorilor este de limba maternă comună, alta decît cea română, numele străzilor vor trebui să fie indicate şi în limba naţionalităţilor respective.

Articolul 16

Funcţionarii publici, de orice categorie, numiţi în baza diplomelor sau certificatelor eliberate de instituţii de învăţămînt recunoscute de Stat, nu vor putea fi supuşi sub nici un motiv, vreunui examen de limbă română.

Articolul 17

Legile intervenite de la 23 august 1944, precum şi regulamentele lor de aplicare, vor fi traduse în colecţie oficială, în limbile acelor naţionalităţi conlocuitoare, care reprezintă cel puţin 5% din populaţia totală a ţării, conform ultimului recensământ.

Regulamentele, ordonanţele şi comunicatele autorităţilor locale se vor publica în limba naţionalităţii care constituie cel puţin 30% din populaţia judeţului respectiv sau localităţii respective.

SECŢIA II. DISPOZIŢIUNI PRIVITOARE LA ÎNVĂŢĂMÂNT

Articolul 18

Statul Român asigură învăţământul în limba maternă prin şcolile de Stat primare, secundare şi superioare pentru naţionalităţile conlocuitoare care posedă un număr suficient de şcolari solicitanţi şi cu excepţia localităţilor unde şcolile particulare confesionale corespund acestei necesităţi. Corpul didactic în şcolile de Stat, sau secţiile lor, de altă limbă decît cea română, va fi recrutat de preferinţă din naţionalitatea respectivă.

Articolul 19

Dispoziţiunile ce se aplică şcolilor particulare confesionale româneşti, se aplică şi şcolilor particulare confesionale ale naţionalităţilor.

Articolul 20

La examenele, inclusiv bacalaureatul, atît în şcolile de Stat, sau secţiile lor, de altă limbă decît cea română, cît şi în şcolile particulare confesionale ale naţionalităţilor respective, elevii vor fi examinaţi în limba în care li s-au predat materiile, în afară de cazul că însuşi elevul doreşte să fie examinat în limba română.

Articolul 21

Şcolile particulare confesionale ale naţionalităţilor se vor bucura de acelaşi sprijin material al Statului, ca şi şcolile particulare confesionale româneşti.

Articolul 22

Pe lîngă Facultatea de Drept şi cea de Litere şi Filozofie de la Universitatea din Cluj, se vor înfiinţa catedre cu limba de predare maghiară şi germană, după necesităţi, avîndu-se în vedere numărul studenţilor respectivi.

SECŢIA III. DISPOZIŢIUNI PRIVITOARE LA CULTE

Articolul 23

Cultele recunoscute îşi administrează bunurile lor potrivit statutelor sau actelor de fundaţiune, conform legii asupra regimului general al cultelor.

Articolul 24

Este interzis amestecul autorităţilor administrative în chestiunile de serviciu religios al cultelor recunoscute în afară de controlul Ministerului Cultelor.

Articolul 25

Preoţii tuturor cultelor recunoscute la pregătire egală şi grade ierarhice egale, vor fi în mod egal salarizaţi, întru cît confesiunile lor vor reprezenta numărul prevăzut de legea regimului cultelor pentru a se putea bucura de sprijinul material al Statului.

CAPITOLUL III

DISPOZIŢIUNI FINALE ŞI TRANSITORII

Articolul 26

Ministerul Naţionalităţilor Minoritare, de comun acord cu Ministerul Justiţiei vor lua măsurile legislative necesare pentru soluţionarea tuturor cererilor rămase nerezolvate, înaintate în baza decretului lege pentru modificarea şi completarea unor dispoziţiuni din legea privitoare la dobîndirea cetăţeniei române apărută în Monitorul Oficial Nr. 171 din 27 iulie 1939 şi pentru acordarea unui nou termen de înscriere.

Articolul 27

Ministerul Naţionalităţilor se va îngriji de executarea dispoziţiunilor prezentei legi.

Toate organele administrative şi poliţieneşti vor executa dispoziţiunile acestui minister, date în legătură cu aplicarea legii de faţă.

Plîngerile cetăţenilor români de orice confesiune sau naţionalitate, pentru violare sau greşită aplicare a principiilor stabilite prin această lege, se vor adresa Ministerului Naţionalităţilor Minoritare.

Articolul 28

Toate dispoziţiunile anterioare legale sau regulamentare contrarii prezentei legi sînt şi rămîn abrogate. ❑

Regulamentul Nr. 12* pentru aplicarea Legii Nr. 86

din 7 Februarie 1945 pentru Statutul Naţionalităţilor
Preşedenţia Consiliului de Miniştri
Decretul Nr. 2760 din 10 Septembrie 1946
Monitorul Oficial Nr. 218 din 20 Septembrie 1946

CAPITOLUL I

DISPOZIŢIUNI GENERALE

Articolul I (Art. 1 din Statut)

Toţi cetăţenii români sînt egali în faţa legii.

Cetăţenii români fără deosebire de rasă, naţionalitate, limbă, religie, naştere sau clasă socială, se bucură de aceleaşi drepturi civile şi politice şi aceleaşi îndatoriri.

Articolul II (Art. 2 din Statut)

Se interzice cercetarea originei etnice a cetăţenilor români, în vederea stabilirii situaţiunii lor juridice.

Toţi cetăţenii români care prin eroare sau greşită interpretare a unor dispoziţiuni din trecut, sînt consideraţi ca aparţinînd unei naţionalităţi, alta decît cea căreia aparţin în realitate şi care au interesul să-şi precizeze adevărata lor naţionalitate (origine etnică în concepţia rasială din trecut), vor putea cere stabilirea situaţiunii lor juridice, potrivit art. 2, lit. d, al .3, din Legea Nr. 629 din 6 August 1945 şi regulamentului acelei legi.

Articolul III (Art. 3 din Statut)

Deosebirea de rasă, naţionalitate, limbă sau religie, nu poate constitui, pentru nici un cetăţean român, o piedică în dobîndirea şi folosirea drepturilor civile şi politice în admiterea în funcţiuni publice ori în exercitarea vreunei meserii sau profesiuni.

Orice amestec din partea autorităţilor publice, în scopul îngrădirii exerciţiului acestor drepturi, este interzis.

---

* Regulamentul a apărut numerotat greşit (Nr.11) în Monitorul Oficial. Urmează rectificarea. Textul regulamentului a fost corectat conform rectificării apărute în Monitorul Oficial Nr. 346 din 23 octombrie 1945.

Articolul IV (Art. 4 din Statut)

Statutul garantează tuturor cetăţenilor români, fără deosebire de rasă, naţionalitate sau limbă, libertatea şi egalitatea de tratament în drept şi în fapt, în faţa autorităţilor publice de orice fel.

Stabilirea de privilegii sau îngrădirea directă ori indirectă a drepturilor cetăţenilor români pe temeiul vreunuia din considerentele enumerate la art. I, precum şi propovăduirea exclusivismului, urei sau disprețului de rasă, religie ori naţionalitate, se pedepsesc potrivit dispoziţiunilor Legii Nr. 630 din 6 August 1945.

Autorităţile sînt obligate a interveni ori de cîte ori se încearcă nesocotirea acestor dispoziţiuni de către organe oficiale sau persoane particulare.

Articolul V (Art. 5 din Statut)

Subsecretariatul de Stat al Naţionalităţilor este, potrivit legilor de organizare şi dispoziţiunilor Legilor Nr. 86 din 7 Februarie 1945 şi Nr. 629 din 6 August 1945, autoritatea ierarhică administrativă supremă pentru rezolvarea problemelor în legătură cu aplicarea Statutului Naţionalităţilor.

Articolul VI (Art. 6 din Statut)

Orice cetăţean român este liber îndreptăţit a-şi stabili naţionalitatea şi limba sa maternă, în cadrul potrivit prevederilor legii Nr. 629 din 6 August 1945 şi regulamentul ei.

CAPITOLUL II

DISPOZIŢIUNI GENERALE

SECŢIA I. DISPOZIŢIUNI PRIVITOARE LA LIMBĂ

Articolul VII. (Art. 6 din Statut)

Limba oficială a Statului este limba română. Limba oficială va fi folosită, în mod corect, de toţi cetăţenii ţării.

Folosirea limbei oficiale este obligatorie pentru toate serviciile publice, cu înlesnirile prevăzute în prezentul regulament.

Articolul VIII. (Art. 6 din Statut*)

Limba oficială a Statului va fi folosită în toate lucrările interioare şi exterioare ale autorităţilor (procese-verbale, constatări, încheieri, hotărîri, sigilii, registre,

* Organele Institutului Central de Statistică sînt obligate a înregistra cu prilejul oricăror operaţiuni statistice sau de recensămînt, datele şi declaraţiile de alegere de naţionalitate, comunicate de cetăţenii români, potrivit dispoziţiunilor legii mai sus menţionate şi regulamentului de aplicare.

imprimate sau operaţiuni scriptice de orice natură), precum şi în corespondenţa de orice fel dintre autorităţile de pe întreg cuprinsul ţării.

Articolul IX (Art. 7 din Statut)

Naţionalităţile conlocuitoare sînt libere de a folosi în relaţiunile particulare orice limbă, fără nici o restricţie.

Articolul X (Art. 7 din Statut)

În materie de comerţ şi industrie, relaţiunile verbale şi corespondenţa particulară scrisă se poate face în orice limbă. De asemenea registrele comerciale şi scriptele de orice fel, vor fi ţinute în limba naţionalităţii respective, fără nici o restricţiune de nici o natură.

Articolul XI (Art. 7 din Statut)

Firmele comerciale particulare vor putea fi scrise în oricare din limbile naţionalităţilor conlocuitoare.

Articolul XII (Art. 7 din Statut)

În relaţiunile particulare privind cultul, întrebuinţarea oricărei limbi este la libera alegere a naţionalităţilor conlocuitoare.

Articolul XIII (Art. 7 din Statut)

Conţinutul corespondenţei particulare va putea fi scris, fără restricţiuni, în limba naţionalităţii conlocuitoare sau în orice altă limbă.

Numele localităţii destinatarului şi a expeditorului, precum şi strada şi numărul vor fi scrise pe plicul corespondenţei particulare, în mod citeţ, în limba română, cu denumirea oficială şi cu litere latine. În cazul cînd corespondenţa este adresată unei autorităţi, denumirea oficială a autorităţilor va trebui să fie scrisă în limba română.

Articolul XIV (Art. 8 din Statut)

Scriptele înaintate judecătoriilor şi tribunalelor, în conformitate cu art. 8 din Statutul Naţionalităţilor, vor putea fi scrise în limba maternă a părţii respective şi vor fi traduse în limba oficială a Statului de către traducătorii juraţi ai Ministerului de Justiţie, potrivit dispoziţiunilor Legii Nr. 536 din 12 Iulie 1945.

Articolul XV (Art. 8 din Statut)

Lucrările de administraţie interioare ale judecătoriilor şi tribunalelor, precum şi actele de procedură, jurnalele, sentinţele, deciziunile, precum şi orice alte hotărîri şi scripte ajutătoare, vor fi întocmite şi ţinute în limba oficială a Statului.

Articolul XVI (Art. 8 din Statut)

Audierea părţilor, martorilor şi informatorilor în limba lor maternă se va face ori de cîte ori aceştia o vor cere.

Artcolul XVII (Art. 8 din Statut)

Reprezentanţii autorităţilor publice, precum şi avocaţii şi ceilalţi auxiliari ai justiţiei, nu se pot prevala de înlesnirile prevăzute de articolul 8 din Statut, privitoare la utilizarea limbei materne.

Articolul XVIII (Art. 9 din Statut)

Pînă la publicarea unui nou recensămînt oficial, Ministerul Justiţiei stabileşte pe baza recensămîntului anului 1930 sau a datelor demografice oficiale ulterioare, tribunalele şi judecătoriile ale căror circumscripţii au cel puţin 30 la sută populaţie de limbă maternă, alta decît cea română.

Articolul XIX (Art. 10 din Statut)

Autorităţile comunale şi judeţene în a căror circumscripţie teritorială, potrivit ultimului recensămînt, numărul cetăţenilor de limbă maternă comună, alta decît cea română, este de cel puţin 30 la sută din totalul locuitorilor acelei circumscripţii, sînt obligate a accepta orice fel de scripte din partea locuitorilor ce formează cota de 30 la sută, în limba lor maternă, fără a pretinde ca aceştia să prezinte şi o traducere în limba oficială a Statului.

Ori de cîte ori cererile introduse la autorităţile comunale şi judeţene vor fi înaintate spre rezolvare altor autorităţi publice decît cele prevăzute la alineatul precedent, ele vor fi însoţite de o traducere în limba oficială a Statului, făcută de autoritatea unde a fost depusă cererea.

Modalităţile traducerii petiţiilor în limba oficială se stabilesc de către Ministerul Afacerilor Interne.

Articolul XX (Art. 10 din Statut)

Autorităţile prevăzute la articolul precedent sînt obligate a se pronunţa asupra scriptelor înaintate, în limba maternă a petiţionarului, de asemenea sînt obligate să asculte partea în limba ei maternă.

Articolul XXI (Art. 10 din Statut)

În consiliile comunale şi judeţene membrii aleşi sau de drept reprezentînd naţionalităţile cu un procentaj de cel puţin 30 la sută din totalul populaţiei comunei sau judeţului respectiv, vor putea lua cuvîntul în limba lor maternă.

Articolul XXII (Art. 11 din Statut)

Ministerul Afacerilor Interne va stabili, pînă la publicarea unui nou recensămînt oficial, în baza recensămîntului din anul 1930 sau a datelor demografice oficiale ulterioare, comunele şi judeţele cu procentajul prevăzut de articolul precedent.

Articolul XXIII (Art. 12 din Statut)

Magistraţii şi funcţionarii instanţelor şi autorităţilor administrative prevăzute de art. 9 şi 11 din Statutul Naţionalităţilor, vor trebui să cunoască şi limba naţionalităţilor respective şi vor fi recrutaţi de preferinţă din sînul acestor naţionalităţi.

Articolul XXIV (Art. 13 din Statut)

Numele localităţilor din ţară, înserate în ziare sau publicaţii de orice fel, vor fi indicate în limba oficială a Statului.

În ziarele sau publicaţiile periodice ce apar în altă limbă decît cea română, numele localităţilor din ţară vor fi indicate şi în limba română.

Articolul XXV (Art. 14 din Statut)

Numele de familie al fiecărui cetăţean va trebui să fie scris în registrele şi actele de stare civilă, cu respectarea întocmai a formei şi ortografiei originale, dovedite cu actele oficiale personale ale celui interesat. Numele de botez, care nu are echivalent recunoscut în limba română trebuie scris cu ortografia neschimbată a limbii naţionale respective.

Articolul XXVI (Art. 14 din Statut)

Numele patronimice schimbate, traduse sau denaturate în orice mod în baza legiuirilor, ordinelor administrative sau oricăror alte dispoziţiuni, fie chiar şi din eroare sau necunoaşterea limbii naţionalităţii respective, vor putea fi rectificate în forma lor originală, la cererea celor interesaţi, potrivit dispoziţiunilor legale în vigoare.

Articolul XXVII (Art. 15 din Statut)

Numele străzilor în comunele cu cel puţin 30 la sută populaţie de altă limbă maternă decît cea română, se vor indica şi în această limbă, prin traducerea exactă din limba română.

Prin stradă se înţelege orice cale de comunicaţie sau de acces public (şosea, bulevard, cale, stradelă, intrare, fundătură, etc.).

Articolul XXVIII (Art. 16 din Statut)

Orice funcţionar public este obligat să cunoască limba oficială a Statului. Prin cunoaşterea limbei oficiale se înţelege posedarea ei în mod corect şi curent, atît verbal, cît şi în scris.

Funcţionarii publici, de orice categorie, numiţi în baza diplomelor sau certificatelor eliberate de instituţii de învăţământ recunoscute de Statul Român, nu vor putea fi supuşi sub nici un motiv vreunui examen de limba română.

Articolul XXIX (Art. 17 din Statut)

Legile intervenite de la 23 August 1944, precum şi regulamentele lor de aplicare, vor fi traduse în colecţie oficială în limbile acelor naţionalităţi conlocuitoare, care reprezintă cel puţin 5 la sută din populaţia totală a ţării, conform ultimului recensământ.

Regulamentele, ordonanţele şi comunicatele autorităţilor locale se vor publica şi în limba naţionalităţilor conlocuitoare care constituiesc cel puţin 30 la sută din populaţia judeţului sau localităţii respective.

SECŢIA II-A. DISPOZIŢIUNI PRIVITOARE LA ÎNVĂŢĂMÂNT

Articolul XXX (Art. 18 din Statut)

Statul Român asigură învăţământul în limba maternă prin şcolile de Stat primare, secundare şi superioare pentru naţionalităţile conlocuitoare care posedă un număr suficient de şcolari solicitanţi şi cu excepţia localităţilor unde şcolile particulare confesionale corespund acestei necesităţi. Corpul didactic în şcolile de Stat sau secţiile lor, de altă limbă decît cea română, va fi recrutat de preferinţă din naţionalitatea respectivă.

Articolul XXXI (Art. 19 din Statut)

Dispoziţiunile ce se aplică şcolilor particulare confesionale româneşti din Ardeal, se aplică şi şcolilor particulare confesionale ale naţionalităţilor.

Articolul XXXII (Art. 20 din Statut)

La examene, inclusiv bacalaureatul, atît în şcolile de Stat sau secţiile lor de altă limbă decît cea română, cît şi în şcolile particulare confesionale ale naţionalităţilor respective, elevii vor fi examinaţi în limba în care li s-au predat materiile, în afară de cazul că însuşi elevul doreşte să fie examinat în limba română.

Articolul XXXIII (Art. 21 din Statut)

Şcolile particulare confesionale ale naţionalităţilor, se vor bucura de aceleaşi sprijin material al Statului ca şi şcolile particulare confesionale româneşti din Ardeal.

Articolul XXXIV (Art. 18-22 incl. Statut)

Aplicarea dispoziţiunilor din prezenta secţiune se va face de către Ministerul Educaţiei Naţionale, în conformitate cu legile, regulamentele şi deciziunile respective.

SECŢIA III-A. DISPOZIŢIUNI PRIVITOARE LA CULTE

Articolul XXXV (Art. 23 din Statut)

Cultele recunoscute îşi administrează bunurile lor potrivit statutelor sau actelor de fundaţiune conform legii asupra regimului general al cultelor.

Articolul XXXVI (Art. 24 din Statut)

Cultele recunoscute de Stat sînt supuse în mod exclusiv controlului Ministerului Cultelor. Autorităţile administrative vor putea interveni în chestiunile religioase, numai în executarea unui ordin primit din partea Ministerului Cultelor, cu excepţia cazurilor în care ar fi interesate ordinea publică sau bunele moravuri.

Articolul XXXVII (Art. 24 din Statut)

Supravegherea şi controlul cultelor nerecunoscute de Stat, se vor exercita de Ministerul Cultelor şi de organele însărcinate cu păstrarea ordinei de Stat.

Articolul XXXVIII (Art. 24 din Statut)

Împiedicarea sau tulburarea exerciţiului vreunui cult recunoscut, sau învrăjbirea confesională, se pedepsesc potrivit prevederilor codului penal şi ale Legii Nr. 630 din 6 August 1945, privitoare la stabilirea şi sancţionarea unor infracţiuni la Statutul Naţionalităţilor.

Articolul XXXIX (Art. 25 din Statut)

Preoţii cultelor recunoscute la pregătirea egală şi grade ierarhice egale, vor fi în mod egal salarizaţi, întrucît confesiunea lor va reprezenta numărul de credincioşi prevăzut de legea regimului cultelor pentru a se bucura de sprijinul material al Statului.

CAPITOLUL III

DISPOZIŢIUNI FINALE ŞI TRANSITORII

Articolul XL (Art. 26 din Statut)

Aplicarea dispoziţiunilor cuprinse în art. 26 din Statutul Naţionalităţilor se va face de către Ministerul Justiţiei. ❑

C3F2

Constituţia din 13 aprilie 1948

Articolul 1

Republica Populară Română este un Stat popular, independent şi suveran

Articolul 16

Toţi cetăţenii Republicii Populare Române, fără deosebire de sex, naţionalitate, rasă, religie sau grad de cultură, sînt egali în faţa legii.

Articolul 17

Orice propovăduire sau manifestare a urei de masă sau de naţionalitate se pedepseşte de lege.

Articolul 18

(1) Toţi cetăţenii, fără deosebire de sex, naţionalitate, rasă, religie, grad de cultură, profesiune, inclusiv militarii, magistraţii şi funcţionarii publici, au dreptul să aleagă şi să fie aleşi în toate organele Statului.

Articolul 24

(1) În Republica Populară Română se asigură naţionalităţilor conlocuitoare dreptul de folosire a limbei materne şi organizarea învăţămîntului de toate gradele în limba maternă. Administraţia şi justiţia, în circumscripţiile locuite şi de populaţii de altă naţionalitate decît cea română, vor folosi oral şi scris şi limba naţionalităţii respective şi vor face numiri de funcţionari din sînul naţionalităţii respective sau din altă naţionalitate, care cunosc limba populaţiei locale.

Articolul 27

(1) Libertatea conştiinţei şi libertatea religioasă sînt garantate de Stat.

(2) Cultele religioase sînt libere să se organizeze şi pot funcţiona liber dacă ritualul şi practica lor nu sînt contrarii Constituţiei, securităţii publice sau bunelor moravuri.

(3) Nicio confesiune, congregaţie sau comunitate religioasă nu poate deschide sau întreţine instituţii de învăţămînt general, ci numai şcoli speciale pentru pregătirea personalului cultului sub controlul Statului. ❑

Constituția din 24 septembrie 1952

Articolul 81

Oamenilor muncii, cetățeni ai Republicii Populare Române, fără deosebire de naționalitate sau rasă le este asigurată deplina egalitate de drepturi în toate domeniile vieții economie, politice și culturale.

Orice fel de îngrădire directă sau indirectă a drepturilor oamenilor muncii, cetățeni ai Republicii Populare Române, stabilirea de privilegii directe sau indirecte pe temeiul rasei sau al naționalității cărora le aparțin cetățenii, orice manifestare de șovinism, ură de rasă, ură națională sau propagandă naționalistă șovină este pedepsită de lege.

Articolul 82

În Republica Populară Română se asigură minorităților naționale folosirea liberă a limbii materne, învățămîntul de toate gradele în limba maternă, cărți, ziare și teatre în limba maternă. În raioanele locuite și de populații de altă naționalitate decît cea română, toate organele și instituțiile vor folosi oral și scris limba naționalităților respective și vor face numiri de funcționari din rîndul naționalităților respective sau al altor localnici care cunosc limba și felul de trai al populației locale.

Articolul 84

(1) Libertatea de conștiință este garantată tuturor cetățenilor Republicii Populare Române.

(2) Cultele religioase sînt libere să se organizeze și pot funcționa liber. Libertatea exercitării cultelor religioase este garantată tuturor cetățenilor Republicii Populare Române.

Articolul 94

(1) Alegerile de deputați se fac prin vot universal. Toți oamenii muncii, cetățeni ai Republicii Populare Române, care au împlinit vîrsta de 18 ani, fără deosebire de rasă sau naționalitate, sex, religie, grad de cultură, profesiune sau durata domicilierii, au dreptul de a lua parte la alegerea deputaților, cu excepția alienaților, a persoanelor condamnate prin hotărîre judecătorească la pierderea dreptului electoral și a celor declarați nedemni prin lege. ❑

Constituţia din 21 august 1965

TITLUL II. DREPTURILE ŞI ÎNDATORIRILE FUNDAMENTALE ALE CETĂŢENILOR

Articolul 16

România este republică socialistă. Republica Socialistă România este stat al oamenilor muncii de la oraşe şi sate, suveran, independent şi unitar. Teritoriul său este inalienabil şi indivizibil.

Articolul 17

Cetăţenii Republicii Socialiste România, fără deosebire de naţionalitate, rasă, sex, sau religie, sînt egali în drepturi în toate domeniile vieţii economice, politice, juridice, sociale şi culturale.

Statul garantează egalitatea în drepturi a cetăţenilor. Nici o îngrădire a acestor drepturi şi nici o deosebire în exercitarea lor pe temeiul naţionalităţii, rasei, sexului sau religiei nu sînt îngăduite.

Orice manifestare, avînd ca scop stabilirea unor asemenea îngrădiri, propaganda naţionalist-şovină, aţîţarea urii de rasă sau naţionale, sînt pedepsite prin lege.

Articolul 22

În Republica Socialistă România, naţionalităţilor conlocuitoare li se asigură folosirea liberă a limbii materne, precum şi cărţi, ziare, reviste, teatre, învăţămîntul de toate gradele, în limba proprie. În unităţile administrativ-teritoriale locuite şi de populaţie de altă naţionalitate decît cea română, toate organele şi instituţiile folosesc oral şi scris şi limba naţionalităţii respective şi fac numiri de funcţionari din rîndul acesteia sau al altor cetăţeni care cunosc limba şi felul de trai al populaţiei locale.

Articolul 30

(1) Libertatea conştiinţei este garantată tuturor cetăţenilor Republicii Socialiste România.

(2) Oricine este liber să împărtăşească sau nu o credinţă religioasă. Libertatea exercitării cultului religios este garantată. Cultele religioase se organizează şi funcţionează liber.

Articolul 109

În Republica Socialistă România procedura judiciară se face în limba română, asigurîndu-se, în unităţile administrativ-teritoriale locuite şi de populaţie de altă naţionalitate decît cea română, folosirea limbii materne a acelei populaţii.

Părţilor care nu vorbesc limba în care se face procedura judiciară li se asigură posibilitatea de a lua cunoştinţă, prin traducător, de piesele dosarului, precum şi dreptul de a vorbi în instanţă şi a pune concluzii în limba maternă. ❑

Codul de procedură penală

adoptat la 12 noiembrie 1968
modificat prin Legea nr. 141 din 5 noiembrie 1996

Articolul 7 — Limba în care se desfăşoară procesul penal

În desfăşurarea procesului penal se foloseşte limba română.

În faţa organelor judiciare din unităţile administrativ-teritoriale locuite şi de populaţie de altă naţionalitate decît cea română, se asigură folosirea limbii materne a acelei populaţii.

Articolul 8 — Folosirea limbii oficiale prin traducător

Părţilor care nu vorbesc limba în care se desfăşoară procesul penal li se asigură posibilitatea de a lua cunoştinţă de piesele dosarului şi dreptul de a vorbi în instanţă şi a pune concluzii prin traducător.

Articolul 128 — Cazurile şi procedura de folosire a experţilor

Cînd una din părţi sau o altă persoană care urmează să fie ascultată nu cunoaşte limba română, ori nu se poate exprima, iar organul de urmărire penală sau instanţa de judecată nu are posibilitatea de a se înţelege cu aceasta, îi asigură folosirea unui interpret. În cursul judecăţii părţile pot fi asistate şi de un interpret ales de ele.

Dispoziţiile alineatului precedent se aplică în mod corespunzător şi în cazul cînd unele dintre înscrisurile aflate în dosarul cauzei sau prezentate în instanţă sînt redactate într-o altă limbă decît cea română. ❑

Legea învăţământului Nr. 28 din 1978

CAPITOLUL III. ÎNVĂŢĂMÂNTUL ÎN LIMBILE NAŢIONALITĂŢILOR CONLOCUITOARE

Articolul 106

(1) În unităţile administrativ-teritoriale locuite şi de populaţie de altă naţionalitate decît cea română se organizează, în conformitate cu normele unitare de structură, unităţi de învăţămînt, secţii, clase sau grupe cu predarea şi în limbile naţionalităţilor respective.

(2) La şcolile profesionale, şcolile de maiştri, cursurile de calificare şi învăţămîntul agrozootehnic de masă, care funcţionează în aceste localităţi, activităţile didactice se pot desfăşura şi în limbile naţionalităţilor conlocuitoare.

Articolul 109

La concursurile de admitere, organizate potrivit legii, candidaţii din rîndul naţionalităţilor conlocuitoare au dreptul de a susţine probele în limba naţionalităţii lor la disciplinele pe care le-au studiat în această limbă. ❑

Declaraţia Frontului Salvării Naţionale cu privire la drepturile minorităţilor naţionale din România

6 ianuarie 1990

Revoluţia din România, act istoric al întregului popor, al naţiunii române şi al minorităţilor naţionale, atestă unitatea şi solidaritatea tuturor fiilor patriei, dornici de libertate şi democraţie autentică. Sîngele vărsat în comun a arătat că politica de învrăjbire naţională, bazată pe o practică şovină, de asimilare forţată, precum şi încercări succesive de defăimare a Ungariei vecine şi a maghiarilor din România, nu au reuşit să înfrîngă încrederea, prietenia şi unitatea dintre naţiunea română şi minorităţile naţionale.

Frontul Salvării Naţionale ia act cu satisfacţie de declaraţia cuprinsă în Proclamaţia Uniunii Democratice Maghiare din România din 25 decembrie 1989 în

care se stipulează că această organizaţie se situează pe poziţia respectării unităţii teritoriale şi a suveranităţii naţionale ale României, afirmării depline — pe principiile autonomiei locale — a tuturor naţionalităţilor în strînsă colaborare cu poporul român şi în cadrul statului român indivizibil.

Frontul Salvării Naţionale condamnă cu hotărîre politica promovată de fosta dictatură faţă de minorităţile naţionale şi declară solemn că va realiza şi garanta drepturile şi libertăţile individuale şi colective ale tuturor minorităţilor naţionale.

În programul său Frontul Salvării Naţionale consideră incompatibilă cu caracterul democratic al revoluţiei săvîrşite, orice manifestare de naţionalism, şovinism, de aţîţare a urii rasiale şi politica de asuprire pe temei naţional.

Orice manifestare de exclusivism sau separatism naţional sau rasial contravine atît intereselor vitale ale naţiunii române, cît şi ale minorităţilor naţionale deopotrivă. Conjugarea intereselor minoritare specifice cu cele ale naţiunii majoritare este o condiţie de bază a unei convieţuiri armonioase, a încrederii reciproce. Egalitatea reală, deplină în drepturi înseamnă, în acelaşi timp, şi asumarea egală a obligaţiilor care decurg din legile ţării, precum şi din normele morale bazate pe cele mai bune tradiţii ale destinului comun multisecular.

În politica sa faţă de minorităţile naţionale, Frontul Salvării Naţionale porneşte de la principiul că democraţia este una şi indivizibilă. Nu poate exista democraţie distinctă numai pentru români, sau numai pentru maghiari, sau pentru orice altă naţionalitate.

În căutarea soluţiilor privind o aşezare a raporturilor naţionale în ţara noastră, ne inspirăm din patrimoniul de gîndire umanistă, din experienţa democratică europeană — în primul rînd din propriile tradiţii, declaraţia Adunării Naţionale de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918 — cu hotărîrea de a da noi dimensiuni convieţuirii armonioase a tuturor colectivităţilor etnice.

Avînd în vedere trista moştenire lăsată de regimul dictatorial şi pornind de la principiile enunţate mai sus, Frontul Salvării Naţionale consideră necesară elaborarea unor garanţii constituţionale ale drepturilor şi libertăţilor individuale şi colective ale minorităţilor naţionale.

Dorim să asigurăm dreptul minorităţilor naţionale de a-şi rezolva problemele politice, sociale şi spirituale prin organismele lor democratice, prin reprezentanţii lor trimişi, respectiv aleşi în organele puterii, ale administraţiei, precum şi în alte organisme ale societăţii civile.

În cadrul programului de asigurare a pluralismului şi a democraţiei în ţara noastră, minorităţile naţionale vor avea posibilitatea realizării, fără nici o îngrădire, a tuturor aspiraţiilor, atît din punctul de vedere al organizării, cît şi al afirmării intereselor lor specifice.

Prin urmare, Frontul Salvării Naţionale proclamă:

1. Recunoaşterea şi garantarea drepturilor şi libertăţilor individuale şi colective ale minorităţilor naţionale prin noua Constituţie a ţării.

C4F1

2. Elaborarea şi adoptarea Legii minorităţilor naţionale care să concretizeze prevederile Constituţiei. Legea urmează să fie adoptată de parlament cel tîrziu în 6 luni după intrarea în vigoare a noii Constituţii.

3. Se vor lua măsuri, stabilite prin lege, pentru a asigura cadrul instituţional necesar exercitării drepturilor fundamentale ale minorităţilor, folosirea limbii materne, promovarea culturii naţionale şi apărarea identităţii etnice. În acest scop, se va institui şi un minister al minorităţilor naţionale.

Frontul Salvării Naţionale consideră posibilă şi justificată existenţa şi desfăşurarea normală a relaţiilor minorităţilor naţionale din România cu naţiunile de care ele sînt legate prin comunitate de limbă, tradiţii culturale şi istorice. Aceste raporturi fireşti nu pot afecta loialitatea minorităţilor naţionale faţă de patria lor, România democrată, dimpotrivă, aceste relaţii contribuie la adîncirea sentimentului de fidelitate faţă de patria lor comună.

Frontul Salvării Naţionale îşi exprimă convingerea că aşezarea pe baze noi a raporturilor etnice din România va crea un climat de încredere şi preţuire reciprocă, va contribui la consolidarea prieteniei dintre naţiunea română şi minorităţile naţionale, la unitatea dintre toţi cetăţenii ţării, factor esenţial al progresului şi al propăşirii României. ❑

Declaraţia Guvernului României cu privire la minorităţile naţionale

20 noiembrie 1991

Prăbuşirea regimurilor comuniste din Europa Centrală şi de Răsărit a permis ca numeroase nemulţumiri ale grupurilor minoritare, acumulate pe parcursul a decenii de dictatură, să iasă la lumină şi să fie dezbătute public, atît în ţările respective cît şi la reuniunile internaţionale organizate sub auspiciile C.S.C.E., ale Consiliului Europei, şi ale altor organizaţii internaţionale. O asemenea reuniune tocmai s-a încheiat, la Oslo, avînd tema „Instituţiile democratice şi drepturile omului". Guvernul român este conştient de importanţa problemelor referitoare la minorităţile naţionale, de încărcătura emoţională a dezbaterilor pe această temă, de speranţele pe care cetăţenii români de altă origine etnică şi le-au pus în procesul de democratizare a societăţii româneşti. Este indiscutabil că dificultăţile de natură economică şi socială întîmpinate pe parcursul acestei perioade de tranziţie afectează în egală măsură pe cetăţenii români, indiferent de originea lor etnică.

Avînd în vedere şi experienţa ţărilor cu tradiţii democratice, Guvernul este încrezător că procesul de tranziţie către democraţie şi economia de piaţă în România, ca şi în celelalte ţări central şi est-europene, creează condiţii pentru soluţionarea justă şi a problemelor interesînd minorităţile etnice, lingvistice şi religioase.

Încă la 22 decembrie 1989, autorităţile revoluţionare şi-au afirmat credinţa în caracterul inalienabil al drepturilor şi libertăţilor cetăţeneşti, în valoarea fiinţei umane şi dreptul ei de a aspira la o existenţă demnă. Conceptul drepturilor omului, ca fundament al unei societăţi democratice autentice, a devenit parte componentă a politicii Guvernului român, care este conştient că drepturile şi obligaţiile persoanelor aparţinînd minorităţilor sînt o parte integrantă a drepturilor, obligaţiilor şi libertăţilor fundamentale pentru toţi cetăţenii. În consecinţă, Guvernul României s-a preocupat să asigure, în demersurile sale de instituire a statului de drept şi de punere în aplicare a reformei economice şi politice, drepturi egale tuturor cetăţenilor ţării şi în acest cadru şi persoanelor aparţinînd minorităţilor la nivelul celor mai înalte standarde europene, înscrise în documentele C.S.C.E. şi în alte documente internaţionale la care statul român a subscris.

Exprimîndu-şi hotărîrea de a respecta cu consecvenţă tratatele internaţionale şi de a îndeplini angajamentele asumate, Guvernul României reafirmă că politica şi acţiunile sale în acest domeniu vor fi ghidate şi în viitor de standardele europene în materie, de principiile şi normele înscrise în Constituţia României, de alte acte normative care vizează protecţia şi asigurarea drepturilor persoanelor aparţinînd minorităţilor.

Drept urmare, Guvernul României va veghea, alături de celelalte instituţii ale statului român, la respectarea egalităţii în drepturi a tuturor cetăţenilor şi a drepturilor persoanelor care fac parte din minorităţi, favorizînd păstrarea identităţii lor etnice, lingvistice, culturale şi religioase. Aceste drepturi vor fi exercitate cu respectarea unităţii şi integrităţii teritoriale a României, în condiţii de loialitate faţă de statul român, a persoanelor care fac parte din minorităţi.

Guvernul român, fidel angajamentelor asumate prin documentele la care a subscris, asigură persoanelor care fac parte din minorităţi dreptul la învăţătură în limba maternă, în conformitate cu reglementările legale, şi de a folosi în mod liber limba maternă, libertatea de a profesa şi practica propria lor religie, de a asigura educaţia religioasă şi morală a copiilor lor, dreptul de a avea propria lor viaţă culturală, precum şi propriile instituţii culturale.

Se va asigura, de asemenea, protejarea şi păstrarea bunurilor şi valorilor care constituie patrimoniul cultural şi istoric al minorităţilor, a monumentelor şi obiectivelor istorice, culturale şi religioase, legate de existenţa şi viaţa lor pe teritoriul României, ele avînd acelaşi regim ca şi protejarea şi păstrarea patrimoniului naţional şi ale monumentelor din întreaga ţară.

Guvernul României va respecta dreptul persoanelor care fac parte din minorităţi de a avea acces neîngrădit la viaţa social-politică şi economică a ţării, în mod direct, ca şi prin reprezentanţii lor liber aleşi sau desemnaţi în organele de stat, de a beneficia de posibilităţile materiale efective pe care le permite gradul de dezvoltare economică a României.

În conformitate cu tratatele semnate, în ţara noastră este interzisă prin lege discriminarea, bazată pe rasă, origine etnică sau naţională, rasială sau religioasă, iar autorităţile publice nu vor tolera, în nici o împrejurare, asemenea fapte. Persoanele aparţinînd minorităţilor aflate pe teritoriul României vor fi protejate împotriva oricărei acţiuni de asimilare forţată, ca şi împotriva oricărei manifestări de exclusivism sau segregaţie. Reamintind că legea penală pedepseşte orice act de violenţă sau de instigare la asemenea acte îndreptate împotriva unor persoane sau grupuri pentru faptul că au o altă naţionalitate sau origine etnică, Guvernul reafirmă că va acţiona în toate împrejurările pentru aplicarea riguroasă a legii. Autorităţile publice vor încuraja, prin mijloace adecvate, cultivarea spiritului de toleranţă şi de înţelegere interetnică şi vor denunţa şi combate, pe toate căile legale, ura naţională, extremismul, rasismul şi antisemitismul.

Totodată, Guvernul României urmăreşte ca exercitarea drepturilor inalienabile recunoscute şi garantate persoanelor aparţinînd minorităţilor etnice, religioase şi lingvistice să nu ducă la separarea sau izolarea minorităţilor de restul populaţiei. Dimpotrivă, toate acestea trebuie să ofere acestor persoane posibilităţi egale cu ale celorlalţi cetăţeni, să le asigure egalitatea în faţa legii şi, în general, să le permită să devină o parte integrantă a societăţii. Pe această cale, vor fi create condiţiile pentru creşterea armoniei sociale şi concordiei între diversele segmente ale populaţiei, valori indispensabile pentru supravieţuirea şi prosperitatea oricărei societăţi evoluate, libere şi democratice.

Guvernul României va continua să acţioneze ca aceste opţiuni ferme să-şi găsească reflectarea în legile şi reglementările care se aplică pe întregul teritoriu al ţării şi va asigura ca ele să constituie o realitate, în condiţiile democraţiei, respectării depline a drepturilor şi libertăţilor omului şi realizării statului de drept. ❑

Constituția din 21 noiembrie 1991

intrată în vigoare în urma referendumului național din 8 decembrie 1991

TITLUL I

PRINCIPII GENERALE

Articolul 1 — Statul român

(1) România este sta național, suveran și independent, unitar și indivizibil.

Articolul 4 — Unitatea poporului și egalitatea între cetățeni

(1) Statul are ca fundament unitatea poporului român.

(2) România este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială.

Articolul 6 — Dreptul la identitate

(1) Statul recunoaște și garantează persoanelor aparținînd minorităților naționale dreptul la păstrarea, la dezvoltarea și la exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase.

(2) Măsurile de protecție luate de stat pentru păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității persoanelor aparținînd minorităților naționale trebuie să fie conforme cu principiile de egalitate și de nediscriminare în raport cu ceilalți cetățeni români.

Articolul 11 — Dreptul internațional și dreptul intern

(1) Statul român se obligă să îndeplinească întocmai și cu bună-credință obligațiile ce-i revin din tratatele la care este parte.

(2) Tratatele ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern.

TITLUL II

DREPTURILE, LIBERTĂŢILE ŞI ÎNDATORIRILE FUNDAMENTALE

CAPITOLUL I

Articolul 16 — Egalitatea în drepturi

(1) Cetăţenii sînt egali în faţa legii şi a autorităţilor publice, fără privilegii şi fără discriminări.

(2) Nimeni nu este mai presus de lege.

Articolul 20 — Tratatele internaţionale privind drepturile omului

(1) Dispoziţiile constituţionale privind drepturile şi libertăţile cetăţenilor vor fi interpretate şi aplicate în concordanţă cu Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, cu pactele şi cu celelalte tratate la care România este parte.

(2) Dacă există neconcordanţă între pactele şi tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, şi legile interne, au prioritate reglementările internaţionale.

Articolul 21

(1) Orice persoană se poate adresa justiţiei pentru apărarea drepturilor, a libertăţilor şi a intereselor sale legitime.

CAPITOLUL II

DREPTURILE ŞI LIBERTĂŢILE FUNDAMENTALE

Articolul 23 — Libertatea individuală

(5) Celui reţinut sau arestat i se aduc de îndată la cunoştinţă, în limba pe care o înţelege, motivele reţinerii sau ale arestării, iar învinuirea, în cel mai scurt termen; învinuirea se aduce la cunoştinţă numai în prezenţa unui avocat, ales sau numit din oficiu.

Articolul 29 — Libertatea conştiinţei

(1) Libertatea gîndirii şi a opiniilor, precum şi libertatea credinţelor religioase nu pot fi îngrădite sub nici o formă. Nimeni nu poate fi constrîns să adopte o opinie ori să adere la o credinţă religioasă, contrare convingerilor sale.

(2) Libertatea conştiinţei este garantată; ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranţă şi de respect reciproc.

(3) Cultele religioase sînt libere şi se organizează potrivit statutelor proprii, în condiţiile legii.

(4) În relaţiile dintre culte sînt interzise orice forme, mijloace, acte sau acţiuni de învrăjbire religioasă.

(5) Cultele religioase sînt autonome faţă de stat şi se bucură de sprijinul acestuia, inclusiv prin înlesnirea asistenţei religioase în armată, în spitale, în penitenciare, în azile şi orfelinate.

(6) Părinţii sau tutorii au dreptul de a asigura, potrivit propriilor convingeri, educaţia copiilor minori a căror răspundere le revine.

Articolul 30 — Libertatea de exprimare

(1) Libertatea de exprimare a gîndurilor, a opiniilor sau a credinţelor şi libertatea creaţiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sînt inviolabile.

(7) Sînt interzise de lege defăimarea ţării şi a naţiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură naţională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violenţă publică, precum şi manifestările obscene, contrare bunelor moravuri.

Articolul 32 — Dreptul la învăţătură

(3) Dreptul persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale de a învăţa limba lor maternă şi dreptul de a putea fi instruite în această limbă sînt garantate; modalităţile de exercitare a acestor drepturi se stabilesc prin lege.

(7) Statul asigură libertatea învăţămîntului religios, potrivit cerinţelor specifice fiecărui cult. În şcolile de stat, învăţămîntul religios este organizat şi garantat prin lege.

TITLUL III — AUTORITĂŢILE PUBLICE

CAPITOLUL I — PARLAMENTUL

SECŢIUNEA 1 — ORGANIZARE ŞI FUNCŢIONARE

Articolul 59 — Alegerea Camerelor

(2) Organizaţiile cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale, care nu întrunesc în alegeri numărul de voturi pentru a fi reprezentate în Parlament au dreptul la cîte un loc de deputat, în condiţiile legii electorale. Cetăţenii unei minorităţi naţionale pot fi reprezentaţi numai de o singură organizaţie.

CAPITOLUL VI — AUTORITATEA JUDECĂTOREASCĂ

Articolul 127 — Dreptul la interpret

(1) Procedura judiciară se desfăşoară în limba română.

(2) Cetăţenii aparţinînd minorităţilor naţionale, precum şi persoanele care nu înţeleg sau nu vorbesc limba română au dreptul de a lua la cunoştinţă de toate actele şi lucrările dosarului, de a vorbi în instanţă şi de a pune concluzii, prin interpret; în procesele penale acest drept este asigurat în mod gratuit. ❑

Legea administraţiei publice locale

Nr. 69 din 28 noiembrie 1991

Articolul 26

(2) Lucrările şedinţelor se desfăşoară în limba oficială a statului.

Articolul 30

În unităţile administrativ-teritoriale în care minorităţile naţionale au o pondere însemnată, hotărîrile se aduc la cunoştinţa cetăţenilor şi în limba acestora.

Articolul 54

În raporturile dintre cetăţeni şi autorităţile administraţiei publice locale se foloseşte limba română.

Cetăţenii aparţinînd minorităţilor naţionale, în raporturile lor cu autorităţile administraţiei publice locale şi serviciile acestora, se pot adresa oral sau în scris şi în limba lor maternă. Cererile şi actele prezentate în scris vor fi însoţite de traducerea lor autentificată în limba română.

În cazul în care reprezentantul autorităţii publice sau funcţionarul acesteia nu cunoaşte limba minorităţii respective, se va folosi un interpret. ❑

Declarația Guvernului României

25 martie 1992

Guvernul României constată cu profundă preocupare prezența în cîteva publicații editate în țara noastră a unor luări de poziții și manifestări cu caracter șovin sau antisemit. Guvernul dezaprobă și condamnă asemenea manifestări, precum și orice încercare de a promova prin mijloacele de presă din România accente extremiste, de factură legionară sau fascistă.

Astfel de atitudini sînt cu atît mai condamnabile cu cît acele publicații se dedau la atacuri inacceptabile la persoană, inclusiv la adresa reprezentanților diplomatici ai unor țări cu care România întreține relații prietenești, atacuri pe care Guvernul le respinge în mod hotărît.

Aceste manifestări aruncă o umbră nemeritată asupra României și a poporului român, care au respins dintotdeauna atitudinile șovine, ura și violența, orice tendințe extremiste care aduc mari prejudicii țării, atentînd în esență la interesele sale naționale. Asemenea manifestări aduc grave prejudicii societății românești, cu atît mai mult cu cît ea se confruntă azi cu mari dificultăți, pentru a căror depășire este necesară angajarea și colaborarea tuturor forțelor politice realiste și responsabile din țara noastră.

Totodată, Guvernul României atrage atenția că manifestările de antisemitism din acele publicații, ca și orice tendințe extremiste care ar urmări reînvierea fascismului și a legionarismului sînt contrare Constituției țării, în care se declară că România este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică sau religie și se interzice îndemnul la ură rasială și incitarea la discriminare între cetățenii țării.

Manifestările de orice fel cu caracter rasist reprezintă în mod evident un abuz în exercitarea dreptului constituțional la libertatea de expresie și de informare și, ca atare, este de datoria procuraturii să sesizeze organele de justiție pentru a lua măsurile prevăzute de lege în astfel de cazuri.

Guvernul României reafirmă hotărîrea sa de a respecta cu strictețe angajamentele asumate prin convențiile și documentele internaționale la care este parte și care vizează prevenirea, combaterea și pedepsirea discriminărilor bazate pe rasă, culoare, origine națională sau religie și va avea, în continuare, ca unul din obiectivele esențiale ale politicii sale, garantarea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului pentru cetățenii țării, fără deosebire de rasă, origine etnică, limbă sau religie.

Manifestările antisemite și extremiste sînt proprii unui număr infirm de cetățeni ai țării și prezintă poziții individuale și izolate. De aceea, Guvernul României își manifestă convingerea că întreaga societate românească le va respinge și nu va permite acte care contravin fundamental valorilor autentice ale democrației și ale statului de drept. ❑

C5F1

Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului

Nr. 68 din 15 iulie 1992

Articolul 4

(1) Organizaţiile cetăţenilor aparţinînd unei minorităţi naţionale, legal constituite, care nu au obţinut în alegeri cel puţin un mandat de deputat sau de senator, au dreptul, împreună, potrivit art. 59, alin. (2) din Constituţie, la un mandat de deputat, dacă au obţinut, pe întreaga ţară, un număr de voturi egal cu cel puţin 5% din numărul mediu de voturi valabil exprimate pe ţară pentru alegerea unui deputat.

(2) Organizaţiile cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale care participă la alegeri sînt echivalente juridic, în ce priveşte operaţiunile electorale, cu partidele politice.

(3) Beneficiază de prevederile alineatului (1) şi organizaţiile cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale care au participat la alegeri pe lista comună a acestor organizaţii; în acest caz, dacă nici un candidat de pe lista comună nu a fost ales, se va atribui pentru toate organizaţiile care au propus lista un mandat de deputat, cu respectarea prevederilor alineatului (1).

(4) Prevederile alineatului (3) nu se aplică organizaţiei cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale care a participat la alegeri pe lista comună cu un partid sau altă formaţiune politică ori atît pe liste comune, potrivit alineatului (3), cît şi pe liste exclusiv proprii.

(5) Mandatul de deputat atribuit potrivit alineatului (1) sau (3) se acordă peste numărul total de deputaţi rezultat din norma de reprezentare. ❑

Legea privind alegerile locale

nr. 70 din 26 noiembrie 1992

Articolul 105

În sensul prezentei legi, organizaţiile legal constituite aparţinînd minorităţilor naţionale sînt asimilate partidelor şi formaţiunilor politice. ❑

Declarația Ministerului Afacerilor Externe

23 decembrie 1992

Ministerul Afacerilor Externe salută adoptarea prin consens la sesiunea în curs a Adunării Generale a O.N.U., a rezoluției, coautorată de numeroase state, inclusiv România, prin care a fost aprobată „Declarația asupra drepturilor persoanelor aparținînd minorităților naționale, etnice, religioase și lingvistice".

Declarația constituie rezultatul unor eforturi perseverente depuse de-a lungul a 14 ani, în Comisia drepturilor omului și în Consiliul Economic și Social al O.N.U., pentru elaborarea unui instrument general acceptabil în care să fie formulate într-un mod cît mai clar drepturile persoanelor aparținînd minorităților naționale, etnice, religioase și lingvistice.

Prevederile Declarației constituie o sinteză a normelor dreptului internațional și a practicii mondiale în această materie, pornindu-se de la Pactele internaționale ale drepturilor omului, de la Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, precum și de la alte instrumente juridice internaționale.

Adoptarea prin consens a Declarației constituie un eveniment pozitiv de natură să contribuie la succesul eforturilor depuse pe numeroase planuri pentru promovarea și ocrotirea drepturilor persoanelor aparținînd minorităților naționale, etnice, religioase și lingvistice — parte integrantă a eforturilor internaționale de protecție a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Acest moment este concordant cu eforturile pe care România le-a făcut și le face pe plan național prin adoptarea noii sale Constituții, cît și a altor acte normative și măsuri administrative, pentru protecția drepturilor omului, inclusiv a drepturilor persoanelor aparținînd minorităților naționale, etnice, religioase și lingvistice. Toate acestea reflectă conținutul Declarației care se referă la acele drepturi de care trebuie să se bucure persoanele aparținînd minorităților naționale, pe care O.N.U. cere să le respecte toate statele.

Considerînd că această Declarație enunță standardele internaționale în materie, coautoratul României demonstrează asocierea țării noastre la aceste exigențe, ca și hotărîrea de a le aplica. ❑

Hotărîrea Guvernului României privind organizarea și funcționarea Consiliului pentru Minoritățile Naționale

Nr. 137 din 6 aprilie 1993

Avînd în vedere prevederile Constituţiei României referitoare la egalitatea în drepturi a tuturor cetăţenilor şi la recunoaşterea şi garantarea drepturilor persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale,

ţinînd seama de voinţa Guvernului României de a promova respectarea drepturilor omului, inclusiv a drepturilor persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale, în conformitate cu standardele europene şi internaţionale în acest domeniu,

în vederea îmbunătăţirii exercitării drepturilor persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale din România, în conformitate cu prevederile Constituţiei României şi ale legilor în vigoare,

Guvernul României hotărăşte:

Articolul 1

Se constituie Consiliul pentru Minorităţile Naţionale, organism consultativ al Guvernului României, coordonat de secretarul general al Guvernului.

Consiliul pentru Minorităţile Naţionale are ca scop urmărirea problemelor specifice ale persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale şi are în competenţă problemele cu caracter normativ, administrativ şi financiar care se referă la exercitarea drepturilor persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale în ceea ce priveşte păstrarea, dezvoltarea şi exprimarea identităţii lor etnice, culturale, lingvistice şi religioase, astfel cum sînt definite în Constituţia României, în legislaţia în vigoare, precum şi în tratatele şi convenţiile internaţionale la care România este parte.

Articolul 2

Consiliul pentru Minorităţile Naţionale este constituit din reprezentanţi ai organizaţiilor cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale din România, legal constituite la data alegerilor generale de la 27 septembrie 1992.

Din consiliu fac parte, de asemenea, reprezentanţi, cu rang de secretar de stat sau director general, după caz, din cadrul următoarelor organe ale administraţiei publice centrale de specialitate:

— Ministerul Afacerilor Externe;

— Ministerul Justiţiei;

— Ministerul de Interne;

— Ministerul Apărării Naţionale;
— Ministerul Finanţelor;
— Ministerul Culturii;
— Ministerul Învăţământului;
— Ministerul Muncii şi Protecţiei Sociale;
— Ministerul Lucrărilor Publice şi Amenajării Teritoriului;
— Ministerul Tineretului şi Sportului;
— Secretariatul de Stat pentru Culte;
— Departamentul pentru Administraţie Publică Locală din cadrul Guvernului.

Secretariatul Consiliului pentru Minorităţile Naţionale este asigurat de Secretariatul General al Guvernului.

Articolul 3

Consiliul pentru Minorităţile Naţionale îndeplineşte următoarele atribuţii:

1. stabileşte şi menţine contacte cu reprezentanţii organizaţiilor legal constituite ale persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale;

2. face propuneri pentru elaborarea unor proiecte de legi şi de hotărîri ale Guvernului, în vederea soluţionării unor probleme ce intră în competenţa sa;

3. propune Guvernului sau, după caz, secretarului general al Guvernului, adoptarea de măsuri cu caracter administrativ, în scopul rezolvării, în condiţiile legii, a unor probleme ce intră în competenţa sa;

4. informează Guvernul, de regulă trimestrial, cu privire la problemele discutate în cadrul consiliului;

5. menţine legături permanente şi colaborează cu autorităţile administraţiei publice locale, în vederea identificării problemelor specifice unităţilor administrativ-teritoriale, şi urmăreşte rezolvarea acestora;

6. stabileşte şi menţine legături cu organizaţii guvernamentale şi neguvernamentale din străinătate şi cu organismele internaţionale interesate în problemele respectării drepturilor persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale;

7. avizează proiectele legilor, hotărîrilor Guvernului şi ordinelor miniştrilor ce au incidenţă asupra drepturilor şi îndatoririlor persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale;

8. primeşte şi examinează cererile şi sesizările adresate de către instituţii, organizaţii sau persoane fizice, din domeniul său de activitate.

Articolul 4

Consiliul pentru Minorităţile Naţionale se întruneşte trimestrial sau ori de cîte ori este nevoie.

Consiliul pentru Minorităţile Naţionale îşi desfăşoară lucrările în plen sau în comisii de lucru, conform regulamentului de funcţionare, ce urmează a fi elaborat în termen de 60 de zile de la data adoptării prezentei hotărîri.

Articolul 5

În situaţia în care problemele examinate vizează problemele finanţelor publice, Guvernul, la propunerea fundamentată a Consiliului pentru Minorităţile Naţionale, va putea adopta hotărîri în baza art. 17 din Legea nr. 10/1991 privind finanţele publice şi a prevederilor din legea bugetară anuală.

Articolul 6

În termen de 5 zile de la intrarea în vigoare a prezentei hotărîri, conducătorii autorităţilor publice prevăzute la art. 2 vor desemna persoanele care vor face parte din Consiliul pentru Minorităţile Naţionale.

În acelaşi termen, secretarul general al Guvernului va iniţia consultări cu organizaţiile legal constituite ale persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale, în vederea desemnării reprezentanţilor acestora în Consiliul pentru Minorităţile Naţionale.

Aricolul 7

Secretariatul Consiliului pentru Minorităţile Naţionale, prevăzut în art. 2 alin .3 din prezenta hotărîre, este numit prin ordin al secretarului general al Guvernului, în cadrul numărului de posturi aprobat pentru Secretariatul General al Guvernului.

Bugetul Secretariatului General al Guvernului se suplimentează cu sumele necesare desfăşurării activităţii Consiliului pentru Minorităţile Naţionale.

Articolul 8

Hotărîrea Guvernului nr. 860/1992 se modifică în mod corespunzător. ❑

Legea privind arborarea drapelului României, intonarea imnului național și folosirea sigiliilor cu stema României de către autoritățile și instituțiile publice

Nr. 75 din 1994

Articolul 4

Drapelul României poate fi arborat de persoane fizice la domiciliul sau reşedinţa lor, precum şi de persoane juridice, altele decît cele prevăzute la art .3, la sediile acestora.

Articolul 7

Drapelele altor state se pot arbora pe teritoriul României numai împreună cu drapelul naţional şi numai cu prilejul vizitelor cu caracter oficial de stat, al unor festivităţi şi reuniuni internaţionale, pe clădiri oficiale şi în locuri publice stabilite cu respectarea prezentei legi.

Articolul 14

Imnul naţional al altor state se intonează cu prilejul vizitelor, festivităţilor şi ceremoniilor oficiale cu caracter internaţional, împreună cu imnul naţional al României, înaintea acestuia. ❑

Legea învăţământului

Nr. 84 din 1995

Articolul 8

(1) Învăţământul de toate gradele se desfăşoară în limba română. În fiecare localitate se organizează şi funcţionează clase cu limba de predare română.

(2) Dreptul persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale de a învăţa limba lor maternă şi de a putea fi instruite în această limbă sînt garantate, în condiţiile prezentei legi.

(3) Studiul şi însuşirea în şcoală a limbii române, ca limbă oficială de stat, sînt obligatorii pentru toţi cetăţenii români, indiferent de naţionalitate.

(4) Atît în învăţământul de stat, cît şi în cel particular, documentele şcolare oficiale se întocmesc în limba română.

Articolul 9

(1) Planurile învăţământului primar, gimnazial, liceal şi profesional includ religia ca disciplină şcolară. În învăţământul primar religia este disciplină obligatorie, în învăţământul gimnazial este opţională, iar în învăţământul liceal şi profesional, este facultativă. Elevul, cu acordul părintelui sau al tutorelui legal instituit, alege pentru studiu religia şi confesiunea.

(2) Cultele recunoscute oficial de stat pot solicita Ministerului Învăţământului organizarea unui învăţământ specific, corespunzător necesităţilor de pregătire ale personalului de cult, numai pentru absolvenţii învăţământului gimnazial sau liceal, după caz. Ele răspund de elaborarea programelor de studii, care se aprobă de Secretariatul de Stat pentru Culte şi de Ministerul Învăţământului.

Articolul 12

(2) Organizarea şi conţinutul învăţământului nu pot fi structurate după criterii exclusiviste şi discriminatorii de ordin ideologic, politic, religios sau etnic. Nu sînt considerate a fi structurate după criterii exclusiviste şi discriminatorii unităţile şi instituţiile de învăţământ create din nevoi de ordin religios sau lingvistic, în care predarea corespunde alegerii părinţilor sau tutorilor legali instituiţi ai elevilor.

Articolul 22

(1) Studiile gimnaziale se încheie cu susţinerea unui examen de capacitate, structurat pe baza unei metodologii elaborate de Ministerul Învăţământului la următoarele discipline: Limba şi literatura română, Matematică, Istoria românilor şi Geografia României. Elevii aparţinînd minorităţilor naţionale care frecventează cursurile gimnaziale în limba maternă susţin şi o probă la Limba şi literatura maternă.[...]

Articolul 25

(4) Concursul de admitere în liceu constă din următoarele probe:

b) Limba şi literatura maternă — scris, probă susţinută de candidaţii care se înscriu la concursul de admitere pentru clase cu limbi de predare ale minorităţilor naţionale.

Articolul 26

(1) Studiile liceale se încheie cu un examen de bacalaureat, diversificat în funcţie de profilul liceului, de profilul clasei şi de opţiunea elevului. Examenul de bacalaureat constă din susţinerea următoarelor probe:

[...]b) Limba şi literatura maternă — scris şi oral, pentru elevii care au urmat studiile liceale într-o limbă a minorităţilor naţionale.[...]

d) Istoria românilor — oral.[...]

Articolul 41

(2) Integrarea şcolară a copiilor cu cerinţe educative speciale se realizează prin unităţi de învăţământ special, în grupe şi clase speciale din unităţi preşcolare şi şcolare obişnuite, sau în unităţi de învăţământ obişnuite, inclusiv în unităţi cu predare în limbile minorităţilor naţionale.[...]

Articolul 104

Învăţământul particular funcţionează potrivit legii dacă:

a) este organizat şi funcţionează pe principiul non-profit;

b) este organizat şi funcţionează pe principii nediscriminatorii şi respinge ideile, curentele şi atitudinile antidemocratice, xenofobe, şovine şi rasiste;

c) respectă standardele naţionale. [...]

CAPITOLUL XII. ÎNVĂŢĂMÎNTUL PENTRU PERSOANELE APARŢINÎND MINORITĂŢILOR NAŢIONALE

Articolul 118

Persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul să studieze şi să se instruiască în limba maternă la toate nivelurile şi formele de învăţămînt, în condiţiile prezentei legi.

Articolul 119

(1) În funcţie de necesităţile locale, se pot organiza la cerere, în condiţiile legii, grupe, clase, secţii sau şcoli cu predarea în limbile minorităţilor naţionale.

(2) Alineatul (1) al acestui articol se va aplica fără a se aduce atingere învăţării limbii oficiale şi predării în această limbă.

Articolul 120

(1) Limba şi literatura română se predau în învăţămîntul primar după programe de învăţămînt şi manuale şcolare elaborate în mod special pentru minoritatea respectivă. În învăţămîntul gimnazial şi liceal, Limba şi literatura română se predau după programe de învăţămînt şi manuale şcolare identice cu cele pentru clasele cu predare în limba română.

(2) În învăţămîntul gimnazial şi liceal, Istoria românilor şi Geografia României se predau în limba română, după programe şi manuale identice cu cele pentru clasele cu predare în limba română. Examinarea la aceste discipline se face în limba română. În învăţămîntul primar, aceste discipline se predau în limba maternă.

(3) În programele şi manualele de Istorie universală şi Istoria românilor se vor reflecta istoria şi tradiţiile minorităţilor naţionale din România.

(4) În învăţămîntul gimnazial se introduce, la cerere, ca disciplină de studiu, Istoria şi tradiţiile minorităţii naţionale, cu predare în limba maternă. Programele analitice şi manualele la această disciplină sînt aprobate de Ministerul Învăţămîntului.

Articolul 121

Elevilor aparţinînd minorităţilor naţionale care frecventează unităţi de învăţămînt cu predarea în limba română li se asigură, la cerere şi în condiţiile legii, ca disciplină de studiu, limba şi literatura maternă, precum şi istoria şi tradiţiile minorităţii respective.

Articolul 122

(1) În învăţămîntul de stat profesional, liceal — tehnic, economic, administrativ, agricol, silvic, agronom — cît, şi în învăţămîntul postliceal, pregătirea de specialitate se face în limba română, asigurîndu-se, în funcţie de posibilităţi, însuşirea terminologiei de specialitate şi în limba maternă.

(2) În învăţământul medical universitar de stat, în cadrul secţiilor existente, pregătirea de specialitate se poate face în continuare în limba maternă, cu obligaţia însuşirii terminologiei de specialitate în limba română.

Articolul 123

În învăţământul universitar de stat se pot organiza, la cerere şi în condiţiile prezentei legi, grupe şi secţii cu predarea în limba maternă pentru pregătirea personalului necesar în activitatea didactică şi cultural-artistică.

Articolul 124

În învăţământul de toate gradele, concursurile de admitere şi examenele de absolvire se susţin în limba română. Concursurile de admitere şi examenele de absolvire pot fi susţinute în limba maternă la şcolile, clasele şi specializările la care predarea se face în limba maternă respectivă, în condiţiile prezentei legi.

Articolul 125

Ministerul Învăţământului asigură, în limba de predare, pregătirea şi perfecţionarea personalului didactic, precum şi manuale şcolare şi alte materiale didactice.

Articolul 126

În conducerea unităţilor şi instituţiilor de învăţământ în care există grupe, clase sau secţii cu predare în limbile minorităţilor naţionale, se asigură o reprezentare proporţională a cadrelor didactice din rîndul minorităţilor, cu respectarea competenţei profesionale. [...]

Articolul 154

(5) Candidatul la concursul pentru ocuparea unui post didactic cu predare în altă limbă decît aceea în care şi-a făcut studiile superioare, susţine, în faţa unei comisii de specialitate, un test de cunoaştere a limbii în care urmează să facă predarea.[...]

Articolul 180

Asupra dreptului copilului minor de a urma şcoala în limba română sau în limba unei minorităţi naţionale hotărăşte părintele sau tutorele legal instituit. ❑

Tratat între Principalele Puteri Aliate și Asociate și România

semnat la Paris, la 9 decembrie 1919

Texte oficiale în engleză, franceză şi italiană comunicate de Conferinţa Ambasadorilor. Înregistrarea acestui Tratat a avut loc la 21 iulie 1921.

CAPITOLUL ÎNTÎI

Articolul întîi

România se angajează stipulaţiile conţinute în articolele 2–8 ale prezentului capitol să fie recunoscute ca legi fundamentale, şi ca nici o lege, regulament sau acţiune oficială să nu fie în contradicţie sau în opoziţie cu aceste stipulaţii şi ca nici o lege, regulament şi acţiune oficială să nu prevaleze faţă de ele.

Articolul 2

Guvernul român se angajează să acorde tuturor locuitorilor deplină şi întreagă protecţie a vieţii lor şi a libertăţii lor, fără deosebire de naştere, naţionalitate, limbă, rasă sau religie.

Toţi locuitorii României vor avea dreptul la exercitarea liberă, atît publică cît şi privată, a oricărei credinţe, religii sau convingeri, a cărei practică nu va fi incompatibilă cu ordinea publică şi bunele moravuri.

Articolul 3

Sub rezerva Tratatelor menţionate mai jos, România recunoaşte ca cetăţeni român cu drepturi depline şi fără nici o formalitate, orice persoană domiciliată, la data intrării în vigoare a prezentului Tratat, pe întregul teritoriu făcînd parte din România, inclusiv pe teritoriile transferate ei prin Tratatele de pace cu Austria şi cu Ungaria, sau teritoriile

care i-ar putea fi ulterior transferate, în afară de cazul cînd la aceea dată, respectiva persoana se poate prevala de o naţionalitate alta decît naţionalitatea austriacă sau ungară.

Totuşi, cetăţenii austrieci sau unguri, în vîrstă de peste optsprezece ani, vor avea dreptul, în condiţiile prevăzute de numitele Tratate, să opteze pentru orice altă naţionalitate care le-ar fi deschisă. Opţiunea soţului atrage după sine pe cea a soţiei şi opţiunea părinţilor atrage pe cele ale copiilor în vîrstă de sub optsprezece ani.

Persoanele care şi-au exersat dreptul de opţiune de mai sus, vor trebui ca în următoarele douăsprezece luni să-şi strămute domiciliul în Statul în favoarea căruia vor fi optat. Ele vor fi libere să-şi păstreze bunurile imobiliare pe care le posedă pe teritoriul românesc. Ele îşi vor putea duce cu sine bunurile mobile de orice natură. Nu li se va impune de la sine nici un drept de ieşire.

Articolul 4

România recunoaşte ca cetăţeni români, cu drepturi depline şi fără nici o formalitate, persoanele de naţionalitate austriacă sau ungară, care s-au născut pe teritoriile care sînt transferate României prin Tratatele de pace cu Austria şi Ungaria, sau care îi vor putea fi transferate ulterior, din părinţi domiciliind acolo, chiar dacă, la data intrării în vigoare a prezentului Tratat, ele însele nu domiciliază acolo.

Cu toate acestea, în cei doi ani care vor urma de la data intrării în vigoare a prezentului Tratat, aceste persoane vor putea declara în faţa autorităţilor române competente din ţara lor de reşedinţă, că renunţă la cetăţenia română şi atunci ele vor înceta de a mai fi considerate ca cetăţeni români. În această privinţă, declaraţia soţului va avea valoare asupra soţiei, şi cea a părinţilor va fi luată în considerare pentru copii în vîrstă de mai puţin de optsprezece ani.

Articolul 5

România se angajează să nu pună nici o piedică în calea exercitării dreptului de opţiune, prevăzut prin Tratatele încheiate sau ce urmează a se încheia de către Puterile Aliate şi Asociate cu Austria sau cu Ungaria şi permiţînd celor interesaţi să dobîndească sau nu naţionalitatea română.

Articolul 6

Naţionalitatea română se va dobîndi ca drept deplin prin simplul fapt al naşterii pe teritoriul român, de către orice persoană ce nu poate să se prevaleze de o altă naţionalitate de naştere.

Articolul 7

România se angajează să recunoască ca cetăţeni români, cu drepturi depline şi fără nici o formalitate, pe evreii locuiend în toate teritoriile României, şi care nu pot să se prevaleze de nici o altă naţionalitate.

Articolul 8

Toți cetățenii români vor fi egali în fața legii și se vor bucura de aceleași drepturi civile și politice, fără deosebire de rasă, limbă sau religie.

Deosebirea de religie, credință sau confesiune nu va trebui să dăuneze nici unui cetățean român în ceea ce privește drepturile de a se bucura de drepturile civile și politice, în special pentru admiterea în slujbe publice, funcții și onoruri sau exercitarea diferitelor profesiuni și meserii.

Nu se va legifera nici o restricție împotriva folosirii libere de către orice cetățean român a oricărei limbi, fie în relațiile private sau comerciale, fie în probleme de religie, de presă sau publicații de orice natură, fie în reuniunile publice.

În pofida stabilirii de către Guvernul român a unei limbi oficiale, se vor da înlesniri rezonabile cetățenilor români de altă limbă decît româna, pentru utilizarea limbii lor fie oral, fie în scris, în fața tribunalelor.

Articolul 9

Cetățenii români aparținînd minorităților etnice, religioase sau de limbă se vor bucura de același tratament și de aceleași garanții de drept și de fapt ca și ceilalți cetățeni români. Ei vor avea în special dreptul de a-și crea, conduce și controla propriile cheltuieli ale instituțiilor de binefacere, religioase sau sociale, ale școlilor și altor așezăminte de educație, cu dreptul de a folosi în cadrul lor, în mod liber, propria lor limbă și de a-și exercita liber religia.

Articolul 10

În materie de învățămînt public, Guvernul român va acorda în orașele și districtele în care locuiește o proporție considerabilă de cetățeni români de altă limbă decît cea română, înlesniri adecvate pentru a asigura ca în școlile primare instrucția să fie oferită în propria lor limbă copiilor acestor cetățeni români. Această stipulare nu va împiedica Guvernul român de a face obligatorie învățarea limbii române în sus-numitele școli.

În orașele și în ținuturile în care locuiește o proporție considerabilă de cetățeni români aparținînd minorităților etnice, religioase sau lingvistice, acestor minorități li se va asigura o parte echitabilă a beneficiului și afectarea sumelor, care ar putea fi atribuite din fondurile publice prin bugetul de Stat, bugetele municipale sau altele, în scopuri de educație, religie sau de binefacere.

Articolul 11

România consimte să acorde sub controlul Statului român, comunităților de secui și de sași, în Transilvania, autonomie locală în ceea ce privește chestiunile religioase și școlare.

Articolul 12

România consimte ca, în măsura în care stipulările din articolele precedente afectează unele persoane aparţinînd unor minorităţi de rasă, religie sau limbă, ca aceste stipulări să constituie obligaţii de interes internaţional şi vor fi puse sub garanţia Societăţii Naţiunilor. Ele nu vor putea fi modificate fără asentimentul majorităţii Consiliului Societăţii Naţiunilor. Statele Unite ale Americii, Imperiul Britanic, Franţa, Italia şi Japonia se angajează să nu refuze asentimentul lor nici unei modificări a susnumitelor articole, care ar fi consimţită în forma legală de o majoritate a Consiliului Societăţii Naţiunilor.

România consimte ca orice membru al Consiliului Societăţii Naţiunilor să aibă dreptul să semnaleze atenţiei Consiliului orice infracţiune sau pericol de infracţiune la oricare din aceste obligaţii, şi ca Consiliul să poată proceda de asemenea manieră şi să dea asemenea instrucţiuni care îi vor părea adecvate şi eficace în împrejurarea respectivă.

România consimte, de asemenea, ca, în caz de divergenţă de opinie asupra unor chestiuni de drept sau de fapt privitor la aceste articole între Guvernul român şi oricare dintre Principalele Puteri Aliate şi Asociate, sau oricare altă Putere, membră a Consiliului Societăţii Naţiunilor, această divergenţă să fie considerată ca un diferend cu caracter internaţional, conform termenilor articolului 14 al Pactului Societăţii Naţiunilor. România consimte ca orice diferend de acest gen să fie, dacă cealaltă parte o cere, deferită Curţii permanente de Justiţie Internaţională. Decizia Curţii permanente va fi fără apel şi va avea aceaşi forţă şi valoare ca şi o decizie dată în virtutea articolului 13 din Pact.

CAPITOLUL II

Articolul 13

România se angajează să nu încheie nici un tratat, convenţie sau acord, şi să nu ia nici o măsură care ar împiedica-o să participe la orice convenţie generală ce ar putea fi încheiată sub auspiciile Societăţii Naţiunilor în vederea unui tratament echitabil al comerţului celorlalte State, în cursul unei perioade de cinci ani, începînd cu intrarea în vigoare a prezentului Tratat.

România se angajează, de asemenea, să extinsă la toate Statele Aliate sau Asociate orice înlesnire sau privilegiu care ea ar putea, în cursul aceleiaşi perioade de cinci ani, s-o acorde, în materie de vamă, oricăruia dintre Statele cu care, începînd cu luna august 1914, Statele Aliate sau Asociate au fost în război, sau oricărui alt Stat care, în virtutea articolului 222 al Tratatului cu Austria, ar avea cu aceste State, aranjamente vamale speciale.

[...] ❑

(traducere neoficială)

Tratat de pace între Puterile Aliate și Asociate și Ungaria Protocol și declarațiuni

din 4 iulie 1920, Trianon

Articolul 47

România recunoaşte şi confirmă faţă de Ungaria angajamentul de a consimţi la inserţiunea într-un Tratat cu Principalele Puteri Aliate şi Asociate a unor dispoziţiuni pe care aceste puteri le vor socoti necesare pentru a ocroti în România interesele locuitorilor ce se deosebesc prin rasă, limbă sau religiune de majoritatea populaţiunii, precum şi pentru a ocroti libertatea transitului şi a aplica un regim echitabil comerţului celorlalte naţiuni.

Proporţia şi natura sarcinelor financiare ale Ungariei pe care România va avea să le ia pe seama sa pentru teritoriul pus sub suveranitatea ei vor fi fixate conform articolul 186, Partea IX (Clauze financiare), a Tratatului de faţă.

Convenţiuni ulterioare vor regula toate chestiunile care n-ar fi regulate prin Tratatul de faţă şi care ar putea lua naştere din cesiunea zisului teritoriu. ❑

Convenție* între Regatul României și Regatul Iugoslaviei, relativ la Regulamentul școlilor primare minoritare din Banat

semnată la Belgrad, la 10 martie 1933

Text oficial francez comunicat de delegatul permanent al Regatului Iugoslaviei pe lîngă Societatea Naţiunilor. Înregistrarea acestei convenţii a avut loc la 3 martie 1934

Majestatea Sa Regele Iugoslaviei
şi Majestatea Sa Regele României,

În dorinţa de a reglementa între Regatul Iugoslaviei şi Regatul României chestiunea privitoare la şcolile primare minoritare sîrbo-croate din Banatul Românesc, precum şi şcolile minoritare româneşti din Banatul Iugoslav,

Au hotărît să încheie o convenţie în acest scop şi-au numit ca plenipotenţiari ai lor, reprezentînd pe Majestatea Sa Regele Iugoslaviei:

Domnul Bogoljub D. JEVTIC, ministru al afacerilor străine;

pe Majestatea Sa Regele României:

Domnul Alexandru N. IACOVAKY, ministru plenipotenţiar, director în Ministerul Afacerilor Străine la Bucureşti;

Care după ce şi-au comunicat deplinele puteri, găsite în formă bună şi legală, au căzut de acord asupra următoarelor dispoziţii:

Articolul întîi

Şcolile primare minoritare sîrbo-croate din Banatul românesc, precum şi şcolile primare minoritare româneşti din Banatul Iugoslav vor fi şcoli publice de Stat, conform legilor şi regulamentelor şcolare în vigoare în Regatul României, respectiv în Regatul Iugoslaviei.

Articolul 2

În şcolile primare minoritare sîrbo-croate din Banatul românesc şi în şcolile primare minoritare româneşti din Banatul iugoslav limba de predare va fi limba sîrbo-croată, respectiv limba română. Începînd cu al treilea an se va preda limba română, respectiv limba sîrbo-croată ca obiect de studiu şase ore pe săptămînă şi trei ore pe săptămînă vor fi, în plus, folosite pentru predarea în limba română, respectiv în limba sîrbo-croată a istoriei şi geografiei române, respectiv iugoslave.

Articolul 3

Învăţătorii şcolilor primare minoritare sîrbo-croate din Banatul românesc precum şi învăţătorii şcolilor primare minoritare româneşti din Banatul iugoslav vor trebui să fie de aceiaşi confesiune şi limbă cu majoritatea elevilor, dar de cetăţenie română respectiv iugoslavă.

Articolul 4

În şcolile de toate categoriile, învăţămîntul religiei cu materia conformă programei de învăţămînt stabilite, se va face în limba maternă a elevilor de către preoţi, numiţi de autoritatea competentă de Stat, conform cu propunerii autorităţii ecleziastice.

Dacă nu există preot în localitate sau dacă acesta este împiedicat , religia va fi predată de învăţător.

Programa analitică a acestui obiect de studiu se va stabili de Ministerul Instrucțiunii Publice de acord cu autoritatea ecleziastică.

Articolul 5

În localitățile unde vor fi douăzeci de sîrbo-croați, respectiv români, în vîrstă de a frecventa școala, se va crea o școală primară minoritară cu un învățător.

Cererea pentru înființarea școlii se va face de către părinții copiilor, iar naționalitatea copiilor va fi stabilită pre baza declarației părinților sau a tutorilor.

Articolul 6

Cele două guverne se vor îngriji să pregătească un număr suficient de învățători calificați, a căror limbă maternă să fie limba sîrbo-croată, respectiv limba română, pentru învățămîntul din școlile primare minoritare sîrbo-croate din Banatul românesc, respectiv pentru învățămîntul din școlile primare minoritare românești din Banatul iugoslav.

Pînă în momentul la care toate posturile vacante din școlile sîrbo-croate din Banatul românesc vor fi prevăzute cu învățători care să-și fi terminat studiile în Școli normale din România, precum și atunci cînd posturile vacante din școlile publice românești din Banatul iugoslav vor fi prevăzute cu învățători care își vor fi absolvit cursurile școlilor normale din Iugoslavia, învățătorii cetățeni români, respectiv iugoslavi care vor fi terminat cursurile școlilor normale din Iugoslavia, respectiv din România, vor fi admiși să predea în aceste școli. Acești învățători vor fi supuși unui examen suplimentar de studii naționale într-un interval de trei ani și un an mai tîrziu, la un examen practic, în urma cărora ei vor obține toate drepturile de care beneficiază învățătorii calificați definitiv.

Învățătorii din școlile primare sîrbo-croate din Banatul românesc și învățătorii din școlile primare românești din Banatul iugoslav care au absolvit cursurile Școlii normale înainte de 1 noiembrie 1918 sub vechiul regim austro-ungar și care au trecut examenul de studii naționale, vor fi confirmați definitiv, indiferent dacă au intrat în învățămînt după această dată.

Articolul 7

Numirile învățătorilor școlilor primare minoritare sîrbo-croate din Banatul românesc și ale profesorilor Școlii normale din Timișoara, precum și numirile învățătorilor școlilor primare minoritare românești din Banatul iugoslav și ale profesorilor Școlii normale din Vârșeț vor fi plătiți de guvernele statelor respective conform cu prescripțiile legilor lor.

Dacă este vorba de o comună cu populație mixtă, comuna este obligată să dea clădire și mobilier și să întrețină școala; cheltuielile vor fi repartizate populației în mod proporțional cu numărul și cu impozitele plătite de locuitorii interesați.

În localităţile în care minoritatea, în pofida numărului de copii suficient pentru a crea o şcoală, nu posedă şcoală, neavînd clădire sau învăţător, provizoriu, elevii vor putea frecventa şcoala de stat. Dar dacă numărul elevilor de vîrstă şcolară este inferior celui necesar pentru crearea unei şcoli primare a minorităţilor sîrbo-croate, respectiv române, elevii sînt obligaţi să frecventeze şcoala primară română, respectiv şcoala de Stat iugoslavă.

Articolul 8

Pentru pregătirea viitorilor învăţători vor fi numiţi un număr necesar de profesori la şcolile normale din Timişoara şi din Vârşeţ care vor preda în limba sîrbo-croată, respectiv în limba română cursurile următoare: limba şi literatura sîrbo-croată, respectiv română, religia, didactica, metodica, cîntul religios şi exerciţiile practice.

Profesorii pentru aceste cursuri la Şcoala normală din Timişoara vor fi aleşi în primul rînd dintre cetăţenii români, dar de naţionalitate sîrbo-croată. Pentru aceste cursuri la Şcoala normală din Vârseţ, profesorii vor fi aleşi mai întîi dintre cetăţenii Regatului Iugoslaviei, dar de naţionalitate română.

În lipsă de astfel de profesori, cele două guverne respective vor angaja provizoriu prin contract, profesori luaţi dintre cetăţenii calificaţi din Iugoslavia, respectiv din România.

Elevii Şcolii normale din Timişoara şi din Vârseţ vor trebui să fie cetăţeni români, respectiv iugoslavi, care cunosc limba română, respectiv limba sîrbo-croată şi să fie de aceeaşi confesiune cu minoritatea sîrbo-croată, respectiv română.

În vederea pregătirii elevilor destinaţi Şcolii normale din Timişoara, respectiv Şcolii normale din Vârseţ, se va crea o catedră de învăţămînt facultativ de limbă sîrbo-croată, respectiv română în primele patru clase de liceu din Timişoara şi Vârseţ.

Articolul 9

Atîta timp cît învăţătorii calificaţi pentru şcolile primare ale minorităţii sîrbo-croate din Banatul românesc, respectiv ale minorităţii române din Banatul iugoslav nu vor fi pregătiţi în număr suficient, Ministerele Instrucţiunii Publice ale Regatelor respective se obligă să angajeze, prin contract, numărul de învăţători necesari.

Aceşti învăţători trebuie aleşi dintre cetăţenii iugoslavi pentru Banatul român şi printre cetăţenii români pentru Banatul iugoslav.

Articolul 10

În vederea completării şi menţinerii cadrului necesar pentru şcolile primare ale minorităţii sîrbo-croate din Banatul român, respectiv ale minorităţii româneşti din Banatul iugoslav, şi în caz de nevoie, Guvernul iugoslav va ajuta elevii aleşi printre cei ai Şcolii normale din Vârseţ de naţionalitate română, cetăţeni iugoslavi, iar Guvernul român va ajuta elevii aleşi printre cei de la Şcoala normală din Timişoara de naţionalitate iugoslavă, cetăţeni români.

Articolul 11

Cele două guverne respective vor avea dreptul de a pregăti cărţi didactice pentru şcolile primare ale minorităţii sîrbo-croate din Banatul românesc, respectiv ale minorităţii române din Banatul Iugoslav. Pentru pregătirea acestor cărţi ei vor putea consulta pentru materiile laice, experţi sîrbo-croaţi, respectiv români, şi pentru manualele de predare a religiei, autorităţile eclesiastice respective.

Articolul 12

În comunele unde există două şcoli, iugoslavă şi română, bugetele precum şi direcţiunile şcolilor vor fi separate şi vor avea comitete şcolare care vor stabili şi vor executa bugetele, conform cu prescripţiile legilor în vigoare.

Şcolile primare sîrbo-croate din Banatul românesc precum şi şcolile româneşti din Banatul Iugoslav vor fi reprezentate, în mod obligatoriu, de către delegatul lor la comitetul şcolar regional. Acest delegat va fi ales în acelaşi mod cu ceilalţi membri eligibili ai acestui comitet.

Articolul 13

Şcolile particulare confesionale sîrbo-croate care există conform legii române din 22 decembrie 1925 vor fi menţinute la cererea părinţilor şi a reprezentanţilor autorităţilor competente actuale. Vor putea fi create noi şcoli particulare confesionale, întreţinute de autoritatea ecleziastică competentă pe întreg teritoriul Banatului românesc, inclusiv cel din Klissura, conform cu legile în vigoare în România.

Sîrbo-croaţii din Banatul românesc, respectiv Românii din Banatul iugoslav, inclusiv cei ce locuiesc pe teritoriul Klissura, vor putea, dacă le convine, să creeze şi să-şi conducă pe propria lor cheltuială, şcoli minoritare private (particulare) de învăţămînt primar. Predarea în aceste şcoli se va face în limba maternă aelevilor. Aceste şcoli vor fi sub controlul direct al Statului şi vor avea drept la publicitate.

Examenele elevilor se vor face de către proprii învăţători şi certificatele eliberate de aceştia vor fi valabile şi echivalente celor de la şcolile de Stat.

Articolul 14

Orice grupare de Sîrbo-Croaţi în Banatul românesc, respectiv orice grupare de Români în Banatul iugoslav, care doreşte să înfiinţeze o şcoală primară minoritară particulară trebuie să constituie o comună şcolară.

Fiecare comună şcolară îşi are propriul comitet şcolar compus din zece membri aleşi la adunarea părinţilor elevilor dintre părinţii elevilor şi alte persoane.

După reuniune, comitetul şcolar se întruneşte şi alege preşedintele, casierul şi secretarul. Preşedintele ales informează asupra acestui fapt comuna politică, şi îi înmînează toate documentele referitoare la alegeri. Începînd cu acea zi,

dacă nu se formulează nici o obiecţie asupra corectitudinii alegerii, comitetul şcolar îşi ia în primire toate funcţiile ce îi sînt impuse de către această înţelegere, ca şi de regulamentele şcolare în vigoare.

Articolul 15

În afara îndeplinirii obligaţiunilor prescrise prin legile în vigoare, competenţa comitetului şcolar se întinde şi asupra următoarelor:

1. Să asigure şcolii clădirea, mobilierul, materialul didactic şi tot ceea ce este necesar pentru funcţionarea regulată a şcolii;

2. Să pregătească datele asupra numărului de elevi de vîrstă şcolară şi să intreprindă pe lîngă Ministrul Instrucţiunii Publice, demersurile necesare pentru obţinerea autorizaţiei de a deschide şcoala conform prescrierilor prezentei convenţii;

3. Să aleagă învăţătorii şi să ceară aprobarea necesară Ministerului Instrucţiunii Publice;

4. Plata învăţătorilor numiţi nu poate fi inferioare a celei primite de învăţătorii de Stat, ca de altfel plata întregului personal şcolar;

5. Aplicarea măsurilor disciplinare în primă instanţă în privinţa corpului profesoral (de învăţători);

6. Întreţinerea şcolii, a clădirilor şcolare, precum şi stabilirea bugetului şcolar;

7. Să asigure şcolii, directorului său şi personalului care locuieşte în imobilul şcolar combustibilul necesar;

8. Să înscrie elevii noi la începutul fiecărui an şcolar şi să prezinte această listă Ministerului Instrucţiunii Publice;

9. Transcrierea imobilelor şcolare în registrele funciare instituite în tribunalele competente;

10. Să vegheze ca nici unul din imobilele şcolare să nu poată fi înstrăinat sau ipotecat în alte scopuri, decît cele prevăzute prin legile în vigoare şi fără aprobarea Ministrului Instrucţiunii Publice;

11. Să prezinte Minsterului Instrucţiunii Publice, la începutul anului şcolar, lista comitetului şcolar.

Articolul 16

Învăţătorii şcolilor minoritare particulare trebuie să fie cetăţeni ai Regatului României, respectiv ai Regatului Iugoslaviei şi să aibă aceleaşi calificări cu învăţătorii din şcolile primare publice.

În lipsa acestor învăţători, în decursul primilor cinci ani, atîta timp cît durează pregătirea unui personal calificat pentru învăţămînt, se pot angaja prin contract în şcolile minoritare particulare, cu aprobarea Ministerului Instrucţiunii publice, învăţători care să posede calificarea necesară. Aceşti învăţători sînt obligaţi ca în

termen de trei ani să susțină examenul grupului de materii naționale (limba de Stat, literatura, istoria și geografia) în fața unei comisii și conform programului determinat de Ministerul Instrucțiunii Publice și, după aceia, în termen de un an, examenul practic de învățător.

Pentru a facilita aceste examene, Ministerul Instrucțiunii publice va putea organiza cursuri de vacanță cu frecvență obligatorie pentru toți învățătorii angajați prin contract. Învățătorii din școlile minoritare particulare sînt obligați să predea conform programei prescrise pentru acest fel de școli și să respecte toate reglementările și indicațiile în vigoare pentru școlile primare publice în general.

Directorul școlii, propus de comitetul școlar și confirmat de ministrul Instrucțiunii publice, are sarcina de a întreține întreaga corespondență cu Ministerul Instrucțiunii publice.

Articolul 17

La cererea comitetelor școlare se vor putea crea grădinițe cu limba de predare sîrbo-croată, respectiv română, dacă numărul de copii fixat prin prezenta convenție este asigurat.

Articolul 18

În cazurile în care învățătorii de naționalitate sîrbo-croată care predau în școlile confesionale sîrbo-croate din Banatul românesc și autorizați în prealabil de autoritatea ecleziastică competentă vor trece în serviciul școlilor române de Stat, ei se vor bucura de tratamentul și indemnizațiile de care se bucură învățătorii de Stat în România. Anii de serviciu prestați în școlile confesionale le vor fi calculați pentru avansare și pentru drepturile la pensie conform cu legile în vigoare în România.

Articolul 19

Prezenta convenție va intra în vigoare după schimbarea instrumentelor de ratificare de către guvernele repective.

De bună credință, plenipotențiarii respectivi au semnat prezenta convenție și au aplicat sigiliile (ștampilele). ❑

Făcut la Belgrad, în original, dublu, în franceză la 10 martie 1933

Notă:

* Schimbul de ratificări a avut loc la București la 26 septembrie 1933.

Carta Organizației Națiunilor Unite (O.N.U.)

semnată la San Francisco, la 26 iunie 1945

România a acceptat Carta O.N.U. la 14 decembrie 1955 şi a fost admisă în O.N.U. în aceeaşi zi

SCOPURI ŞI PRINCIPII

Articolul 1

Scopurile Națiunilor Unite sînt următoarele:

[...]

3. Să realizeze cooperarea internațională [...] în promovarea şi încurajarea respectării drepturilor omului şi libertăților fundamentale pentru toți, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie. ❑

Tratatul de pace între România și Puterile Aliate și Asociate

semnat la Paris la 10 februarie 1947
România a ratificat Tratatul prin Decretul 1786 din 25 august 1947

PARTEA II

CLAUZE POLITICE

SECŢIUNEA 1

Articolul 3

1. România va lua toate măsurile necesare pentru a asigura tuturor persoanelor de sub jurisdicția română, fără deosebire de rasă, de sex, de limbă sau de religie, folosința drepturilor omului şi a libertăților fundamentale, inclusiv

libertatea de exprimare, libertatea presei şi de publicare, libertatea cultului, libertatea de opinie politică şi de întrunire publică.

2. România se obligă de asemenea ca legile în vigoare în România să nu stabilească sau să nu implice, în conținutul sau în aplicarea lor, vreo discriminare între persoane de cetățenie română, pe temeiul rasei, sexului, limbii sau religiei lor, fie în ce privește persoana lor, bunurile, interesele comerciale, profesionale sau financiare, statutul personal, drepturile politice sau civile, fie în orice altă materie.

Articolul 4

România, care, în conformitate cu Convenţiunea de Armistiţiu, a luat măsuri pentru eliberarea, fără deosebire de cetăţenie şi naţionalitate, a tuturor persoanelor deţinute din cauza activităţii lor în favoarea Naţiunilor Unite sau din cauza simpatiei lor pentru acestea sau din cauza originii lor rasiale şi pentru abrogarea legislaţiei discriminatorii şi a restricţiunilor impuse prin ea, va completa aceste dispoziţiuni, nu va lua în viitor nici o măsură şi nu va edita vreo lege care ar fi incompatibilă cu scopurile enunţate în acest articol. ❑

Declarația Universală a Drepturilor Omului

adoptată de Adunarea generală a O.N.U. la 10 decembrie 1948

Articolul 2

Fiecare om se poate prevala de toate drepturile şi libertăţile proclamate în prezenta declaraţie fără nici un fel de deosebire ca, de pildă, deosebirea de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, de origine naţională sau socială, avere, naştere sau orice alte împrejurări.

Articolul 7

Toţi oamenii sînt egali în faţa legii şi au, fără nici o deosebire, dreptul la o egală protecţie a legii. Toţi oamenii au dreptul la o protecţie egală împotriva oricărei discriminări care ar viola prezenta declaraţie şi împotriva oricărei provocări la o asemenea discriminare.

Articolul 16

1. Cu începere de la împlinirea vîrstei legale, bărbatul şi femeia, fără nici o restricţie în ce priveşte rasa, naţionalitatea sau religia, au dreptul de a se căsători

şi de a întemeia o familie. Ei au drepturi egale la contractarea căsătoriei, în decursul căsătoriei şi la desfacerea ei.

Articolul 26

2. [...] El [învăţământul] trebuie să promoveze înţelegerea, toleranţa, prietenia între toate popoarele şi toate grupurile rasiale sau religioase, precum şi dezvoltarea activităţii Organizaţiei Naţiunilor Unite pentru menţinerea păcii. ❑

Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale

Adoptată la Roma, 4 noiembrie 1950

Guvernele semnatare, Membre ale Consiliului Europei,

Luînd în consideraţie Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, proclamată de Adunarea Generală a Naţiunilor Unite la 10 decembrie 1948;

Considerînd că această Declaraţie tinde să asigure recunoaşterea şi aplicarea universală şi efectivă a drepturilor pe care ea le enunţă;

Considerînd că scopul Consiliului Europei este acela de a realiza o uniune mai strînsă între Membrii săi, şi că unul dintre mijloacele pentru a atinge acest scop este apărarea şi dezvoltarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale;

Reafirmîndu-şi profundul ataşament faţă de aceste libertăţi fundamentale care constituie însăşi temelia dreptăţii şi păcii în lume şi a căror menţinere se bazează esenţialmente, pe de o parte, pe un regim politic cu adevărat democratic şi, pe de altă parte, pe o concepţie comună şi un respect comun al drepturilor omului din care aceste libertăţi decurg;

Hotărîte, în calitatea lor de guverne ale unor state europene animate de acelaşi spirit şi posedînd un patrimoniu comun de idealuri şi de tradiţii politice, de respectare a libertăţii şi de preeminenţă a dreptului, să ia primele măsuri menite să asigure garantarea colectivă a anumitor drepturi enunţate în Declaraţia universală,

Au convenit asupra celor ce urmează:

Articolul 1

Înaltele Părţi contractante recunosc oricărei persoane aflate sub jurisdicţia lor drepturile şi libertăţile definite în Titlul I al prezentei Convenţii.

Articolul 5

(2) Orice persoană arestată trebuie să fie informată, în termenul cel mai scurt şi într-o limbă pe care o înţelege, asupra motivelor arestării sale şi asupra oricărei acuzaţii aduse împotriva sa.

Articolul 6

(3) Orice acuzat are dreptul în special:

a. să fie informat, în termenul cel mai scurt, într-o limbă pe care o înţelege şi în mod amănunţit, asupra naturii şi cauzei acuzaţiei aduse împotriva sa;

e. să ceară a fi asistat în mod gratuit de un interpret, dacă nu înţelege sau nu vorbeşte limba folosită în timpul şedinţei de judecată.

Articolul 9

(1) Orice persoană are dreptul la libertatea de gîndire, de conştiinţă şi de religie; acest drept presupune libertatea de a schimba religia sau convingerea, cît şi libertatea de a-şi manifesta religia sau convingerea în mod individual sau colectiv, în public sau în particular, prin cult, învăţămînt, practici şi îndeplinirea riturilor.

(2) Libertatea de a-şi manifesta religia sau convingerile nu poate forma obiectul altor restricţii decît acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea publică, protecţia ordinii, a sănătăţii sau a moralei publice ori pentru protecţia drepturilor şi libertăţilor altuia.

Articolul 14

Exercitarea drepturilor şi libertăţilor recunoscute în prezenta Convenţie trebuie să fie asigurată, fără vreo deosebire întemeindu-se în special pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine naţională sau socială, apartenenţă la o minoritate naţională, avere, naştere sau orice altă situaţie. ❑

Primul protocol adiţional la Convenţie

Adoptat la Paris, 20 martie 1952

Statele semnatare, membre ale Consiliului Europei,

Hotărîte să ia măsuri de natură să asigure garantarea colectivă a drepturilor şi libertăţilor, altele decît cele care sînt deja înscrise în Titlul I al Convenţiei pentru apărarea Drepturilor Omului şi a Libertăţilor Fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950

Au convenit asupra celor ce urmează:

Articolul 2

Nimănui nu i se poate refuza dreptul la instruire. Statul, în exercitarea funcţiilor pe care şi le va asuma în domeniul educaţiei şi învăţământului, va respecta dreptul părinţilor de a asigura această educaţie şi acest învăţământ conform convingerilor lor religioase şi filozofice. ❑

Convenţia privind lupta împotriva discriminării în domeniul învăţământului

adoptată de Conferinţa generală a U.N.E.S.C.O., la Paris, la 14 decembrie 1960
România a ratificat Convenţia prin Decretul nr. 149 din 2 aprilie 1964

Articolul 1

1. În sensul prezentei convenţii, termenul de „discriminare" cuprinde orice distincţie, excludere, limitare sau preferinţă care, întemeiată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică, sau orice altă opinie, origine naţională sau socială, situaţie economică sau naştere, are drept obiect sau ca rezultat suprimarea sau alterarea egalităţii de tratament în ceea ce priveşte învăţământul şi mai ales:

a) – Înlăturarea unei persoane sau unui grup de la accesul la diversele tipuri sau grade de învăţământ;

b) – Limitarea la un nivel inferior a educaţiei unei persoane sau a unui grup;

c) – Sub rezerva celor stabilite în art. 2 al prezentei Convenţii, instituirea sau menţinerea unor sisteme sau instituţii de învăţământ separate pentru persoane sau grupuri; sau

d) – Plasarea unei persoane sau unui grup într-o situaţie incompatibilă cu demnitatea umană.

2. În sensul prezentei Convenţii, cuvîntul „învăţământ" se referă la diverse tipuri şi diferite grade de învăţământ şi cuprinde accesul la învăţământ, nivelul şi calitatea sa, precum şi condiţiile în care este predat.

Articolul 2

În cazul cînd sînt admise de către State, situaţiile următoare nu sînt considerate că ar constitui discriminări în sensul articolului 1al prezentei Convenţii:

a) – Crearea sau menținerea de sisteme sau de instituții de învățământ separate pentru elevii de cele două sexe, cînd aceste sisteme sau instituții prezintă înlesniri echivalente de acces la învățământ, dispun de cadre didactice cu aceeași calitate, și permit să se urmeze aceleași programe de studii sau programe de studii echivalente;

b) – Crearea sau menținerea, din motive de ordin religios sau lingvistic, de sisteme sau instituții separate în care se predă un învățământ care corespunde alegerii părinților sau tutorilor legali ai elevilor, dacă adeziunea la aceste sisteme sau frecventarea acestor instituții rămîne facultativă și dacă învățământul predat este în conformitate cu normele care ar fi putut fi prescrise sau aprobate de către autoritățile competente, în special pentru învățământul de același grad;

c) – Crearea sau menținerea de instituții de învățământ particulare, dacă aceste instituții au drept obiect nu asigurarea excluderii unui grup oarecare, ci sporirea posibilităților de învățământ pe care le oferă puterea publică, dacă funcționarea lor corespunde acestui țel și dacă învățământul predat este conform cu normele care ar fi putut fi prescrise sau aprobate de către autoritățile competente, în special pentru învățământul de același grad.

Articolul 3

În scopul de a elimina sau preveni orice discriminare în sensul prezentei Convenții, Statele Participante își iau angajamentul:

a) – să abroge orice dispoziții legislative și administrative și să pună capăt oricăror practici administrative care ar comporta o discriminare în domeniul învățământului;

b) – să ia măsurile necesare, la nevoie pe cale legislativă, pentru a nu se face nici o discriminare la admiterea elevilor în instituțiile de învățământ;

c) – să nu admită, în ceea ce privește cheltuielile de școlarizare, atribuirea de burse sau orice alte forme de ajutorare a elevilor, acordarea de autorizații sau înlesniri care pot fi necesare pentru urmarea studiilor în străinătate, nici o diferență de tratament între naționali din partea autorităților, afară de cele care se bazează pe merite sau pe nevoi;

d) – să nu admită, în cazul unui ajutor eventual, dat sub orice formă, de către autoritățile publice instituțiilor de învățământ, nici o preferință sau restricție bazate exclusiv pe faptul că elevii aparțin unui grup determinat.

[...]

Articolul 4

Statele Participante la prezenta Convenție își iau în plus angajamentul să formuleze, să dezvolte și să aplice o politică națională menită să promoveze prin metode adaptate circumstanțelor și obiceiurilor naționale, egalitatea de posibilități și de tratament în domeniul învățământului și mai ales:

a) – să instituie învăţământul primar obligatoriu şi gratuit; să generalizeze şi facă accesibil pentru toţi învăţământul mediu sub diversele sale forme; să facă accesibil pentru toţi, în funcţie de capacităţile fiecăruia, în condiţii de egalitate deplină, învăţământul superior; să asigure executarea de către toţi a obligaţiei şcolare prevăzute de lege;

b) – să asigure în toate instituţiile de învăţământ public de acelaşi grad un învăţământ de acelaşi nivel şi condiţii echivalente în ceea ce priveşte calitatea învăţământului predat;

c) – să încurajeze şi să intensifice prin mijloace adecvate, educaţia persoanelor care n-au urmat învăţământul primar sau care nu l-au dus pînă la capăt şi să le permită să-şi urmeze studiile în funcţie de aptitudinile lor;

d) – să asigure fără discriminare pregătirea pentru profesiunea didactică.

Articolul 5

1. Statele Participante la prezenta Convenţie convin:

a) – că educaţia trebuie să urmărească deplina dezvoltare a personalităţii umane şi întărirea respectului drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi că ea trebuie să favorizeze înţelegerea, toleranţa şi prietenia între toate naţiunile şi toate grupurile rasiale sau religioase precum şi dezvoltarea activităţilor Naţiunilor Unite pentru menţinerea păcii;

b) – că este necesar să se respecte libertatea părinţilor şi, dacă este cazul a tutorilor legali: 1. să aleagă pentru copiii lor instituţii de învăţământ altele decît acelea ale Statului, dar corespunzătoare normelor minime care pot fi prescrise sau aprobate de către autorităţile competente; şi 2. să asigure, conform modalităţilor de aplicare proprii legislaţiei fiecărui Stat, educaţia religioasă şi morală a copiilor în conformitate cu propriile lor convingeri; de asemenea, nici o persoană sau nici un grup nu trebuie să fie constrînse să primească o instrucţie religioasă incompatibilă cu convingerile lor;

c) – că este necesar să se recunoască membrilor minorităţilor naţionale dreptul de a exercita activităţi educative proprii, inclusiv de a deschide şcoli şi, conform cu politica fiecărui Stat, în materie de educaţie, de a utiliza sau preda în propria lor limbă, însă cu condiţia ca:

i) acest drept să nu fie exercitat într-un mod care să împiedice pe membrii minorităţilor de a înţelege limba şi cultura întregii colectivităţi şi de a lua parte la activităţile ei sau care ar compromite suveranitatea naţională;

ii) nivelul învăţăturii predate în aceste şcoli să nu fie inferior nivelului general prescris sau aprobat de către autorităţile competente; şi

iii) frecventarea acestor şcoli să fie facultativă.

2. Statele participante la prezenta Convenţie se obligă să ia toate măsurile necesare pentru asigurarea aplicării principiilor enunţate în paragraful 1 al prezentului articol. ❑

Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială

adoptată de Adunarea generală a O.N.U. la 21 decembrie 1965
România a aderat la Convenție prin Decretul nr. 345 din 14 iulie 1970

Preambul

Statele părți la prezenta convenție,

Considerînd că la baza Cartei Națiunilor Unite stau principiile demnității și egalității tuturor ființelor umane și că toate statele membre s-au angajat să acționeze atît împreună cît și separat, în cooperare cu Organizația, pentru înfăptuirea unuia din scopurile Națiunilor Unite, anume de a dezvolta și încuraja respectarea universală și efectivă a drepturilor omului și a libertăților fundamentale pentru toți, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie,

Considerînd că Declarația Universală a drepturilor omului proclamă că toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi și că fiecare poate să se prevaleze de toate drepturile și de toate libertățile care sînt enunțate în declarație, fără nici o deosebire, mai ales de rasă, de culoare sau de origine națională,

[...]

Reafirmînd că discriminarea între ființele umane pentru motive de rasă, culoare sau origine etnică este un obstacol în calea relațiilor pașnice de prietenie între națiuni, fiind susceptibilă să tulbure pacea și securitatea popoarelor, precum și coexistența armonioasă a persoanelor în sînul aceluiași stat. [...]

PARTEA ÎNTÎI

Articolul 1

1. În prezenta convenție, expresia „discriminare rasială" are în vedere orice deosebire, excludere, restricție sau preferință întemeiată pe rasă, culoare, ascendență sau origine națională sau etnică, care are ca scop sau efect de a distruge sau compromite recunoașterea, folosința sau exercitarea în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alt domeniu al vieții publice.

2. Prezenta convenţie nu se aplică deosebirilor, excluderilor, restricţiilor sau preferinţelor stabilite de către un stat parte la convenţie, după cum este vorba de cetăţenii săi sau de străini.

3. Nici o dispoziţie a prezentei convenţii nu poate fi interpretată ca afectînd, în vreun fel, dispoziţiile legislative ale statelor părţi la convenţie, în ceea ce priveşte naţionalitatea, cetăţenia sau naturalizarea, cu condiţia ca aceste dispoziţii să nu fie discriminatorii faţă de o anumită naţionalitate.

4. Măsurile speciale luate cu singurul scop de a se asigura cum se cuvine progresul unor grupuri rasiale sau etnice sau unor indivizi avînd nevoie de protecţia care poate fi necesară pentru a le garanta folosinţa şi exercitarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale în condiţii de egalitate nu sînt considerate ca măsuri de discriminare rasială, cu condiţia totuşi ca ele să nu aibă drept efect menţinerea de drepturi distincte pentru grupuri rasiale diferite şi ca ele să nu fie menţinute în vigoare după realizarea scopurilor pentru care au fost adoptate.

Articolul 2

1. Statele părţi condamnă discriminarea rasială şi se angajează să continue, prin toate mijloacele potrivite şi fără întîrziere, o politică menită să elimine orice formă de discriminare rasială, să favorizeze înţelegerea între toate rasele şi în acest scop:

a) – fiecare stat parte se angajează să nu recurgă la acte sau practici de discriminare rasială împotriva unor persoane, grupuri de persoane sau instituţii şi să facă în aşa fel încît toate autorităţile publice şi instituţiile publice, naţionale şi locale, să se conformeze acestei obligaţii;

b) – fiecare stat parte se angajează să nu încurajeze, să nu apere şi să nu sprijine discriminarea rasială practicată de vreo persoană sau organizaţie, oricare ar fi ea;

c) – fiecare stat parte trebuie să ia măsuri eficace pentru a reexamina politica guvernamentală naţională şi locală şi pentru a modifica, abroga sau anula orice lege şi orice reglementare avînd drept efect crearea discriminării rasiale sau perpetuarea ei, acolo unde există;

d) – fiecare stat parte trebuie, prin toate mijloacele corespunzătoare, inclusiv, dacă împrejurările o cer, prin măsuri legislative, să interzică discriminarea rasială practicată de persoane, de grupuri sau de organizaţii şi să-i pună capăt;

e) – fiecare stat parte se angajează să favorizeze, dacă va fi cazul, organizaţiile şi mişcările integraţioniste multirasiale şi alte mijloace de natură a elimina barierele între rase şi a descuraja ceea ce tinde spre întărirea dezbinării rasiale.

2. Statele părţi vor lua, dacă împrejurările o vor cere, măsuri speciale şi concrete în domeniile social, economic, cultural şi altele, pentru a asigura cum se cuvine dezvoltarea sau protecţia anumitor grupuri rasiale sau anumitor indivizi aparţinînd acestor grupuri în scopul de a le garanta, în condiţii de egalitate, deplina exercitare

a drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale. Aceste măsuri nu vor putea în nici un caz să aibă drept efect menţinerea de drepturi inegale sau deosebite pentru diversele grupuri rasiale, odată atinse obiectivele pentru care au fost adoptate.

Articolul 3

Statele părţi condamnă în special segregaţia rasială şi apartheid-ul şi se angajează să prevină, să interzică şi să elimine pe teritoriile ţinînd de jurisdicţia lor toate practicile de această natură.

Articolul 4

Statele părţi condamnă orice propagandă şi orice organizaţii care se inspiră din idei sau teritorii bazate pe superioritatea unei rase sau unui grup de persoane de o anumită culoare sau de o anumită origine etnică, sau care pretind să justifice sau să încurajeze orice formă de ură şi de discriminare rasială şi se angajează să adopte de îndată măsuri pozitive menite să elimine orice incitare la o astfel de discriminare sau orice acte de discriminare şi, în acest scop, ţinînd seama de principiile formulate în Declaraţia universală a drepturilor omului şi de drepturile enunţate în mod expres în articolul 5 al prezentei convenţii, ele se angajează, îndeosebi:

a) – să declare delicte pedepsite prin lege orice difuzare de idei bazate pe superioritate sau ură rasială, orice incitare la discriminare rasială ca şi orice acte de violenţă, sau provocare la astfel de acte, îndreptate împotriva oricărei rase sau oricărui grup de persoane de o altă culoare sau de o altă origine etnică, precum şi orice sprijin acordat unor activităţi rasiste, inclusiv finanţarea lor;

b) – să declare ilegale şi să interzică organizaţiile, precum şi activităţile de propagandă organizată şi orice alt fel de activitate de propagandă care incită la discriminare rasială şi care o încurajează şi să declare delict pedepsit prin lege participarea la aceste organizaţii sau la aceste activităţi;

c) – să nu permită autorităţilor publice sau instituţiilor publice, naţionale sau locale, să incite la discriminarea rasială sau s-o încurajeze.

Articolul 5

În conformitate cu obligaţiile fundamentale enunţate în articolul 2 al prezentei convenţii, statele părţi se angajează să interzică şi să elimine discriminarea rasială sub toate formele şi să garanteze dreptul fiecăruia la egalitate în faţa legii fără deosebire de rasă, culoare, origine naţională sau etnică, în folosinţa drepturilor următoare:

a) — dreptul la un tratament egal în faţa tribunalelor şi a oricărui alt organ de administrare a justiţiei;

b) — dreptul la securitatea persoanei şi la protecţia statului împotriva violenţelor sau maltratărilor, fie din partea funcţionarilor guvernului, fie a oricărui individ, grup sau instituţie;

c) — drepturi politice şi anume dreptul de a participa la alegeri — de a vota şi de a fi candidat — după sistemul sufragiului universal şi egal, dreptul de a face parte din guvern, de a lua parte la conducerea treburilor publice, la orice nivel, şi dreptul de acces, în condiţii de egalitate, la funcţii publice;

d) — alte drepturi civile, în special:

i.) dreptul de a circula liber şi de a-şi alege reşedinţa în interiorul unui stat;

ii.) dreptul de a părăsi orice ţară, inclusiv pe a sa, şi de a se întoarce în ţara sa;

iii.) dreptul la o cetăţenie;

iv.) dreptul de a se căsători şi de a-şi alege partenerul;

v.) dreptul de proprietate al oricărei persoane, atît singură cît şi în asociere;

vi.) dreptul de moştenire;

vii.) dreptul la libertate de gîndire, conştiinţă şi religie;

viii.) dreptul la libertatea de opinie şi de exprimare;

ix.) dreptul la libertatea de întrunire şi asociere paşnică;

e) — drepturi economice, sociale şi culturale, în special:

i.) dreptul la muncă, la libera alegere a ocupaţiei sale, la condiţii de muncă echitabile şi satisfăcătoare, la protecţia împotriva şomajului, la un salariu egal pentru muncă egală, la o remuneraţie echitabilă şi satisfăcătoare;

ii.) dreptul de a înfiinţa sindicate şi de a se afilia unor sindicate;

iii.) dreptul la locuinţă;

iv.) dreptul la sănătate, la îngrijire medicală, la securitate socială şi la servicii sociale;

v.) dreptul la educaţie şi la pregătire profesională;

vi.) dreptul de a lua parte, în condiţii de egalitate, la activităţi culturale;

f) — dreptul de acces la toate locurile şi serviciile destinate folosinţei publice, cum ar fi mijloacele de transport, hoteluri, restaurante, cafenele, spectacole, parcuri.

Articolul 6

Statele părţi vor asigura oricărei persoane supuse jurisdicţiei lor o protecţie şi o cale de recurs efective în faţa tribunalelor naţionale şi a altor organe de stat competente, împotriva tuturor actelor de discriminare rasială care, contrar prezentei convenţii, ar viola drepturile sale individuale şi libertăţile sale fundamentale, precum şi dreptul de a cere acestor tribunale satisfacţie sau despăgubire dreaptă şi adecvată pentru orice pagubă pe care ar putea-o suferi ca urmare a unei astfel de discriminări.

Articolul 7

Statele părţi se angajează să ia măsuri imediate şi eficace în domeniile învăţămîntului, educaţiei, culturii şi informaţiei, pentru a lupta împotriva prejudecăţilor ce duc la discriminare rasială şi pentru a favoriza înţelegerea, toleranţa şi prietenia între naţiuni şi grupuri rasiale şi etnice, ca şi pentru a promova scopurile şi principiile

Cartei Națiunilor Unite, ale Declarației universale a drepturilor omului, ale Declarației Națiunilor Unite privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială și ale prezentei convenții. ❑

Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice

adoptat de Adunarea generală a O.N.U. la 16 decembrie 1966
România a ratificat Pactul prin
Decretul nr. 212 din 31 octombrie 1974

Articolul 2

1. Statele părți la prezentul Pact se angajează să respecte și să garanteze tuturor indivizilor care se găsesc pe teritoriul lor și țin de competența lor drepturile recunoscute în prezentul Pact, fără nici o deosebire, în special de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau întemeiată pe orice altă împrejurare.

Articolul 4

1. În cazul în care un pericol public excepțional amenință existența națiunii și este proclamat printr-un act oficial, statele părți la prezentul Pact pot ca în limita strictă a cerințelor situației să ia măsuri derogatorii de la obligațiile prevăzute în prezentul Pact, cu condiția ca aceste măsuri să nu fie incompatibile cu celelalte obligații pe care le au potrivit dreptului internațional și ca din ele să nu rezulte o discriminare întemeiată numai pe rasă, culoare, sex, limbă, religie sau origine socială.

Articolul 14

3. Orice persoană acuzată de comiterea unei infracțiuni penale are dreptul, în condiții de deplină egalitate, la cel puțin următoarele garanții:

a) – să fie informată în cel mai scurt termen, într-o limbă pe care o înțelege și în mod detailat, despre natura și motivele acuzației ce i se aduce;

f) – să beneficieze de asistența gratuită a unui interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită la ședința de judecată.

Articolul 20

2. Orice îndemn la ura naţională, rasială sau religioasă care constituie o incitare la discriminare, la ostilitate sau la violenţă este interzis prin lege.

Articolul 24

1. Orice copil, fără nici o discriminare întemeiată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, origine naţională sau socială, avere sau naştere, are dreptul din partea familiei sale, a societăţii şi a statului la măsurile de ocrotire pe care le cere condiţia de minor.

Articolul 25

Orice cetăţean are dreptul şi posibilitatea, fără nici una din discriminările la care se referă articolul 2 şi fără restricţii nerezonabile:

a) – de a lua parte la conducerea treburilor publice, fie direct, fie prin intermediul unor reprezentanţi liber aleşi;

b) – de a alege şi de a fi ales, în cadrul unor alegeri periodice, oneste, cu sufragiu universal şi egal şi cu scrutin secret, asigurînd exprimarea liberă a voinţei alegătorilor;

c) – de a avea acces, în condiţii generale de egalitate, la funcţiunile publice din ţara sa.

Articolul 26

Toate persoanele sînt egale în faţa legii şi au, fără discriminare, dreptul la o ocrotire egală şi eficace contra oricărei discriminări, în special de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine naţională sau socială, avere, naştere sau întemeiată pe orice altă împrejurare.

Articolul 27

În statele în care există minorităţi etnice, religioase sau lingvistice, persoanele aparţinînd acestor minorităţi nu pot fi lipsite de dreptul de a avea, în comun cu ceilalţi membri ai grupului lor, propria lor viaţă culturală, de a profesa şi practica propria lor religie sau de a folosi propria lor limbă. ❑

Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale

adoptat de Adunarea generală a O.N.U. la 16 decembrie 1966
România a ratificat Pactul prin
Decretul nr. 212 din 31 octombrie 1974

Articolul 2

2. Statele părți la prezentul Pact se angajează să garanteze că drepturile enunțate în el vor fi exercitate fără nici o discriminare întemeiată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau pe orice altă împrejurare.

Articolul 13

1. [...] Ele [statele părți] sînt de acord [...] că educația trebuie să favorizeze înțelegerea, toleranța și prietenia între toate națiunile și toate grupurile rasiale, etnice sau religioase și să încurajeze dezvoltarea activităților Națiunilor Unite pentru menținerea păcii. ❑

Actul Final de la Helsinki al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa

semnat de Șefii de stat sau de guvern ai celor 35 de state
din Europa, S.U.A. și Canada, la 1 august 1975
România a semnat Actul Final

1. Declarația privind principiile care reglementează relațiile reciproce dintre statele participante

VII. Respectarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, inclusiv a libertății de gîndire, conștiință, religie sau convingere

Alineatul 4

Statele participante pe teritoriul cărora există minorităţi naţionale vor respecta dreptul persoanelor care aparţin acestor minorităţi la egalitate în faţa legii, le vor acorda posibilitatea deplină de a se bucura în mod efectiv de drepturile omului şi libertăţile fundamentale şi, în acest mod, vor proteja interesele lor legitime în acest domeniu.

Cooperarea în domeniul relaţiilor umanitare şi altele

3. Cooperarea şi schimburile în domeniul culturii

4. Cooperarea şi schimburile în domeniul educaţiei

La sfîrşitul acestor două secţiuni este înscris textul:

Minorităţi naţionale sau culturi regionale. Statele participante, recunoscînd contribuţia pe care minorităţile naţionale sau culturile regionale pot s-o aducă la cooperarea dintre state în diferite domenii ale culturii, îşi propun, atunci cînd pe teritoriul lor există astfel de minorităţi sau culturi şi ţinînd seama de interesele legitime ale membrilor lor, să faciliteze această contribuţie. ❑

Documentul Final al Reuniunii C.S.C.E. de la Madrid

adoptat de reprezentanţii statelor participante la procesul C.S.C.E., la 6 septembrie 1983
România a acceptat Documentul Final

Alineatul 15

Ele [statele] subliniază, de asemenea, importanţa progreselor constante în asigurarea respectării şi exercitării efective a drepturilor persoanelor care aparţin minorităţilor naţionale, precum şi în protejarea intereselor lor legitime, aşa cum prevede Actul Final. ❑

Documentul Final al Reuniunii Follow-up a C.S.C.E. de la Viena

adoptat de reprezentanții statelor participante la procesul C.S.C.E., la 19 ianuarie 1989
România a acceptat Documentul Final

PROBLEME REFERITOARE LA SECURITATEA ÎN EUROPA

Principii

(11) Statele participante confirmă că vor respecta drepturile omului și libertățile fundamentale, inclusiv libertatea de gîndire, conștiință, religie sau convingere, pentru toți, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie [...]

(13) În acest context, ele:

(13.7) vor asigura tuturor cetățenilor de pe teritoriul lor și de sub jurisdicția lor drepturile și libertățile lor fundamentale, fără nici un fel de deosebire, precum rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau altă opinie, origine națională sau socială, proprietate, naștere sau alt statut;

(18) Statele participante vor depune eforturi susținute pentru aplicarea prevederilor Actului Final și ale Documentului Final de la Madrid referitoare la minoritățile naționale. Ele vor lua toate măsurile necesare de ordin legislativ, administrativ și judiciar, precum și alte măsuri și vor aplica instrumentele internaționale pertinente prin care s-au obligat să asigure protecția drepturilor omului și libertăților fundamentale ale persoanelor aparținînd minorităților naționale de pe teritoriul lor. Ele se vor abține de la orice discriminare împotriva acestor persoane și vor contribui la realizarea intereselor și aspirațiilor lor legitime în domeniul drepturilor omului și libertăților fundamentale.

(19) Ele vor proteja și vor crea condiții pentru promovarea identității etnice, culturale, lingvistice și religioase a minorităților naționale de pe teritoriul lor. Ele vor respecta libera exercitare a drepturilor de către persoanele aparținînd acestor minorități și vor asigura deplina egalitate a acestora cu alți cetățeni.

Cooperare în domeniul umanitar și în alte domenii

(59) Ele vor asigura ca persoanele aparținînd minorităților naționale sau culturilor regionale de pe teritoriul lor să-și poată menține și dezvolta cultura lor proprie, sub toate aspectele acesteia, inclusiv limba, literatura, religia; și ca să-și poată păstra monumentele și obiectele lor culturale și istorice [...] ❑

Documentul Reuniunii de la Copenhaga al Conferinţei asupra Dimensiunii Umane a C.S.C.E.

adoptat de reprezentanţii statelor participante la procesul C.S.C.E, la 29 iunie 1990
România a acceptat Documentul Final

IV

(30) Statele participante recunosc că problemele privind minorităţile naţionale nu pot fi rezolvate de o manieră satisfăcătoare decît într-un cadru politic democratic, bazat pe un stat de drept, cu un sistem judiciar independent eficace. Acest cadru garantează respectarea deplină a drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale, egalitatea în drepturi şi condiţii egale pentru toţi cetăţenii, libera exprimare a tuturor intereselor şi aspiraţiilor lor legitime, aplicarea de reguli juridice care permit un control eficient asupra abuzului de putere exercitat de guvern, pluralismul politic şi toleranţa socială.

Ele recunosc, printre altele, rolul important pe care-l joacă organizaţiile neguvernamentale, inclusiv partidele politice, sindicatele, organizaţiile pentru drepturilor omului şi grupările religioase, în promovarea toleranţei şi diversităţii culturale şi căutarea de soluţii la problemele privind minorităţile naţionale.

Ele reafirmă, de asemenea, că respectarea drepturilor persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale, considerate ca drepturi ale omului universal recunoscute, este un factor esenţial al păcii, justiţiei, stabilităţii şi democraţiei în statele participante.

(31) Persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul să exercite pe deplin şi efectiv drepturile omului şi libertăţile lui fundamentale, fără nici o discriminare şi în deplină egalitate în faţa legii.

Statele participante vor adopta, dacă e cazul, măsuri speciale avînd drept scop garantarea pentru persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale a deplinei egalităţi cu ceilalţi cetăţeni în exercitarea şi beneficiul drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale.

(32) Apartenenţa la o minoritate naţională este o problemă de opţiune individuală şi nici un dezavantaj nu poate rezulta dintr-o asemenea alegere.

Persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul de a exprima, păstra şi dezvolta în deplină libertate identitatea lor etnică, culturală, lingvistică sau religioasă şi de a menţine şi dezvolta cultura lor sub toate formele sale, la adăpost de orice tentativă de asimilare contra voinţei lor. În special ele au dreptul:

(32.1) — să folosească liber limba lor maternă atît în particular, cît şi în public;

(32.2) — să creeze şi să menţină propriile lor instituţii, organizaţii sau asociaţii educative, culturale şi religioase, care pot solicita contribuţii financiare benevole şi alte contribuţii, inclusiv un ajutor public, conform legislaţiei naţionale;

(32.3) — să profeseze şi să practice religia lor, inclusiv de a-şi procura, poseda şi utiliza obiecte religioase, precum şi de a practica un învăţămînt religios în limba lor maternă;

(32.4) — să stabilească şi să menţină contacte neîngrădite între ele în ţara lor, precum şi în afara frontierelor cu cetăţenii altor state cu care au în comun o origine etnică sau naţională, un patrimoniu cultural sau credinţe religioase;

(32.5) — să difuzeze şi să schimbe informaţii în limba lor maternă şi să aibă acces la aceste informaţii;

(32.6) — să creeze şi să menţină organizaţii sau asociaţii în ţările lor şi să participe la activităţile organizaţiilor neguvernamentale internaţionale.

Persoanele care aparţin minorităţilor naţionale pot, individual, sau în comun cu alţi membri ai grupurilor lor, să exercite drepturile lor şi să se bucure de aceste drepturi. Exercitarea sau neexercitarea acestor drepturi nu poate antrena un dezavantaj pentru o persoană care aparţine unei minorităţi naţionale.

(33) Statele participante vor proteja identitatea etnică, culturală, lingvistică şi religioasă a minorităţilor naţionale pe teritoriul lor şi vor crea condiţii de natură să promoveze această identitate. Ele vor lua măsurile necesare în acest sens după consultări corespunzătoare şi în special după ce vor contacta organizaţiile sau asociaţiile acestor minorităţi, conform procedurii de decizie din fiecare stat.

Asemenea măsuri vor trebui să fie conforme cu principiile egalităţii şi nediscriminării faţă de ceilalţi cetăţeni ai statului participant respectiv.

(34) Statele participante se vor strădui să garanteze ca persoanele care aparţin minorităţilor naţionale, independent de faptul că ele vor trebui să înveţe limba sau limbile oficiale ale statului respectiv, să aibă posibilitatea să înveţe limba lor maternă sau să primească un învăţămînt în această limbă, precum şi, dacă este posibil şi necesar, să o utilizeze în raporturile lor cu autorităţile publice, conform legislaţiei naţionale în vigoare. În cadrul învăţămîntului istoriei şi culturii în instituţiile educative se va ţine, de asemenea, seama de istoria şi cultura minorităţilor naţionale.

(35) Statele participante vor respecta dreptul persoanelor care aparţin minorităţilor naţionale de a participa efectiv la treburile publice, îndeosebi la activităţile privind protecţia şi promovarea identităţii unor astfel de minorităţi.

Statele participante iau notă de eforturile întreprinse pentru crearea şi favorizarea condiţiilor de natură să permită promovarea identităţii etnice, culturale, lingvistice şi religioase a anumitor minorităţi naţionale, prin crearea, ca unul din mijloacele de realizare a acestor obiective, de administraţii locale sau autonome corespunzătoare, potrivit situaţiei istorice şi teritoriale specifice acestor minorităţi, în conformitate cu politica statului respectiv.

(36) Statele participante recunosc importanţa deosebită pe care o prezintă întărirea cooperării constructive între ele în ce priveşte problemele legate de minorităţile naţionale. O astfel de cooperare are ca scop să încurajeze înţelegerea şi încrederea reciprocă, relaţiile amicale şi de bună vecinătate, pacea, securitatea şi justiţia internaţională.

Fiecare stat participant va favoriza instaurarea unui climat favorabil înţelegerii şi respectului reciproc, cooperării şi solidarităţii între toţi cetăţenii rezidenţi pe teritoriul său, fără distincţie de origine etnică sau naţională sau de credinţă religioasă şi va încuraja soluţionarea problemelor prin dialog bazat pe principiile statului de drept.

(37) Nici unul din aceste angajamente nu poate fi interpretat ca implicînd un drept oarecare de a întreprinde vreo activitate sau de a înfăptui vreo acţiune contrară scopurilor şi principiilor Cartei Naţiunilor Unite, altor obligaţii decurgînd din dreptul internaţional sau prevederilor Actului Final, inclusiv principiului integrităţii teritoriale a statelor.

(38) Statele participante, în eforturile lor vizînd protejarea şi promovarea drepturilor presoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale, vor respecta pe deplin angajamentele luate în virtutea convenţiilor în vigoare în domeniul drepturilor omului şi altor instrumente internaţionale şi vor examina posibilitatea de a adera la convenţiile în materie, dacă n-au făcut-o încă, inclusiv acelea care acordă cetăţenilor dreptul de a depune o plîngere.

(39) Statele participante vor coopera strîns în cadrul organizaţiilor internaţionale competente din care fac parte, inclusiv Organizaţia Naţiunilor Unite, şi, eventual Consiliul Europei, ţinînd seama de lucrările în curs privind problemele relative la minorităţile naţionale.

Ele vor examina posibilitatea de a ţine o reuniune de experţi pentru a proceda la discutarea aprofundată a problemei minorităţilor naţionale.

(40) Statele participante condamnă clar şi fără echivoc totalitarismul, ura rasială şi etnică, antisemitismul, xenofobia şi orice discriminare împotriva oricui, precum şi orice persecuţie pentru motive religioase şi ideologice. În acest context, ele recunosc, printre altele, problemele specifice ale romilor (ţiganilor).

Ele declară că sînt ferm hotărîte să intensifice eforturile lor pentru a lupta împotriva acestor fenomene sub toate formele lor şi, în consecinţă

(40.1) – vor lua măsuri eficace, inclusiv adoptarea, conform sistemului lor constituţional şi obligaţiilor lor internaţionale, de legi necesare pentru asigurarea protecţiei contra oricărui act constituind o incitare la violenţă contra persoanei sau grupurilor de persoane bazată pe discriminare naţională, rasială, etnică, sau religioasă, la ostilitate sau ură, inclusiv antisemitismul;

(40.2) – ele se vor angaja să ia toate măsurile corespunzătoare şi potrivite obiectului lor de a proteja persoanele sau grupele de persoane care ar putea fi victime

ale amenințărilor sau actelor de discriminare, ostilitate sau violență pe motivul identității lor rasiale, etnice, culturale, lingvistice și religioase, și pentru a proteja bunurile lor;

(40.3) – ele vor lua măsuri eficace, conform sistemelor lor constituționale, la nivel național, regional și local pentru a favoriza înțelegerea și toleranța, în special în domeniile învățământului, culturii și informației;

(40.4) – ele se vor strădui să garanteze ca învățământul să pună accent, printre obiectivele sale, pe problema combaterii urii și prejudecăților rasiale și pe respectarea diferitelor civilizații și culturi;

(40.5) – ele vor recunoaște dreptul pe care-l are orice persoană de a dispune efectiv de un recurs și se vor strădui să recunoască, conform legislației naționale, dreptul pe care-l au persoanele și grupurile de persoane implicate de a depune plîngeri contra actelor de discriminare, inclusiv acte rasiste și xenofobe și de a susține asemenea plîngeri;

(40.6) – ele vor avea în vedere să adere, dacă nu au făcut-o încă, la instrumentele internaționale privind problema discriminării și vor garanta că se vor conforma pe deplin obligațiilor conținute în aceste instrumente, inclusiv celor care prevăd prezentarea de rapoarte periodice;

(40.7) – ele vor examina, de asemenea, posibilitatea adoptării mecanismelor internaționale care să permită statelor și persoanelor particulare să supună organismelor internaționale comunicări privind actele de discriminare. ❑

Carta de la Paris pentru o Nouă Europă

semnată de Șefii de stat sau de guvern ai celor 34 de state din Europa, S.U.A. și Canada, la 21 noiembrie 1990
România a semnat Carta de la Paris pentru o Nouă Europă

Drepturile omului, democrația și statul de drept

[...] Drepturile omului și libertățile fundamentale sînt inerente tuturor ființelor umane, inalienabile și garantate prin lege. Protecția și promovarea lor constituie prima îndatorire a guvernului. Respectarea lor reprezintă o garanție esențială în fața unui stat cu puteri excesive. Înfăptuirea și exercitarea lor deplină constituie baza libertății, dreptății și păcii.

Guvernul democratic se întemeiază pe voința poporului, exprimată periodic prin alegeri libere și corecte. Democrația are ca fundament respectarea persoanei umane și a statului de drept. Democrația reprezintă cea mai bună garanție a

libertăţii de expresie, a toleranţei faţă de orice grupuri ale societăţii şi a egalităţii şanselor pentru fiecare persoană.[...]

Nimeni nu este deasupra legii.

Afirmăm că orice individ, fără discriminare, are dreptul la:

– libertatea de gîndire, conştiinţă şi relgie sau de convingere,

– libertatea de expresie,

– libertatea de asociere şi de întrunire paşnică,

– libertatea de mişcare

nimeni nu va fi supus:

– unei arestări sau deţineri arbitrare,

– unei torturi sau oricărui alt tratament sau pedepse aspre, inumane sau degradante,

fiecare are în plus dreptul:

– de a-şi cunoaşte şi de a-şi face respectate drepturile,

– de a participa la alegeri libere şi corecte,

– de a fi judecat în mod echitabil şi public dacă este acuzat de comiterea unui delict,

– de a avea individual sau în asociere o proprietate şi de a exercita activităţi individuale,

– de a se bucura de drepturi economice, sociale şi culturale.

Afirmăm că identitatea etnică, culturală, lingvistică şi religioasă a minorităţilor naţionale va fi protejată, iar persoanele aparţinînd acestor minorităţi au dreptul de a exprima liber, prezerva şi dezvolta această identitate, fără nici o discriminare şi în condiţiile unei depline egalităţi în faţa legii.

Vom asigura ca fiecare să se bucure de apărare efectivă, pe plan naţional şi internaţional împotriva oricărei violări a drepturilor sale. [...]

Relaţiile de prietenie între statele participante

[...]

Ne vom întemeia relaţiile pe adeziunea noastră comună la valorile democratice, la drepturile omului şi libertăţile fundamentale. Sîntem convinşi că progresele democraţiei, precum şi respectarea şi exercitarea efectivă a drepturilor omului sînt indispensabile întăririi păcii şi securităţii între statele noastre. Reafirmăm egalitatea în drepturi a popoarelor şi dreptul lor la autodeterminare, conform Cartei ONU şi normelor pertinente ale dreptului internaţional în acest domeniu, inclusiv a celor referitoare la integritatea teritorială a statelor.

[...]

ORIENTĂRI PENTRU VIITOR

Dimensiunea Umană

[...] Hotărîți să încurajăm prețioasa contribuție a minorităților naționale în viața societăților noastre, ne angajăm să îmbunătățim în continuare situația acestora. Reafirmăm profunda convingere că relațiile amicale între popoarele noastre, precum și pacea, dreptatea, stabilitatea și democrația reclamă protejarea identității etnice, culturale, lingvistice și religioase a minorităților naționale și crearea condițiilor pentru promovarea acestei identități. Declarăm că problemele referitoare la minoritățile naționale pot fi soluționate în mod satisfăcător numai într-un cadru politic democratic. Totodată, recunoaștem că drepturile persoanelor aparținînd minorităților naționale trebuie respectate pe deplin, ca parte a drepturilor universale ale omului. Conștienți de faptul că extinderea cooperării privind minoritățile naționale și îmbunătățirea protecției lor sînt necesare și urgente, hotărîm convocarea unei reuniuni de experți asupra minorităților naționale, care va avea loc la Geneva, în perioada 1-19 iulie 1991.

Ne exprimăm hotărîrea de a lupta împotriva tuturor formelor de ură rasială sau etnică, de antisemitism, xenofobie și discriminare față de orice persoană, precum și de persecuție pentru motive religioase sau ideologice.

Conform angajamentelor asumate în cadrul C.S.C.E., subliniem că libertatea de mișcare și de contacte între cetățenii noștri, precum și libera circulație a informației și ideilor sînt esențiale pentru menținerea și dezvoltarea societăților libere și a unor culturi înfloritoare. [...]

Recunoaștem importanta contribuție a Consiliului Europei la promovarea drepturilor omului, principiilor democratice și a statului de drept, precum și la dezvoltarea cooperării culturale. ❑

Recomandarea 1134 cu privire la drepturile minorităților

Adoptată de Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei la 1 octombrie 1990

Observații generale privitoare la minorități

1. Există mai multe tipuri de minorități în Europa. Ele au anumite caracteristici pot fi etnice, lingvistice, religioase sau altele care le deosebesc de majoritatea dintr-o zonă sau țară dată.

2. Minorităţile contribuie în mare măsură la caracterul pluriform şi diversitatea culturală a statelor membre ale Consiliului Europei, care au adoptat frecvent o legislaţie specifică tinzînd să protejeze interesele unora din ele.

3. Totuşi, nu se poate nega că continuă să existe anumite probleme foarte serioase şi dificile în Europa celor douăzeci şi trei.

4. Respectul pentru drepturile minorităţilor şi ale persoanelor aparţinînd acestora este un factor esenţial pentru pace, dreptate, stabilitate şi democraţie.

5. Renaşterea limbilor şi culturilor minorităţilor este un semn al bogăţiei şi vitalităţii civilizaţiilor europene.

6. Odată cu schimbarea democratică din statele din Europa Centrală şi de Est, s-au ivit şi grave probleme legate de minorităţi în aceste state. Aceste probleme au fost neglijate şi ignorate ani de-a rîndul de regimul autoritar.

7. Este evident că Consiliul Europei trebuie să aibă se preocupe de interesele minorităţilor — una dintre cele mai importante misiuni încredinţate acestei organizaţii fiind susţinerea şi realizarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale. Minorităţile sînt unul dintre cele mai importante subiecte de consultare şi cooperare cu ţările din Europa Centrală şi de Est.

8. Dintre demersurile prezente din cadrul Consiliului Europei în domeniul minorităţilor putem menţiona:

i. elaborarea unei Carte europene a limbilor regionale şi minoritare;

ii. activităţile Comisiei pentru Democraţie prin Drept.

9. Protecţia legală adecvată a minorităţilor necesită deci recunoaşterea anumite standarde minime.

Principii de bază referitoare la drepturile minorităţilor

10. În consecinţă Adunarea consideră că următoarele principii privind drepturile minorităţilor constituie o bază minimală:

i. orice cetăţean trebuie să aibă acces egal în justiţie şi să se bucure de drepturile garantate de Convenţia Europeană a Drepturilor Omului, inclusiv dreptul la recurs individual prevăzut în articolul 25;

ii. o clauză generală de nondiscriminare trebuie introdusă în această Convenţie;

iii. situaţia specială a unei minorităţi poate justifica măsuri speciale în favoarea ei;

iv. minorităţilor trebuie să li se permită să aibă contacte paşnice, libere şi fără piedici cu cetăţenii statelor cu care sînt unite minorităţile printr-o origine sau un patrimoniu comun, fără ca aceasta să aducă în nici un fel atingere principiului integrităţii teritoriale a statelor.

Minorităţile naţionale

11. Fiind vorba de minorităţi naţionale, adică grupuri separate sau distincte, bine definite şi stabilite pe teritoriul unui stat, ai căror membri sînt cetăţeni ai acelui

statului şi prezintă anumite caracteristici religioase, lingvistice, culturale sau altele, care îi deosebesc de majoritatea populaţiei, ar trebuie aplicate următoarele principii:

i. minorităţile naţionale au dreptul de a fi recunoscute ca atare de statele pe a cărui teritoriu trăiesc;

ii. minorităţile naţionale trebuie să aibă dreptul de a-şi păstra şi dezvolta cultura.

iv. a se abţine atît de la politicile de asimilare forţată a minorităţilor sau de luarea de măsuri administrative care să afecteze compoziţia populaţiei în zonele locuite de minorităţile naţionale, cît şi de la a constrînge aceste minorităţi să se restrîngă în „ghetouri" geografice şi culturale;

v. să aplice toate dispoziţiile articolului 27 al Pactului internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, după cum urmează:

„În statele unde există minorităţi etnice, religioase sau lingvistice, persoanele aparţinînd acestor minorităţi nu pot fi private de dreptul de a avea, în comun cu ceilalţi membri ai grupului lor, propria lor viaţă culturală, de a profesa şi practica propria lor religie, sau de a-şi folosi propria limbă".

14. Adunarea reafirmă necesitatea de a se respecta în totalitate angajamentele cuprinse în Actul Final de la Helsinki, documentul final de la Madrid şi documentul final de la Viena cu privire la minorităţile naţionale, şi ale celui adoptat la Copenhaga în iunie 1990.

15. Ea atrage totodată atenţia asupra obligaţiilor ce decurg din instrumentele internaţionale cu privire la minorităţile naţionale, etnice, religioase şi lingvistice, care leagă statele participante la procesul C.S.C.E.

16. Dată fiind experienţa sa în domeniul drepturilor omului, ţinînd cont de lucrările parlamentare şi interguvernamentale pe care le-a desfăşurat cu privire la minorităţi, şi avînd în vedere activităţile sale actuale, Consiliul Europei este organizaţia indicată pentru elaborarea unui instrument juridic în acest domeniu.

Recomandare pentru Comitetul de Miniştri

17. Din acest motiv Adunarea recomandă Comitetului de Miniştri elaborarea unui protocol la Convenţia Europeană a Drepturilor Omului sau a unei convenţii speciale a Consiliului Europei cu scopul de a proteja drepturilor minorităţilor pe baza principiilor mai sus enunţate. ❑

(traducere neoficială)

Raportul întîlnirii C.S.C.E. a experţilor pe problemele minorităţilor naţionale

Geneva, 19 iulie 1991

II.

Statele participante accentuează importanţa unei examinări aprofundate continue a îndeplinirii angajamentelor luate în cadrul C.S.C.E. cu privire la persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale.

Ele subliniază că drepturile omului şi libertăţile fundamentale constituie baza protecţiei şi promovării drepturilor persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale. De asemenea, recunosc că problematica privitoare la minorităţile naţionale poate fi rezolvată în mod satisfăcător numai printr-un cadru politic democratic bazat pe statul de drept, cu un sistem judiciar independent şi eficace. Acest cadru garantează respectarea completă a drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, egalitatea în drepturi şi condiţie pentru toţi cetăţenii, inclusiv persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale, libera expresie a intereselor şi aspiraţiilor lor legitime, pluralismul politic, toleranţa socială şi implementarea reglementărilor legale care se opun efectiv abuzurilor puterii de stat.

Atît problemele cu privire la minorităţile naţionale cît şi respectarea obligaţiunilor şi îndatoririlor internaţionale cu privire la drepturile persoanelor aparţinînd acestora, sînt chestiuni de interes internaţional şi în consecinţă nu constituie exclusiv o problemă internă a statului respectiv.

Statele iau notă că nu toate diferenţele etnice, culturale, lingvistice sau religioase duc necesarmente la crearea de minorităţi naţionale.

III.

Respectînd dreptul persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale la participarea efectivă la viaţa publică, statele participante consideră că atunci cînd problemele legate de situaţia minorităţilor naţionale sînt dezbătute în ţările lor, ele însele trebuie să aibă posibilitatea efectivă de a se implica, în conformitate cu procedurile de luare a deciziilor din fiecăre stat. De asemenea, consideră că participarea democratică corespunzătoare a persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale sau a reprezentanţilor lor, în procesul de luare a deciziilor sau organismele consultative constituie un element important al participării efective la treburile publice.

Ele consideră că trebuie depuse eforturi speciale în vederea rezolvării problemelelor specifice într-o manieră constructivă şi dialog prin negocieri şi

consultări pentru îmbunătățirea situației persoanelor aparținînd minorităților naționale. Ele recunosc că promovarea dialogului între state, și între state și persoanele aparținînd minorităților naționale, va avea mai mult succes cînd va exista un flux informațional și de idei liberi între toate părțile. Ele încurajează eforturile unilaterale, bilaterale și multilaterale ale guvernelor în vederea descoperirii căilor de creștere a eficienței implementării angajamentelor lor din cadrul C.S.C.E. cu privire la minoritățile naționale.

Statele participante consideră că respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale trebuie să fie asigurat de o manieră nediscriminatorie în ansamblul societății. În zonele locuite în majoritate de persoane aparținînd minorităților naționale, drepturile omului și libertățile fundamentale ale a persoanelor aparținînd acelei minorități, ale persoanelor aparținînd populației majoritare din respectivul stat, și a persoanelor aparținînd altor minorități rezidente în acele zone trebui protejate în mod egal.

Ele confirmă că persoanele aparținînd minorităților naționale au dreptul la liberă exprimare, păstrarea și dezvoltarea identității lor etnice, culturale, lingvistice sau religioase, și menținerea și dezvoltarea propriei culturi în toate privințele, liberi de orice încercare de asimilare împotriva voinței lor.

Ele, vor permite autorităților competente să informeze Oficiul pentru Alegeri Libere despre toate alegerile publice de pe teritoriile lor, inclusiv cele organizate la nivel inferior nivelului național. Statele participante vor considera favorabil, în condițiile legii, prezența observatorilor la alegerile ținute sub nivelul național, inclusiv în teritoriile populate de minoritățile naționale, și vor depune toate eforturile pentru a facilita accesul observatorilor.

IV.

Statele participante vor crea condiții pentru persoanele aparținînd minorităților naționale de a a avea șanse egale de a fi efectiv implicate în viața publică, activități economice, și dezvoltarea societății lor.

În conformitate cu paragraful 31 a Documentului de la Copenhaga, Statele participante vor lua toate măsurile necesare pentru prevenirea discriminării împotriva persoanelor, în particular cu privire la locul de muncă, locuință și educață, indiferent dacă aparțin sau nu minorităților naționale. În acest context, ele vor lua măsuri, dacă nu au făcut-o pînă acum, de recurs eficace persoanelor care au făcut obiectul unui tratament discriminatoriu datorită apartenenței sau non-apartenenței la o minoritate națională, inclusiv posibilitatea ca victimele discriminării să apeleze la o gamă variată de remedii administrative și judiciare.

Statele participante sînt convinse că păstrarea valorilor și moștenirii culturale ale minorităților naționale necesită implicarea persoanelor aparținătoare acestor

minorităţi şi că toleranţa şi respectul faţă pentru diferitele culturi sînt de o importanţă primordială. În consecinţă, ele confirmă că este important de a se abţine să creeze obstacole producţiei materialelor culturale privitoare la minorităţile naţionale, inclusiv de către persoane aparţinînd acelor minorităţi.

Statele participante afirmă că persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale se vor bucura de aceleaşi drepturi şi vor avea aceleaşi obligaţii decurgînd din cetăţenia lor ca şi restul populaţiei.

Statele participante reconfirmă importanţa adoptării, acolo unde este necesar, de măsuri speciale pentru a asigura persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale deplina egalitate cu ceilalţi cetăţeni, în exercitarea şi fructificarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale. Ele reamintesc necesitatea de a se lua măsurile necesare pentru protejarea identităţii etnice, culturale, lingvistice şi religioase a minorităţilor naţionale pe teritoriile lor şi de a se crea condiţii pentru promovarea acelei identităţi; orice asemenea măsuri vor fi în conformitate cu principiile de egalitate şi nediscriminare privitoare la ceilalţi cetăţeni ai respectivului stat participant.

Ele recunosc că asemenea măsuri, care iau în considerare, inter alia, împrejurări istorice şi teritoriale ale minorităţilor naţionale, sînt importante în mod deosebit în zonele unde instituţiile democratice sînt în curs de consolidare şi problematica minorităţilor naţionale este de interes special.

Conştiente de diversitatea şi varietatea sistemelor lor constituţionale, care nu fac posibilă aplicarea generală a unui singur model, Statele participante consemenează cu interes că s-au obţinut rezultate pozitive în unele state într-o manieră democratică corespunzătoare, prin:

— instituţii consultative şi cu putere de decizie în care minorităţile să fie reprezentate, în special cu privire la educaţie, cultură şi religie;

— uniuni şi instituţii alese ale minorităţilor naţionale;

— administraţia locală şi autonomă, cît şi autonomie pe criteriu teritorial, inclusiv existenţa instituţiilor consultative, legislative şi executive alese prin alegeri libere şi periodice;

— autoadministrarea de către minorităţile naţionale a problemelor privitoare la identitatea lor în situaţii cînd autonomia pe criteriu teritorial nu se aplică;

— forme de guvernare locale sau descentralizate;

— acorduri bilaterale şi multilaterale şi alte măsuri cu privire la minorităţile naţionale;

— asigurarea a unor tipuri şi nivele de educaţie în limba maternă pentru persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale în conformitate cu numărul, aşezarea geografică şi tradiţiile culturale ale minorităţilor naţionale;

— finanţarea predării limbii minorităţilor pentru publicul general, cît şi includerea predării limbilor minorităţilor în instituţii de perfecţionare a profesorilor, în special în regiunile populate de persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale;

— în cazul în care o materie nu este predată la toate nivelurile în limba minorităților în aria locuită de ele, luarea de măsuri necesare pentru a recunoaște diplomele dobîndite în aceste limbi la cursurile de studii în străinătate;

— crearea de agenții guvernamentale de cercetare pentru revizuirea legislației și răspîndirea informației cu privire la drepturile egale și nediscriminare;

— acordarea asistenței tehnice și financiare persoanelor aparținînd minorităților naționale care doresc să-și exercite dreptul de a fonda și menține propriile instituții, organizații și asociații de educație, cultură și religie;

— asistență guvernamentală pentru rezolvarea dificultăților locale privind practici discriminatorii (de ex. biroul de relații cu cetățeni);

— încurajarea eforturilor legate de relațiile la nivel de bază din comunitate minoritare, comunitățile minoritare, comunitățile minoritare și majoritare, și între comunitățile transfrontaliere, cu scopul de a ajuta prevenirea tensiunilor locale, și rezolvarea pe cale pașnică a conflictelor care ar apărea; și

— încurajarea formării unor comisii mixte permanente, inter-state sau regionale, pentru facilitarea dialogului între regiunile transfrontaliere în cauză.

Statele participante consideră că aceste măsuri ori altele, singure sau combinate, pot ajuta la îmbunătățirea situației minorităților naționale în regiunile lor.

V.

Statele participante respectă dreptul persoanelor aparținînd minorităților naționale de a-și exercita și de a se bucura de drepturile lor individual sau în comunitate cu alții, de a fonda și menține organizații și asociații în țara lor, și de a participa în organizațiile neguvernamentale internaționale.

Statele participante reafirmă dreptul persoanelor aparținând minorităților naționale de a fonda și menține propriile lor instituții, organizații și asociații educaționale, culturale și religioase, și nu vor împiedica exercitarea acestuia.

În această privință, ele recunosc rolul major și vital pe care indivizii, organizații neguvernamentale și grupurile religioase sau altele îl pot juca în întărirea înțelegerii reciproce între diferitele culturi și îmbunătățirea relațiilor la toate nivelele societății, cît și la nivel internațional.

Ele cred, că observațiile și experiențele directe ale unor astfel de organizații, grupuri și persoane pot fi de mare valoare în promovarea implementării angajamentelor C.S.C.E. cu privire la persoanele aparținînd minorităților naționale. Din acest motiv ele vor încuraja și nu vor împiedica munca acestor organizații, grupuri și persoane și salută contribuția lor în acest domeniu.

VI.

Statele participante, îngrijorate de proliferarea actelor de ură rasială, etnică şi religioasă, anti-semitism, xenofobie şi discriminare, accentuează hotărîrea lor de a condamna continuu asemenea acte împotriva oricui.

În acest context, ele reafirmă recunoaşterea problemei speciale a romilor (ţiganilor). Ele sînt gata să întreprindă măsuri efective pentru a asigura egalitatea deplină de şanse între persoanele aparţinînd de etnia romilor, rezidente în statele respective şi restul populaţiei rezidente. De asemenea, vor încuraja cercetările şi studiile privind etnia romilor şi problemelor particulare cu care se confruntă.

Vor lua măsuri efective pentru promovarea toleranţei, înţelegerii, egalităţii de şanse şi bunelor relaţii între persoanele de diferite origini din interiorul ţărilor lor.

În continuare, Statele participante vor lua măsuri efective, inclusiv adoptarea, în conformitate cu legislaţia lor constituţională şi cu obligaţiile lor internaţionale, dacă nu au făcut-o încă, de legi care vor interzice actele care constituie incitare la violenţă bazată pe discriminare naţională, etnică sau religioasă, ostilitate sau ură, inclusiv anti-semitisim, şi de politici menite să înărească asemenea legi.

Mai mult, vor depune eforturi pentru aduna şi publica permanent, şi a pune la dispoziţia publicului, date privind crimele din teritoriile lor care sînt bazate pe prejudecăţi, cum ar fi identitate etnică şi religioasă, inclusiv criteriile folosite pentru culegerea acestor date în vederea întăririi vigilenţei publice faţă de prejudecăţi şi ură, aplicării legilor împotriva crimelor bazate pe ură şi altminteri de a depune eforturi pentru eliminarea urei şi prejudecăţilor din societate. Aceste date nu vor conţine informaţii personale.

Ele vor schimba informaţii şi se vor consulta la nivel internaţional, inclusiv la întîlnirile viitoare ale C.S.C.E., privitor la crimelor care sînt expresie a prejudecăţilor şi urii.

VII.

Convinse, că protecţia drepturilor persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale necesită un flux informaţional şi un schimbul de idei liber, Statele participante subliniază importanţa comunicării între persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale fără nici o interferenţă din partea autorităţilor publice, fără a ţine cont de frontiere. Exercitarea unor asemenea drepturi poate fi supusă numai acelor restricţii care sînt prescrise de lege şi sînt conforme standardelor internaţionale. Ele reafirmă că nici o persoană aparţinînd unei minorităţi naţionale în virtutatea simplului fapt de a aparţine acelei minorităţi, nu va fi supus sancţiunilor penale sau administrative pentru a fi avut în şi în afara ţării sale.

Nu vor exista discriminări pe bază etnică, culturală, lingvistică sau religioasă în accesul la mass-media. Ele vor pune la dispoziţie informaţii care vor ajuta

mass-media electronică să țină seama în programele lor de identitatea etnică, culturală, lingvistică și religioasă a minorităților naționale.

Ele reafirmă, că stabilirea și menținerea contactelor libere între persoanele aparținînd minorităților naționale, cît și a contactelor transfrontaliere a persoanelor aparținînd minorităților naționale cu persoanele cu care au origine națională sau etnică comună, moștenire culturală sau credință religioasă, contribuie la înțelegerea reciprocă și promovează relațiile de bună vecinătate.

Prin urmare, ele încurajează acordurile de cooperare tansfrontaliere la nivel național, regional și local, inter alia, în domeniul trecerii frontierei la nivel local, păstrării și vizitării monumentelor și siturilor culturale și istorice, turismului, îmbunătățirii traficului, economiei, schimburilor de tineri, protecția mediului înconjurător și înființarea de comisii regionale.

Ele vor încuraja de asemenea, crearea unor acorduri de muncă informale (ex. ateliere, comitete în și între statele participante) unde minoritățile naționale trăiesc, pentru a discuta probleme, a face schimb de exeperiență și de a prezenta propuneri în legătură cu probleme privitoare la minorități naționale.

Cu scopul de a îmbunătăți informarea despre situația actuală a minorităților naționale, Statele participante, prin secretariatul C.S.C.E. vor distribui din propria inițiativă celorlalte state informații despre situația minorităților naționale din teritoriile lor, ca și puncte de vedere ale politicii naționale în această privință.

Statele participante vor depune la Secretariatul C.S.C.E. cópii ale intervențiilor făcute în plenul întîlnirii experților în problemele minorităților naționale al C.S.C.E. pe care doresc să le facă publice. ❑

(traducere neoficială)

Documentul Reuniunii de la Moscova al Conferinței asupra Dimensiunii Umane a C.S.C.E.

adoptat de reprezentanții statelor participante la procesul C.S.C.E. de la Moscova, la 4 octombrie 1991

[...] La întîlnirea de la Moscova statele participante și-au exprimat opinia referitoare la implementarea angajamentelor lor în domeniul dimensiunii umane.

Ele consideră că gradul de îndeplinire al angajamentelor conţinute în dispoziţiile relevante ale documentelor C.S.C.E. a arătat o îmbunătăţire substanţială după întîlnirea de la Copenhaga. De asemenea, ele consideră că, în pofida progreselor semnificative făcute, continuă să existe ameninţări serioase şi violări ale principiilor şi dispoziţiilor C.S.C.E. şi că acestea au un profund efect asupra aprecierii situaţiei generale din Europa. În special, ele deplîng actele de discriminare, ostilitate şi violenţă împotriva persoanelor sau grupurilor din motive naţionale, etnice sau religioase. Din acest motiv, statele participante îşi exprimă părerea că, în vederea realizării depline a angajamentelor referitoare la dimensiunea umană, eforturi continua sînt încă necesare profitîndu-se substanţial de profundele schimbări politice care au avut loc.

Statele participante subliniază că problemele privind drepturile omului, libertăţile fundamentale, democraţia şi statul de drept sînt preocupări internaţionale, avînd în vedere că respectul pentru aceste drepturi şi libertăţi constituie unul din fundamentele ordinii internaţionale. Ele declară categoric şi irevocabil că angajamentele luate în domeniul dimensiunii umane a C.S.C.E. sînt subiecte de interes direct şi legitim pentru toate Statele participante şi nu aparţin exclusiv afacerilor interne ale statului respectiv. Ele îşi exprimă hotărîrea de a-şi îndeplini toate angajamentele ce privesc dimensiunea umană, şi de a rezolva prin mijloace paşnice orice problemă conexă, individual sau colectiv, pe bază de respect reciproc şi cooperare. În acest context, ele recunosc că implicarea activă a persoanelor, grupurilor, organizaţiilor şi instituţiilor este esenţială pentru asigurarea unui progres continuu în această direcţie. ❑

(traducere neoficială)

Deciziile C.S.C.E. de la Helsinki

adoptate la Helsinki, 9-11 iulie 1992

(II) ÎNALTUL COMISARIAT AL C.S.C.E. PENTRU MINORITĂŢI NAŢIONALE

Surse de informare cu privire la problemele minorităţilor naţionale

În acest scop, statele au convenit următoarele:

(23) Înaltul Comisar poate:

(23, a) strînge şi primi informaţii privind situaţia minorităţilor naţionale şi rolul părţilor implicate în aceasta din orice sursă, inclusiv din mijloace mass-media şi organizaţiile neguvernamentale, cu excepţiile prevăzute în paragraful 25;

(23, b) primi anumite rapoarte de la părţile direct implicate privind evoluţia în problemele minorităţilor naţionale. Acestea pot include rapoarte în legătură cu violarea angajamentelor C.S.C.E. privind minorităţile naţionale, precum şi alte violări în contextul problemelor minorităţilor naţionale. [...]

(VI) DIMENSIUNEA UMANĂ

3) În această privinţă, statele participante adoptă următoarele

Cadrul pentru supravegherea respectării angajamentelor C.S.C.E. şi pentru promovarea cooperării în domeniul dimensiunii umane.

Angajamente şi cooperare sporite în domeniul dimensiunii umane

Minorităţi naţionale

23) Reafirmă în modul cel mai ferm hotărîrea lor de a aplica cu promptitudine şi corectitudine toate angajamentele C.S.C.E., inclusiv cele conţinute în Documentul de la Viena, Documentul de la Copenhaga şi Raportul de la Geneva privind problemele relative la minorităţile naţionale şi drepturile persoanelor aparţinînd acestora.

24) În acest context, vor intensifica eforturile lor de a asigura exercitarea liberă de către persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale, individual sau în comun cu alţii, a drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului, inclusiv dreptul de a participa pe deplin, în conformitate cu procedurile democratice de

luare a deciziilor ale fiecărui stat, la viaţa politică, economică, socială şi culturală a ţărilor lor, inclusiv prin participarea democratică în organele decizionale şi consultative la nivel naţional, regional şi local, între altele, prin partide politice şi asociaţii.

25) Vor continua, prin eforturi unilaterale, bilaterale şi multilaterale, căutarea de noi mijloace pentru aplicarea mai eficientă a angajamentelor pertinente asumate la C.S.C.E., inclusiv acelea privind protejarea şi crearea de condiţii pentru promovarea identităţii etnice, culturale, lingvistice şi religioase a minorităţilor naţionale.

26) Vor trata problemele minorităţilor naţionale de o manieră constructivă, prin mijloace paşnice şi prin dialog între toate părţile interesate pe baza principiilor şi angajamentelor C.S.C.E.

27) Se vor abţine de la şi vor condamna orice încercări, prin ameninţarea sau folosirea forţei, de strămutare a persoanelor în scopul modificării compoziţiei etnice a unor zone de pe teritoriul lor [...]

Populaţii indigene

Statele participante:

29) Notînd că persoanele aparţinînd populaţiilor indigene pot avea probleme speciale în exercitarea drepturilor lor, convin ca angajamentele asumate prin C.S.C.E. privind drepturile şi libertăţile fundamentale ale omului se aplică integral şi fără discriminare acestor persoane.

Toleranţa şi nediscriminarea

Statele participante:

30) Exprimă preocuparea lor în legătură cu recentele manifestări flagrante de intoleranţă, discriminare, naţionalism agresiv, xenofobie, antisemitism şi rasism şi subliniază rolul vital al toleranţei, înţelegerii şi cooperării în instaurarea şi menţinerea unor societăţi democratice stabile. [...]

32) Vor avea în vedere, dacă nu au făcut-o încă, aderarea la Convenţia internaţională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială.

33) Vor avea în vedere luarea de măsuri corespunzătoare şi în conformitate cu obligaţiile lor internaţionale, pentru a asigura protecţia pe teritoriul lor a fiecărei persoane împotriva discriminării rasiale, etnice şi religioase, precum şi pentru a proteja orice individ, inclusiv străini, împotriva actelor de violenţă, inclusiv cele fondate pe unul din aceste temeiuri. [...]

34) Vor avea în vedere elaborarea programelor menite să creeze condiţii pentru promovarea nediscriminării şi înţelegerii interculturale, care se vor concentra asupra educaţiei în domeniul drepturilor omului, acţiunii la nivel de bază, formării interculturale şi a cercetării.

35) Reafirmă, în acest context, necesitatea de a dezvolta programe corespunzătoare privind problemele conaționalilor lor aparținînd comunității romilor și altor grupuri identificate în mod tradițional drept țigani și de a creea condiții pentru ca aceștia să aibă șanse egale de a participa integral la viața societății și vor examina cum să coopereze în acest scop. ❑

Recomandarea 1177 cu privire la drepturile minorităților

Adoptată de Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei la 5 februarie 1992

1. Istoria a transformat continentul european într-un mozaic de popoare diferite prin limbă, cultură, tradiții și obiceiuri, și practici religioase.

2. Aceste popoare sînt atît de amestecate și de suprapuse încît nici un decupaj teritorial nu le poate circumscrie total și exclusiv. Frontierele statale moștenite în urma celor două războaie mondiale nu au reușit să facă acest lucru. Nici cele viitoare, oricare ar fi ele, nu vor reuși.

3. Într-un stat democratic nu pot exista cetățeni de rangul doi: cetățenia este aceeași pentru toți. Prima și ultima garanție a acestei egalități în drepturi și îndatoriri decurge din respectul strict al drepturilor omului de către state și ratificarea de către acestea a Convenției Europene a Drepturilor Omului.

4. În interiorul acestei cetățenii comune cetățenii care împărtășesc cu alții caracteristici specifice de ordin cultural, lingvistic sau religios, mai ales, pot totuși să dorească să li se recunoască și garanteze posibilitatea de a le exprima.

5. Acestea sînt grupurile împărtășind asemenea specificități în interiorul unui stat, pe care Comunitatea Internațională, după primul război mondial, le denumește „minorități", fără ca acest lucru să implice vreo inferioritate în vreun domeniu.

6. Sînt astăzi numeroase petițiile și declarațiile de principiu ale autorităților guvernamentale și internaționale în favoarea recunoașterii, protejării, chiar a promovării drepturilor „minorităților", fie ele calificate drept naționale, etnice și culturale, lingvistice sau religioase.

7. Colocviile și conferințele de toate felurile s-au înmulțit. Extrema diversitate a situațiilor este de-acum mulțumitor înregistrată, descrisă și analizată, la fel și marea complexitate a problemelor, și a dificultăților juridice și politice, legate de rezolvarea lor.

8. A spune aceasta nu mai este sucificient acum. Nu ne mai putem mulţumi cu aceste analize şi constatări de neputinţă. Este urgent să se ia decizii şi angajamente internaţionale care susceptibile de a fi puse în aplicare rapid pe teren. Este vorba de pacea, democraţia, libertăţile şi respectul drepturilor omului pe continentul nostru.

9. Acest sentiment de urgenţă şi această dorinţă de a ajunge la propuneri concrete a motivat organizarea colocviului care s-a ţinut la Paris, la Senat, în 13 şi 14 noiembrie 1991, la iniţiativa Comisiei juridice şi de drepturile omului a Adunării. Acest colocviu dorea să fie diferit de majoritatea dintre cele care l-au precedat, deoarece avea ca obiectiv să propună Consiliului Europei un demers constructiv şi rapid operaţional.

10. Colocviul a trecut în revistă lucrările în curs ale diferitelor instanţe europene şi internaţionale, îndeosebi ale Consiliului Europei, C.E.E., C.S.C.E. şi O.N.U. El a examinat propunerea unei convenţii europene pentru protecţia minorităţilor elaborată de către Comisia Europeană pentru Democraţie prin Lege, şi proiectul de Cartă Europeană a Limbilor Regionale şi Minoritare, studiată actualmente de Comitetul de Miniştri al Consiliului Europei, ca şi proiectul unui Consiliu European al minorităţilor naţionale, etnice, religioase, culturale şi lingvistice, prezentat de Federaţia Internaţională a Drepturilor Omului.

11. Diferitele organisme interguvernamentale ale Consiliului Europei vor trebui să-şi prezinte în scurt timp opiniile Comitetului de Miniştri, permiţîndu-i acestuia să-şi încheie lucrările la proiectul de Cartă Europenă a Limbilor Regionale şi Minoritare. Adunarea este conştientă de anumite puncte slabe deja descoperite în acest proiect. Totuşi, nedorind să-şi amîne concluzia, Adunarea recomandă Comitetului de Miniştri să-şi încheie lucrările în cel mai scurt timp şi să facă tot posibilul pentru rapida punere în practică a Cartei.

12. Adunarea a luat notă de mandatul pe care Comitetul de Miniştri l-a dat Comitetului Director pentru Drepturile Omului. În cadrul acestui mandat, va fi examinată propunerea unei convenţii europene de protecţie a minorităţilor. Totuşi, deşi conţine o definiţie excelentă a drepturilor ce trebuie garantate, propunerea de convenţie pare deficientă în ceea ce priveşte mecanismul de control. De aceea, Adunarea consideră preferabilă şi urgentă elaborarea unui protocol adiţional la Convenţia Europeană a Drepturilor Omului şi salută faptul că ministrul austriac a supus colegilor săi un astfel de proiect de protocol cu prilejul reuniunii Comitetului de Miniştri din 26 noiembrie 1991.

13. În completare, fără ca aceasta să poată înlocui în vreun fel elaborarea unui instrument juridic, Adunarea recomandă elaborarea şi adoptarea rapidă de către Comitetul de Miniştri a unei declaraţii definind principiile de bază privind drepturile minorităţilor, care fac deja obiectul unui consens internaţional.

14. Adunarea consideră că o astfel de declaraţie ar trebui să servească drept text de referinţă pentru a judeca cererile de adeziune la Consiliul Europei şi să

constituie baza luărilor de poziție ale acestuia și intervențiilor organismelor de mediere propuse mai jos.

15. Adunarea reamintește că a adoptat deja o declarație de acest tip în Recomandarea 1134 (1990). Această recomandare, eventual îmbogățită prin lucrările ulterioare ale altor organisme internaționale, mai ales ale C.S.C.E., C.E.E. și Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția), ar trebui să servească drept bază declarației Comitetului de Miniștri, recomandată de către Adunare.

16. În Directiva nr. 456 (1990), Adunarea a decis să joace un rol de mediere și de conciliere în conflictele care au ca obiect minoritățile, oricînd i se va cere acest lucru. Pentru a întări rolul Consiliului Europei, Adunarea recomandă Comitetului de Miniștri să-l doteze cu un instrument corespunzător de mediere, asociind cele mai înalte autorități internaționale și naționale competente. Această instanță ar avea o triplă competență:

i. De a observa și de a înregistra: Ar fi vorba de o funcție de observator permanent a evoluției situației minorităților în diferitele state europene;

ii. De a sfătui și de preveni: această instanță ar avea ca misiune intervenția „la rece", înainte de orice conflict pentru a ajuta statele și minoritățile să definească regulile raporturilor dintre ele.

iii. De a dialoga și de concilia: în caz de conflict deschis, bazîndu-se pe propiul suport internațional și pe rezultatele sale obținute în a depune eforturi obiective, această instanță ar avea vocația să cerceteze pe teren căile de conciliere între părțile în conflict și o soluție pașnică și durabilă a problemelor care le opun.

17. Avînd în vedere urgența extremă a măsurilor propuse, Adunarea cere Comitetului de Miniștri să pună în aplicare această Recomandare înainte de 1 octombrie 1992. ❑

(traducere neoficială)

Carta Europeană a Limbilor Regionale sau Minoritare

5 noiembrie 1992

Preambul

Statele membre ale Consiliului Europei, semnatare ale prezentei Carte,

Considerînd că scopul Consiliului Europei este realizarea unei uniuni mai strînse între membrii săi, îndeosebi pentru salvgardarea şi promovarea idealurilor şi principiilor care constituie patrimoniul lor comun;

Considerînd că protecţia limbilor regionale sau minoritare istorice din Europa, dintre care unele riscă, în decursul timpului, să dispară, contribuie la menţinerea şi dezvoltarea tradiţiilor şi a bogăţiei culturale a Europei;

Considerînd că dreptul de a practica o limbă regională sau minoritară în viaţa privată şi publică reprezintă un drept imprescriptibil, în conformitate cu principiile cuprinse în Pactul internaţional relativ la drepturile civile şi politice al Naţiunilor Unite, şi în conformitate cu spiritul Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale a Consiliului Europei;

Luînd în considerare activitatea realizată în cadrul C.S.C.E. şi în special Actul Final de la Helsinki din 1975 şi Documentul reuniunii de la Copenhaga din 1990;

Subliniind valoarea interculturalităţii şi a plurilingvismului, şi considerînd că protecţia şi încurajarea limbilor regionale sau minoritare nu trebuie să se facă în detrimentul limbilor oficiale şi a necesităţii de a le însuşi;

Conştiente de faptul că protecţia şi promovarea limbilor regionale sau minoritare în diferite ţări şi regiuni ale Europei reprezintă o contribuţie importantă la construirea unei Europe bazată pe principiile democraţiei şi ale diversităţii culturâle, în cadrul suveranităţii naţionale şi al integrităţii teritoriale;

Ţinînd seama de condiţiile specifice şi de tradiţiile istorice proprii diferitelor regiuni ale statelor Europei;

Au convenit asupra celor ce urmează:

PARTEA I - DISPOZIŢII GENERALE

Articolul 1 – Definiţii

În sensul prezentei Carte:

a) prin expresia „limbi regionale sau minoritare" se înţeleg limbile:

i. folosite în mod tradiţional într-o anumită zonă a unui stat de către cetăţenii acelui stat care constituie un grup numeric inferior restului populaţiei statului; şi

ii. diferite de limba (-ile) oficială (-ale) a (ale) acelui stat;

ea nu include nici dialectele limbii (-lor) oficiale a (ale) statului, nici limbile migranților;

b) prin „zonă în cadrul căreia o limbă regională sau minoritară este folosită" se înțelege aria geografică în care această limbă reprezintă modul de exprimare a unui număr de persoane justificînd adoptarea a diferite măsuri de protecție și de promovare prevăzute prin prezenta Cartă;

c) prin „limbi non-teritoriale" se înțeleg limbile folosite de cetățenii unui stat care sînt diferite de limba (-ile) folosită (-ite) de restul populației statului, dar care, deși folosite în mod tradițional pe teritoriul statului, nu pot fi asociate cu o anumită arie geografică a acestuia.

Articolul 2 – Angajamente

1. Fiecare Parte se angajează să aplice prevederile Părții II la ansamblul limbilor regionale sau minoritare folosite pe teritoriul său, care corespund definițiilor din articolul 1.

2. În ceea ce privește orice limbă indicată în momentul ratificării, al acceptării sau al aprobării, în conformitate cu articolul 3, fiecare Parte se angajează să aplice un minimum de treizeci și cinci de paragrafe sau alineate selecționate dintre prevederile Părții III a prezentei Carte, dintre care cel puțin trei selecționate din fiecare din articolele 8 și 12 și unul din fiecare din articolele 9, 10, 11 și 13.

Articolul 3 – Modalități

1. Fiecare stat contractant trebuie să specifice în instrumentul său de ratificare, de acceptare sau de aprobare fiecare limbă regională sau minoritară, sau fiecare limbă oficială mai puțin răspîndită pe ansamblul sau pe o parte a teritoriului său, la care se aplică paragrafele selecționate în conformitate cu paragraful 2 al articolului 2.

2. Orice Parte poate, în orice moment ulterior, să notifice Secretarului General că acceptă obligațiile decurgînd din prevederile oricărui alt paragraf al Cartei care nu fusese specificat în instrumentul de ratificare, de acceptare sau de aprobare, sau că va aplica paragraful 1 al prezentului articol altor limbi regionale sau minoritare sau altor limbi oficiale mai puțin răspîndite pe ansamblul sau pe o parte a teritoriului său.

3. Angajamentele prevăzute în paragraful precedent vor fi considerate parte integrantă a ratificării, a acceptării sau a aprobării și vor avea aceleași efecte cu începere de la data notificării lor.

Articolul 4 – Regimuri de protecție existente

1. Nici o prevedere a prezentei Carte nu poate fi interpretată ca o limitare sau derogare de la drepturile garantate prin Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

2. Prevederile prezentei Carte nu aduc atingere prevederilor mai favorabile care reglementează situaţia limbilor regionale sau minoritare, sau statutul juridic al persoanelor aparţinînd minorităţilor, existente deja într-un Stat Parte sau care sînt prevăzute de acordurile internaţionale bilaterale sau multilaterale pertinente.

Articolul 5 – Obligaţii existente

Nici o prevedere a prezentei Carte nu va putea fi interpretată ca implicînd dreptul de a angaja o activitate sau de a realiza o acţiune ce contravine scopurilor Cartei Naţiunilor Unite sau altor obligaţii de drept internaţional, inclusiv principiului suveranităţii şi integrităţii teritoriale a statelor.

Articolul 6 – Informare

Părţile se angajează să vegheze ca autorităţile, organizaţiile şi persoanele interesate să fie informate asupra drepturilor şi obligaţiilor stabilite prin prezenta Cartă.

PARTEA II – OBIECTIVE ŞI PRINCIPII URMĂRITE ÎN CONFORMITATE CU PARAGRAFUL 1 ŞI AL ARTICOLULUI 2

Articolul 7 – Obiective şi principii

1. În ceea ce priveşte limbile regionale sau minoritare, în zonele în care aceste limbi sînt folosite şi în funcţie de situaţia fiecărei limbi, Părţile îşi întemeiază politica, legislaţia şi practica pe următoarele obiective şi principii:

a. recunoaşterea limbilor regionale sau minoritare ca o expresie a bogăţiei culturale;

b. respectarea ariei geografice a fiecărei limbi regionale sau minoritare, în aşa fel încît diviziunile administrative existente sau noi să nu constituie un obstacol pentru promovarea respectivei limbi regionale sau minoritare;

c. necesitatea unei acţiuni hotărîte pentru promovarea limbilor regionale sau minoritare în vederea salvgardării lor;

d. facilitarea şi/sau încurajarea folosirii oral sau în scris, a limbilor regionale sau minoritare, în viaţa publică sau în viaţa privată;

e. menţinerea şi dezvoltarea relaţiilor, în domeniile prevăzute în prezenta Cartă, între grupurile folosind o limbă regională sau minoritară şi alte grupuri ale aceluiaşi stat ce vorbesc o limbă practicată într-o formă identică sau apropiată, ca şi stabilirea de relaţii culturale cu alte grupuri din respectivul stat folosind limbi diferite;

f. stabilirea de forme şi mijloace adecvate de predare şi studiere a limbilor regionale sau minoritare, la toate nivelele corespunzătoare;

g. stabilirea de mijloace permiţînd celor ce nu vorbesc o limbă regională sau minoritară şi care locuiesc într-o arie unde această limbă este folosită să o înveţe, dacă doresc acest lucru;

h. promovarea studiilor şi a cercetărilor în domeniul limbilor regionale sau minoritare în universităţi sau instituţii echivalente;

i. promovarea unor forme corespunzătoare de schimburi transnaţionale, în domeniile prevăzute de prezenta Cartă, pentru limbile regionale sau minoritare folosite într-o formă identică sau apropiată în două sau mai multe state.

2. Părţile se angajează să elimine, dacă nu au făcut-o deja, orice distincţie, excludere, restricţie sau preferinţă nejustificată relativă la folosirea unei limbi regionale sau minoritare şi având drept scop descurajarea sau punerea în pericol a menţinerii sau a dezvoltării acesteia. Adoptarea de măsuri speciale în favoarea limbilor regionale sau minoritare, destinate să promoveze egalitatea între vorbitorii acestor limbi şi restul populaţiei, sau urmărind să ţină seama de situaţiile lor specifice, nu este considerată ca un act de discriminare faţă de vorbitorii limbilor mai răspîndite.

3. Părţile se angajează să promoveze, prin măsuri corespunzătoare, înţelegerea reciprocă între toate grupurile lingvistice ale ţării, îndeosebi acţionînd în aşa fel încît respectul, înţelegerea şi toleranţa faţă de limbile regionale sau minoritare să figureze printre obiectivele educaţiei şi instruirii desfăşurate în ţară, şi să încurajeze mijloacele de comunicare în masă să urmărească acelaşi obiectiv.

4. În determinarea politicii faţă de limbile regionale sau minoritare, părţile se angajează să ia în considerare necesităţile şi dorinţele exprimate de grupurile ce folosesc aceste limbi. Ele sunt încurajate să creeze, dacă este necesar, organe cu rol consultativ asupra tuturor chestiunilor legate de limbile regionale sau minoritare.

5. Părţile se angajează să aplice, *mutatis mutandis*, principiile enumerate în paragrafele 1–4 de mai sus, la limbile non-teritoriale. Totuşi, în cazul acestor limbi, natura şi cuprinderea măsurilor ce urmează a fi luate pentru a da efect prezentei Carte, vor fi determinate într-o manieră flexibilă, ţinînd seama de necesităţi şi dorinţe, şi respectînd tradiţiile şi caracteristicile grupurilor care folosesc limbile respective.

PARTEA III - MĂSURI ÎN FAVOAREA FOLOSIRII LIMBILOR REGIONALE SAU MINORITARE ÎN VIAŢA PUBLICĂ, CE URMEAZĂ A FI ADOPTATE ÎN CONFORMITATE CU ANGAJAMENTELE ASUMATE ÎN VIRTUTEA PARAGRAFULUI 2 AL ARTICOLULUI 2

Articolul 8 – Învăţămînt

1. În materie de învăţămînt, Părţile se angajează, în ceea ce priveşte zonele în care sînt folosite astfel de limbi, în funcţie de situaţia fiecăreia dintre aceste limbi şi fără a aduce atingere limbii (-ilor) oficiale a (ale) statului:

a. i. să prevadă desfăşurarea unei educaţii preşcolare în limbile regionale sau minoritare respective; sau

ii. să prevadă desfăşurarea unei părţi substanţiale a educaţiei preşcolare în limbile regionale sau minoritare respective sau,

iii. să aplice una din măsurile vizate la punctele i şi ii de mai sus, cel puţin elevilor ale căror familii o solicită şi al căror număr este considerat suficient; sau

iv. dacă autorităţile publice nu au competenţe directe în domeniul educaţiei preşcolare, să favorizeze şi/ sau încurajeze aplicarea măsurilor vizate la punctele i-iii de mai sus;

b. i. să prevadă desfăşurarea unui învăţământ primar în limbile regionale sau minoritare respective; sau

ii. să prevadă desfăşurarea unei părţi substanţiale a învăţământului primar în limbile regionale sau minoritare respective; sau

iii. să prevadă, în cadrul învăţământului primar, ca predarea limbilor regionale sau minoritare respective să facă parte integrantă din programa de învăţământ; sau

iv. să aplice una din măsurile vizate la punctele i-iii de mai sus, cel puţin elevilor ale căror familii o solicită şi al căror număr este considerat suficient,

c. i. să prevadă desfăşurarea unui învăţământ secundar în limbile regionale sau minoritare respective; sau

ii. să prevadă desfăşurare unei părţi substanţiale a învăţământului secundar în limbile regionale sau minoritare respective; sau

iii. să prevadă, în cadrul învăţământului secundar, predarea limbilor regionale sau minoritare ca parte integrantă a programei de învăţământ: sau

iv. să aplice una din măsurile vizate la punctele i-iii de mai sus, cel puţin elevilor, care o solicită — sau, dacă este cazul, al căror familii o solicită — în număr considerat suficient;

f. i. să ia măsuri pentru organizarea de cursuri de educaţie pentru adulţi sau de educaţie permanentă desfăşurate în principal sau integral în limbile regionale sau minoritare; sau

ii. să propună aceste limbi ca discipline de educaţie pentru adulţi şi educaţie permanentă; sau

iii. dacă autorităţile publice nu au competenţe directe în domeniul educaţiei adulţilor, să favorizeze şi/sau să încurajeze predarea acestor limbi în cadrul educaţiei pentru adulţi sau a educaţiei permanente;

g. să ia măsuri pentru asigurarea predării istoriei şi a culturii pe care limba regională sau minoritară le exprimă,

h. să asigure pregătirea de bază şi permanentă a cadrelor didactice necesare punerii în aplicare a acelora din paragrafele de la a. la g. acceptate de Parte,

i. să creeze unul sau mai mult organe de control însărcinate să urmărească măsurile adoptate şi progresele realizate în direcţia instituirii sau a dezvoltării

predării limbilor regionale sau minoritare şi să realizeze asupra acestor chestiuni rapoarte periodice care vor fi făcute publice.

2. În materie de învățămînt şi în ceea ce priveşte zonele altele decît cele în care sînt folosite în mod tradițional limbile regionale sau minoritare, Părțile se angajează să autorizeze, să încurajeze şi să creeze, dacă numărul vorbitorilor unei limbi regionale sau minoritare o justifică, predarea în limba regională sau minoritară, sau predarea acestei limbi la nivele de învățămînt corespunzătoare.

Articolul 9 — Justiția

1. Părțile se angajează, în ceea ce priveşte circumscripțiile autorităților judiciare în care numărul persoanelor folosind limbile regionale sau minoritare justifică măsurile specificate mai jos, în funcție de situația fiecăreia din aceste limbi, şi cu condiția ca utilizarea posibilităților oferite de prezentul paragraf să nu fie considerată de către judecător ca împiedicînd buna administrare a justiției:

a. în cadrul procedurilor penale:

i. să prevadă ca, la cererea uneia din părți, tribunalele să îşi desfăşoare procedurilor în limbile regionale sau minoritare; şi/sau

ii. să garanteze acuzatului dreptul de a exprima în limba sa regională sau minoritară; şi/sau

iii. să prevadă ca cererile şi probele, scrise sau orale, să nu fie considerate ca inadmisibile numai pe motivul că sînt formulate într-o limbă regională sau minoritară; şi/sau

iv. să administreze în aceste limbi regionale sau minoritare, la cerere, actele în legătură cu procedurile judiciare, dacă este necesar prin recurgerea la interpreți şi traduceri care să nu implice cheltuieli suplimentare pentru cei interesați;

b. în cadrul procedurilor civile:

i. să prevadă ca, la cererea unei părți, tribunalele să îşi desfăşoare procedurile în limbile regionale sau minoritare; şi/sau

ii. să permită, ca atunci cînd o parte la un litigiu trebuie să compară personal în fața unui tribunal, aceasta să se exprime în limba sa regională sau minoritară, fără ca prin aceasta să se expună la cheltuieli suplimentare; şi/sau

iii. să permită administrarea de documente şi probe în limbile regionale sau minoritare, dacă este necesar prin recurgerea la interpreți şi traduceri;

c. în procedurile în fața jurisdicțiilor competente în materie administrativă:

i. să prevadă ca jurisdicțiile la cererea unei părți, să conducă procedura într-una din limbile regionale sau minoritare;

ii. să permită, în cazul în care o parte aflată în litigiu trebuie să compară în persoană în fața unui tribunal, să se exprime în limba sa regională sau minoritară fără ca pentru aceasta să se expună la cheltuieli suplimentare;

iii. să permită producerea de documente şi de probe în limbile regionale sau minoritare; dacă este necesar se va recurge la interpreţi şi la traduceri.

d. să ia măsuri pentru a asigura aplicarea alineatelor i-iii ale paragrafelor b şi c de mai sus şi utilizarea eventuală de interpreţi şi traduceri, fără ca aceasta să atragă cheltuieli suplimentare pentru cei interesaţi.

2. Părţile se angajează:

a. să nu conteste validitatea actelor juridice întocmite în ţară numai pe motivul că acestea sînt redactate într-o limbă regională sau minoritară; sau

b. să nu conteste validitatea, între părţi, a actelor juridice întocmite în ţară numai pe motivul că acestea sînt redactate într-o limbă regională sau minoritară, şi să prevadă că acestea pot fi invocate împotriva unor părţi terţe interesate care nu folosesc respectivele limbi, cu condiţia ca conţinutul actului (-elor) să fie adus la cunoştinţa acestora de către persoanele care îl (le) invocă; sau

c. să nu conteste validitatea, între părţi, a actelor juridice întocmite în ţară numai pe motivul că sînt redactate într-o limbă regională sau minoritară.

3. Părţile se angajează să facă accesibile, în limbile regionale sau minoritare, textele legislative naţionale cele mai importante şi pe acelea care interesează în mod special pe cei ce utilizează aceste limbi, dacă aceste texte nu sînt deja disponibile în alt fel.

Articolul 10 — Autorităţile administrative şi serviciile publice

În circumscripţiile administrative ale statului locuite de un număr de vorbitori de limbi regionale sau minoritare, care justifică măsurile specificate mai jos, şi în funcţie de situaţia fiecărei limbi, Părţile se angajează, în măsura în care este posibil:

a. i. să vegheze ca autorităţile administrative să utilizeze limbile regionale sau minoritare; sau

ii. să vegheze ca funcţionarii autorităţilor administrative care asigură relaţia cu publicul să folosească limbile regionale sau minoritare în raporturile lor cu persoanele care li se adresează în aceste limbi; sau

iii. să vegheze ca vorbitorii de limbi regionale sau minoritare să poată prezenta cereri orale sau scrise şi să primească răspunsuri în aceste limbi; sau

iv. să vegheze ca vorbitorii de limbi regionale sau minoritare să poată prezenta cereri orale sau scrise în aceste limbi;

v. să vegheze ca vorbitorii de limbi regionale sau minoritare să poată prezenta ca valabil un document întocmit în aceste limbi;

b. să pună la dispoziţie formulare şi texte administrative de uz curent pentru populaţie în limbile regionale sau minoritare, sau în versiuni bilingve;

c. să permită autorităţilor administrative să întocmească documente într-o limbă regională sau minoritară.

2. În ceea ce priveşte autorităţile locale şi regionale din zonele locuite de un număr de vorbitori de limbi regionale sau minoritare în care se justifică măsurile specificate mai jos,

Părțile se angajează să permită și/sau să încurajeze:

a. folosirea limbilor regionale sau minoritare în cadrul administrației regionale sau locale;

b. posibilitatea pentru vorbitorii de limbi regionale sau minoritare de a prezenta cereri orale sau scrise în aceste limbi;

c. publicarea de către autoritățile regionale a textelor oficiale și în limbile regionale sau minoritare;

d. publicarea de către autoritățile locale a textelor oficiale și în limbile regionale sau minoritare;

e. folosirea de către autoritățile regionale a limbilor regionale sau minoritare în dezbaterile din Consiliile lor, fără a exclude, totuși, folosirea limbii (-ilor) oficiale a (ale) statului;

f. folosirea de către autoritățile locale a limbilor regionale sau minoritare în dezbaterile din Consiliile lor, fără a exclude, totuși, folosirea limbii (-ilor) oficiale a (ale) statului;

g. folosirea sau adoptarea, dacă este cazul alături de denumirea în limba (-ile) oficială (-ale), a formelor tradiționale și corecte ale toponimiei în limbile regionale sau minoritare.

3. În ceea ce privește serviciile publice asigurate de către autoritățile administrative sau de către alte persoane care acționează în cadrul competenței acestora, Părțile contractante se angajează, în zonele în care limbile regionale sau minoritare sînt folosite, în funcție de situația fiecărei limbi și în măsura în care acest lucru este posibil:

a. să vegheze ca limbile regionale sau minoritare să fie folosite în cadrul serviciilor publice; sau

b. să permită vorbitorilor de limbi regionale sau minoritare să formuleze cereri și să primească răspunsuri în aceste limbi; sau

c. să permită vorbitorilor de limbi regionale sau minoritare să formuleze cereri în aceste limbi.

4. În vederea aplicării dispozițiilor paragrafelor 1, 2 și 3 pe care le-au acceptat, Părțile se angajează să ia una sau mai multe dintre măsurile ce urmează:

a. traducerea sau interpretarea eventual solicitate;

b. alegerea și, dacă este cazul, formarea unui număr suficient de funcționari și alți agenți publici;

c. satisfacerea, în măsura în care este posibil, a cererilor agenților publici care cunosc o limbă regională sau minoritară de a fi repartizați în zona în care această limbă este folosită.

5. Părțile se angajează să permită, la cererea celor interesați, folosirea sau adoptarea de patronime în limbile regionale sau minoritare.

Articolul 11 — Mijloace de comunicare

1. Părţile se angajează, pentru vorbitorii limbilor regionale sau minoritare, în zonele în care aceste limbi sînt folosite, în funcţie de situaţia fiecărei limbi, în măsura în care autorităţile publice au, în mod direct sau indirect, competenţe, atribuţii sau un rol în acest domeniu, cu respectarea principiilor de independenţă şi autonomie a mijloacelor de comunicare:

a. în măsura care radioul şi televiziunea au caracterul de servicii publice:

i. să asigure crearea cel puţin a unei staţii de radio şi a unui canal de televiziune în limbile regionale sau minoritare; sau

ii. să încurajeze şi/sau să faciliteze crearea cel puţin a unei staţii de radio şi a unui canal de televiziune în limbile regionale sau minoritare; sau

iii. să ia măsuri corespunzătoare pentru ca difuzorii să programeze emisiuni în limbile regionale sau minoritare;

b. i. să încurajeze şi/sau să faciliteze emiterea de programe de radio în limbile regionale sau minoritare, în mod periodic;

c. i. să încurajeze şi/sau să faciliteze crearea cel puţin a unui canal de televiziune în limbile regionale sau minoritare; sau

ii. să încurajeze şi/sau să faciliteze difuzarea de programe de televiziune în limbile regionale sau minoritare, în mod periodic;

d. să încurajeze şi/sau să faciliteze realizarea şi difuzarea de producţii audio şi audiovizuale în limbile regionale sau minoritare;

e. i. să încurajeze şi/sau să faciliteze crearea şi/sau menţinerea cel puţin a unui organ de presă în limbile regionale sau minoritare; sau

ii. să încurajeze şi/sau să faciliteze publicarea de articole de presă în limbile regionale sau minoritare, în mod periodic;

f. i. să acopere costurile suplimentare ale mijloacelor de comunicare ce utilizează limbile regionale sau minoritare, atunci cînd legea prevede o asistenţă financiară, în general, pentru mijloacele de comunicare; sau

ii. să extindă măsurile existente de asistenţă financiară la producţiile audiovizuale în limbile regionale sau minoritare;

g. să sprijine formarea jurnaliştilor şi a personalului pentru mijloacele de comunicare ce utilizează limbile regionale sau minoritare.

2. Părţile se angajează să garanteze libertatea de recepţie directă a emisiunilor de radio şi de televiziune ale ţărilor vecine realizate într-o limbă folosită într-o formă identică sau apropiată de o limbă regională sau minoritară şi să nu se opună retransmiterii de emisiuni de radio şi televiziune din ţările vecine, realizate într-o astfel de limbă. Ele se angajează în plus să vegheze ca nici o restricţie a libertăţii de expresie şi a liberei circulaţii a informaţiei într-o limbă folosită într-o formă identică sau apropiată de o limbă regională sau minoritară, să nu fie impusă presei scrise. Exercitarea libertăţilor menţionate mai sus, atrăgînd cu sine obligaţii şi

responsabilități, poate fi supusă anumitor formalități, condiții, restricții sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, în interesul securității naționale, al integrității teritoriale sau a siguranței publice, al apărării ordinii și al prevenirii crimei, al protecției sănătății sau a moralei, al protecției reputației sau a drepturilor altora, pentru împiedicarea divulgării informațiilor confidențiale, sau pentru garantarea autorității și a imparțialității puterii judecătorești.

3. Părțile se angajează să vegheze ca interesele vorbitorilor limbilor regionale sau minoritare să fie reprezentate sau luate în considerare în cadrul structurilor eventual create, în conformitate cu legea, având ca sarcină garantarea libertății și a pluralității mijloacelor de comunicare.

Articolul 12 — Activități și facilități culturale

În ceea ce privește activitățile și facilitățile culturale — în special biblioteci, videoteci, centre culturale, muzee, arhive, academii, teatre și cinematografe, precum și operele literare și producția cinematografică, folclorul, festivalurile, industria culturală, incluzînd în special utilizarea de noi tehnologii — părțile se angajează, în zonele în care aceste limbi sînt folosite și în măsura în care autoritățile publice au competente, puteri sau un rol în acest domeniu:

a. să încurajeze formele de exprimare și inițiativele specifice limbilor regionale sau minoritare și să favorizeze diferite mijloace de acces la operele produse în aceste limbi;

b. să favorizeze diferitele modalități de acces în alte limbi la operele produse în limbile regionale sau minoritare, sprijinînd și dezvoltînd activitățile de traducere, dublare, post-sincronizare și subtitrare.

c. să favorizeze accesul în l imbile regionale sau minoritare la operele produse în alte limbi, sprijinind și dezvoltînd activitățile de traducere, dublare, post-sincronizare și subtitrare;

d. să vegheze ca organismele însărcinate să întreprindă și să susțină diferite forme de activități culturale, să integreze într-o măsură adecvată, cunoașterea și folosirea limbilor și culturilor regionale sau minoritare în acțiunile a căror inițiativă o au, sau pe care le sprijină;

e. să favorizeze punerea la dispoziția organismelor însărcinate să întreprindă sau să susțină activități culturale, a unui personal cunoscător al limbii regionale sau minoritare ca și a limbii (-ilor) restului populației:

f. să încurajeze participarea directă a reprezentanților limbilor regionale sau minoritare la demersurile de organizare a facilităților și de planificare a activităților culturale;

g. să încurajeze și/sau să faciliteze crearea unuia sau mai multor organisme însărcinate să colecteze, depoziteze și să prezinte sau să publice operele realizate în limbile regionale sau minoritare;

h. dacă este necesar, să creeze şi/sau să promoveze şi să finanţeze servicii de traducere şi de cercetare terminologică, în vederea, în special, a menţinerii şi dezvoltării în fiecare limbă regională sau minoritară a unei terminologii administrative, comerciale, economice, sociale, tehnologice sau juridice adecvate.

2. În ceea ce priveşte alte zone decît cele în care limbile regionale sau minoritare sînt, în mod tradiţional, folosite, părţile se angajează să autorizeze, să încurajeze şi/sau să prevadă, dacă numărul vorbitorilor unei limbi regionale sau minoritare justifică aceasta, activităţi sau facilităţi culturale adecvate, în conformitate cu paragraful precedent.

3. Părţile se angajează ca în politica lor culturală pe plan extern să acorde un loc corespunzător limbilor regionale sau minoritare şi culturii pe care ele o exprimă.

Articolul 13 — Viaţa economică şi socială

În ceea ce priveşte activităţile economice şi sociale, Părţile se angajează, pentru ansamblul ţării:

a. să excludă din propria legislaţie, orice dispoziţie care interzice sau limitează în mod nejustificat, folosirea limbilor regionale sau minoritare în documentele referitoare la viaţa economică sau socială, şi, mai ales, în contractele de muncă şi în documentele tehnice, cum ar fi instrucţiunile de utilizare a produselor sau a echipamentelor tehnice;

b. să interzică introducerea în regulamentele interne ale întreprinderilor şi în actele private a oricăror clauze ce exclud sau limitează folosirea limbilor regionale sau minoritare, cel puţin între vorbitorii aceleiaşi limbi;

c. să se opună practicilor ce tind să descurajeze folosirea limbilor regionale sau minoritare în cadrul activităţilor economice şi sociale;

d. să faciliteze şi/sau să încurajeze prin alte mijloace decît cele vizate în alineatul precedent, folosirea limbilor regionale sau minoritare.

2. În domeniul activităţilor economice şi sociale, Părţile se angajează, în măsura în care autorităţile publice sînt competente în zona în care limbile regionale sau minoritare sînt folosite, şi dacă acest lucru este posibil;

a. să definească, prin reglementările financiare şi bancare, modalităţile ce permit, în condiţii compatibile cu uzanţele comerciale, folosirea limbilor regionale sau minoritare la redactarea ordinelor de plată (CEC, cambie, etc.) sau a altor documente financiare sau, dacă este cazul, să vegheze la iniţierea unui astfel de proces;

b. în sectoarele economice şi sociale aflate direct sub controlul lor (sectorul public) să realizeze acţiuni destinate să încurajeze folosirea limbilor regionale sau minoritare;

c. să vegheze ca instituţiile sociale cum ar fi spitalele, căminele de bătrîni, azilurile să ofere posibilitatea de a primi şi de a îngriji, în propria lor limbă, pe vorbitorii unei limbi regionale sau minoritare, care necesită îngrijiri din motive de sănătate, vîrstă sau altele;

d. să supravegheze, prin mijloace corespunzătoare, ca instrucțiunile de siguranță să fie înscrise și în limbile regionale sau minoritare;

e. să facă accesibile în limbile regionale sau minoritare informațiile furnizate de autoritățile competente, în ceea ce privește drepturile consumatorilor.

Articolul 14 — Schimburi transfrontaliere

Părțile se angajează;

a. să aplice acordurile bilaterale și multilaterale existente care le angajează față de statele, în care aceiași limbă este folosită într-o formă identică sau apropiată sau, dacă este necesar, să depună toate eforturile pentru a încheia astfel de acorduri, de natură să favorizeze contactele între vorbitorii aceleiași limbi din statele respective, în domeniile culturii, învățământului, informației, formării profesionale și educației permanente;

b. în interesul limbilor regionale sau minoritare, să faciliteze și/sau să promoveze cooperarea transfrontalieră, mai ales între autoritățile regionale sau locale din zonele în care aceiași limbă este folosită într-o formă identică sau apropiată.

PARTEA IV — APLICAREA CARTEI

Articolul 15 — Rapoarte periodice

1. Părțile vor prezenta periodic Secretarului General al Consiliului Europei, într-o formă ce urmează a fi stabilită de Comitetul Miniștrilor, un raport asupra politicii urmărite, în conformitate cu Partea II a prezentei Carte și asupra măsurilor luate pentru aplicarea dispozițiilor Părții III pe care le-au acceptat. Primul raport trebuie să fie prezentat în anul imediat următor intrării în vigoare a Cartei pentru Partea respectivă, iar celelalte rapoarte la intervale de trei ani de la primul raport.

2. Părțile vor face public rapoartele.

Articolul 16 — Examinarea rapoartelor

1. Rapoartele prezentate Secretarului General al Consiliului Europei, în aplicarea articolului 15, vor fi examinate de un Comitet de experți constituit în conformitate cu articolul 17.

2. Organismele sau asociațiile legal constituite într-una din Părți vor putea să atragă atenția Comitetului de experți asupra problemelor referitoare la angajamentele asumate de această Parte în conformitate cu Partea III din prezenta Cartă. După consultarea Părții interesate, Comitetul de experți va putea să țină seama de aceste informații în pregătirea raportului menționat în paragraful 3 al prezentului articol. În plus, aceste organisme sau asociații vor putea să prezinte declarații privind politica urmărită de către o Parte, în conformitate cu Partea II.

3. Pe baza rapoartelor menţionate în paragraful 1 şi a informaţiilor menţionate în paragraful 2, Comitetul de experţi va pregăti un raport care va fi supus atenţiei Comitetului Miniştrilor. Acest raport va fi însoţit de observaţiile pe care Părţile au fost invitate să le formuleze şi poate fi făcut public de către Comitetul Miniştrilor.

4. Raportul menţionat în paragraful 3 va conţine, în special, propunerile Comitetului de experţi al Comitetului Miniştrilor în vederea pregătirii, dacă este cazul, a oricărei recomandări a acestuia către una sau mai multe părţi.

5. Secretarul General al Consiliului Europei va face un raport bianual detaliat asupra aplicării Cartei, către Adunarea Parlamentară.

Articolul 17 — Comitetul de experţi

1. Comitetul de experţi va fi compus dintr-un membru pentru fiecare Parte, desemnat de către Comitetul Miniştrilor de pe o listă de persoane de cea mai înaltă integritate, recunoscute pentru competenţa lor în domeniul tratat de Cartă, care vor fi propuse de către Partea respectivă.

2. Membrii Comitetului vor fi numiţi pentru o perioadă de 6 ani şi mandatul lor va putea fi reînnoit.

Dacă un membru nu-şi poate îndeplini mandatul, el va fi înlocuit, în conformitate cu procedura prevăzută în paragraful 1, iar membrul numit în locul său va duce la bun sfîrşit mandatul predecesorului său.

3. Comitetul de experţi va adopta regulamentul său interior. Secretariatul său va fi asigurat de către Secretarul General al Consiliului Europei.

PARTEA V — DISPOZIŢII FINALE

Articolul 18

Prezenta Cartă este deschisă spre semnare statelor membre ale Consiliului Europei. Ea va fi supusă ratificării, acceptării sau aprobării.

Instrumentele de ratificare, de acceptare sau de aprobare vor fi depuse la Secretarul General al Consiliului Europei.

Articolul 19

1. Prezenta Cartă va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de trei luni de la data la care 5 state membre ale Consiliului Europei îşi vor fi exprimat consimţământul de a fi legate prin Cartă, în conformitate cu dispoziţiile articolului 18.

2. Pentru orice stat membru care îşi va exprima ulterior consimţământul de a fi legat prin Cartă, aceasta va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de trei luni de la data depunerii instrumentului de ratificare, de acceptare, sau de aprobare.

Articolul 20

1. După intrarea în vigoare a prezentei Carte, Comitetul Miniştrilor al Consiliului Europei va putea invita orice stat membru al Consiliului Europei să adere la Cartă.

2. Pentru orice stat care aderă, Carta va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de trei luni de la data depunerii instrumentului de aderare la Secretarul General al Consiliului Europei.

Articolul 21

1. Orice stat poate, în momentul semnării sau al depunerii instrumentului său de ratificare, de acceptare, de aprobare sau de aderare să formuleze una sau mai multe rezerve la paragrafele 2-5 ale articolului 7 din prezenta Cartă. Nici o altă rezervă nu este admisă.

2. Orice stat contractant care a formulat o rezervă în temeiul paragrafului precedent poate să o retragă în totalitate sau în parte, adresînd o notificare Secretarului General al Consiliului Europei. Retragerea va produce efect la data primirii notificării de către Secretarul General.

Articolul 22

1. Orice Parte poate, în orice moment, să denunţe prezenta Cartă, adresînd o notificare Secretarului General al Consiliului Europei.

2. Denunţarea va produce efect în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de şase luni de la data primirii notificării de către Secretarul General.

Articolul 23

Secretarul General al Consiliului Europei va notifica statelor membre ale Consiliului şi oricărui stat care va adera la prezenta Cartă;

a. orice semnare;

b. depunerea oricărui instrument de ratificare, de acceptare, de aprobare sau de aderare;

c. orice intrare în vigoare a prezentei Carte, în conformitate cu articolele 19 şi 20;

d. orice notificare primită, în conformitate cu articolul 3, paragraful 2;

e. orice alt act, notificare sau comunicare avînd legătură cu prezenta Cartă.

În considerarea celor mai sus, subsemnaţii, avînd depline puteri în acest scop, au semnat prezenta Cartă.

Încheiată la Strasbourg, la 5 noiembrie 1992, în franceză şi în engleză, ambele texte fiind egal autentice, într-un singur exemplar care va fi depus în arhivele Consiliului Europei. Secretarul General va transmite copie certificată fiecăruia dintre statele membre ale Consiliului Europei şi oricărui stat invitat să adere la prezenta Cartă. ❑

Declaraţie cu privire la drepturile persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale, etnice, religioase şi lingvistice

adoptată de Adunarea generală a O.N.U. la 18 decembrie 1992

Adunarea Generală a Organizaţiei Naţiunilor Unite,

Proclamă această Declaraţie asupra drepturilor persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale, etnice, religioase şi lingvistice:

Articolul 1

1. Statele vor proteja existenţa şi identitatea naţională sau etnică, culturală, religioasă şi lingvistică a minorităţilor din interiorul teritoriilor lor şi vor favoriza crearea de condiţii pentru promovarea acelei identităţi.

2. Statele vor adopta măsurile legislative corespunzătoare şi orice alte măsuri necesare pentru îndeplinirea acestor scopuri.

Articolul 2

1. Persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale sau etnice, religioase sau lingvistice (numite în continuare persoane aparţinînd minorităţilor) au dreptul de a se bucura de propria lor cultură, de a profesa şi practica propria lor religie şi de a folosi propria lor limbă, în particular sau în public, liber şi fără imixtiuni sau alte forme de discriminare.

2. Persoanele aparţinînd minorităţilor au dreptul să participe efectiv la viaţa culturală, religioasă, socială, economică şi publică.

3. Persoanele aparţinînd minorităţilor au dreptul de a participa efectiv la luarea deciziilor la nivel naţional şi unde este potrivit, la nivel regional, privind minoritatea căreia îi aparţin sau în regiunile în care trăiesc, într-o modalitate care să nu contrazică legislaţia naţională.

4. Persoanele aparținînd minorităților au dreptul de a organiza și administra propriile lor organizații.

5. Persoanele aparținînd minorităților au dreptul de a stabili și întreține, fără nici o discriminare, contacte libere și pașnice cu alți membrii ai grupului lor și alte persoane aparținînd altor minorități, ca și contacte dincolo de frontiere cu cetățeni ai altor state cu care ele sînt înrudite prin legături naționale sau etnice, religioase sau lingvistice.

Articolul 3

1. Persoanele aparținînd minorităților pot să-și exercite drepturile, inclusiv acelea stabilite în această Declarație, individual și în comun cu alți membri ai grupului lor, fără nici o discriminare.

2. Nici un dezavanataj nu va rezulta pentru o persoană aparținînd minorităților ca o consecință a exercitării sau neexercitării drepturilor stabilite în această Declarație.

Articolul 4

1. Statele vor lua măsuri, acolo unde sînt necesare, pentru a se asigura că, persoanele aparținînd minorităților își pot exercita deplin și efectiv toate drepturile lor umane și libertățile fundamentale fără nici o discriminare și în deplină egalitate în fața legii.

2. Statele vor lua măsuri pentru a crea condiții favorabile care să permită persoanelor aparținînd minorităților să-și exprime particularitățile și să-și dezvolte cultura proprie, limba, religia, tradițiile și obiceiurile, cu excepția acelor practici care încalcă legile naționale și sînt contrare normelor internaționale.

3. Statele trebuie să ia măsuri adecvate astfel încît, în măsura posibilităților, persoanele aparținînd minorităților să aibă condiții pentru a învăța limba lor maternă sau să beneficieze de instruire în limba lor maternă.

4. Statele vor trebui, acolo unde este oportun, să ia măsuri în domeniul educației, pentru a încuraja cunoașterea istoriei, tradițiilor, limbii și culturii minorităților care trăiesc pe teritoriul lor. Persoanele aparținînd minorităților trebuie să aibă condiții adecvate pentru a-și spori cunoștințele despre societate în ansamblu.

5. Statele vor trebui să ia măsuri adecvate astfel încît persoanele aparținînd minorităților să poată participa deplin la progresul economic și dezvoltarea țării lor.

Articolul 5

1. Politicile naționale și programele vor fi elaborate și aplicate cu grija cuvenită față de interesele legitime ale persoanelor aparținînd minorităților.

2. Programele de cooperare și asistență între state vor trebui elaborate și aplicate cu grija cuvenită față de interesele legitime ale persoanelor aparținînd minorităților.

Articolul 6

Statele vor trebui să coopereze pe probleme referitoare la persoanele aparţinînd minorităţilor prin schimburi de informaţii şi experienţă, pentru a promova înţelegerea mutuală şi încrederea.

Articolul 7

Statele vor trebui să coopereze pentru a promova respectul faţă de drepturile stabilite în prezenta Declaraţie.

Articolul 8

1. Nici o dispoziţie din prezenta Declaraţie nu va împiedica îndeplinirea obligaţiilor internaţionale în legătură cu persoanele aparţinînd minorităţilor. În particular, statele vor îndeplini cu buna-credinţă obligaţiile şi angajamentele asumate prin tratate şi acorduri internaţionale la care sînt parte.

2. Exercitarea drepturilor stabilite în prezenta Declaraţie nu vor prejudicia dreptul tuturor de a se bucura de drepturile omului şi libertăţilor fundamentale unanim recunoscute.

3. Măsurile luate de state pentru a asigura aplicarea efectivă a drepturilor stabilite în prezenta Declaraţie nu vor fi considerate aprioric contrare principiilor egalităţii conţinute în Declaraţia Universală a Drepturilor Omului.

4. Nici o dispoziţie din prezenta Declaraţie nu poate fi interpretată ca permiţînd vreo activitate contrară scopurilor şi principiilor Naţiunilor Unite, incluzînd egalitatea, suveranitatea, integritatea teritorială şi independenţa politică a statelor.

Articolul 9

Instituţiile specializate şi alte organizaţii ale Organizaţiei Naţiunilor Unite vor contribui la realizarea efectivă a drepturilor şi principiilor stabilite în prezenta Declaraţie, în cadrul domeniilor lor de competenţă. ❑

Tratat între România și Republica Federală Germania privind cooperarea prietenească și parteneriatul în Europa

Ratificat prin Legea nr. 95 din 16 septembrie 1992

România şi Republica Federală Germania,

hotărîte să continue tradiţiile relaţiilor fructuoase dintre ţările şi popoarele lor şi să le aşeze pe o bază nouă, largă, orientată spre viitor, în spiritul cooperării prieteneşti şi parteneriatului,

încurajate de schimbările istorice din Europa să întreprindă noi paşi hotărîţi pentru depăşirea definitivă a divizării Europei şi crearea unei ordini juste şi durabile de pace în Europa, precum şi a unor structuri cooperative de securitate,

conştiente de interesele lor comune şi de răspunderea lor comună pentru edificarea unei noi Europe, libere şi unite prin drepturile omului, democraţie şi statul de drept,

convinse că dobîndirea calităţii de membri al Consiliului Europei, spre care aspiră România, şi apropierea ei de alte instituţii europene vor întări aceste valori;

[...]

conştiente că minoritatea germană din România a adus şi aduce în continuare o contribuţie valoroasă şi inconfundabilă la viaţa societăţii româneşti şi constituie astfel o punte firească de legătură între cele două popoare,

[...] au convenit următoarele:

Articolul 1

(2) Ele tind spre crearea unei Europe în care, pe baza democraţiei şi a statului de drept, vor fi respectate drepturile omului şi libertăţile fundamentale, inclusiv cele ale persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale.

Articolul 2

(1) Părţile contractante, în organizarea relaţiilor dintre ele, precum şi în problemele păcii, securităţii şi colaborării în Europa şi în lume, vor acţiona în conformitate cu Carta Naţiunilor Unite, precum şi cu Actul Final de la Helsinki din 1 august 1975, cu Carta de la Paris pentru o Nouă Europă din 21 noiembrie 1990, precum şi cu celelalte documente ale Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare în Europa. Ele se vor călăuzi îndeosebi după următoarele principii:

(3) Ele se pronunţă pentru valabilitatea pe deplin a principiilor confirmate în Carta de la Paris, referitoare la respectarea drepturilor omului, edificarea

statului de drept şi a democraţiei şi, în mod deosebit, sînt de acord că orice formă de dominaţie totalitară trebuie respinsă.

(4) Ele respectă egalitatea suverană, integritatea teritorială, inviolabilitatea frontierelor, independenţa politică a tuturor statelor, precum şi principiul interzicerii ameninţării cu forţa şi a folosirii forţei.

Articolul 5

(1) Părţile contractante subliniază rolul important al consultărilor, la toate nivelurile, cu privire la probleme importante internaţionale, ale securităţii şi cooperării în Europa, precum şi cu privire la dezvoltarea în continuare a relaţiilor bilaterale.

(2) Miniştrii afacerilor externe se vor îngriji de aplicarea prezentului tratat, în ansamblu. Părţile contractante se pronunţă pentru organizarea de consultări între miniştri de resort, precum şi între înalţi funcţionari.

(3) Potrivit necesităţilor, consiliile mixte îşi vor desfăşura activitatea pe bază de înţelegeri.

Articolul 9

(1) Părţile contractante acordă cea mai mare însemnătate obiectivului Unităţii Europene pe baza drepturilor omului, democraţiei şi statului de drept şi vor acţiona pentru realizarea acestora.

Articolul 15

(1) Părţile contractante convin să pună în aplicare, ca norme juridice, standardele privind protecţia minorităţilor cuprinse în documentul Reuniunii de la Copenhaga asupra dimensiunii umane a Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare în Europa, din 29 iunie 1990, precum şi în alte documente ale Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare în Europa.

(2) Drept urmare, persoanele aparţinînd minorităţilor germane din România, şi anume cetăţenii români de origine germană au, îndeosebi, dreptul, individual sau împreună cu alţi membri ai grupului lor, la libera exprimare, la menţinerea şi dezvoltarea în continuare a identităţii etnice, culturale, de limbă şi religioase, la adăpost de orice încercare de asimilare împotriva voinţei lor. Ei au dreptul să-şi exercite pe deplin şi efectiv drepturile omului şi libertăţile fundamentale, fără nici o discriminare şi în deplină egalitate în faţa legii. Persoanele aparţinînd minorităţii germane au dreptul să participe, în mod efectiv, la treburile publice, îndeosebi la activităţile privind protecţia şi promovarea identităţii lor.

(3) Apartenenţa la minoritatea germană din România depinde de decizia proprie a fiecărei persoane, iar dintr-o asemenea opţiune nu poate rezulta nici un dezavantaj.

(4) În caz de divergențe de opinie privind interpretarea și aplicarea prezentului articol, părțile contractante, fără a aduce atingere prevederilor art. 5, vor aplica procedurile în vigoare în cadrul Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa privind reglementarea diferendelor. Ele sînt de acord, de asemenea, ca, în interesul grupului de persoane la care se referă prezentul articol și al încurajării înțelegerii, încrederii și respectului reciproc, nici una să nu declare unilateral drept inaplicabilă o asemenea procedură de reglementare a diferendelor.

Articolul 16

(1) România va proteja identitatea persoanelor aparținînd minorității germane din România și va sprijini promovarea ei prin măsuri concrete, în special prin crearea condițiilor favorabile pentru funcționarea școlilor și instituțiilor culturale de limbă germană din zonele în care trăiesc membri ai acestui grup, România va permite și va facilita măsurile de promovare din Republica Federală Germania în favoarea minorității germane din România.

(2) Părțile contractante vor conveni programe de măsuri concrete pentru a asigura menținerea minorității germane și pentru a o sprijini în reorganizarea vieții ei sociale, culturale și economice, în noile condiții din România. Aceste măsuri vor fi astfel concepute și înfăptuite încît să nu lezeze drepturile altor cetățeni români.

Articolul 17

Nici unul din angajamentele din art. 15 și 16 nu poate fi interpretat ca implicînd vreun drept de a intreprinde vreo activitate sau de a comite vreo acțiune contrară scopurilor și principiilor Cartei Organizației Națiunilor Unite, altor obligații decurgînd din dreptul internațional sau prevederilor Actului Final de la Helsinki și ale Cartei de la Paris, inclusiv principiul integrității teritoriale a statelor.

Articolul 21

(1) Părțile contractante reafirmă dorința lor de a extinde cooperarea în toate domeniile învățămîntului și științei. În mod deosebit, ele vor promova cooperarea directă între instituții de învățămînt mediu și universitar și între instituții științifice, prin schimburi de elevi, studenți și cadre didactice. Ele se vor strădui să înființeze în România școli cu predarea în ambele limbi.[...]

Articolul 24

(3) Ele vor acționa pentru extinderea învățării limbii celeilalte țări, în școli și în alte instituții de învățămînt. Ele se vor strădui să lărgească posibilitățile de studiere, în universitățile lor, a culturii, literaturii și limbii celeilalte țări. ❑

RECOMANDAREA 1201

Adoptată de Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei la 1 februarie 1993

privind un protocol adiţional la Convenţia Europeană a Drepturilor Omului, privind drepturile minorităţilor naţionale

1. Adunarea reaminteşte Recomandările ei 1134 (1990) şi 1177 (1992) şi Ordinele ei nr.456 (1990) şi nr.474 (1992) privind drepturile minorităţilor. În textele adoptate la 5 februarie 1992 ea a cerut Comitetului de Miniştri:

i. să încheie cît mai curînd posibil lucrările în curs de desfăşurare pentru elaborarea unei carte pentru limbile regionale sau minoritare şi să facă tot posibilul pentru a asigura aplicarea rapidă a acestei carte;

ii. să elaboreze un protocol adiţional la Convenţia Europeană a Drepturilor Omului, privind drepturile minorităţilor naţionale;

iii. să înzestreze Consiliul Europei cu un instrument de mediere corespunzător.

2. Prin adoptarea Cartei Europene pentru Limbile Regionale sau Minoritare — o convenţie a Consiliului Europei — la 22 iunie 1992, Comitetul de Miniştri a dat satisfacţie Adunării asupra primului punct. Carta, pe care va trebui să se bazeze legislaţia din statele noastre membre, va fi de asemenea în stare să ofere călăuzire multor altor state într-o problemă atît de dificilă şi de sensibilă.

3. Rămîne ca această cartă să fie aplicată rapid. Este încurajator faptul că atunci cînd a fost deschisă pentru semnare, la 5 noiembrie 1992, unsprezece state membre ale Consiliului Europei au semnat-o imediat. Dar trebuie mers mai departe.

4. Adunarea apelează, prin urmare, la statele membre care nu au semnat carta încă, să facă acest lucru şi le îndeamnă pe toate să o ratifice rapid acceptînd pe cît posibil cît mai multe din clauzele ei.

5. Adunarea îşi rezervă dreptul de a reveni, la o dată ulterioară, la problema unui instrument de mediere corespunzător al Consiliului Europei a cărui înfiinţare ea a propus-o deja.

6. Ea a fost informată despre mandatul dat de către Comitetul de Miniştri Comitetului Director pentru drepturile omului şi Comitetului său de Experţi pentru Protejarea Minorităţilor Naţionale, şi doreşte să acorde întregul său sprijin acestor lucrări şi să le promoveze activ.

7. Prin includerea în Convenţia Europeană a Drepturilor Omului a anumitor drepturi ale persoanelor aparţinînd minorităţilor ca şi ale organizaţiilor împuternicite să le reprezinte, asemenea persoane ar putea beneficia de reparaţiile oferite de către convenţie, în special dreptul de a depune cereri la Comisia Europeană şi la Curtea pentru Drepturile Omului.

8. În consecință, Adunarea recomandă Comitetului de Miniștri să adopte un protocol adițional la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, privind drepturile minorităților naționale, inspirîndu-se din textul reprodus mai jos, care este parte integrantă a acestei recomandări.

9. Cum problema este extrem de urgentă și constituie una din activitățile cele mai importante desfășurate actualmente la Consiliul Europei, Adunarea recomandă, de asemenea, Comitetului de Miniștri să accelereze ritmul de lucru astfel încît întîlnirea la vîrf a conducătorilor de state și guverne (Viena, 8 și 9 octombrie 1993) să poată fi în stare să adopte un protocol asupra drepturilor minorităților naționale și să-l deschidă pentru semnare cu această ocazie.

Text al propunerii pentru un Protocol Adițional la Convenția pentru Protecția Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, privind persoanele ce aparțin minorităților naționale

Preambul

Statele membre ale Consiliului Europei, semnatare ale acestui protocol.

1. Considerînd că diversitatea popoarelor și a culturilor care îi dau configurația este una din sursele principale ale bogăției și vitalității civilizației europene;

2. Luînd în considerare contribuția importantă a minorităților naționale la diversitatea culturală și dinamismul statelor Europei;

3. Considerînd că numai recunoașterea drepturilor persoanelor aparținînd minorității naționale dintr-un stat, și protecția internațională a acestor drepturi sînt în stare să pună cu temeinicie capăt confruntărilor etnice și astfel să ajute la garantarea dreptății, democrației, stabilității și păcii;

4. Considerînd că drepturile avute în vedere sînt acelea pe care orice persoană le poate exercita de una singură sau în comun;

5. Considerînd că protecția internațională a drepturilor minorităților naționale este un aspect esențial al protecției internaționale a drepturilor omului și, ca atare, un domeniu al cooperării internaționale,

Au convenit după cum urmează:

SECȚIUNEA 1 - DEFINIȚIE

Articolul 1

Pentru scopurile acestei Convenții*, expresia „minoritate națională" se referă la un grup de persoane dintr-un stat care:

a. locuiesc pe teritoriul acelui stat și sînt cetățenii lui;

* Termenul „Convenție" din acest text se referă la Convenția pentru Protecția Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale

b. menţin legături de lungă durată, trainice şi permanente cu acel stat;

c. manifestă caracteristici etnice, culturale, religioase sau lingvistice distincte;

d. sînt suficient de reprezentative, chiar dacă sînt în număr mai mic decît restul populaţiei unui stat sau a unei regiuni a acelui stat;

e. sînt motivate de preocuparea de a păstra împreună ceea ce constituie identitatea lor comună, inclusiv cultura, tradiţiile, religia sau limba lor.

SECŢIUNEA 2 - PRINCIPII GENERALE

Articolul 2

1. Apartenenţa la o minoritate naţională este o chestiune de liberă alegere a fiecăruia.

2. Nici un dezavantaj nu trebuie să rezulte din alegerea sau renunţarea la o asemenea apartenenţă.

Articolul 3

1. Orice persoană aparţinînd unei minorităţi naţionale are dreptul să exprime, să păstreze şi să dezvolte în deplină libertate identitatea sa religioasă, etnică, lingvistică şi/sau culturală, fără a fi supusă vreunei încercări de asimilare împotriva voinţei sale.

2. Orice persoană aparţinînd unei minorităţi naţionale îşi poate exercita drepturile şi se poate bucura de ele în mod individual sau împreună cu alţii.

Articolul 4

Toate persoanele aparţinînd unei minorităţi naţionale sînt egale în faţa legii. Orice discriminare bazată pe apartenenţa la o minoritate naţională este interzisă.

Articolul 5

Sînt interzise modificări intenţionate în compoziţia demografică a regiunii în care este aşezată o minoritate naţională, în detrimentul acelei minorităţi.

SECŢIUNEA 3 - DREPTURI MATERIALE

Articolul 6

Toate persoanele aparţinînd unei minorităţi naţionale au dreptul de a înfiinţa propriile organizaţii, inclusiv partide politice.

Articolul 7

1.Orice persoană aparţinînd unei minorităţi naţionale are dreptul de a folosi în mod liber limba maternă în viaţa privată şi publică, atît oral cît şi în scris. Acest drept se aplică, de asemenea, la folosirea limbii sale în publicaţii şi în sectorul audiovizual.

2. Orice persoană aparţinînd unei minorităţi naţionale are dreptul de a-şi folosi numele şi prenumele în limba sa maternă şi dreptul la recunoaşterea oficială a numelui şi prenumelui său.

3. În regiunile în care locuieşte un număr considerabil de persoane aparţinînd unei minorităţi naţionale acestea au dreptul de a folosi limba maternă în contactele lor cu autorităţile administrative şi în dezbaterile în faţa instanţelor judecătoreşti şi a autorităţilor legale.

4. În regiunile în care locuieşte un număr considerabil de persoane aparţinînd unei minorităţi naţionale, aceste persoane au dreptul de a reda în limba lor nume locale, semne, inscripţii şi alte informaţii vizibile pentru public. Aceasta nu priveză autorităţile de dreptul lor de a reda informaţiile mai sus menţionate în limba sau limbile oficiale ale statului.

Articolul 8

1. Orice persoană aparţinînd unei minorităţi naţionale are dreptul de a învăţa limba sa maternă şi de fi instruită în limba sa maternă la un număr corespunzător de şcoli şi instituţii de stat pentru educaţie şi pregătire plasate în conformitate cu distribuţia geografică a minorităţii.

2. Persoanele aparţinînd unei minorităţi naţionale au dreptul de a înfiinţa şi conduce propriile lor şcoli şi instituţii de educaţie şi pregătire în cadrul sistemului legal al statului.

Articolul 9

Dacă este invocată o violare a drepturilor protejate de acest protocol, orice persoană aparţinînd unei minorităţi naţionale sau orice organizaţie reprezentativă are dreptul să recurgă la o autoritate statală pentru despăgubiri.

Articolul 10

Orice persoană aparţinînd unei minorităţi naţionale, respectînd cum se cuvine integritatea teritorială a statului, are dreptul la contacte libere şi neîngrădite cu cetăţenii altei ţări cu care această minoritate are în comun trăsături etnice, religioase sau lingvistice, sau o identitate culturală.

Articolul 11

În regiunile în care sînt majoritare, persoanele aparţinînd unei minorităţi naţionale au dreptul de a dispune de autorităţi locale sau autonome proprii sau

de a avea un statut special, corespunzător cu situaţia istorică şi teritorială specifică şi conform cu legislaţia internă a statului.

SECŢIUNEA 4 - APLICAREA PROTOCOLULUI

Articolul 12

1. Nici una din dispoziţiile acestui protocol nu poate fi interpretată ca o limitare sau restrîngere a unui drept individual al persoanelor aparţinînd unei minorităţi naţionale, sau a unui drept colectiv al unei minorităţi naţionale cuprins în legislaţia statului contractant sau într-un acord internaţional la care acel stat este parte.

2. Măsurile luate cu singurul scop al protejării grupurilor etnice, al încurajării dezvoltării lor corespunzătoare şi al asigurării condiţiilor de a li se acorda drepturi şi un tratament egale cu cele ale restului populaţiei, în domeniile administrativ, politic, economic, social şi cultural şi în alte sfere nu vor fi considerate ca o discriminare.

Articolul 13

Exercitarea drepturilor şi libertăţilor cuprinse în acest protocol se aplică întru totul persoanelor aparţinînd majorităţii pe ansamblul statului dar care constituie o minoritate în una sau mai multe din regiunile lui.

Articolul 14

Exercitarea drepturilor şi libertăţilor cuprinse în acest protocol nu înseamnă o restrîngere a îndatoririlor şi responsabilităţilor cetăţenilor statului. Totuşi, această exercitare nu poate fi supusă decît formalităţilor, condiţiilor, restricţiilor sau sancţiunilor prevăzute de lege şi necesare într-o societate democratică, în interesul securităţii naţionale, integrităţii teritoriale sau siguranţei publice, pentru prevenirea dezordinii sau crimei, pentru protejarea sănătăţii sau moravurilor sau pentru protejarea drepturilor şi libertăţilor celorlalţi.

SECŢIUNEA 5 - CLAUZE FINALE

Articolul 15

Nici o derogare de la Articolul 15 al Convenţiei nu este permisă prevederilor prezentului protocol, cu excepţia Articolului 10 al acestuia.

Articolul 16

Nu este admisă nici o rezervă la prevederile prezentului protocol în ceea ce priveşte Articolul 64 al Convenţiei.

Articolul 17

Statele părți consideră prevederile Articolelor 1-11 ale acestui protocol ca articole adiționale ale Convenției, și toate prevederile Convenției se aplică în mod corespunzător.

Articolul 18

Acest protocol este deschis pentru semnare de către statele membre ale Consiliului Europei care sînt semnatare ale Convenției. El va fi supus spre ratificare, acceptare sau aprobare. Un stat membru al Consiliului Europei nu poate ratifica, accepta sau aproba acest protocol dacă nu ratifică în mod simultan sau dacă nu a ratificat în prealabil Convenția. Instrumentele de ratificare, acceptare sau aprobare se depun la Secretarul General al Consiliului Europei.

Articolul 19

1. Acest protocol intră în vigoare în prima zi a lunii următoare datei la care cinci state membre ale Consiliului Europei și-au exprimat consimțămîntul la protocol, conform prevederilor Articolului 18.

2. Pentru orice stat mebru care-și va exprima ulterior consimțămîntul la protocol, acesta intră în vigoare în prima zi a lunii care urmează datei depunerii instrumentelor de ratificare, acceptare sau aprobare.

Articolul 20

Secretarul General al Consiliului Europei va înștiința statele membre ale Consiliului despre:

a. orice semnătură;

b. depunerea oricărui instrument de ratificare, acceptare sau aprobare;

c. orice dată a intrării în vigoare a acestui protocol;

d. orice alt act, notificare sau comunicare referitoare la acest protocol.

Drept care subsemnatarii, împuterniciți pentru aceasta, am semnat acest protocol.

Întocmit la Strasbourg, la data de 1 februarie 1993, în engleză și franceză, ambele texte fiind autentice, într-un singur exemplar, care va fi depus în arhivele Consiliului Europei. Secretarul General al Consiliului Europei va trimite copii certificate fiecărui stat membru al Consiliului Europei. ❑

Declaraţia de la Viena a Conferinţei la nivel înalt a şefilor de state şi guverne ai statelor membre ale Consiliului Europei

Viena, 9 octombrie 1993

ANEXA II – MINORITĂŢILE NAŢIONALE

Noi, şefii de stat şi de guvern ai statelor membre în Consiliul Europei, am convenit după cum urmează, în privinţa protecţiei minorităţilor naţionale:

Minorităţile naţionale pe care bulversările istoriei le-au stabilit în Europa trebuie protejate şi respectate pentru a putea contribui la stabilitate şi pace.

În această Europă pe care vrem să o construim, trebuie să răspundem la această încercare: asigurarea protecţiei drepturilor persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale în cadrul unui stat de drept, cu respectarea integrităţii teritoriale şi a suveranităţii naţionale a statelor. În aceste condiţii, minorităţile vor aduce o contribuţie preţioasă la viaţa societăţilor noastre.

Crearea unui climat de toleranţă şi de dialog este necesară participării tuturor la viaţa politică. În această privinţă, o contribuţie importantă trebuie s-o aducă autorităţile regionale şi locale.

În acţiunile lor, statele trebuie să asigure respectul principiilor care stau la baza tradiţiei noastre europene comune: egalitatea în faţa legii, nediscriminarea, egalitatea şanselor, dreptul la asociere şi reuniune ca şi participarea activă în viaţa publică.

Statul trebuie să creeze condiţiile de natură să permită persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale dezvoltarea propriei culturi, concomitent cu prezervarea religiei, a tradiţiilor şi a cutumelor lor. Aceste persoane trebuie să-şi poată utiliza limba în privat şi în public şi să o poată folosi, sub anumite condiţii, în relaţiile cu autorităţile publice.

Subliniem importanţa pe care o pot aduce la stabilitatea şi pacea în Europa acordurile bilaterale între state vizînd asigurarea protecţiei minorităţilor naţionale în cauză.

Confirmăm hotărîrea noastră de a pune pe deplin în aplicare angajamentele privind protecţia minorităţilor naţionale cuprinse în Documentul de la Copenhaga şi în alte documente C.S.C.E.

Considerăm că Consiliul Europei trebuie să se implice pentru transformarea, în cea mai mare măsură, a acestor angajamente politice în instrumente juridice.

Luînd în considerare vocaţia sa fundamentală, Consiliul Europei este în mod special bine plasat pentru a contribui la soluţionarea problemelor minorităţilor

naționale. În această privință, intenționăm să militățm pentru o strînsă cooperare între Consiliul Europei și Înaltul Comisar C.S.C.E. pentru minorități naționale.

În consecință, decidem să însărcinăm Comitetul de Miniștri:

— să elaboreze măsurile de consolidare a încrederii de natură să sporească toleranța și înțelegerea între oameni;

— să furnizeze toată asistența solicitată pentru negocierea și punerea în aplicare a tratatelor asupra chestiunilor privind minoritățile naționale ca și a aranjamentelor asupra cooperării transfrontaliere;

— să elaboreze, cu minimum de întîrziere, o Convenție-cadru precizînd principiile pe care statele contractante se angajează să le respecte pentru asigurarea protecției minorităților naționale. Acest instrument va fi, de asemenea, deschis pentru semnare și statelor nemembre;

— să demareze lucrările pentru redactarea unui protocol adițional completînd Convenția Europeană a Drepturilor Omului în domeniul cultural, prin dispoziții garantînd drepturile individuale, îndeosebi pentru persoanele aparținînd minorităților naționale. ❑

Recomandarea 1203 referitoare la romii (țiganii) din Europa

Adoptată de Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei la 2 februarie 1993

Observații generale:

1. Promovarea formării unei adevărate identități culturale europene constituie unul din obiectivele Consiliului Europei.Europa adăpostește numeroase culturi diferite, care, toate, inclusiv multiplele culturi minoritare, contribuie la diversitatea ei culturală.

2. Printre minorități, țiganii dețin un loc deosebit. Trăind răspîndiți prin întreaga Europă, neputînd pretinde că vreuna dintre țări le-ar fi proprie, ei alcătuiesc o adevărată minoritate europeană, care însă nu corespunde definițiilor ce se aplică minorităților naționale sau lingvistice.

3. Fiind o minoritate lipsită de teritoriu, țiganii contribuie în mare măsură la diversitatea culturală a Europei, și aceasta în mai multe privințe, atît prin limba și muzica lor, cît și prin activitățile lor meșteșugărești.

4. În urma admiterii de noi state membre, situate în Europa centrală şi răsăriteană, numărul ţiganilor care trăiesc în zona Consiliului Europei a crescut considerabil.

5. Totdeauna a existat o anumită intoleranţă faţă de ţigani. Acum însă au loc, cu o regularitate crescîndă, izbucniri de ură rasială sau socială, iar relaţiile tensionate între comunităţi au contribuit la crearea situaţiei deplorabile în care trăieşte astăzi majoritatea ţiganilor.

6. Respectarea drepturilor ţiganilor, fie că este vorba de drepturile fundamentale ale persoanei, fie de drepturile lor ca minoritate, este o condiţie esenţială a îmbunătăţirii situaţiei lor.

7. Garantîndu-le egalitatea de drepturi, de perspective favorabile şi de tratament şi totodată iniţiind măsuri apte să amelioreze soarta ţiganilor, va fi posibilă o reînviere a limbii şi culturii lor şi, ca atare, o îmbogăţire a diversităţii culturale europeane.

8. Este necesar să se garanteze ţiganilor folosinţa drepturilor şi libertăţilor înscrise în articolul 14 al Convenţiei Europene a Drepturilor Omului, întrucît aceasta le permite să-şi valorifice drepturile.

9. Statele membre ale Consiliului Europei au adoptat legi care, în mod specific, vizează protecţia minorităţilor. În ceea ce îl priveşte, Consiliul Europei a adoptat mai multe hotărîri şi recomandări referitoare la minorităţi. Se cuvine a menţiona cu precădere Recomandarea 1134 (1990) a Adunării referitoare la drepturile minorităţilor. Aceste texte sînt importante pentru ţigani, care, fiind totodată una din rarele minorităţi lipsite de teritoriu din Europa, necesită o protecţie deosebită.

10. În afara de aceasta, Consiliul Europei a adoptat în trecut mai multe hotărîri şi recomandări privindu-i pe ţigani: Recomandarea 563 (1969) a Adunării referitoare la situaţia ţiganilor şi a altor nomazi din Europa; Rezoluţia (75) 13 a Comitetului de Miniştri privind recomandări asupra situaţiei sociale a populaţiilor nomade din Europa şi Recomandarea nr. R (83) 1 a Comitetului de Miniştri referitoare la nomazii apatrizi sau de naţionalitate nedeterminată; Rezoluţia 125 (1981) a Conferinţei permanente a organelor locale şi regionale din Europa cu privire la rolul şi responsabilitatea colectivităţilor locale şi regionale în problemele de ordin cultural şi social ale populaţiilor de origine nomadă. Aplicarea efectivă a acestor rezoluţii şi recomandări, mai ales de către noile state membre, este extrem de importantă pentru soarta ţiganilor.

11. Prin urmare, Adunarea recomandă Comitetului de Miniştri să iniţieze, într-un asemenea caz, cele de mai jos sub forma unor propuneri adresate guvernelor sau autorităţilor locale şi regionale competente, ale statelor membre:

În domeniul culturii:

i. Ar trebui încurajate învăţămîntul şi studiul muzicii ţiganilor în mai multe şcoli de muzică din Europa, precum şi înfiinţarea unei reţele de şcoli muzicale de acest tip;

ii. Ar trebui create un program de studiu a muzicii țiganilor, precum și birouri de traducere specializate în această limbă;

iii. Ar trebui aplicate minorităților țiganilor dispozițiile referitoare la limbile fără teritoriu, așa cum sînt ele definite în Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare;

iv. Ar trebui acordat tot sprijinul fondării de centre și muzee de cultură a țiganilor, cît și organizării, cu regularitate, a unor festivaluri;

v. Ar trebui organizată, în cadrul „Expozițiilor europene de artă", o expoziție itinerantă privind influențele reciproce ale contactelor cu cultura țiganilor.

În domeniul educației CDMG (94) 15

vi. Ar trebui lărgite programele europene existente de formare a profesorilor în învățămîntul țiganilor;

vii. Ar trebui acordată o atenție specială educării femeilor în general și a mamelor însoțite de copiii lor de vîrstă foarte mică;

viii. Ar trebui încurajați tinerii țigani dotatica să facă studii și să împlinească astfel un rol de intermediari pentru țigani;

În domeniul informației

ix. Ar trebui informați țiganii despre drepturile lor fundamentale și de mijloacelede valorificare ale acestora;

x. Ar trebui înființat un centru european de informare asupra situației și culturii țiganilor, acest centru fiind cu precădere destinat să informeze mijloacele de comunicare în masă.

În domeniul egalității drepturilor

xi. Statele membre care încă nu au ratificat Pactul internațional referitor la drepturilor civile și politice (New York, 1966) sau Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială (New York, 1965) ar trebui invitate să le ratifice imediat;

xii. Discriminarea privindu-i pe țigani, care rezultă dintr-o dispoziție a Convenției Europene a Drepturilor Omului, ar trebui abrogată printr-o declarație adecvată, precizînd că termenul ***„vagabonzi"*** care figurează la articolul 5.1.(e) nu este în mod necesar aplicabil persoanelor ce au un mod de viață nomad;

xiii. Dispozițiile oricărui protocol adițional sau oricărei convenții referitoare la minorități ar trebui să fie aplicate minorităților lipsite de teritoriu;

xiv. Statele membre care încă nu s-au conformat ar trebui invitate să ratifice al 4-lea Protocol al Convenției Europene a Drepturilor Omului, care garantează dreptul la libera circulație și, în această calitate, este esențial pentru nomazi;

xv. Statele membre ar trebui invitate să-și modifice legislațiile și reglementările naționale care stabilesc direct sau indirect o discriminare cu privire la țigani;

xvi. Ar trebui recunoascută ideea că a fi victima sau a-ţi fi teamă (pentru cauze raţionale) de a fi victima vreunui progrom — atunci cînd autorităţile refuză sau se dovedesc incapabile să ofere o protecţie eficace — poate, în anume cazuri, să echivaleze cu temerea, pe bună dreptate, de a fi persecutat din pricina apartenenţei la un grup social particular, recunoaşterea acestei idei făcîndu-se în conformitate cu termenii Convenţiei din 1951 a Naţiunilor Unite referitoare la statutul refugiaţilor.

În domeniul vieţii curente

xvii. Statele membre ar trebui să vegheze ca ţiganii să fie consultaţi cu prilejul elaborării şi aplicării dispoziţiilor regulamentare privindu-i pe ei;

xviii. Ar trebui încurajată înfiinţarea, în statele membre, a unor programe noi, vizînd ameliorarea condiţiilor de locuire, educaţie şi locuri de muncă ale ţiganilor celor mai defavorizaţi, iar participarea ţiganilor la întocmirea acestor programe şi la aplicarea lor ar trebui asigurată;

Măsuri de ordin general

xix. Ar trebui întreprinse lucrări independente de cercetare asupra legislaţiilor şi reglementărilor naţionale privindu-i pe ţigani, precum şi asupra modalităţilor de a fi puse în practică, rapoarte privind aceste subiecte fiind prezentate cu regularitate Adunării;

xx. Ar trebui urmărită cu perseverenţă cooperarea cu Comunitatea Europeană în domenii interesîndu-i pe ţigani, cum sînt: educaţia, lupta împotriva sărăciei, ocrotirea şi salvarea patrimoniului cultural european, recunoaşterea minorităţilor şi promovarea egalităţii drepturilor;

xxi. Consiliul Europei ar trebui să acorde statut consultativ organizaţiilor internaţionale reprezentative ale ţiganilor;

xxii. Consiliul Europei ar trebui să desemneze un mediator pentru ţigani, după prealabila consultare cu organizaţiile reprezentative ale ţiganilor; acest mediator ar avea, între altele, următoarele sarcini:

a. să întocmească bilanţul progreselor realizate în aplicarea măsurilor luate sau recomandante de Consiliul Europei cu privire la ţigani;

b. să menţină contacte regulate cu reprezentanţii ţiganilor;

c. să sfătuiască guvernele statelor membre asupra unor probleme privitoare la ţigani;

d. să sfătuiască diferitele organe ale Consiliului Europei în chestiuni ce-i privesc pe ţigani;

e. să facă anchete cu privire la politica guvernamentală şi la situaţia drepturilor omului referitoare la ţigani, în statele membre;

f. să facă anchete cu privire la situaţia ţiganilor apatrizi sau de naţionalitate nedeterminată.

De asemenea, mediatorul ar avea competență pentru:

g. a primi răspuns în toate chestiunile adresate guvernelor sau reprezentanților statelor membre;

h. liberul său acces la arhivele guvernamentale sau la alte documente pertinente;

i. a chestiona cetățenii statelor membre ale Consiliului Europei;

xxiii. În termen de doi ani, statele membre ar trebui să adreseze un raport Secretarului General al Consiliului Europei cu privire la îmbunătățirile aduse soartei țiganilor precum și cu privire la aplicarea recomandărilor Consiliului Europei. ❑

Carta cetățeniei și drepturile minorităților în Uniunea Europeană

Adoptată la 21-22 octombrie 1993

Această Cartă, bazată pe propunerile Comisiei „Europa Cetățenilor", a fost adoptată, după amendare, de Congresul Mișcării Europene internaționale ținut la München între 21-22 octombrie 1993. A fost înaintată Comitetului Executiv și Consiliului Federal al Mișcării spre discutare și adoptare ca parte a propunerilor Constituției Uniunii Europene.

Preambul

Uniunea Europeană este o democrație pluralistă în care puterea politică emană din voința cetățenilor săi. Este o entitate multinațională care include comunități cu naționalități diferite având diverse caracteristici etnice, culturale, religioase și lingvistice. Diversitatea popoarelor și culturilor din Uniune este o sursă a bogăției, vitalității și dinamismului său. Nici o naționalitate sau grup nu formează o majoritate absolută în Uniune și în realitate, toți cetățenii europeni sau rezidenți aparțin minorităților. Recunoașterea drepturilor individuale și colective ale minorităților și protecția efectivă a lor este o necesitate pentru garantarea dreptății, democrației, stabilității și păcii pentru sfîrșirea confrontărilor etnice, a intoleranței și discriminării.

În consecință această Cartă cere introducerea următoarelor dispoziții într-o Constituție Europeană:

1) — garantarea drepturilor fundamentale ale omului printr-o aderare oficială a Uniunii Europene la Convenția Europeană pentru Protecția Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale, încorporarea dispozițiilor sale în legislația Uniunii Europene și implementarea lor de către statele membre;

2) — reprezentarea adecvată a cetăţenilor europeni în structurile politice ale Uniunii Europene;

a. — prin asigurarea faptului că Comisia va fi răspunzătoare faţă de Parlamentul European ales într-un sistem uniform şi că toate legile Uniunii necesită aprobarea prin majoritate de voturi atît în Parlamentul European, acţionînd în interesul cetăţenilor, cît şi în Consiliul reprezentînd statele membre;

b. — şi prin recunoaşterea rolului asociaţiilor europene care acţionează în domenii de interes public ca parteneri sociali, reprezentînd cetăţenii;

3) — dreptul cetăţenilor de a vota, respectiv de a candida în alegerile locale, regionale, naţionale şi europene în ţările lor de reşedinţă permanentă;

4) — favorizarea angajării, îmbunătăţirii condiţiilor de viaţă şi muncă, protecţiei sociale globale şi eficiente, dialogului între muncitori şi conducere şi dezvoltarea resurselor umane cu un orizont durabil de serviciu (slujbă), potrivit Convenţiei Politicii Sociale, trasată în Protocolul de Politică Socială anexat la Tratatul de la Maastricht;

5) — protecţia şi favorizarea educaţiei şi a serviciilor sociale; favorizarea îmbunătăţirii structurilor şi coordonarea măsurilor în domeniul social şi a sistemelor de securitate socială;

6) — acces la informaţii uşor de înţeles şi îndrumări privitoare la drepturile legale în Uniunea Europeană şi acces eficient la remedii în cazul în care aceste drepturi au fost încălcate;

7) — dreptul de a putea să păstreze un standard decent de viaţă şi tratament egal cînd se află într-una din ţările membre;

8) — dreptul de a examina şi, dacă sînt necorespunzătoare, de a corecta orice informaţii sau date privitoare la propria persoană;

9) — protecţia drepturilor consumatorului, inclusiv starea, securitatea şi calitatea hranei (alimentelor) şi a produselor industriale, dreptul de a trăi într-un mediu decent, scutit de poluarea proceselor industriale sau din agricultură;

10) — respectul faţă de drepturile şi identităţile culturale ale minorităţilor şi promovarea bunelor relaţii printre grupurile etnice şi oamenii de diferite rase în Uniunea Europeană;

11) — prevenirea tuturor formelor de discriminare în domenii ca rasă, credinţă, culoare, naţionalitate, sex, vîrstă, handicap sau orientare sexuală;

12) — măsuri speciale de protecţie şi îngrijire pentru copii şi pentru toate grupurile de indivizi din societate care riscă să fie exploataţi, marginalizaţi sau destituiţi;

13) — garantarea şanselor egale în educaţie şi muncă tuturor grupurilor dezavantajate, împreună cu accesul la facilităţile şi serviciile publice, inclusiv la mijloacele de redresare;

14) — a fi membru al unei minorităţi este o alegere personală şi fiecare persoană trebuie să aibă dreptul de a-şi exprima, de a-şi păstra şi dezvolta, în deplină libertate, propria identitate naţională, religioasă, etnică, lingvistică şi

culturală, şi de a se bucura de acestea individual sau în asociere cu alţii, şi toate aceste drepturi să fie garantate prin lege şi sînt legitime;

15) — toate persoanele aparţinînd unei minorităţi trebuie să aibă dreptul de a-şi crea propriile organizaţii, inclusiv partide politice;

16) — în zonele de autoritate locală şi regională în care sînt majoritare, minorităţile naţionale sau etnice vor avea dreptul de a dispune de autorităţi locale sau autonome corespunzătoare sau de un statut speical, în cadrul oferit de un stat membru al Uniunii, potrivit legilor sale;

17) — orice persoană are dreptul de a-şi folosi propria limbă maternă în particular sau în public, atît oral cît şi în scris, inclusiv folosirea ei în publicaţii şi sectorul audio-vizual, în contactele lor cu autorităţile administrative şi în timp ce apar în faţa instanţelor şi autorităţilor legale;

18) — membrii minorităţilor lingvistice trebuie să aibă dreptul de a-şi învăţa limba maternă în şcolile şi instituţiile de stat şi să-şi creeze şi să-şi conducă propriile şcoli şi instituţii educaţionale în cadrul legal al unei ţări membre;

19) — nici unul din drepturile menţionate acordat persoanelor sau grupurilor minoritare nu trebuie să limiteze drepturile echivalente ale celorlalte persoane sau grupuri, nici să limiteze responsabilităţile şi obligaţiile cetăţenilor Uniunii Europene sau ai uneia dintre ţările membre;

20) — acces la Uniune fie prin imigrare sau azil bazat pe politicile comune ale Uniunii;

21) — drepturile, obligaţiile şi responsabilităţile fundamentale acordate cetăţenilor Uniunii vor fi extinse şi asupra cetăţenilor ţărilor nemembre, rezidenţi legali şi permanenţi în Uniune, prin cuprinderea lor în aplicarea cetăţeniei europene fără a se pretinde ca ei să devină cetăţeni ai unui stat membru. ❑

Traducere neoficială

Convenţia-Cadru pentru protecţia minorităţilor naţionale

Adoptată de către Comitetul Ad-Hoc
pentru Protecţia Minorităţilor Naţionale, la 1 februarie 1995
Semnată de România la 1 februarie 1995
Publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 82/1995

Statele membre ale Consiliului Europei şi celelalte state semnatare ale prezentei Convenţii-cadru;

Considerînd că scopul Consiliului Europei îl constituie realizarea unei unităţi mai strînse între membrii săi în vederea salvgardării şi promovării idealurilor şi principiilor care reprezintă patrimoniul lor comun;

Considerînd că unul dintre mijloacele pentru atingerea acestui obiectiv constă în salvgardarea şi dezvoltarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale;

Dorind să dea urmare Declaraţiei şefilor de stat şi de guvern ai statelor membre ale Consiliului Europei, adoptată la Viena, la 9 octombrie 1993;

Fiind hotărîte ca pe teritoriile lor respective să protejeze existenţa minorităţilor naţionale;

Considerînd că bulversările istoriei europene au arătat că protecţia minorităţilor naţionale este esenţială pentru stabilitatea, securitatea democratică şi pacea Continentului;

Considerînd că o societate pluralistă şi cu adevărat democratică trebuie nu numai să respecte identitatea etnică, culturală, lingvistică şi religioasă a fiecărei persoane aparţinînd unei minorităţi naţionale, dar şi, deopotrivă, să creeze condiţii corespunzătoare, care să le permită să îşi exprime, păstreze şi dezvolte această identitate;

Considerînd că realizarea unui climat de toleranţă şi dialog este necesară pentru a permite diversităţii culturale să reprezinte o sursă, dar şi un factor, nu de divizare, ci de îmbogăţire a fiecărei societăţi;

Considerînd că realizarea unei Europe tolerante şi prospere nu depinde numai de cooperarea dintre state, ci necesită şi cooperarea transfrontalieră între autorităţi locale şi regionale, cu respectarea Constituţiei şi a integrităţii teritoriale a fiecărui stat;

Ţinînd seama de Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi de Protocoalele sale;

Ţinînd seama de angajamentele privind protecţia minorităţilor naţionale conţinute în convenţiile şi declaraţiile Naţiunilor Unite, precum şi în documentele Conferinţei asupra Securităţii şi Cooperării în Europa, în special cel de la Copenhaga, din 29 iunie 1990;

Fiind hotărîte să definească principiile care trebuie respectate şi obligaţiile care decurg din acestea, pentru a asigura, în statele membre şi în celelalte state care pot

deveni părţi la prezentul instrument, protecţia efectivă a minorităţilor naţionale şi a drepturilor persoanelor aparţinînd acestora, în cadrul statului de drept, cu respectarea integrităţii teritoriale şi a suveranităţii naţionale,

Fiind hotărîte să aplice principiile enunţate în prezenta Convenţie-cadru prin legislaţia naţională şi politici guvernamentale corespunzătoare,

au convenit asupra celor ce urmează:

TITLUL I

Articolul 1

Protecţia minorităţilor naţionale şi a drepturilor şi libertăţilor persoanelor aparţinînd acestora face parte integrantă din protecţia internaţională a drepturilor omului şi, ca atare, constituie domeniu de cooperare internaţională.

Articolul 2

Dispoziţiile prezentei Convenţii-cadru vor fi aplicate cu bună-credinţă, într-un spirit de înţelegere, toleranţă şi cu respectarea principiilor bunei vecinătăţi, relaţiilor prieteneşti şi cooperării între state.

Articolul 3

1. Orice persoană aparţinînd unei minorităţi naţionale are dreptul să aleagă liber dacă să fie tratată sau nu ca atare şi nici un dezavantaj nu poate rezulta dintr-o asemenea alegere ori din exerciţiul drepturilor legate de aceasta.

2. Persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale pot exercita drepturile şi libertăţile ce decurg din principiile enunţate în prezenta Convenţie-cadru, individual sau în comun cu alţii.

TITLUL II

Articolul 4

1. Părţile se angajează să garanteze fiecărei persoane aparţinînd unei minorităţi naţionale dreptul la egalitate în faţa legii şi la egala protecţie a legii. În această privinţă, orice discriminare bazată pe apartenenţa la o minoritate naţională este interzisă.

2. Părţile se angajează să adopte, dacă este cazul, măsuri adecvate pentru a promova, în toate domeniile vieţii economice, sociale, politice şi culturale, egalitatea deplină şi efectivă între persoanele aparţinînd unei minorităţi naţionale şi cele aparţinînd majorităţii. Ele vor ţine seama în mod corespunzător, în această privinţă, de condiţiile specifice în care se află persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale.

3. Măsurile adoptate în conformitate cu paragraful 2 nu vor fi considerate acte de discriminare.

Articolul 5

1. Părţile se angajează să promoveze condiţiile de natură să permită persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale să îşi menţină şi dezvolte cultura, precum şi să îşi păstreze elementele esenţiale ale identităţii lor, respectiv religia, limba, tradiţiile şi patrimoniul lor cultural.

2. Fără a se aduce atingere măsurilor luate în cadrul politicii lor generale de integrare, Părţile se vor abţine de la orice politică ori practică avînd drept scop asimilarea persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale împotriva voinţei acestora şi vor proteja aceste persoane împotriva oricărei acţiuni vizînd o astfel de asimilare.

Articolul 6

1. Părţile vor încuraja spiritul de toleranţă şi dialogul intercultural şi vor lua măsuri efective pentru promovarea respectului reciproc, înţelegerii şi cooperării dintre toate persoanele care trăiesc pe teritoriul lor, indiferent de identitatea etnică, culturală, lingvistică ori religioasă a acestora, îndeosebi în domeniile educaţiei, culturii şi al mijloacelor de informare.

2. Părţile se angajează să ia măsuri corespunzătoare pentru a proteja persoanele care ar putea fi victime ale ameninţărilor sau actelor de discriminare, ostilitate sau violenţă, datorită identităţii lor etnice, culturale, lingvistice sau religioase.

Articolul 7

Părţile vor asigura respectarea drepturilor fiecărei persoane aparţinînd unei minorităţi naţionale la libertatea de întrunire paşnică şi la libertatea de asociere, la libertatea de expresie şi la libertatea de gîndire, conştiinţă şi religie.

Articolul 8

Părţile se angajează să recunoască fiecărei persoane aparţinînd unei minorităţi naţionale dreptul de a îşi manifesta religia sau credinţa sa şi dreptul de a înfiinţa instituţii, organizaţii şi asociaţii religioase.

Articolul 9

1. Părţile se angajează să recunoască faptul că dreptul la libertatea de expresie a fiecărei persoane aparţinînd unei minorităţi naţionale include libertatea de opinie şi libertatea de a primi şi a comunica informaţii sau idei în limba minoritară, fără ingerinţe ale autorităţilor publice şi independent de frontiere. Părţile vor veghea ca, în cadrul sistemelor lor legislative, persoanele aparţinînd unei minorităţi naţionale să nu fie discriminate în accesul la mijloacele de informare.

2. Paragraful 1 nu împiedică Părțile să utilizeze un regim de autorizare, nediscriminatoriu și fondat pe criterii obiective, pentru societățile de radio sonor, televiziune și cinema.

3. Părțile nu vor crea obstacole în calea înființării și utilizării mijloacelor de informare scrisă de către persoanele aparținînd minorităților naționale. În cadrul legal organizat pentru radioul sonor și televiziune, ele vor veghea ca, în măsura posibilului și ținînd seama de prevederile paragrafului 1, persoanelor aparținînd minorităților naționale să le fie acordată posibilitatea de a-și crea și utiliza propriile mijloace de informare.

4. În cadrul sistemului legislației lor, Părțile vor adopta măsuri adecvate pentru facilitarea accesului persoanelor aparținînd minorităților naționale la mijloacele de informare, pentru promovarea toleranței și pentru a permite pluralismul cultural.

Articolul 10

1. Părțile se angajează să recunoască oricărei persoane aparținînd unei minorități naționale dreptul de a folosi liber și fără ingerință limba sa minoritară, în privat și în public, oral și în scris.

2. În ariile locuite tradițional sau în număr substanțial de persoane aparținînd unei minorități naționale, dacă aceste persoane solicită acest lucru și acolo unde această cerere corespunde unei nevoi reale, Părțile se vor strădui să asigure, în măsura posibilului, condiții care să permită folosirea limbii minoritare în raporturile dintre aceste persoane și autoritățile administrative.

3. Părțile se angajează să garanteze dreptul oricărei persoane aparținînd unei minorități naționale de a fi informată cu promptitudine, într-o limbă pe care o înțelege, cu privire la motivele arestării sale, la natura și cauza acuzației aduse împotriva sa, și să se apere în această limbă, dacă este necesar cu asistența gratuită a unui interpret.

Articolul 11

1. Părțile se angajează să recunoască oricărei persoane aparținînd unei minorități naționale dreptul de a folosi numele (patronimul) și prenumele său în limba minoritară, precum și dreptul la recunoașterea oficială a acestora, în conformitate cu modalitățile prevăzute în sistemul lor legal.

2. Părțile se angajează să recunoască oricărei persoane aparținînd unei minorități naționale de a expune în limba sa minoritară însemne, inscripții și alte informații cu caracter privat, vizibile pentru public.

3. În ariile locuite în mod tradițional de un număr substanțial de persoane aparținînd unei minorități naționale, Părțile vor depune eforturi, în cadrul sistemului lor legal, inclusiv, atunci cînd este cazul, în cadrul acordurilor încheiate cu alte state, și ținînd seama de condițiile lor specifice, pentru expunerea denumi-

rilor locale tradiţionale, a denumirilor străzilor şi a altor indicaţii topografice destinate publicului, deopotrivă în limba minoritară, acolo unde există o cerere suficientă pentru astfel de indicaţii.

Articolul 12

1. Părţile, dacă este necesar, vor lua măsuri în domeniul educaţiei şi al cercetării, pentru a încuraja cunoaşterea culturii, istoriei, limbii şi religiei atît ale minorităţilor lor naţionale, cît şi ale majorităţii.

2. În acest context, Părţile vor asigura, între altele, posibilităţi corespunzătoare pentru pregătirea profesorilor, accesul la manuale şi vor facilita contactele dintre elevi şi profesori ai diferitelor comunităţi.

3. Părţile se angajează să promoveze şanse egale de acces la educaţia de toate nivelurile pentru persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale.

Articolul 13

1. În cadrul sistemului lor educaţional, Părţile vor recunoaşte dreptul persoanelor aparţinînd unei minorităţi naţionale de a înfiinţa şi a administra propriile instituţii private de educaţie şi formare.

2. Exerciţiul acestui drept nu implică nici o obligaţie financiară pentru Părţi.

Articolul 14

1. Părţile se angajează să recunoască dreptul oricărei persoane aparţinînd unei minorităţi naţionale de a învăţa limba sa minoritară.

2. În ariile locuite tradiţional sau în număr substanţial de persoane aparţinînd minorităţilor naţionale, dacă există o cerere suficientă, Părţile vor depune eforturi pentru a asigura, în măsura posibilului şi în cadrul sistemului lor educaţional, ca persoanele aparţinînd acestor minorităţi să beneficieze de posibilităţi corespunzătoare de învăţare a limbii lor minoritare ori de a primi o educaţie în această limbă.

3. Paragraful 2 al acestui articol se va aplica fără a se aduce atingere învăţării limbii oficiale ori predării în această limbă.

Articolul 15

Părţile vor crea condiţiile necesare pentru participarea efectivă a persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale la viaţa culturală, socială şi economică şi la treburile publice, în special acelea care le privesc direct.

Articolul 16

Părţile se vor abţine să ia măsuri care, modificînd proporţiile populaţiei din ariile locuite de persoane aparţinînd minorităţilor naţionale, sînt îndreptate împotriva drepturilor şi libertăţilor decurgînd din principiile înscrise în prezenta Convenţie-cadru.

Articolul 17

1. Părțile se angajează să nu aducă atingere dreptului persoanelor aparținînd minorităților naționale de a stabili și a menține contacte libere și pașnice peste frontiere cu persoane care se află în mod legal în alte state, îndeosebi cu acelea cu care au în comun identitatea etnică, culturală, lingvistică sau religioasă, ori patrimoniul cultural.

2. Părțile se angajează să nu aducă atingere dreptului persoanelor aparținînd minorităților naționale de a participa la activitățile organizațiilor neguvernamentale, atît la nivel național, cît și internațional.

Articolul 18

1. Părțile vor depune eforturi pentru a încheia, dacă este necesar, acorduri bilaterale și multilaterale cu alte state, îndeosebi cu statele vecine, pentru a asigura protecția persoanelor aparținînd minorităților naționale respective.

2. Dacă este cazul, Părțile vor lua măsuri pentru încurajarea cooperării trasfrontaliere.

Articolul 19

Părțile se angajează să respecte și să aplice principiile înscrise în prezenta Convenție-cadru, aducîndu-le, dacă este necesar, numai acele limitări, restricții și derogări prevăzute în instrumentele juridice internaționale, în special în Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, în măsura în care acestea sînt relevante pentru drepturile și libertățile decurgînd din principiile menționate.

TITLUL III

Articolul 20

În exercitarea drepturilor și libertăților decurgînd din principiile înscrise în prezenta Convenție-cadru, orice persoană aparținînd unei minorități naționale va respecta legislația națională și drepturile celorlalți, în special ale persoanelor aparținînd majorității sau altor minorități naționale.

Articolul 21

Nici o dispoziție din prezenta Convenție-cadru nu va fi interpretată ca implicînd vreun drept de a întreprinde vreo activitate ori vreun act contrar principiilor fundamentale ale dreptului internațional, în special celor ale egalității suverane, integrității teritoriale și independenței politice ale statelor.

Articolul 22

Nici o dispoziţie din prezenta Convenţie-cadru nu va fi interpretată ca limitînd sau aducînd atingere drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale care pot fi recunoscute în conformitate cu legile oricărei Părţi Contractante sau cu orice altă convenţie la care respectiva Parte Contractantă este parte.

Articolul 23

Drepturile şi libertăţile decurgînd din principiile înscrise în prezenta Convenţie-cadru, în măsura în care acestea fac obiectul unei prevederi corespondente din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale sau din Protocoalele adiţionale ale acesteia, vor fi înţelese în conformitate cu aceste din urmă prevederi.

TITLUL IV

Articolul 24

1. Comitetul Miniştrilor al Consiliului Europei este însărcinat să vegheze la aplicarea prezentei Convenţii-cadru de către Părţile Contractante.

2. Părţile care nu sînt membre ale Consiliului Europei vor participa la mecanismul de supraveghere a punerii în aplicare, potrivit unor modalităţi care urmează a fi determinate.

Articolul 25

1. Într-un interval de un an de la data intrării în vigoare a prezentei Convenţii-cadru cu privire la respectiva Parte Contractantă, aceasta va transmite Secretarului General al Consiliului Europei informaţii complete asupra măsurilor legislative şi de altă natură, adoptate în aplicarea angajamentelor enunţate în prezenta Convenţie-cadru.

2. Ulterior, fiecare Parte Contractantă va transmite Secretarului General, periodic şi oricînd Comitetul Miniştrilor solicită, orice informaţii suplimentare, relevante pentru aplicarea prezentei Convenţii-cadru.

3. Secretarul General va înainta Comitetului Miniştrilor informaţiile transmise în conformitate cu prevederile prezentului articol.

Articolul 26

1. În evaluarea adecvării măsurilor adoptate de Părţi pentru punerea în aplicare a principiilor enunţate în prezenta Convenţie-cadru, Comitetul Miniştrilor va fi asistat de un comitet consultativ, ai cărui membri vor avea experienţă recunoscută în domeniul protecţiei minorităţilor naţionale.

2. Compunerea comitetului consultativ şi procedura acestui vor fi fixate de către Comitetul Miniştrilor într-un interval de un an de la data intrării în vigoare a prezentei Convenţii-cadru.

TITLUL V

Articolul 27

Prezenta Convenție-cadru va fi deschisă spre semnare statelor membre ale Consiliului Europei. Pînă la data intrării sale în vigoare, ea va fi de asemenea deschisă spre semnare oricărui alt stat invitat în acest sens de Comitetul Miniștrilor. Ea va fi supusă ratificării, acceptării sau aprobării. Instrumentele de ratificare, de acceptare sau aprobare vor fi depuse la Secretarul General al Consiliului Europei.

Articolul 28

1. Prezenta Convenție-cadru va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de trei luni de la data la care douăsprezece state membre ale Consiliului Europei își vor fi exprimat consimțămîntul de a fi legate de Convenția-cadru conform dispozițiilor articolului 27.

2. Pentru oricare stat membru care își exprimă ulterior consimțămîntul de a fi legat de Convenția-cadru, aceasta va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de trei luni de la data depunerii instrumentului de ratificare, de acceptare sau aprobare.

Articolul 29

1. După intrarea în vigoare a prezentei Convenții-cadru și după consultarea statelor contractante, Comitetul Miniștrilor al Consiliului Europei va putea invita să adere la Convenție, printr-o decizie luată cu majoritatea prevăzută de articolul 20.d din Statutul Consiliului Europei, oricare state care nu sînt membre ale Consiliului Europei care, fiind invitate să semneze conform dispozițiilor articolului 27, nu au făcut-o încă, sau oricare alt stat care nu este membru.

2. Pentru orice stat care aderă, Convenția-cadru va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de trei luni de la data depunerii instrumentului de aderare la Secretarul General al Consiliului Europei.

Articolul 30

1. Orice stat poate, în momentul semnării sau al depunerii instrumentului său de ratificare, acceptare, aprobare sau aderare, să specifice teritoriul sau teritoriile pentru care aceasta asigură relațiile internaționale, căruia sau cărora i se va sau li se va aplica prezenta Convenție-cadru.

2. Orice stat poate, la oricare dată ulterioară, printr-o declarație adresată Secretarului General al Consiliului Europei, să extindă aplicarea prezentei Convenții-cadru la orice alte teritoriu specificat în declarație. Cu privire la acest teritoriu, Convenția-cadru va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de trei luni de la data primirii declarației de către Secretarul General.

3. Orice declaraţie făcută în virtutea celor două paragrafe precedente va putea fi retrasă, în ce priveşte oricare teritoriu specificat printr-o astfel de declaraţie, prin notificare adresată Secretarului General. Retragerea devine efectivă în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de trei luni de la data primirii notificării de către Secretarul General.

Articolul 31

1. Orice Parte poate, în orice moment, să denunţe prezenta Convenţie-cadru, printr-o notificare adresată Secretarului General al Consiliului Europei.

2. Denunţarea devine efectivă în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de şase luni de la data primirii notificării de către Secretarul General.

Articolul 32

Secretarul General al Consiliului Europei va notifica statele membre ale Consiliului, celorlalte state semnatare şi oricărui stat care a aderat la prezenta Convenţie-cadru:

a. orice semnare;

b. depunerea oricărui instrument de ratificare, acceptare, aprobare sau aderare;

c. orice dată de intrare în vigoare a prezentei Convenţii-cadru, în conformitate cu articolele 28, 29 şi 30;

d. orice alt act, notificare sau comunicare legate de prezenta Convenţie-cadru.

Drept pentru care, subsemnaţii, având depline puteri în acest sens, au semnat prezenta Convenţie-cadru.

Încheiată la Strasbourg, la 1 februarie 1995, în limbile franceză şi engleză, ambele texte fiind egal autentice, într-un singur exemplar care va fi depus în arhivele Consiliului Europei. Secretarul General al Consiliului Europei va transmite o copie certificată fiecăruia dintre statele membre ale Consiliului Europei şi fiecărui stat invitat să semneze sau să adere la prezenta Convenţie-cadru.

Raport Explicativ

Istoric

1. Consiliul Europei a examinat situaţia minorităţilor naţionale, în mai multe rînduri, într-o perioadă întinsă pe mai mult de patruzeci de ani. Încă din chiar primul său an de existenţă (1949), Adunarea Parlamentară a recunoscut, într-un raport al Comitetului său pentru Probleme Juridice şi Administrative, importanţa „problemei unei mai largi protecţii a drepturilor minorităţilor naţionale". În 1961,

Adunarea a recomandat includerea, într-un al doilea protocol adițional, a unui articol care să garanteze minorităților naționale anumite drepturi necuprinse în Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO). Acesta din urmă nu se referă decît la apartenența la o minoritate națională în cadrul clauzei de nediscriminare prevăzute în Articolul 14. Recomandarea 285 (1961) a propus următoarea formulare pentru proiectul de articol privind protecția minorităților naționale:

„Persoanelor aparținînd unei minorități naționale nu li se va refuza dreptul, în comun cu ceilalți membri ai grupului lor și în măsura în care acesta este compatibil cu ordinea publică, de a beneficia de propria cultură, de a folosi propria limbă, de a-și înființa școli și de a li se preda în limba pentru care optează, ori de a profesa și practica propria religie".

2. Comitetul de Experți, care fusese instructat să examineze dacă este posibilă și dezirabilă elaborarea unui astfel de protocol, și-a suspendat activitățile pînă ce s-a ajuns la o decizie finală în cazurile lingvistice belgiene, privitoare la limba utilizată în educație (Hotărîrea Curții Europene a Drepturilor Omului din 27 iulie 1968, Seria A, Nr. 6). În 1973, Comitetul a concluzionat că, din punct de vedere juridic, nu exista o necesitate anume de a face din drepturile minorităților obiectul unui nou protocol la CEDO. Cu toate acestea, experții au opinat că nu există vreun obstacol juridic major în calea adoptării unui astfel de protocol, dacă acesta ar fi considerat recomandabil din alte rațiuni.

3. Mai recent, Adunarea Parlamentară a recomandat Comitetului Miniștrilor o serie de măsuri politice și juridice, în special redactarea unui protocol sau a unei convenții asupra drepturilor minorităților naționale. Recomandarea nr. 1134 (1990) conține o listă de principii pe care Adunarea le-a considerat necesare protecției minorităților naționale. În octombrie 1991, Comitetul Director pentru Drepturile Omului (CDDO) a fost însărcinat să examineze, deopotrivă din punct de vedere juridic și politic, condițiile în care Consiliul Europei ar putea întreprinde o activitate în direcția protecției minorităților naționale, ținînd seama de lucrările efectuate în cadrul Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa (C.S.C.E.) și al Națiunilor Unite, precum și de reflecțiile dezvoltate în cadrul Consiliului Europei.

4. În mai 1992, Comitetul Miniștrilor a instructat CDDO să examineze posibilitatea formulării unor standarde juridice specifice, privitoare la protecția minorităților naționale. În acest scop, CDDO a creat un comitet de experți (DH-MIN) căruia i s-a cerut, în cadrul mandatului stabilit în martie 1993, să propună standarde juridice specifice în acest domeniu, ținînd seama de principiile complementarității activității Consiliului Europei și, respectiv, a C.S.C.E. CDDO și DH-MIN au luat în considerare diverse texte, în special propunerea de Convenție Europeană pentru Protecția Minorităților Naționale elaborată de Comisia Europeană pentru democrație prin drept (așa-numita Comisie de la Veneția), propunerea Austriei pentru un protocol adițional la CEDO, proiectul protocolului

adiţional la CEDO inclus în Recomandarea 1201 (1993) a Adunării şi alte propuneri. Această examinare s-a finalizat în raportul CDDO către Comitetul Miniştrilor din 8 septembrie 1993, care a inclus diverse standarde juridice care puteau fi adoptate în acest domeniu şi instrumentele juridice în care acestea puteau fi prevăzute. În acest context, CDDO a luat act de inexistenţa consensului asupra interpretării termenului de „minorităţi naţionale".

5. Pasul decisiv a fost realizat la întîlnirea Şefilor de Stat şi de Guvern din statele membre ale Consiliului Europei (Summit-ul de la Viena din 8 şi 9 octombrie 1993). Cu acest prilej, s-a convenit că minorităţile naţionale, pe care bulversările istoriei le-au stabilit în Europa, trebuie protejate şi respectate, ca o contribuţie la pace şi stabilitate. În mod special, Şefii de Stat şi de Guvern au hotărît elaborarea de angajamente juridice privind protecţia minorităţilor naţionale. Anexa II a Declaraţiei de la Viena conţine următoarele instrucţiuni pentru Comitetul Miniştrilor:

— să elaboreze, în timp cît mai scurt, o Convenţie-cadru care să specifice principiile pe care statele contractante se angajează să le respecte în vederea asigurării protecţiei minorităţilor naţionale. Acest instrument să fie, de asemenea, deschis spre semnare statelor care nu sînt membre;

— să înceapă activitatea de elaborare a unui protocol care să completeze Convenţia Europeană a Drepturilor Omului în domeniul cultural, prin dispoziţii care să garanteze drepturi individuale, în special pentru persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale.

6. Pe 4 noiembrie 1993, Comitetul Miniştrilor a creat un Comitet Ad-Hoc pentru Protecţia Minorităţilor Naţionale (CAH-MIN). Mandatul său reflectă deciziile adoptate la Viena. Comitetul, alcătuit din experţi din statele membre ale Consiliului Europei, şi-a început activitatea la sfîrşitul lunii ianuarie 1994, cu participarea reprezentanţilor CDDO, ai Consiliului pentru Cooperare Culturală (CDCC), ai Comitetului Director pentru Mass-Media (CDMM) şi ai Comisiei Europene pentru democraţie prin drept. Au participat, de asemenea, ca observatori, Înaltul Comisar C.S.C.E. pentru Minorităţi Naţionale şi Comisia Comunităţilor Europene.

7. Pe 15 aprilie 1994, CAH-MIN a înaintat un raport interimar Comitetului Miniştrilor, care a fost, apoi, comunicat Adunări Parlamentare (Doc. 7109). La cea de-a 94-a sesiune din luna mai 1994, Comitetul Miniştrilor şi-a exprimat satisfacţia pentru progresul obţinut potrivit mandatului decurgînd din Declaraţia de la Viena.

8. Un anumit număr de prevederi ale Convenţiei-cadru necesitînd un arbitraj politic, precum şi cele referitoare la monitorizarea aplicării, au fost redactate de Comitetul Miniştrilor (şedinţa 517 bis a Delegaţilor Miniştrilor din 7 octombrie 1994).

9. La reuniunea sa din 10-14 octombrie 1994, CAH-MIN a decis să înainteze proiectul Convenţiei-cadru Comitetului Miniştrilor, care a adoptat textul la a 95-a sesiune ministerială din 10 noiembrie 1994. Convenţia-cadru a fost deschisă spre semnare de către statele membre ale Consiliului Europei.

CONSIDERAŢII GENERALE

Obiectivele Convenţiei-cadru

10. Convenţia-cadru reprezintă primul instrument multilateral obligatoriu juridic consacrat protecţiei minorităţilor naţionale în general. Obiectivul său este acela de a specifica principiile juridice pe care statele se angajează să le respecte în vederea asigurării protecţiei minorităţilor naţionale. Consiliul Europei a răspuns, prin aceasta, apelului din Declaraţia de la Viena (Anexa II) pentru transfomarea, în cea mai largă măsură posibilă, a angajamentelor politice, adoptate de Conferinţa pentru Securitate şi Cooperare în Europa (C.S.C.E.), în obligaţii juridice.

Abordări şi concepte fundamentale

11. Datorită gamei de situaţii şi probleme diferite care se cer soluţionate, s-a optat pentru o Convenţie-cadru, conţinînd mai ales prevederi de tip programatic, fixînd obiective pe care Părţile se angajează să le urmărească. Aceste prevederi, care nu vor fi direct aplicabile, lasă statelor interesate o anumită măsură discreţionară în implementarea obiectivelor pe care acestea s-au angajat să le atingă, permiţîndu-le astfel să ia în considerare condiţiile specifice.

12. Trebuie, deoportivă, semnalat faptul că nici o definiţie a noţiunii de „minoritate naţională" nu este conţinută în Convenţia-cadru. S-a decis să se adopte o abordare pragmatică, bazată pe recunoaşterea faptului că, în acest stadiu, este imposibil să se ajungă la o definiţie aptă să întrunească sprijinul general al tuturor statelor membre ale Consiliului Europei.

13. Implementarea principiilor enunţate în prezenta Convenţie-cadru se va face prin legislaţia naţională şi politici guvernamentale corespunzătoare. Ea nu implică recunoaşterea drepturilor colective. Accentul este pus pe protecţia persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale, care îşi pot exercita drepturile în mod individual şi în comun cu alţii (vezi Articolul 3, paragraful 2). În această privinţă, Convenţia-cadru urmează abordarea textelor adoptate de alte organizaţii internaţionale.

Structura Convenţiei-cadru

14. În afara preambulului, Convenţia-cadru conţine o parte operativă, împărţită în cinci titluri.

15. Titlul I conţine prevederi care stipulează, de o manieră generală, anumite principii fundamentale, care pot servi la elucidarea celorlalte dispoziţii substanţiale din Convenţia-cadru.

16. Titlul II conţine un catalog de principii specifice.

17. Titlul III conţine prevederi referitoare la monitorizarea implementării Convenţiei-cadru.

18. Titlul IV conţine diverse prevederi referitoare la interpretarea şi aplicarea Convenţiei-cadru.

19. Titlul V conţine clauzele finale, bazate pe clauzele finale model pentru convenţiile şi acordurile încheiate în cadrul Consiliului Europei.

Comentariu asupra prevederilor Convenţiei-cadru

Preambul

20. Preambulul enunţă raţiunile pentru elaborarea prezentei Convenţii-cadru şi explică unele preocupări de bază ale autorilor săi. Cuvintele introductive indică deja că acest instrument poate fi semnat şi ratificat de statele care nu sînt membre ale Consiului Europei (vezi Articolul 27).

21. Preambulul se referă la obiectivul statutar al Consiliului Europei şi la una dintre metodele prin care acest obiectiv trebuie urmărit: salvgardarea şi dezvoltarea drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale.

22. Se face, de asemenea, referire la Declaraţia de la Viena a Şefilor de Stat şi de Guvern ai statelor membre ale Consiliului Europei, document care a pus bazele prezentei Convenţiei-cadru (vezi şi paragraful 5 de mai sus). În fapt, textul preambulului se inspiră, într-o largă măsură, din Declaraţie, în special din Anexa II. Acelaşi lucru este valabil şi în privinţa opţiunii privind angajamentele incluse în Titlurile I şi II ale Convenţiei-cadru.

23. Preambulul menţionează, de o manieră neexhaustivă, trei alte surse de inspiraţie pentru conţinutul Convenţiei-cadru: Convenţia Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) şi instrumentele Naţiunilor Unite şi ale C.S.C.E., care conţin angajamente referitoare la protecţia minorităţilor naţionale.

24. Preambulul reflectă preocuparea Consiliului Europei şi a statelor membre ale acestuia faţă de punerea în pericol a existenţei minorităţilor naţionale şi se inspiră din Articolul 1, paragraful 1 al Declaraţiei Naţiunilor Unite asupra Drepturilor Persoanelor aparţinînd Minorităţilor Naţionale sau Etnice, Religioase şi Lingvistice (Rezoluţia nr. 47/135 adoptată de Adunarea Generală la 18 decembrie 1992).

25. Deoarece Convenţia-cadru este deopotrivă deschisă statelor care nu sînt membre ale Consiliului Europei şi în vederea asigurării unei abordări complete, s-a decis includerea anumitor principii din care decurg drepturi şi libertăţi deja garantate în CEDO şi protocoalele sale adiţionale (vezi, de asemenea, în legătură cu aceasta, Articolul 23 din Convenţia-cadru).

26. Referirea la Convenţiile şi declaraţiile Naţiunilor Unite reaminteşte lucrările întreprinse pe plan universal, de pildă în cadrul Pactului referitor la Drepturile Civile şi Politice (Articolul 27) şi în Declaraţia asupra Drepturilor Persoanelor aparţinînd Minorităţilor Naţionale sau Etnice, Religioase şi Lingvistice. Cu toate acestea, respectiva referinţă nu se extinde cu privire la vreo definiţie a unei minorităţi naţionale, care ar putea fi conţinută în aceste texte.

27. Referirea la angajamentele C.S.C.E. pertinente reflectă dorinţa exprimată în Anexa II a Declaraţiei de la Viena de a determina Consiliul Europei să se angajeze să transforme, în măsura cea mai largă posibilă, aceste angajamente politice în obligaţii juridice. Documentul de la Copenhaga, în special, a furnizat orientări pentru redactarea Convenţiei-cadru.

28. Penultimul paragraf din preambul enunţă principalul obiectiv al Convenţiei-cadru: asigurarea protecţiei efective a minorităţilor naţionale şi a drepturilor persoanelor aparţinînd acestor minorităţi. El subliniază, de asemenea, faptul că protecţia efectivă trebuie asigurată în cadrul statului de drept, respectîndu-se integritatea teritorială şi suveranitatea naţională a statelor.

29. Scopul paragrafului ultim este de a indica faptul că dispoziţiile prezentei Convenţii-cadru nu sînt direct aplicabile. Acesta nu vizează dreptul şi practica Părţilor în materie de încorporare a tratatelor internaţionale în ordinea juridică internă.

TITLUL I

Articolul 1

30. Scopul principal al Articolului 1 este acela de a specifica faptul că protecţia minorităţilor naţionale, care formează o parte integrantă a protecţiei drepturilor omului, nu intră în domeniul rezervat al statelor. Precizarea că această protecţie „face parte integrantă din protecţia internaţională a drepturilor omului" nu conferă în nici un fel vreo competenţă de interpretare a prezentei Convenţii-cadru organelor instituite prin CEDO.

31. Articolul se referă la protecţia minorităţilor naţionale ca atare şi la drepturile şi libertăţile persoanelor aparţinînd unor astfel de minorităţi. Această distincţie şi diferenţă în formulare indică în mod clar faptul că nu se are în vedere recunoaşterea de drepturi colective minorităţilor naţionale (vezi, de asemenea, comentariul la articolul 3). Părţile recunosc, totuşi, faptul că protecţia unei minorităţi naţionale poate fi obţinută prin protecţia drepturilor persoanelor aparţinînd unei astfel de minorităţi.

Articolul 2

32. Acest articol enunţă un set de principii guvernînd aplicarea Convenţiei-cadru. El se inspiră, între altele, din Declaraţia Naţiunilor Unite asupra Principiilor de Drept Internaţional privind Relaţiile Amicale şi Cooperarea dintre State, conform Cartei Naţiunilor Unite (Rezoluţia Adunării Generale nr. 2625 [XXV] din 24 octombrie 1970). Principiile menţionate în această prevedere au o natură generală, dar au relevanţă aparte pentru domeniul acoperit de Convenţia-cadru.

Articolul 3

33. Acest articol conţine două principii distincte, dar legate între ele, prevăzute în două paragrafe distincte.

Paragraful 1

34. Paragraful 1 garantează, în primul rînd, oricărei persoane aparţinînd unei minorităţi naţionale libertatea să aleagă dacă să fie tratată sau nu ca atare. Această dispoziţie lasă fiecărei asemenea persoane opţiunea de a decide dacă doreşte sau nu să beneficieze de protecţia decurgînd din principiile Convenţiei-cadru.

35. Acest paragraf nu implică dreptul vreunui individ de a alege arbitrar să aparţină oricărei minorităţi naţionale. Alegerea subiectivă a individului este inseparabil legată de criterii obiective, relevante pentru identitatea persoanei.

36. Paragraful 1 prevede, în plus, că nici un dezavantaj nu trebuie să rezulte din libera opţiune pe care o garantează, ori din exerciţiul drepturilor legate de aceasta. Această prevedere are drept obiectiv să asigure că beneficiul libertăţii de alegere nu va face nici obiectul unor atingeri indirecte.

Paragraful 2

37. Paragraful 2 prevede că drepturile şi libertăţile decurgînd din principiile Convenţiei-cadru pot fi exercitate individual sau în comun cu alţii. El recunoaşte, astfel, posibilitatea exercitării comune a acelor drepturi şi libertăţi, ceea ce este distinct de noţiunea de drepturi colective. Termenul „alţii" trebuie înţeles în cel mai larg sens posibil, incluzînd persoane aparţinînd aceleiaşi minorităţi naţionale, altei minorităţi naţionale ori majorităţii.

TITLUL II

Articolul 4

38. Scopul acestui articol este să asigure aplicabilitatea principiilor egalităţii şi nediscriminării pentru persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale. Dispoziţiile acestui articol trebuie interpretate în contextul prezentei Convenţii-cadru.

Paragrafele 1 și 2

39. Paragraful 1 exprimă de manieră clasică cele două principii. Paragraful 2 subliniază că promovarea egalității depline și efective între persoanele aparținînd unei minorități naționale și cele aparținînd majorității poate impune adoptarea, de către Părți, de măsuri speciale, care țin seama de condițiile specifice persoanelor respective. Astfel de măsuri trebuie să fie „adecvate", adică să fie în conformitate cu principiul proporționalității, pentru a evita încălcarea drepturilor altora, precum și discriminarea altora. Acest principiu impune, printre alte lucruri, ca aceste măsuri să nu fie extinse, în timp și sferă de aplicare, dincolo de ceea ce este necesar în vederea realizării obiectivului egalității depline și efective.

40. Nici o prevedere distinctă, care să trateze în mod special principiul șanselor egale, nu a fost inclusă în Convenția-cadru. O astfel de includere nu a fost considerată necesară, din moment ce principiul este deja implicat în paragraful 2 al acestui articol. Dat fiind principiul nediscriminării enunțat în paragraful 1, aceeași abordare a fost considerată valabilă și pentru libertatea de mișcare.

Paragraful 3

41. Scopul paragrafului 3 este acela de a exprima clar faptul că măsurile la care se face referire în paragraful 2 nu trebuiesc considerate ca aducînd atingere principiilor egalității și nediscriminării. Obiectivul său este de a asigura persoanelor aparținînd minorităților naționale egalitatea efectivă cu persoanele aparținînd majorității.

Articolul 5

42. Acest articol vizează, în esență, să asigure că persoanele aparținînd minorităților naționale pot să își mențină și dezvolte cultura lor și pot să își păstreze identitatea.

Paragraful 1

43. Paragraful 1 conține o obligație de a promova condițiile necesare în această privință. El enumeră elemente esențiale pentru identitatea unei minorități naționale. Această dispoziție nu implică faptul că orice diferență etnică, culturală, lingvistică ori religioasă conduce în mod necesar la crearea de minorități naționale (vezi, sub acest aspect, raportul întîlnirii la nivel de experți de la Geneva, din 1991, secțiunea a II-a, paragraful 4).

44. Referința la „tradiții" nu implică aprobarea ori acceptarea unor practici contrare dreptului național sau standardelor internaționale. Practicile tradiționale își găsesc limitele în exigențele ordinii publice.

Paragraful 2

45. Scopul paragrafului 2 este acela de a proteja persoanele aparținînd minorităților naționale împotriva asimilării contrare voinței lor. Acesta nu interzice asimilarea voluntară.

46. Paragraful 2 nu împiedică Părţile să adopte măsuri în cadrul politicii lor generale de integrare. El recunoaşte, astfel, importanţa coeziunii sociale şi reflectă dorinţa, exprimată în preambul, de a vedea în diversitatea culturală o sursă, ca şi un factor, nu de divizare, ci de îmbogăţire a fiecărei societăţi.

Articolul 6

47. Acest articol este expresia preocupărilor afirmate în Anexa III la Declaraţia de la Viena (Declaraţia şi Planul de Acţiune asupra combaterii rasismului, xenofobiei, antisemitismului şi intoleranţei).

Paragraful 1

48. Paragraful 1 subliniază spiritul de toleranţă şi dialogul intercultural şi indică importanţa promovării, de către Părţi, a respectului reciproc, înţelegerii şi cooperării între toţi cei care trăiesc pe teritoriul lor. Domeniile educaţiei, culturii şi mediilor de informare sînt menţionate în mod special, întrucît sînt relevante, în mod particular, pentru atingerea acestor obiective.

49. În vederea întăririi coeziunii sociale, obiectivul acestui paragraf constă, între altele, în promovarea toleranţei şi a dialogului intercultural, prin eliminarea barierelor dintre persoanele aparţinînd grupurilor etnice, culturale, lingvistice şi religioase, încurajîndu-se organizaţiile şi mişcările interculturale, care caută să promoveze respectul şi înţelegerea reciprocă şi să integreze aceste persoane în societate, în condiţiile păstrării identităţii lor.

Paragraful 2

50. Această dispoziţie se inspiră din paragraful 40.2 al Documentului C.S.C.E. de la Copenhaga. Obligaţia respectivă vizează protejarea tuturor persoanelor care pot fi victime ale ameninţărilor ori actelor de discriminare, ale ostilităţii sau violenţei, indiferent de sursa unor astfel de ameninţări sau acte.

Articolul 7

51. Scopul acestui articol este să garanteze respectul pentru dreptul oricărei persoane aparţinînd unei minorităţi naţionale la libertăţile fundamentale acolo menţionate. Aceste libertăţi au, desigur, natură universală, adică ele se aplică tuturor persoanelor, indiferent dacă aparţin unei minorităţi naţionale sau nu (vezi, de exemplu, dispoziţiile corespondente ale Articolelor 9, 10 şi 11 din CEDO), dar ele sînt în mod particular pertinente protecţiei minorităţilor naţionale. Pentru noţiunile mai sus-menţionate în comentariul asupra preambulului, s-a decis includerea anumitor angajamente care figurează deja în CEDO.

52. Această prevedere poate implica pentru părţi anumite obligaţii pozitive pentru protejarea libertăţilor menţionate împotriva unor încălcări care nu rezultă din acţiuni ale statului. Posibilitatea ca astfel de obligaţii pozitive să decurgă din CEDO a fost recunoscută de Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

53. Anumite libertăţi consacrate de articolul 7 sînt dezvoltate în articolele 8 şi 9.

Articolul 8

54. Acest articol conţine reguli mai detaliate pentru protecţia libertăţii religioase decît articolul 7. El combină mai multe elemente din paragrafele 32.2, 32.3 şi 32.6 ale Documentului C.S.C.E. de la Copenhaga într-o singură dispoziţie. Desigur, această libertate se aplică tuturor persoanelor şi de care trebuie să beneficieze şi persoanele aparţinînd unei minorităţi naţionale, conform articolului 4. Dată fiind importanţa acestei libertăţi în prezentul context, a părut în mod special oportun să i se dea o atenţie aparte.

Articolul 9

55. Acest articol conţine reguli mai detaliate pentru protecţia libertăţii de expresie decît articolul 7.

Paragraful 1

56. Prima propoziţie a acestui paragraf are drept model cea de-a doua propoziţie a articolului 10, paragraful 1, din CEDO. Deşi propoziţia se referă în special la libertatea de a primi şi comunica informaţii şi idei în limba minoritară, ea implică totodată libertatea de a primi şi comunica informaţii şi idei în limba majorităţii sau altele.

57. A doua propoziţie a acestui paragraf conţine aranjamentul de a asigura că, în accesul la mijloacele de informare, nu se vor produce discriminări. Expresia „în cadrul sistemului lor legal" a fost inserată în vederea respectării dispoziţiilor constituţionale care pot limita măsura în care o Parte poate reglementa accesul la mijloacele de informare.

Paragraful 2

58. Acest paragraf are drept model cea de-a treia propoziţie a articolului 10, paragraful 1, din CEDO.

59. Regimul de autorizare a întreprinderilor de radio sonor, televiziune sau cinema trebuie să fie nediscriminatoriu şi să fie bazat pe criterii obiective. Includerea acestor condiţii, care nu sînt expres menţionate în cea de-a treia propoziţie a articolului 10, paragraful 1 din CEDO, a fost considerată importantă pentru un instrument destinat să protejeze persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale.

60. Cuvintele „radio sonor", care apar deopotrivă în paragraful 3 al acestui articol, nu figurează în fraza corespondentă din articolul 10, paragraful 1 din CEDO. Acestea nu fac decît să reflecte terminologia modernă şi nu implică nici o diferenţă de substanţă faţă de articolul 10 din CEDO.

Paragraful 3

61. Prima frază a acestui paragraf, care tratează înfiinţarea şi utilizarea mijloacelor de informare scrisă, conţine un angajament esenţialmente negativ,

în timp ce fraza a doua, formulată de o manieră mai flexibilă, pune accentul asupra unei obligaţii pozitive în domeniul radioului sonor şi al televiziunii (de exemplu, atribuirea de frecvenţe). Această distincţie ţine de relativa penurie a frecvenţelor disponibile şi de necesitatea reglementării în domeniul radiodifuziunii. Nu a fost operată o referinţă explicită la dreptul persoanelor aparţinînd unei minorităţi naţionale de a căuta fonduri pentru crearea de mijloace de informare, întrucît acest drept a fost considerat de la sine înţeles.

Paragraful 4

62. Acest paragraf subliniază necesitatea măsurilor speciale, destinate atît facilitării accesului persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale la mijloacele de informare, cît şi promovării toleranţei şi pluralismului cultural. Expresia „măsuri adecvate" a fost utilizată pentru raţiunile indicate în comentariul articolului 4, paragraful 2 (vezi paragraful 39), unde aceasta este, de asemenea, întrebuinţată. Acest paragraf completează angajamentul care figurează în ultima frază a articolului 9, paragraful 1. Măsurile vizate prin acest paragraf ar putea consta, de pildă, în alocarea de fonduri pentru difuzarea de emisiuni sau producerea de programe tratînd probleme care interesează minorităţile şi/sau de natură să permită dialogul între grupuri, ori să încurajeze, sub rezerva principiului independenţei editoriale, editorii şi radiodifuzorii să permită minorităţilor naţionale accesul la mijloacele lor de informare.

Articolul 10

Paragraful 1

63. Recunoaşterea dreptului oricărei persoane aparţinînd unei minorităţi naţionale de a folosi liber şi fără ingerinţă limba sa minoritară, este deosebit de importantă. Într-adevăr, folosirea limbii minoritare constituie pentru aceste persoane unul dintre mijloacele principale pentru afirmarea şi păstrarea idenităţii. Ea este deopotrivă un mijloc de exercitare a libertăţii de expresie pentru aceste persoane. „În public" semnifică, de exemplu, într-un loc public, în exterior, în prezenţa altor persoane, dar nu vizează, în nici un caz, relaţiile cu autorităţile publice, care fac obiectul paragrafului 2 al acestei prevederi.

Paragraful 2

64. Această prevedere nu reglementează toate relaţiile dintre indivizii aparţinînd unei minorităţi naţionale şi autorităţile publice. Într-adevăr, nu sînt vizate decît autorităţile administrative. Acest din urmă termen trebuie, totuşi, înţeles în sens larg, ca înglobînd, de pildă, instituţia ombudsman-ului. Ţinînd seama de posibilele dificultăţi de ordin financiar, administrativ, îndeosebi în domeniul militar şi tehnic, legate de folosirea limbii minoritare în raporturile dintre persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale şi autorităţile administrative, această prevedere a fost formulată de o manieră foarte flexibilă, lăsînd Părţilor o importantă marjă de apreciere.

65. Odată întrunite cele două condiții din paragraful 2, Părțile vor depune eforturi pentru asigurarea, în măsura posibilului, a folosirii unei limbi minoritare în raporturile cu autoritățile administrative. Existența unei „nevoi reale" se evaluează de către respectivul stat, pe baza unor criterii obiective. Deși statele contractante, trebuie să depună toate eforturile în vederea aplicării acestui principiu, formularea „în măsura posibilului" indică faptul că diverși factori, îndeosebi resursele financiare ale Părții respective, pot fi luați în considerare.

66. Obligațiile Părților referitoare la folosirea limbilor minoritare nu afectează, în nici un fel, statutul limbii sau limbilor oficiale ale țării respective. Mai mult, Convenția-cadru, în mod deliberat, nu definește „ariile locuite tradițional sau în număr substanțial de persoanele aparținînd minorităților naționale". S-a considerat preferabilă adoptarea unei formulări mai flexibile, care să îngăduie luarea în considerare a condițiilor particulare fiecărei Părți. Termenul „locuite .. tradițional" nu se referă la minorități istorice, ci numai la acelea care încă trăiesc în aceeași arie geografică (vezi, de asemenea, articolul 11, paragraful 3 și articolul 14, paragraful 2).

Paragraful 3

67. Acest paragraf se bazează pe anumite prevederi conținute în articolele 5 și 6 ale Convenției Europene a Drepturilor Omului. El nu depășește garanțiile conținute în aceste articole.

Articolul 11

Paragraful 1

68. Ținînd seama de implicațiile practice ale acestei obligații, prevederea este formulată în așa fel încît să permită Părților să o aplice în lumina propriilor circumstanțe particulare. De exemplu, Părțile pot folosi alfabetul limbii lor oficiale pentru scrierea numelui(lor) unei persoane aparținînd unei minorități naționale în forma sa fonetică. Persoanele care au fost forțate să renunțe la numele lor originar(e), ori al(e) căror nume a (au) fost schimbat(e) prin forță, ar trebui să aibă posibilitatea de a reveni la acesta (acestea), desigur sub rezerva abuzului de drept și schimbărilor de nume în scopuri frauduloase. Se înțelege că sistemele juridice ale Părților vor respecta, în această privință, principiile internaționale referitoare la protecția minorităților naționale.

Paragraful 2

69. Obligația din acest paragraf privește dreptul individului de a expune „în limba sa minoritară însemne, inscripții și alte informații cu caracter privat, vizibile pentru public". Aceasta nu exclude, desigur, posibilitatea de a se cere persoanelor aparținînd minorităților naționale să utilizeze deopotrivă limba oficială și/sau alte limbi minoritare. Expresia „cu caracter privat" se referă la tot ceea ce nu are caracter oficial.

Paragraful 3

70. Acest articol vizează să încurajeze posibilitatea utilizării şi a limbii minoritare pentru denumirile locale, pentru denumirile străzilor şi alte indicaţii topografice destinate publicului. Statele vor putea aplica această dispoziţie ţinînd seama de condiţiile lor specifice şi de sistemul lor juridic, inclusiv, atunci cînd este cazul, de acordurile cu alte state. În domeniul acoperit de această prevedere, se înţelege faptul că Părţile nu sînt supuse nici unui fel de obligaţie de a încheia acorduri cu alte state. Pe de altă parte, posibilitatea încheierii unor astfel de acorduri nu este exclusă. Este, de asemenea, înţeles că natura juridică obligatorie a acordurilor existente rămîne neschimbată. Această prevedere nu implică nici o recunoaştere oficială a denumirilor locale în limbile minoritare.

Articolul 12

71. Acest angajament vizează să promoveze, într-o perspectivă interculturală (vezi articolul 6, paragraful 1), cunoaşterea culturii, a istoriei, a limbii şi a religiei, deopotrivă ale minorităţilor naţionale şi ale majorităţii. Obiectivul este acela de a crea un climat de toleranţă şi de dialog, astfel după cum se menţionează în preambulul Convenţiei-cadru şi în Anexa II a Declaraţiei de la Viena a Şefilor de Stat şi de Guvern. Lista conţinută în cel de-al doilea paragraf nu este exhaustivă, iar cuvintele „acces la manuale şcolare" includ publicarea de manuale şcolare şi achiziţionarea lor din alte ţări. Angajamentul de promovare a egalităţii de şanse în accesul la educaţie, la toate nivelurile, pentru persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale reflectă o preocupare exprimată în Declaraţia de la Viena.

Articolul 13

Paragraful 1

72. Angajamentul Părţilor de a recunoaşte persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale dreptul de a crea şi de a administra propriile instituţii private de învăţămînt şi de formare este formulat sub rezerva sistemului lor educativ, în special a reglementării din materia învăţămîntului obligatoriu. Instituţiile vizate în acest paragraf vor putea fi supuse aceloraşi controale ca şi celelalte instituţii, în special în ceea ce priveşte calitatea învăţămîntului. Condiţiile de învăţămînt odată îndeplinite, este important ca diplomele acordate să fie recunoscute oficial. Legislaţia naţională relevantă trebuie să se bazeze pe criterii obiective şi să respecte principiul nediscriminării.

Paragraful 2

73. Exerciţiul dreptului vizat prin paragraful 1 nu implică nici o obligaţie financiară în sarcina Părţii respective, dar nici nu exclude posiblitatea unei astfel de contribuţii.

Articolul 14

Paragraful 1

74. Angajamentul Părţilor de a recunoaşte oricărei persoane aparţinînd unei minorităţi naţionale dreptul de a învăţa limba sa minoritară priveşte unul dintre principalele mijloace prin care aceste persoane îşi pot afirma şi păstra identitatea. Acest drept nu comportă nici un fel de excepţie. Fără a se aduce atingere principiilor menţionate în paragraful 2, acest paragraf nu implică nici o obligaţie pozitivă, în special de natură financiară, pentru stat.

Paragraful 2

75. Această dispoziţie se referă la învăţarea limbii minoritare şi la învăţămîntul în această limbă. Recunoscînd posibilele dificultăţi finaciare, administrative şi tehnice, legate de învăţarea ori educaţia în limbile minoritare, această prevedere a fost formulată foarte flexibil, lăsînd Părţilor o marjă importantă de apreciere. Obligaţia de a face eforturi pentru a asigura învăţarea ori educaţia în limbile minoritare este supusă mai multor condiţii; în special, trebuie să existe o „cerere suficientă" din partea persoanelor aparţinînd respectivelor minorităţi naţionale. Formularea „în măsura posibilului" indică faptul că o astfel de educaţie depinde de resursele de care dispune Partea interesată.

76. Textul evită în mod deliberat să definească termenul de „cerere suficientă", ceea ce reprezintă o formulare flexibilă, permiţînd Părţilor să ţină seama de condiţiile particulare ale ţărilor lor. Părţile au latitudinea de a alege mijloacele şi aranjamentele pentru asigurarea unei astfel de educaţii, ţinînd seama de particularităţile sistemului lor educaţional.

77. Alternativele la care se referă acest paragraf — „... posibilităţi corespunzătoare de învăţare a limbii lor minoritare ori de a primi o educaţie în această limbă" — nu se exclud reciproc. Chiar dacă articolul 14, paragraful 2 nu obligă statele să le înfăptuiască pe ambele, formularea nu împiedică statele Părţi să asigure atît învăţarea limbii minoritare, cît şi educaţia în limba minoritară. Educaţia bilingvă poate reprezenta unul dintre mijloacele de realizare a obiectivului urmărit prin această prevedere. Obligaţia decurgînd din această dispoziţie ar putea fi extinsă la educaţia preşcolară.

Paragraful 3

78. Posibilităţile de predare a limbii minoritare sau de primire a unei educaţii în această limbă nu aduc atingere învăţării limbii oficiale, ori educaţiei în această limbă. Într-adevăr, cunoaşterea limbii oficiale constituie un factor al coeziunii şi integrării sociale.

79. Statele în care există mai mult decît o limbă oficială vor reglementa problemele specifice pe care aplicarea acestei dispoziţii le va antrena.

Articolul 15

80. Acest articol solicită Părţilor să creeze condiţiile necesare efectivei participări a persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale la viaţa culturală, socială şi economică

şi la treburile publice, în special la acelea care le privesc direct. El are drept obiectiv primordial să încurajeze egalitatea reală între persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale şi cele care fac parte din majoritate. În vederea creării condiţiilor necesare unei astfel de participări a persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale, Părţile ar putea promova — în cadrul sistemului lor constituţional —, între altele, următoarele măsuri:

- consultarea cu aceste persoane, prin intermediul unor proceduri corespunzătoare şi, în special, prin intermediul instituţiilor reprezentative ale acestora, atunci cînd părţile au în vedere adoptarea de măsuri legislative ori administrative care le-ar putea privi direct;
- implicarea acestor persoane în pregătirea, aplicarea şi evaluarea planurilor posibilului impact al activităţilor de dezvoltare proiectate, asupra lor;
- elaborarea de studii, în cooperare cu aceste persoane, pentru evaluarea posibilului impact al activităţilor de dezvoltare proiectate, asupra lor;
- participarea efectivă a persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale la procesele de luare a deciziilor şi la organele alese, la nivel naţional şi local;
- forme descentralizate şi locale de administraţie.

Articolul 16

81. Scopul acestui articol este acela de a oferi o protecţie împotriva măsurilor care modifică proporţiile populaţiei din zonele locuite de persoane aparţinînd minorităţilor naţionale şi care vizează restrîngerea drepturilor şi libertăţilor decurgînd din prezenta Convenţie-cadru. Exemple de astfel de măsuri ar putea fi exproprierea, evacuarea şi expulzările, ori redesenarea delimitărilor administrative în vederea restrîngerii beneficiului unor astfel de drepturi şi libertăţi („gerrymandering").

82. Articolul interzice numai măsurile care vizează restrîngerea drepturilor şi libertăţilor decurgînd din prezenta Convenţie-cadru. S-a considerat imposibilă extinderea interdicţiei pentru măsuri care au drept efect restrîngerea unor astfel de drepturi şi libertăţi, din moment ce, uneori, astfel de măsuri pot fi pe deplin justificate şi legitime. Un exemplu îl poate constitui mutarea locuitorilor unei aşezări în vederea construirii unui baraj.

Articolul 17

83. Acest articol cuprinde două angajamente importante pentru menţinerea şi dezvoltarea culturii persoanelor aparţinînd unei minorităţi naţionale şi pentru păstrarea identităţii lor (vezi, de asemenea, articolul 5, paragraful 1). Primul paragraf tratează dreptul de a stabili şi a menţine contacte libere şi paşnice peste frontiere, în timp ce al doilea paragraf protejează dreptul de a participa la activităţile organizaţiilor neguvernamentale (vezi, de asemenea, în această privinţă, prevederile referitoare la libertatea de întrunire şi asociere din articolul 7).

84. Prevederile acestui articol se bazează, în bună măsură, pe paragrafele 32.4 şi 32.6 din Documentul C.S.C.E. de la Copenhaga. Nu a fost considerată

necesară includerea unei prevederi explicite asupra dreptului de a stabili şi a menține contacte înăuntrul teritoriului unui stat, apreciindu-se că aspectul este corespunzător acoperit prin alte dispoziții din Convenția-cadru, îndeosebi de articolul 7, în ceea ce privește libertatea de întrunire şi de asociere.

Articolul 18

85. Acest articol încurajează Părțile să încheie, în afară de instrumentele internaționale deja existente, acolo unde condițiile specifice o justifică, acorduri bilaterale şi multilaterale pentru protecția minorităților naționale. Articolul stimulează, de asemenea, cooperarea transfrontalieră. După cum se subliniază în Declarația de la Viena şi în Anexa II a acesteia, astfel de acorduri şi cooperarea respectivă sînt importante pentru promovarea toleranței, prosperității, stabilității şi păcii.

Paragraful 1

86. Acordurile bilaterale şi multilaterale vizate prin acest paragraf ar putea fi încheiate, de exemplu, în domeniile culturii, educației şi informației.

Paragraful 2

87. Acest paragraf indică importanța cooperării transfrontaliere. Schimbul de informații şi de experiență între state constituie un important instrument pentru promovarea înțelegerii şi încrederii reciproce. În special, cooperarea transfrontalieră prezintă avantajul de a permite adaptarea aranjamentelor la dorințele şi trebuințele respectivelor persoane.

Articolul 19

88. Acest articol prevede posibilitatea limitărilor, restricțiilor sau a derogărilor. Atunci cînd angajamentele incluse în prezenta Convenție-cadru au un echivalent în alte instrumente juridice internaționale, îndeosebi în CEDO, sînt permise numai limitările, restricțiile ori derogările prevăzute în acele instrumente. Atunci cînd angajamentele enunțate în prezenta Convenție-cadru nu au un echivalent în alte instrumente juridice internaționale (cum ar fi CEDO), sînt pertinente respectivelor angajamente.

TITLUL III

Articolul 20

89. Persoanelor aparținînd minorităților naționale li se cere să respecte Constituția națională şi legislația națională. Cu toate acestea, în mod cert, respectiva referire la legislația națională nu îndreptățește Părțile să ignore prevederile Convenției-cadru. Persoanele aparținînd minorităților naționale trebuie, de asemenea, să respecte drepturile altora. În această privință, se poate face referire la situațiile în care persoanele aparținînd minorităților naționale

reprezintă o minoritate la nivel naţional, dar alcătuiesc majoritatea într-o anumită zonă a statului.

Articolul 21

90. Această dispoziţie subliniază importanţa principiilor fundamentale ale dreptului internaţional şi specifică faptul că protecţia persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale trebuie să fie conformă acestor principii.

Articolul 22

91. Această prevedere, bazată pe articolul 60 din C.E.D.O., enunţă un principiu bine cunoscut. Obiectivul constă în a asigura persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale beneficiul oricărei legislaţii relevante din domeniul drepturilor omului, naţionale ori internaţionale, care le este mai favorabilă.

Articolul 23

92. Această dispoziţie tratează despre raportul dintre Convenţia-cadru şi Convenţia Europeană a Drepturilor Omului, la care se face referire în preambul. Convenţia-cadru nu poate, în nici o circumstanţă, să modifice drepturile şi libertăţile garantate prin Convenţia Europeană a Drepturilor Omului. Pe de altă parte, drepturile şi libertăţile enunţate în Convenţia-cadru, care fac obiectul unei prevederi corespondente din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, trebuiesc interpretate în conformitate cu aceasta din urmă.

TITLUL IV

Articolele 24-26

93. În vederea urmăririi aplicării Convenţiei-cadru, Comitetul Miniştrilor este însărcinat să vegheze la transpunerea în practică a acesteia de către Părţile Contractante. Comitetul Miniştrilor va fixa modalităţile de participare la mecanismul de supraveghere a aplicării de către Părţile care nu sînt membre ale Consiliului Europei.

94. Fiecare Parte va transmite Secretarului General, pe o bază periodică şi ori de cîte ori Comitetul Miniştrilor o solicită, informaţii relevante pentru aplicarea prezentei Convenţii-cadru. Secretarul General va transmite aceste informaţii Comitetului Miniştrilor. Totuşi, primul raport, al cărui scop este de a furniza informaţii complete asupra măsurilor legislative şi de altă natură adoptate de către Părţi pentru a pune în aplicare angajamentele enunţate în Convenţia-cadru, trebuie depus într-un interval de un an de la data intrării în vigoare a Convenţiei-cadru în privinţa respectivei Părţi. Scopul rapoartelor ulterioare va fi acela de completare a informaţiilor cuprinse în primul raport.

95. În vederea asigurării eficienței urmăririi aplicării Convenției, se prevede crearea unui comitet consultativ. Sarcina acestui comitet consultativ va fi aceea de a asista Comitetul Miniștrilor în evaluarea adecvării măsurilor adoptate de o parte pentru a pune în aplicare principiile enunțate în Convenția-cadru.

96. Comitetul Miniștrilor este cel care va fixa, într-un interval de un an de la intrarea în vigoare a Convenției-cadru, compunerea și procedurile comitetului consultativ, ai cărui membri trebuie să aibă o experiență recunoscută în domeniul protecției minorităților naționale.

97. Urmărirea aplicării prezentei Convenții-cadru se va face, în măsura posibilului, în condiții de transparență. În această privință, ar fi recomandabilă luarea în considerare a posibilității de publicare a rapoartelor și a altor texte rezultate din această monitorizare.

TITLUL V

98. Dispozițiile finale conținute în articolele 27-32 sînt fondate pe clauzele finale model pentru convențiile și acordurile încheiate în cadrul Consiliului Europei. Nu a fost inclus nici un articol privind rezervele; rezerve pot fi formulate în măsura în care acestea sînt permise de dreptul internațional. Cu excepția articolelor 27 și 29, articolele din acest titlu nu necesită vreun comentariu deosebit.

Articolul 27 și 29

99. Convenția-cadru este deschisă pentru semnare de către statele membre ale Consiliului Europei și, la invitația Comitetului Miniștrilor, de către alte state. Aceste prevederi țin seama de Declarația de la Viena, potrivit căreia Convenția-cadru trebuie să fie deschisă spre semnare deopotrivă statelor membre (vezi Anexa II a Declarației de la Viena a Întîlnirii la nivel înalt a Consiliului Europei). ❑

Ordinul nr. 513 cu privire la drepturile minorităţilor naţionale

Adoptat de Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei la 23 ianuarie 1996

1. Adunarea se referă la Recomandarea sa 1285 (1996) şi la toate textele sale anterioare cu privire la protecţia minorităţilor naţionale şi drepturile lor, care au devenit una din misiunile importante ale Consiliului Europei şi sînt susceptibile să rămînă la fel în viitorul apropiat.

2. De aceea Adunarea însărcinează Comitetul Juridic şi Drepturile Omului:

i. să examineze măsurile luate pentru a da o urmare Recomandării 1285 (1996);

ii. să urmărească de aproape ratificarea şi punerea în practică a Chartei Europene a limbilor regionale sau minoritare (1992), a Convenţiei-cadru pentru protecţia minorităţilor naţionale (1994) şi a Cartei Europene a Autonomiei Locale;

iii. să vegheze ca, comitetul consultativ ce urmează a fi crea de către Comitetul de Miniştri, în concordanţă cu Art. 26 din Convenţia-cadru să fie cît se poate de independent, eficace şi transparent;

iv. să studieze mai profund mijloacele de aplicare cu maximum de eficienţă a Cartei europeane a limbilor regionale sau minoritare, ca şi a altor instrumente ale Consiliului Europei avînd importanţă pentru protecţia minorităţilor naţionale;

v. să studieze, cu ajutorul Comisiei Europene pentru Democraţie prin Drept (Comisia de la Veneţia) dacă este posibil să se ajungă la un nucleu dur al drepturilor în Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare, care să poată fi acceptat de către toate părţile contractante ale acestei Carte;

vi. să urmărească îndeaproape elaborarea, de către Comitetul de Miniştri, a unui protocol completînd Convenţia Europeană a Drepturilor Omului „în domeniul cultural prin dispoziţii garantînd drepturile individuale, mai ales persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale".

3. În continuare, Adunarea, referindu-se la Ordinele sale nr. 474 (1993), 484 (1993) şi 501 (1995), însărcinează Comisia juridică şi de drepturile omului să-şi continue lucrările cu privire la minorităţi, mai ales în domeniul medierii.

4. Ar fi bine ca, Comisia de probleme politice şi Comisia pentru migraţie, Refugiaţi şi demografie să-şi dea avizul asupra acestor subiecte, dacă ele consideră că este necesar.

5. Adunarea îşi însărcinează comisiile competente (Comisia de probleme politice, Comisia juridică şi drepturile omului, Comisia de relaţii cu ţările

europene ne-membre) și raportorii săi să continue să ia în considerare convențiile și carta sus-menționate, ca și proiectul de protocol adițional la Convenția europeană de drepturile omului privind drepturile minorităților naționale, care face parte integrantă din Recomandarea 1201 (1993), în procedura relativă la adeziunea noilor state membre și monitorizarea angajamentelor luate de statele membre la momentul aderării lor la Consiliul Europei. ❑

(traducere neoficială)

Recomandarea 1285 referitoare la drepturile minorităților naționale

Adoptată de Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei la 23 ianuarie 1996

1. Adunarea subliniază, încă o dată, marea importanță pe care o acordă protecției efective a drepturilor minorităților naționale în Europa.

2. Ea a demonstrat interesul major pe care îl arată acestei probleme prin organizarea începînd din 1990 a cinci dezbateri și prin adoptarea unui număr egal de recomandări către Comitetul de Miniștri, incluzînd și pe cea prezentă.

3. În aceeași perioadă, două convenții noi ale Consiliului Europei privind drepturile minorităților au fost deschise semnării și ratificării. Este vorba despre Carta Europeană a Limbilor Regionale sau Minoritare (1992) și despre Convenția-Cadru pentru protecția minorităților naționale (1995). Adunarea aderă fără rezerve la aceste convenții.

4. Dată fiind importanța felului în care ele vor fi puse în practică, Comisia Juridică și Drepturile Omului a Adunării studiază în prezent posibilitatea de a se ajunge, în Carta Limbilor Regionale sau Minoritare, la un nucleu dur de drepturi care ar trebui acceptate de către fiecare Parte contractantă privitor la limbile regionale sau minoritare. Acest nucleu dur nu va face parte integrantă ca atare din Convenție, dar va putea fi propus sub formă de recomandare (viitoarelor) Părți contractante.

5. Pentru punerea în aplicare a Convenției-cadru, Comitetul de Miniștri va fi asistat de un comitet consultativ, a cărui compoziție și proceduri urmează să le determine. Este esențial ca acest comitet consultativ să fie independent. Succesul convenției ar putea depinde foarte mult de felul în care el își va împlini misiunea.

6. Adunarea va putea formula alte propuneri în lumina concluziilor unei reuniuni speciale privind problema compoziţiei şi a procedurilor comitetului consultativ, pe care Subcomisia pentru Drepturile Omului a Comisiei Juridice şi de Drepturile Omului o va putea ţine într-un viitor apropiat.

7. Carta Europeană a Limbilor Regionale sau Minoritare a fost ratificată de Finlanda, Ungaria şi Norvegia şi semnată de Austria, Cipru, Danemarca, Germania, Liechtenstein, Luxembourg, Malta, Olanda, România, Spania şi Elveţia.

8. Convenţia-cadru pentru protecţia minorităţilor naţionale a fost ratificată de Ungaria, România, Slovacia şi Spania şi semnată de Albania, Austria, Cipru, Republica Cehă, Danemarca, Estonia, Finlanda, Germania, Islanda, Irlanda, Italia, Letonia, Liechtenstein, Lituania, Luxembourg, Malta, Moldova, Olanda, Norvegia, Polonia, Portugalia, San-Marino, Slovenia, Suedia, Elveţia, Ucraina şi Regatul Unit.

9. Pentru intrarea în vigoare a acestor convenţii sînt necesare cinci, respectiv doisprezece ratificări.

10. Este necesar în plus ca aceste două convenţii să fie completate de un protocol adiţional la Convenţia Europeană de Drepturile Omului care să stabilească drepturi clar definite, care să poată fi invocate de către persoanele particulare în faţa organelor judiciare independente.

11. Conferinţa la nivel înalt a şefilor de state şi guverne ale statelor membre ale Consiliul Europei (Viena, octombrie 1993) a dat Comitetului de Miniştri însărcinarea „să înceapă redactarea unui protocol care să completeze Convenţia Europeană a Drepturilor Omului în domeniul cultural prin dispoziţii care să garanteze drepturile individuale, în special persoanelor care aparţin minorităţilor naţionale".

12. În Recomandarea 1231 (1994), Adunarea „regretă profund" că conferinţa la nivel înalt nu a dat curs propunerii sale care figurează în Recomandarea 1201 (1993), privind un protocol adiţional la Convenţia Europeană a Drepturilor Omului cu privire la drepturile minorităţilor naţionale.

13. Totuşi, dacă va fi adoptată o abordare „maximalistă" pentru noul protocol, Adunarea se va putea considera satisfăcută, dat fiind că un număr mare de drepturi ale minorităţilor sînt deja acoperite de Convenţia însăşi sau sînt susceptibile de a fi considerate a fi „drepturi culturale".

14. Adunarea este profund dezamăgită de recenta decizie a Comitetului de Miniştri prin care se suspendă lucrările asupra unui proiect de protocol şi speră că această activitate va fi curînd reluată.

15. Aşteptînd rezultatul lucrărilor Comitetului de Miniştri, Adunarea va continua să folosească ca text de referinţă propunerea pentru un protocol adiţional la Convenţia Europeană de Drepturile Omului cuprinsă în Recomandarea 1201 (1993) referitoare la persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale. Ea va urmări şi va monitoriza cu multă atenţie activităţile înşirate mai sus.

16. În concluzie, Adunarea recomandă Comitetului de Miniştri:

i. să invite cele 24 de state membre care încă nu au semnat Carta Europeană a Limbilor Regionale sau Minoritare şi cele 35 de state membre care încă nu au ratificat-o, să facă acest lucru cît mai repede posibil;

ii. să invite acele state membre care încă nu au făcut-o, să semneze şi ratifice cît mai curînd posibil Carta Europeană a Autonomiei Locale (pînă în prezent sînt 25 semnături şi 21 ratificări);

iii. să elaboreze un protocol care să amendeze Carta Europeană a Autonomiei Locale, autorizînd Comitetul de Miniştri să invite statele nemembre să adere la Cartă;

iv. să invite acele state membre care pînă în prezent nu au făcut-o, să semneze şi să ratifice cît mai curînd posibil Convenţia-cadru pentru protecţia minorităţilor naţionale (pînă acum există 31 de semnături şi 4 ratificări);

v. să se asigure că comitetul consultativ care urmează a fi creat de îndată ce Convenţia-cadru intră în vigoare să fie cît se poate de independent, eficace şi transparent, de exemplu:

a. prevăzînd un comitet care să cuprindă cîte un membru din partea fiecărui stat contractant;

b. garantarînd ca membrii comitetului să îmbine cunoştinţele juridice specifice din domeniul minorităţilor cu înţelepciunea politică;

c. prevăzînd alegerile după modelul celor organizate pentru înfiinţarea Comisiei Europeane a Drepturilor Omului sau de Comitetul European pentru Prevenirea Torturii şi a Tratamentelor Inumane sau Degradante;

d. permiţînd comitetului să-şi adune informaţiile dintr-o gamă largă de surse şi să acţioneze din proprie iniţiativă;

e. abilitînd comitetul să înceapă un dialog cu guvernul Părţii contractante interesate, precum şi cu grupurile de minorităţi naţionale, şi să-şi publice rapoartele şi recomandările cu autorizarea respectivului guvernul, sau în cazuri speciale, fără aceasta;

vi. să consulte Adunarea înaintea luării deciziei finale asupra comitetului consultativ;

vii. să-şi reînceapă fără întîrziere lucrările asupra proiectului de protocol la Convenţia Europeană a Drepturilor Omului „în domeniul cultural prin dispoziţii garantînd drepturile individuale, în special pentru persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale", şi să prezinte o concluzie rapidă şi satisfăcătoare făcînd tot ce este necesar pentru ca acest protocol să fie cît mai complet posibil;

viii. să insiste asupra necesităţii formulării cît mai precise a obligaţiilor care revin statelor, pentru ca drepturile susceptibile de a fi acordate de către state persoanelor să fie clare şi justiţiabile;

ix. să supună acest proiect de protocol, odată terminat, examinării Adunării;

x. să examineze, aşteptînd concluzia studiilor făcute de Comisia pentru juridică şi drepturile omului a Adunării şi de Comisia Europeană pentru

Democraţie prin Drept, recomandarea unui nucleu dur de drepturi susceptibile de a fi acceptate de către toate statele contractante ale Cartei Europene a Limbilor Regionale sau Minoritare. ❑

(traducere neoficială)

Recomandarea 1300 referitoare la protecţia drepturilor minorităţilor

Adoptată de Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei la 25 iunie 1996

1. Adunarea se referă la textele anterioare referitoare la protecţia drepturilor minorităţilor naţionale şi, în particular, la Recomandarea 1285 (1996) şi la Ordinul Nr. 513 (1996), ambele adoptate la 23 ianuarie 1996.

2. Ea continuă să subscrie în totalitate la Recomandarea 1201 (1993) şi la proiectul de protocol adiţional la Convenţia Convenţia pentru Protecţia drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, cu privire persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale care face parte integrantă din respective recomandare.

3. Prezenta Recomandarea se referă la cîteva aspecte a drepturilor minorităţilor evocate în Ordinul nr. 513 (1996). Celelalte aspecte vor putea face obiectul unei recomandări sau rezoluţii ulterioare a Adunării.

4. Adunarea ia notă de informaţia care i-a fost trasmisă în răspunsul interimar la Recomandarea 1285 (1996), prin care Comitetul de Miniştri i-a atras atenţia asupra faptuluai că a decis „să-şi continue reflecţia asupra posibilităţii de a continua stabilirea de norme în domeniul culturii şi cel al protecţiei minorităţilor naţionale, ţinînd cont de Declaraţia adoptată la Summit-ul de la Viena." Totuşi, Adunarea îşi reafirmă poziţia exprimată în Recomandarea 1285 (1996) şi speră ca lucrările la Protocolul adiţional la Convenţia Europeană a Drepturilor Omului să fie reluate în scurt timp.

5. Între timp, Adunarea a primit opinia Comisiei Europene pentru Democraţie prin Drept (Comisia de la Veneţia) asupra interpretării Articolului 11 a proiectului de protocol la Convenţia Europeană a Drepturile Omului, anexat Recomandării 1201 (1993). Ea consideră această opinie a fiind un foarte important document de referinţă pentru interpretarea proiectului de protocol.

6. De asemenea, a luat cunoştinţă de opinia Comisiei de la Veneţia cu privire la Carta Europeană a limbilor regionale sau minoritare. Această opinie se ocupă

de sugestia, unor membrii ai Adunării, de a defini printre dispozițiile Cartei un nucleu dur de drepturi la care ar trebui să subscrie toate statele contractante. Ideea care stă la baza acestei sugestii este că un astfel de nucleu dur ar întări efectul armonizator al Cartei și ar spori șansele ca ea să fie ratificată de mai multe state membre ale Consiliului Europei.

7. E bine să se amintească că această Cartă este deschisă semnăturii și ratificării din 1992 și necesită un minimum de 5 ratificări pentru a intra în vigoare. Pînă în prezent ea a fost ratificată de Finlanda, Ungaria, Olanda și Norvegia.

8. Comisia de la Veneția în opinia sa consideră că, conceptul de nucleu dur este străin spiritului și sistemului de funcționare al Cartei, care este deja dotată cu un „nucleu dur"de principii (partea a II-a) care garantează eficacitatea protecției pe care ea o acordă. Oricum ar fi, dispozițiile Părții a III-a, dată fiind formularea și modul detailat în care tratează subiectul, se pretează cu greu constituirii unui nucleu dur susceptibil de a fi acceptat de ansamblul statelor contractante. Mai mult, un nucleu dur de drepturi lingvistice poate fi derivat din obligațiile prevăzute de Convenția Cadru a Consiliul Europei pentru protecția minorităților naționale, mai ales în Art. 5.1, 6, 9.1, 10-14 și 17.

9. Urmînd avizul Comisiei de la Veneția, Adunarea consideră astăzi că este preferabil să se aștepte noi ratificări și intrarea în vigoare a Cartei și că, pentru moment, ideea definirii în dispozițiile Cartei a unui „nucleu dur" de drepturi nu poate fi realizată.

10. Convenția-cadru a Consiliul Europei pentru protecția minorităților naționale a fost deschisă spre semnării și ratificării de către statele membre ale Consiliul Europei la 1 februarie 1995. Ea a fost ratificată de Cipru, Ungaria, România, Slovacia și Spania și semnată de Albania, Austria, Republica Cehă, Danemarca, Estonia, Finlanda, Germania, Islanda, Irlanda, Italia, Letonia, Lichtenstein, Lituania, Luxembourg, Malta, Moldova, Olanda, Norvegia, Polonia, Rusia, San Marino, Slovenia, Suedia, Elveția, Ucraina și Regatul Unit.

11. Efecacitatea protecției oferite de convenția-cadru va depinde în mare măsură de implementarea prevăzut mecanismului de asigurare de a respectare a dispozițiilor sale.

12. Într-adevăr, Articolul 26 al Convenției cadru precizează că:

„Evaluînd adecvarea măsurilor luate de o Parte pentru a da efect principiilor enunțate în prezenta Convenție-cadru, Comitetul de miniștri trebuie să fie asistat de un comitet consultativ ai cărui membri trebuie să posede o expertiză recunoscută în domeniul protecției minorităților naționale. Compoziția comitetului consultativ și procedurile sale vor fi determinate de Comitetul de Miniștri în decurs de un an de la intrarea în vigoare a Convenției-cadru.

13. Adunarea a fost informată că în ianuarie 1996 Comitetul de Miniștri a dispus să se înceapă lucrările privitoare la mecanismul de punerea în aplicare a convenției-cadru la sfîrșitul lui iunie 1996.

14. De aceea, Adunarea doreşte să formuleze diferite propuneri cu privire la comitetul consultativ, pentru a completa şi — unde este cazul — a înlocui propunerile făcute în Recomandarea 1285 (1996).

15. Prin urmare, Adunarea recomandă Comitetului de Miniştri să aibă în vedere ca acest comitet consultativ care urmează să fie creat de îndată ce Convenţia-cadru intră în vigoare, să fie cît se poate de independent, efectiv şi transparent, prin aplicarea următoarelor principii:

i. Comitet consultativ va trebui să fie constituit din 12-20 de experţi. Nu este admis ca doi membri ai acestui comitet să fie cetăţeni ai aceluiaşi stat. Membrii comitetului consultativ vor fi aleşi pe 6 ani, fără posibilitate de realegere.

ii. Membrii comitetului vor trebuie să aibă nu numai „experienţă recunoscută în domeniul protecţiei minorităţilor naţionale", cum se specifică în convenţie, ci şi înalte calităţi morale şi înţelepciune politică. Calitatea de membru în comitet trebuie de asemenea să includă un echilibru între cunoştinţele profesionale şi culturale.

iii. Alegerea comitetului consultativ trebuie să urmeze acelaşi model ca a al acelora organizate pentru constituirea Comisiei Europeană a Drepturile Omului şi Comitetul European pentru prevenirea torturii şi a tratamentelor inumane sau degradante;

iv. Membrii comitetului vor trebuie să aibă titlu personal şi să nu exercite funcţiuni care să fie incompatibile cu independenţa şi imparţialitatea lor, sau cu sarcinile care le revin.

v. Comitetul trebuie să-şi determine regulamentul interiorşi să definească modul de organizare al lucrărilor sale.

vi. Comitetul trebuie să-şi extragă informaţiile dintr-o gamă largă de surse şi să acţioneze din proprie iniţiativă.

vii. va trebui să aibă posibilitatea de a stabili un dialog cu guvernul Părţii contractante în cauză, şi cu minorităţile naţionale şi cu organizaţiile neguvernamentale.

viii. Deşi dezbaterile comitetului consultativ trebuie să fie cît se poate de transparente acest lucru nu înseamnă că ele trebuie să fie întotdeauna publice.

ix. Rapoartele şi recomandările comitetului vor fi trebui transmise Comitetului de Miniştri care, evaluînd adecvarea măsurilor luate de Partea în cauză, va trebui în mod normal să i le trasmite direct, fără alt comentariu. În anumite cazuri excepţionale, adică cînd comitetul consultativ va fi atras atenţia Comitetului de Miniştri asupra unei violări a convenţiei, acesta din urmă va trebui să ţină o dezbatere asupra chestiunii, ale cărei concluzii vor fi comunicate şi părţii în cauză.

x. Raportul şi recomandările vor fi publicate în momentul cînd sînt transmise de Comitetul de Miniştri statului în cauză. În acelaşi timp rapoartele vor fi trimise Adunării Parlamentare pentru ca aceasta să îşi exprime opinia.

xi. Comitetul de Miniştri este invitat să ofere comitetului consultativ resursele financiare şi umane necesare. ❑

(traducere neoficială)

Tratat de înțelegere, cooperare și bună vecinătate între România și Republica Ungară

Semnat la Timișoara la 16 septembrie 1996

România și Republica Ungară

Convinse că buna vecinătate, respectul reciproc și colaborarea între cele două țări corespund intereselor fundamentale ale României și Ungariei;

Reafirmînd angajamentul lor față de drepturile omului și libertățile fundamentale, democrație, umanism și statul de drept și exprimîndu-și convingerea că afirmarea și îmbogățirea conținutului acestora reprezintă bazele libertății, justiției și păcii;

Animate de năzuința comună ca Europa să devină un continent unit, al păcii, securității și cooperării pentru toate statele și popoarele și hotărîte să acționeze pentru dezvoltarea unor astfel de relații care să facă posibilă realizarea acestor obiective;

Recunoscînd că minoritățile naționale constituie o parte integrantă a societății din statul în care trăiesc și considerînd că protejarea acestora este o parte componentă a protecției internaționale a drepturilor omului și, în consecință, face obiectul cooperării internaționale, și că normalizarea cooperării lor în acest domeniu reprezintă o contribuție importantă atît la stabilitatea și înțelegerea în Europa, cît și la consolidarea democrației din cele două țări și la integrarea lor în structurile europene și euroatlantice;

Reafirmîndu-și hotărîrea de a acționa pentru înfăptuirea scopurilor și principiilor Cartei Națiunilor Unite, ale Actului Final de la Helsinki, ale Cartei de la Paris pentru o nouă Europă, ca și ale altor documente ale Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa;

Convinse că schimbările ireversibile care au avut loc în Europa și în cele două țări deschid noi perspective în relațiile dintre ele, au căzut de acord asupra celor ce urmează:

[...]

Articolul 12

(1) Părțile Contractante vor dezvolta cooperarea în domeniile culturii, științei și învățămîntului.

(2) Părțile Contractante vor sprijini dezvoltarea schimburilor culturale între instituții, uniuni de creație, asociații și organizații neguvernamentale, precum și persoane fizice din cele două țări și vor încheia, în acest scop, acorduri și programe guvernamentale și interdepartamentale.

(3) Părţile Contractante vor dezvolta şi vor sprijini cooperarea, inclusiv pe bază de înţelegeri directe, între universităţi şi alte instituţii de învăţământ, institute şi centre de cercetare ştiinţifică din cele două ţări, precum şi schimburile de elevi, studenţi, profesori şi cercetători ştiinţifici. Ele acordă o atenţie deosebită colaborării în domeniul pregătirii şi perfecţionării specialiştilor şi declară că sînt gata să lărgească şi să aprofundeze această cooperare.

(4) Părţile Contractante vor încuraja cooperarea şi schimburile directe între arhive, biblioteci şi muzee şi vor asigura accesul la sursele documentare existente în acestea, pentru cercetători şi alte persoane din cealaltă ţară, în conformitate cu reglementările interne în vigoare în ţara respectivă.

(5) Părţile Contractante vor lua măsurile necesare pentru ca autorităţile lor competente să examineze problema recunoaşterii diplomelor de studii, în vederea încheierii unei înţelegeri corespunzătoare în acest domeniu.

(6) Fiecare Parte Contractantă va încuraja predarea limbii celeilalte Părţi în universităţi, şcoli şi în alte instituţii şi, în acest scop, va acorda asistenţă pentru pregătirea profesorilor şi organizarea învăţământului.

(7) Părţile Contractante vor sprijini activitatea centrelor lor culturale şi vor folosi pe deplin posibilităţile pe care acestea le oferă pentru dezvoltarea schimburilor culturale reciproce, în conformitate cu înţelegerea bilaterală pertinentă.

(8) În scopul înfăptuirii obiectivelor stabilite prin acest articol şi al dezvoltării cadrului instituţionalizat al colaborării bilaterale, Părţile Contractante vor acţiona pentru încheierea unui nou Acord de colaborare în domeniile culturii, învăţământului şi ştiinţei, precum şi a altor convenţii corespunzătoare.

Articolul 13

(1) Părţile Contractante vor colabora în vederea păstrării şi cunoaşterii reciproce de către cele două popoare a moştenirilor lor culturale.

(2) Părţile Contractante vor acţiona pentru protejarea monumentelor istorice şi de cultură, a locurilor memoriale, a vestigiilor scrise şi materiale aflate pe teritoriile lor, care evocă şi păstrează momente din istoria şi cultura celeilalte Părţi, vor sprijini conservarea lor şi vor înlesni accesul la acestea, în conformitate cu legislaţia fiecărei Părţi.

Articolul 14

Părţile Contractante vor încuraja un climat de toleranţă şi înţelegere între cetăţenii lor, care au origini etnice sau religii, culturi ori limbi diferite. Ele condamnă orice manifestări de xenofobie, de ură, discriminare sau prejudecăţi rasiale, etnice sau religioase şi vor lua măsuri eficiente pentru a preveni orice asemenea manifestări.

Articolul 15

(1) a) Părțile Contractante se angajează ca, în reglementarea drepturilor și obligațiilor persoanelor aparținînd minorităților naționale care trăiesc pe teritoriul lor, să îndeplinească Convenția-cadru a Consiliului Europei, cu privire la minoritățile naționale, dacă în ordinea lor de drept internă nu există o reglementare mai favorabilă în privința drepturilor persoanelor aparținînd minorităților.

b) Părțile Contractante, fără a aduce atingere a conținutului paragrafului de mai sus, în scopul protejării și promovării identității etnice, culturale, lingvistice și religioase a minorității române din Ungaria și a minorității maghiare din România, vor aplica, ca angajamente juridice, prevederile care definesc drepturile acestor persoane, așa cum sînt încoporate în documentele pertinente ale Organiației Națiunilor Unite, Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa și Consiliul Europei, menționate în Anexa la prezentul Tratat.

(2) Drept urmare, Părțile reafirmă că persoanele la care se referă paragraful precedent au dreptul, exercitat în mod individual sau împreună cu alți membri ai grupului lor, de a-și exprima liber, păstra și dezvolta identitatea etnică, culturală, lingvistică și religioasă. În mod corespunzător, ele au dreptul să înființeze și să mențină propriile instituții, organizații sau asociații educative, culturale și religioase, care pot apela la contribuții financiare voluntare și alte contribuții, precum și la sprijin public, în conformitate cu legislația internă.

(3) Părțile Contractante respectă dreptul persoanelor aparținînd minorităților române din Ungaria și al persoanelor aparținînd minorității maghiare din România de a folosi liber limba lor maternă, în particular și în public, oral și în scris. Ele vor lua măsurile necesare pentru ca aceste persoane să poată învăța limba lor maternă și să aibă posibilități adecvate pentru a fi educate în această limbă, în cadrul sistemului învățămîntului de stat, la toate nivelele și formele, potrivit nevoilor acestora. Părțile Contractante vor asigura condițiile care să facă posibilă folosirea și a limbii materne în relațiile locale, administrative și judiciare, în conformitate cu legislația internă, precum și angajamentele internaționale asumate de cele două Părți. Aceste persoane au dreptul de a folosi numele și prenumele lor în limba lor maternă și se vor bucura de recunoașterea oficială a acestora. În zonele locuite de un număr substanțial de persoane aparținînd minorităților respective, fiecare Parte va permite să fie expuse și în limba minorității denumiri tradiționale locale, denumiri de străzi și alte inscripții topografice destinate publicului.

(4) Părțile Contractante vor respecta dreptul persoanelor aparținînd minorităților naționale de a avea acces, în limba maternă, la informație și la mijloace de comunicare în masă, electronice și scrise, precum și de a schimba liber și de a difuza informații. Ele vor da acestor persoane posibilitatea, în cadrul legislației interne a fiecăreia, de a înființa și administra propriile mijloace de comunicare în masă.

(5) Părţile Contractante vor asigura exercitarea de către persoanele aparţinînd acestor minorităţi a dreptului de a participa efectiv, individual sau prin partidele sau organizaţiile lor, la viaţa politică, economică, socială şi culturală şi la soluţionarea problemelor de interes naţional sau local, prin reprezentanţii lor aleşi în organele autorităţilor publice centrale şi locale. Fiecare Parte Contractantă, în luarea deciziilor asupra problemelor referitoare la protecţia şi promovarea identităţii naţionale a acestor persoane, va consulta organizaţiile, partidele politice sau asociaţiile acestora, în conformitate cu procedurile democratice de luare a deciziilor prevăzute de lege.

(6) Părţile Contractante respectă moştenirea culturală şi istorică a minorităţilor naţionale, sprijină eforturile acestora pentru protejarea monumentelor şi siturilor istorice care păstrează cultura şi istoria minorităţilor şi iau măsurile cuvenite pentru ca, în zonele cu populaţie mixtă, cetăţenii să cunoască valorile culturale maghiare, respectiv româneşti.

(7) Părţile vor respecta dreptul persoanelor aparţinînd acestor minorităţi de a menţine contacte libere între ele şi peste frontiere, cu cetăţenii altor state, precum şi dreptul de a participa la activităţi ale organizaţiilor neguvernamentale, naţionale şi internaţionale.

(8) Părţile Contractante recunosc că, în exercitarea drepturilor la care se referă acest articol, orice persoană aparţinînd unei minorităţi va respecta, ca orice alt cetăţean al statului respectiv, legislaţia naţională şi drepturile celorlalţi. Aceste persoane se bucură de aceleaşi drepturi şi au aceleaşi obligaţii cetăţeneşti, la fel cu ceilalţi cetăţeni ai ţării în care trăiesc.

(9) Părţile Contractante, fără a aduce atingere măsurilor luate în cadrul politicii lor generale de integrare, se vor abţine de la orice politică ori practică avînd drept scop asimilarea împotriva voinţei lor a persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale şi vor proteja aceste persoane împotriva oricărei acţiuni urmărind o astfel de asimilare. Ele se vor abţine, de asemenea, de la măsuri care, modificînd proporţiile populaţiei din zonele locuite de persoane aparţinînd minorităţilor naţionale, sînt îndreptate împotriva drepturilor şi libertăţilor care decurg din standardele şi normele internaţionale menţionate în paragraful 1 al prezentului articol.

(10) Părţile se vor sprijini reciproc în urmărirea modului de punere în aplicare a prevederilor conţinute în acest Articol. În acest scop, în cadrul consultărilor periodice menţionate la Articolul 5 al prezentului Tratat, Părţile vor examina şi probleme ale cooperării bilaterale referitoare la minorităţile naţionale decurgînd din aplicarea prevederilor prezentului Tratat şi vor constitui un Comitet interguvernamental format din experţi. Ele vor coopera în desfăşurarea corespunzătoare a procedurilor Organizaţiei pentru Securitate şi Cooperare în Europa şi Consiliul Europei, care verifică îndeplinirea angajamentelor referitoare la protecţia minorităţilor naţionale, aşa cum sînt conţinute în documentele acestor organizaţii, la care Părţile au subscris.

(11) Părțile Contractante vor coopera în vederea dezvoltării cadrului juridic internațional pentru protecția minorităților naționale. Ele sînt de acord să pună în aplicare, ca parte a prezentului Tratat, prevederile documentelor internaționale în virtutea cărora ele își vor asuma și alte angajamente în ceea ce privește promovarea drepturilor persoanelor aparținînd minorităților naționale.

(12) Nici unul din angajamentele cuprinse în acest Articol nu poate fi interpretat ca implicînd vreun drept de a întreprinde vreo activitate sau de a comite vreo acțiune contrară scopurilor și principiilor Cartei Națiunilor Unite, altor obligații decurgînd din dreptul internațional sau prevederilor Actului Final de la Helsinki și ale Cartei de la Paris a Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa, inclusiv principiul integrității teritoriale a statelor.

Articolul 16

Părțile Contractante vor dezvolta cooperarea în domeniul mijloacelor de comunicare în masă. Ele vor favoriza circulația liberă a informației referitoare la viața socială, politică, economică, culturală și științifică din țările lor și vor sprijini orice efort îndreptat spre înțelegere, cunoaștere reciprocă obiectivă, spre depășirea prejudecăților.

ANEXĂ

Lista documentelor la care se referă paragraful 1.(b) al Articolului 15 din Tratatul de înțelegere, cooperare și bună vecinătate între România și Republica Ungară:

1. Documentul Reuniunii de la Copenhaga asupra Dimensiunii Umane a Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa, 29 iunie 1990;

2. Declarația Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite asupra drepturilor persoanelor aparținînd minorităților naționale sau etnice, religioase și lingvistice (Rezoluția 47/135), 18 decembrie 1992;

3. Recomandarea 1201 (1993) a Adunării parlamentare a Consiliului Europei cu privire la un protocol adițional la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, referitor la drepturile minorităților naționale*. ❑

*Părțile Contractante sînt de acord că Recomandarea 1201 nu se referă la drepturi colective și nici nu obligă Părțile să acorde persoanelor respective dreptul la un statut special de autonomie teritorială bazată pe criterii etnice.

Legea minorităților naționale

Inițiator: Consiliul pentru Minoritățile Naționale
Varianta 1

CAPITOLUL I. DISPOZIŢII GENERALE

Articolul 1

(1) Minoritățile naționale sînt recunoscute de stat ca entități etnice distincte iar persoanelor care aparțin acestora li se garantează dreptul la păstrarea, la dezvoltarea şi la exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice şi religioase prevăzut de Constituția României, în conformitate cu pactele şi cu celelalte tratate la care România este parte.

(2) În înțelesul prezentei legi, minoritate națională este orice grup de persoane, reprezentativ, inferior numericeşte populației majoritare a țării, format din cetățeni români care îşi au domiciliul în România, întreţin legături străvechi, trainice şi durabile, prezintă caracteristici etnice, culturale, religioase şi lingvistice specifice şi sînt animați de voința de a-şi păstra, împreună, identitatea lor comună, cu deosebire cultura, tradițiile, religia şi limba lor.

(3) Persoanele cu statute speciale ca refugiații, emigranții, apatrizii şi cetățenii străini rezidenți în România nu sînt considerate, în condițiile prezentei legi, persoane aparținînd minorităților naționale.

Articolul 2

(1) În conformitate cu principiile egalității şi nediscriminării în raport cu ceilalți cetățeni români, statul garantează persoanelor aparținînd minorităților naționale exercitarea liberă, individual sau în comun, după caz, a tuturor drepturilor şi libertăților fundamentale ale omului.

(2) În sensul prevederilor alineatului precedent statul garantează persoanelor aparținînd minorităților naționale fără nici un fel de îngrădire, exercitarea următoarelor drepturi:

a) de a participa la viaţa politică, economică, socială şi culturală a ţării;

b) de a se asocia şi a înfiinţa organizaţii proprii, în condiţiile legii;

c) de a avea acces şi a fi reprezentate, pe baze democratice, în organele legislative şi consultative, la nivel naţional şi local, prin organizaţii proprii;

d) de a folosi, atît în particular cît ş i în public, limba maternă;

e) de a-şi păstra, dezvolta şi exprima valorile materiale şi spirituale şi tradiţiile proprii;

f) de a-şi exprima credinţa religioasă;

g) de a învăţa limba maternă şi de a se instrui în această limbă;

h) de a-şi înfiinţa, organiza şi menţine în stare de funcţionare aşezăminte culturale şi religioase proprii şi de a-şi întreţine vestigiile şi monumentele istorice;

i) de a avea publicaţii proprii şi acces la mijloacele audiovizuale publice;

j) de a menţine relaţii cu persoane, organizaţii şi organisme din alte ţări cu care au afinităţi etnice, lingvistice, culturale sau religioase;

k) alte drepturi prevăzute de lege.

(3) Organizaţiile persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale, legal constituite, pot fi sprijinite material şi financiar din străinătate, în condiţiile stabilite de legislaţia română şi tratatele internaţionale la care România este parte, astfel încît să nu se aducă nici o atingere intereselor de securitate şi apărare naţională ale României şi să nu dăuneze ordinii publice, sănătăţii şi moralei.

Articolul 3

Persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale existente pe teritoriul României sînt obligate să respecte Constituţia şi legile României, să apere şi să promoveze valorile statului de drept şi democraţiei.

Articolul 4

(1) Autorităţile publice şi organizaţiile neguvernamentale, inclusiv organizaţiile cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale, au obligaţia de a lua toate măsurile necesare pentru asigurarea climatului favorabil cunoaşterii, înţelegerii şi respectului reciproc, toleranţei, cooperării şi solidarităţii între toţi cetăţenii ţării fără deosebire de naţionalitate, tradiţie culturală sau credinţă religioasă.

(2) Autorităţile publice împreună cu organizaţiile cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale vor facilita, prin toate mijloacele, o comunicare stabilă între populaţia majoritară şi persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale, între grupuri şi persoane aparţinînd acestora.

Articolul 5

(1) Autorităţile publice vor lua măsuri de protecţie eficientă a specificului naţional şi a demnităţii minorităţilor naţionale, în vederea prevenirii oricărei discriminări de rasă, de naţionalitate, de origine etnică, de limbă şi religie.

(2) În condiţiile alineatului precedent nu constituie favorizare a unei minorităţi sau a unui grup de minorităţi acele măsuri luate de autorităţile publice atunci cînd este în pericol păstrarea, dezvoltarea şi exprimarea identităţii lor ori au ca scop realizarea egalităţii cu celelalte etnii.

(3) Stabilirea măsurilor ce urmează a se lua pentru realizarea prevederilor aliniatelor precedente se face cu consultarea prealabilă a organului de conducere competent al organizaţiei cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale în cauză, cu excepţia cazurilor în care există mai multe organizaţii constituite ale aceleaşi minorităţi şi cînd consultarea se face prin intermediul unei adunări ad-hoc a împuterniciţilor organizaţiilor respective.

Articolul 6

Autorităţile administraţiei publice au obligaţia să ia măsuri ca nici o persoană şi nici o organizaţie a cetăţenilor aparţinînd unei minorităţi naţionale să nu sufere nici un fel de discriminare, indiferent de natura ei.

Articolul 7

(1) Toţi cetăţenii români au dreptul neîngrădit de a-şi alege limba maternă şi de a-şi declara naţionalitatea fără ca o asemenea alegere şi respectiv declaraţie să fie de natură a le aduce vreun prejudiciu.

(2) Autorităţile publice au obligaţia să accepte ca atare, fără nici o rezervă, influenţă, condiţionare sau constrîngere alegerea limbii materne, precum şi declaraţia privind naţionalitatea, orice cercetare pentru stabilirea acesteia din urmă, de către autorităţile publice, fiind interzisă.

CAPITOLUL II. MĂSURI DE PROTECŢIE

SECŢIUNEA I. DISPOZIŢII COMUNE

Articolul 8

(1) Organizaţiile cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale constituite potrivit legii, care nu întrunesc în alegeri numărul de voturi pentru a fi reprezentate în Parlament, au dreptul la cîte un loc de deputat în condiţiile legii electorale.

(2) Cetăţenii aparţinînd unei minorităţi naţionale pot fi reprezentaţi în Parlament numai de o singură organizaţie constituită potrivit prevederilor legii.

(3) La alegerile locale, organizaţiile cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul să participe cu candidaţi proprii.

Articolul 9

În cadrul structurilor Preşedinţiei şi ale Guvernului României se vor înfiinţa organisme având în competenţa lor protecţia şi promovarea rezolvării problemelor cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale.

SECŢIUNEA II. MĂSURI DE PROTECŢIE A IDENTITĂŢII ETNICE

Articolul 10

Toţi cetăţenii aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul de a-şi păstra, dezvolta şi exprima identitatea etnică.

Articolul 11

Persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul de a se asocia în condiţiile legii.

Articolul 12

Apartenenţa unei persoane la o organizaţie a cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale se stabileşte în condiţiile prevăzute de statutele lor de organizare şi funcţionare ale organizaţiilor respective.

SEŢIUNEA III. MĂSURI DE PROTECŢIE A IDENTITĂŢII CULTURALE

Articolul 13

(1) Autorităţile publice competente au obligaţia să ia toate măsurile necesare pentru conservarea şi punerea în reală valoare a tuturor componentelor culturii materiale a minorităţilor naţionale, inclusiv prin protejarea „in situ" a monumentelor istorice şi de altă natură, a construcţiilor publice şi private reprezentative , precum şi a asigurării înfăţişării specifice localităţilor fondate de comunităţi sau organizaţii ale cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale.

(2) Orice măsură de natură să afecteze acele monumente se ia cu consultarea organizaţiilor cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale interesate.

Articolul 14

În programele instituţiilor de cultură şi artă, în mass-media publică şi în manualele şcolare se vor prezenta şi istoria, cultura, arta, obiceiurile, tradiţiile şi modul de viaţă ale minorităţilor naţionale.

Articolul 15

Autoritățile publice competente vor sprijini apariția publicațiilor (cărți, ziare, reviste și alte publicații), precum și funcționarea așezămintelor culturale ale organizațiilor cetățenilor aparținînd minorităților naționale, inclusiv prin acordarea de sprijin financiar în condițiile legii.

Articolul 16

(1) Posturile publice de radiodifuziune și televiziune vor asigura, la ore adecvate și cu posibilități de audiere și respectiv vizionare pe întreg teritoriul țării, spații pentru emisiunile tuturor minorităților naționale.

(2) În cadrul posturilor publice de radiodifuziune — naționale și locale — vor funcționa consultanți ai organizațiilor cetățenilor aparținînd minorităților naționale, fiecare pentru emisiunile minorității pe care o reprezintă.

Articolul 17

Autoritățile publice competente vor sprijini, prin toate mijloacele de care dispun, efectuarea schimburilor culturale dintre persoanele aparținînd minorităților naționale, organizațiile cetățenilor aparținînd minorităților naționale, țările și comunitățile din străinătate față de care acestea au afinități istorice, de cultură, de limbă și de religie.

SECȚIUNEA IV. MĂSURILE DE PROTECȚIE A IDENTITĂȚII LINGVISTICE

Articolul 18

(1) În România limba oficială este limba română.

(2) Persoanele aparținînd minorităților naționale, în raporturile lor cu autoritățile publice și serviciile acestora se pot adresa, oral sau în scris și în limba lor maternă.

(3) În regiunile în care sînt stabilite minorități naționale în proporții substanțiale, autoritățile publice și serviciile acestora au obligația să răspundă persoanelor aparținînd minorităților naționale, oral sau în scris, în aceeași limbă sau, dacă este cazul, să însoțească răspunsul cu o traducere autentică, în limba persoanei respective.

Articolul 19

În localitățile în care domiciliază persoane aparținînd minorităților naționale, în proporții substanțiale, organele administrației publice și serviciile vor promova creșterea numărului funcționarilor care cunosc limba minorităților naționale respective.

Articolul 20

(1) În judeţele, municipiile, oraşele şi comunele în care domiciliază persoane aparţinînd minorităţilor naţionale în proporţie de peste 25%, afişarea numelor, însemnelor, inscripţiilor locale şi a altor informaţii similare, vizibile publicului, se va face şi în limbile minorităţilor naţionale respective.

(2) Afişarea numelor, însemnelor, inscripţiilor locale şi a altor informaţii se va efectua după denumirea în limba oficială iar conţinutul, forma şi dimensiunile lor vor fi identice.

Articolul 21

(1) În localităţile (municipii, oraşe şi comune) în care sînt stabilite minorităţile naţionale, indiferent de proporţia numerică a lor, la dezvoltarea cărora persoane, grupuri sau organizaţii ale acestora şi-au adus o contribuţie însemnată şi în cadrul cărora există tradiţii locale statornice, se vor putea atribui nume ale lor unor edificii sau străzi, în funcţie de aportul lor la viaţa politică, economică, socială şi culturală a localităţilor respective.

(2) Hotărîrea privind atribuirea numelor prevăzute la alineatul precedent se ia de către consiliile locale, la propunerea organizaţiilor cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale interesate.

Articolul 22

În cărţile şi în mass-media minorităţilor naţionale denumirile geografice în limbile acestora vor putea fi în mod liber folosite.

Articolul 23

(1) Procedura judiciară se desfăşoară în limba română.

(2) Cetăţenii aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul de a lua la cunoştinţă de toate acele şi lucrările dosarului, de a vorbi în instanţă şi de a pune concluzii, prin interpret, în procesele penale şi civile, acest drept fiindu-le asigurat gratuit.

Articolul 24

La cererea fundamentată a organizaţiilor cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale interesate, actele normative de interes general se pot publica în Monitorul Oficial al României şi în limba acestor minorităţi.

Articolul 25

(1) Persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul să studieze şi să se instruiască în limba maternă, în cadrul tuturor nivelurilor, gradelor şi formelor de învăţămînt.

(2) În funcţie de necesităţile locale se vor organiza, în condiţiile legii învăţământului, grupe, clase, secţii sau unităţi şcolare distincte, cu predare în limbile minorităţilor naţionale.

(3) Stabilirea grupelor, claselor, secţiilor sau unităţilor şcolare cu predare în limbile minorităţilor naţionale se face de insepctoratele şcolare, în funcţie de solicitări, de ponderea cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale din zonă şi de recomandarea organizaţiilor acestora.

(4) În situaţiile în care nu există un număr suficient de solicitanţi conform reglementărilor în vigoare, autorităţile publice competente vor lua măsuri de a organiza grupe, clase, secţii sau unităţi şcolare în care vor fi grupaţi elevi aparţinînd minorităţilor naţionale cu aceeaşi limbă maternă din localităţile înconjurătoare, asigurîndu-li-se transportul sau cazarea în internate.

Articolul 26

Alegerea şcolii este neîngrădită, dreptul de decizie asupra opţiunii revenind în mod exclusiv elevului şi părinţilor sau ocrotitorilor săi legali, după caz.

Articolul 27

(1) Tinerii din rîndul minorităţilor naţionale au obligaţia să înveţe limba română, iar autorităţile publice competente le vor asigura toate condiţiile necesare.

(2) În învăţământul primar şi gimnazial studiul limbii şi literaturii române se face după programele şi manualele şcolare româneşti, elaborate în mod special şi aprobate de Ministerul Învăţământului.

(3) În programele şcolare de istorie universală şi de istoria românilor vor fi reflectate şi istoria şi tradiţia minorităţilor naţionale din România.

(4) În învăţământul gimnazial şi liceal se va introduce ca obiect de studiu, în limbile de predare ale minorităţilor naţionale, disciplina, „Istoria şi tradiţiile minorităţilor naţionale", potrivit programelor şi manualelor şcolare aprobate de Ministerul Învăţământului.

Articolul 28

Elevilor aparţinînd minorităţilor naţionale care frecventează unităţi şcolare cu predare în limba română li se asigură, la cerere, însuşirea limbii materne.

Articolul 29

Cadrele didactice din unităţile şcolare cu predare în limbile minorităţilor naţionale, directorii acestora, precum şi inspectorii şcolari care efectuează îndrumarea şi controlul procesului de învăţământ în cadrul lor, vor fi selecţionaţi de regulă, din rîndul cetăţenilor aparţinînd minorităţile naţionale.

Articolul 30

(1) Autorităţile publice competente vor lua măsuri de asigurarea pregătirii şi specializării cadrelor didactice necesare învăţământului în limbile minorităţilor naţionale.

(2) În învăţământul superior se vor organiza grupe sau secţii cu predare în limbile minorităţilor naţionale, în scopul pregătirii cadrelor necesare în activitatea didactică şi cultural-artistică.

(3) În cazul în care nu există în ţară numărul de cadre didactice necesar bunei desfăşurări a învăţământului în limba unei minorităţi naţionale, autorităţile publice competente vor putea folosi cadre didactice din ţări de aceeaşi limbă cu cea a minorităţii respective, pe baza unor acorduri interguvernamentale încheiate în acest sens.

Articolul 31

La concursurile şi examenele de admitere şi de absolvire în învăţământul de toate gradele, candidaţii din rîndul minorităţilor naţionale pot susţine probe în limba maternă, la disciplinele pe care le-au studiat în această limbă.

Articolul 32

Autorităţile publice competente vor echivala certificatele şi diplomele de absolvire ale instituţiilor de învăţământ din alte ţări, pe baza acordurilor internaţionale interguvernamentale bilaterale de recunoaştere a studiilor.

SECŢIUNEA V. MĂSURI DE PROTECŢIE A IDENTITĂŢII RELIGIOASE

Articolul 33

Cetăţenii sau organizaţiile cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul de a înfiinţa, organiza şi menţine în funcţiune lăcaşe de cult, şcoli confesionale de toate gradele, cămine şi internate, potrivit legii şi a statutelor de organizare şi funcţionare a cultelor.

Articolul 34

În cadrul învăţământului confesional, limbile de predare sînt cele folosite în mod uzual de către credincioşii cultului respectiv asigurîndu-se, totodată, studierea şi cunoaşterea limbii române.

Articolul 35

Persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul la alegerea zilelor de sărbătoare religioasă care se vor considera zile nelucrătoare, potrivit propriilor

tradiţii şi credinţelor religioase, în conformitate cu prevederile din statutele de organizare şi funcţionare a cultelor respective.

CAPITOLUL III

DISPOZIŢII FINALE ŞI TRANZITORII

Articolul 36

(1) Statul protejează minorităţile naţionale şi asigură organizaţiilor cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale, în condiţii de egalitate şi fără nici o discriminare, sprijinul material şi financiar necesar păstrării, dezvoltării şi exprimării identităţii lor etnice, culturale, lingvistice şi religioase.

(2) Anual, prin bugetul de stat, se alocă pentru sprijinirea activităţii organizaţiilor cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale, fonduri sub formă de subvenţii ori transferuri pentru acoperirea parţială a cheltuielilor acestora, rezultate din activitatea de presă şi publicaţii proprii, acţiuni culturale, sociale şi cu caracter umanitar, simpozioane şi alte asemenea manifestări organizate în ţară.

(3) Transferul fondurilor către organizaţiile prevăzute la alineatul precedent se face prin organismele care au în competenţa lor protecţia şi rezolvarea problemelor cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale.

Articolul 37

Organizaţiile cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul de a înfiinţa, organiza şi de a întreţine instituţii proprii de ajutor social şi umanitar.

Articolul 38

(1) Discriminarea de orice natură, incitarea la ură rasială sau etnică sau actele de violenţă verbală, scrisă sau fizică împotriva vreunui cetăţean sau organizaţie a cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale, pe baze etnice sau religioase, profanarea sau distrugerea operelor de artă, a monumentelor istorice, de cult ori a celor funerare ale acestora, antisemitismul, xenofobia şi alte asemenea fapte, se pedepsesc de lege.

(2) De asemenea, se pedepsesc de lege orice încercări efectuate prin ameninţări, constrîngere sau folosirea forţei, de asimilare sau strămutare de persoane în scopul modificării compoziţiei etnice a uneia sau a mai multor zone ale ţării.

Articolul 39

Pe data intrării în vigoare a prezentei legi se abrogă Legea nr. 86/1945 pentru Statutul Naţionalităţilor Minoritare, precum şi orice alte dispoziţii contrare.

EXPUNERE DE MOTIVE

Respectarea drepturilor şi libertăţilor cetăţeneşti constituie unul din principiile fundamentale înscrise în Constituţia României. Acesta, coroborat cu principiul egalităţii în drepturi, formează elementele definitorii ale cadrului liber şi democratic de manifestare al tuturor cetăţenilor ţării, indiferent de naţionalitatea acestora, evident în limitele şi cu respectarea legilor statului.

Beneficiind de acest cadru constituţional, cetăţenii aparţinînd minorităţilor naţionale din România participă la viaţa politică, culturală şi economică a ţării alături şi împreună cu ceilalţi cetăţeni.

În acelaşi timp, asigură o serie de condiţii de natură a proteja, pe de o parte, caracteristicile acestor minorităţi, iar pe de altă parte garantează cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale o serie de drepturi specifice.

Elaborarea unei legi privind minorităţile naţionale constituie un demers legislativ menit să consacre, într-un cadru unitar, reglementările de principiu cuprinse în Constituţie ca şi unele prevederi din alte acte normative.

Consiliul pentru Minorităţile Naţionale, în urma discuţiilor purtate cu reprezentanţii organizaţiilor membre ale acestui organism, a elaborat prezentul proiect de lege care corespunde atît cadrului constituţional şi legislativ intern cît şi Recomandările Adunării Parlamentare ale Consiliului Europei.

Legea este structurată în 3 capitole, dintre care un loc aparte îl ocupă cel consacrat măsurilor de protecţie acordate minorităţilor naţionale şi organizaţiilor cetăţenilor aparţinînd acestor minorităţi.

Capitolul I, conţinînd o serie de dispoziţii cu caracter general, are ca obiect definirea conceptului de minoritate naţională precum şi consacrarea faptului că statul garantează persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale exercitarea liberă, individual sau în comun, după caz, a tuturor drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului. Sînt avute în vedere dreptul de a participa la viaţa politică, economică, socială şi culturală a ţării, dreptul de a avea acces şi de a fi reprezentaţi pe bază democratică în organele legislative şi consultative la nivel naţional şi local prin organizaţii proprii, dreptul de a învăţa şi a folosi liber limba maternă, dreptul de a-şi exprima credinţa religioasă, de a-şi conserva aşezămintele culturale şi religioase proprii, accesul liber la mijloacele audovizuale publice ş.a.

Tot în acest capitol sînt stipulate o serie de obligaţii ale autorităţilor publice şi organizaţiilor neguvernamentale, cum ar fi acelea de a asigura un climat favorabil cunoaşterii, înţelegerii şi respectului reciproc, de a proteja specificul naţional şi demnitatea minorităţilor naţionale precum şi de a accepta, fără nici o rezervă, condiţionare sau constrîngere, declaraţia persoanelor privind naţionalitatea proprie şi alegerea, de către acestea, a limbii materne.

Capitolul consacrat măsurilor de protecţie acordate persoanelor minorităţilor naţionale ca şi organizaţiilor cetăţenilor aparţinînd acestor minorităţi este structurat

în 5 secţiuni, vizînd protecţia identităţii etnice, identităţii culturale, lingvistice şi a celei religioase.

Între măsurile de protecţie a identităţii culturale figurează obligaţia autorităţilor publice competente de a lua măsurile necesare pentru conservarea şi punerea în valoare a componentelor culturii materiale şi spirituale a minorităţilor naţionale, de a prezenta, în cadrul instituţiilor de cultură şi artă, în mass-media şi manualele şcolare a istoriei şi tradiţiilor specifice minorităţilor naţionale.

În acelaşi context se prevede că posturile publice de radio şi televiziune vor asigura, în condiţii optime, spaţiu pentru emisiunile tuturor minorităţilor naţionale.

În acelaşi context se prevede că posturile publice de radio şi televiziune vor asigura, în condiţii optime, spaţiu pentru emisiunile tuturor minorităţilor naţionale.

Protecţia identităţii lingvistice ocupă un loc important în economia legii. Sînt avute în vedere dreptul persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale de a se adresa autorităţilor publice în limba maternă, dubla inscripţionare a unor însemne şi informaţii în localităţile în care ponderea persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale depăşeşte 25% din totalul populaţiei, publicarea anumitor acte normative de interes general şi în limba minorităţilor naţionale, la cererea fundamentată a organizaţiilor acestora, posibilitatea de organizare şi funcţionare a unor grupe, clase, secţii ori unităţi şcolare cu predare în limba minorităţilor naţionale şi dreptul persoanelor aparţinînd acestor minorităţi de a-şi alege, în mod liber, şcoala cu tipul de predare pe care îl doreşte, ş.a.

În ceea ce priveşte protecţia identităţii religioase, s-a avut în vedere, în principal, dreptul cetăţenilor sau al organizaţiilor cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale de a înfiinţa lăcaşe de cult, şcoli confesionale, de toate gradele, cu predare în limba credincioşilor cultului respectiv, cu asigurarea totodată a studierii şi cunoaşterii limbii române.

Legea conţine în finalul ei şi prevederi în temeiul cărora anual, prin bugetul de stat, pot fi alocate fonduri pentru sprijinirea activităţii organizaţiilor cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale, în vederea acoperirii parţiale a unor cheltuieli cu caracter cultural, social ori umanitar.

Prin conţinutul şi finalitatea sa, legea constituie un act normativ cu o deosebită semnificaţie, ea răspunzînd pe deplin, prin implicaţiile practice pe care le va determina, atît cerinţelor specifice ale minorităţilor naţionale, cît şi recomandărilor în materie formulate de organismele internaţionale, evident cu respectarea prevederilor legale şi a ordinii de drept în România.

Avînd în vedere cele de mai sus, vă supunem analizei proiectul de lege alăturat pe care, dacă sînteţi de acord, vă rugăm să-i aprobaţi, în vederea înaintării sale la Parlament, potrivit procedurii legislative. ❑

Secretar general al guvernului, Coordonatorul Consiliului pentru Minorităţile Naţionale: Viorel Hrebenciuc

Legea Minorităţilor Naţionale

Iniţiator: Consiliul pentru Minorităţile Naţionale
Varianta 2

CAPITOLUL I

DISPOZIŢII GENERALE

Articolul1

(1) Statul român recunoaşte existenţa minorităţilor naţionale pe teritoriul României şi garantează persoanelor ce fac parte din aceste minorităţi dreptul la păstrarea, dezvoltarea şi exprimarea identităţii lor etnice, culturale şi lingvistice, în conformitate cu Constituţia României, legile în vigoare, cu pactele drepturilor omului şi cu celelalte tratate la care România este parte.

(2) În înţelesul prezentei legi, minoritate naţională este orice grup de persoane, reprezentativ, inferior numericeşte populaţiei majoritare a ţării, format din cetăţeni români care îşi au domiciliul în România, întreţin legături străvechi, trainice şi durabile, prezintă caracteristici etnice, culturale, religioase şi lingvistice specifice şi sînt animaţi de voinţa de a-şi păstra împreună, identitatea lor comună, cu deosebire cultura, tradiţiile, religia şi limba lor.

(3) Persoanele cu statute speciale ca refugiaţii, emigranţii, apatrizii şi cetăţenii străini rezidenţi în România nu sînt considerate, în condiţiile prezentei legi, persoane aparţinînd minorităţilor naţionale.

Articolul 2

Persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale existente pe teritoriul României sînt obligate să respecte Constituţia şi legile României, să apere şi să promoveze valorile statului de drept şi ale democraţiei.

Articolul 3

(1) În conformitate cu principiile egalităţii şi nediscriminării în raport cu ceilalţi cetăţeni români, statul garantează persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale, exercitarea liberă a tuturor drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului.

(2) În sensul prevederilor alineatului precedent, statul garantează persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale, fără nici un fel de îngrădire, exercitarea următoarelor drepturi:

a) de a participa la viaţa politică, economică, socială şi culturală a ţării;

b) de a se asocia şi a înfiinţa organizaţii proprii, în condiţiile legii;

c) de a avea acces şi a fi reprezentate, pe baze democratice, în organele legislative şi consultative, la nivel naţional şi local, prin organizaţii proprii;

d) de a folosi, atît în particular cît şi în public, limba maternă;

e) de a-şi păstra, dezvolta şi exprima valorile materiale şi spirituale prin tradiţiile proprii;

f) de a-şi exprima credinţa religioasă;

g) de a învăţa limba maternă şi de a se instrui în această limbă;

h) de a-şi înfiinţa, organiza şi menţine în stare de funcţionare aşezăminte culturale şi religioase proprii şi de a-şi întreţine vestigiile şi monumentele istorice;

i) de a avea publicaţii proprii şi acces la mijloacele audiovizuale publice;

j) de a menţine relaţii cu persoane, organizaţii şi organisme din alte ţări cu care au afinităţi etnice, lingvistice, culturale sau religioase;

k) alte drepturi prevăzute de lege.

(3) Organizaţiile persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale, legal constituite, pot fi sprijinite material şi financiar din străinătate, în condiţiile stabilite de legislaţia română şi tratatele internaţionale la care România este parte, astfel încît să nu se aducă nici o atingere intereselor de securitate şi apărare naţională ale României şi să nu dăuneze ordinii publice, sănătăţii şi moralei.

Articolul 4

(1) Autorităţile publice şi organizaţiile neguvernamentale, inclusiv organizaţiile cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale, au obligaţia de a lua toate măsurile necesare pentru asigurarea climatului favorabil cunoaşterii, înţelegerii şi respectului reciproc, toleranţei, cooperării şi solidarităţii între toţi cetăţenii fără deosebire de naţionalitate, tradiţie culturală sau credinţă religioasă.

(2) Autorităţile publice, împreună cu organizaţiile cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale vor facilita, prin toate mijloacele, o comunicare stabilă între populaţia majoritară şi persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale, între grupurile şi persoanele aparţinînd acestora.

Articolul 5

(1) Autorităţile publice vor lua măsuri de protecţie eficientă a specificului naţional şi a demnităţii minorităţilor naţionale, în vederea prevenirii oricărei discriminări de rasă, de naţionalitate, de origine etnică, de limbă şi religie.

(2) În condiţiile alineatului precedent, nu constituie favorizarea unei minorităţi sau a unui grup de minorităţi, acele măsuri luate de autorităţile publice, atunci cînd este în pericol păstrarea, dezvoltarea şi exprimarea identităţii lor ori au ca scop realizarea egalităţii cu celelalte etnii.

(3) Stabilirea măsurilor ce urmează a se lua pentru realizarea prevederilor alineatelor precedente se face cu consultarea prealabilă a organului de conducere competent al organizaţiei cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale în cauză,

cu excepţia cazurilor în care există mai multe organizaţii constituite ale aceleiaşi minorităţi şi cînd consultarea se face prin intermediul unei adunări ad-hoc a împuterniciţilor organizaţiilor respective.

(4) Măsurile luate în temeiul prezentului articol nu pot defavoriza sau discrimina populaţia majoritară ori celelalte minorităţi naţionale.

Articolul 6

Autorităţile administraţiei publice au obligaţia să ia măsuri ca nici o persoană şi nici o organizaţie a cetăţenilor aparţinînd unei minorităţi naţionale să nu sufere nici un fel de discriminare, indiferent de natura ei.

Articolul 7

(1) Toţi cetăţenii români au dreptul neîngrădit de a-şi alege limba maternă şi de a-şi declara naţionalitatea fără ca o asemenea alegere şi, respectiv, declaraţie să fie de natură a le aduce vreun prejudiciu.

(2) Autorităţile publice au obligaţia să accepte ca atare, fără nici o rezervă, influenţă, condiţionare sau constrîngere alegerea limbii materne, precum şi declaraţia privind naţionalitatea, orice cercetare pentru stabilirea acesteia din urmă, de către autorităţile publice, fiind interzisă.

CAPITOLUL II

MĂSURI DE PROTECŢIE

SECŢIUNEA I. DISPOZIŢII COMUNE

Articolul 8

(1) Organizaţiile cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale, constituie potrivit legii, care nu întrunesc în alegeri numărul de voturi pentru a fi reprezentate în Parlament au dreptul la cîte un loc de deputat, în condiţiile Legii electorale.

(2) Cetăţenii aparţinînd unei minorităţi naţionale pot fi reprezentaţi în Parlament, numai de o singură organizaţie constituită potrivit prevederilor legii.

(3) La alegerile locale, organizaţiile cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul să participe cu candidaţi proprii.

Articolul 9

În cadrul structurilor Preşedinţiei şi ale Guvernului României se vor înfiinţa organisme avînd în competenţa lor protecţia şi promovarea rezolvării problemelor cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale.

SECŢIUNEA II. MĂSURI DE PROTECŢIE A IDENTITĂŢII ETNICE

Articolul 10

Toţi cetăţenii aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul de a-şi păstra, dezvolta şi exprima identitatea etnică.

Articolul 11

Persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul de a se asocia, în condiţiile legii.

Articolul 12

Apartenenţa unei persoane la o organizaţie a cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale se stabileşte în condiţiile prevăzute de statutele de organizare şi funcţionare ale organizaţiilor respective.

SECŢIUNEA III. MĂSURI DE PROTECŢIE A IDENTITĂŢII CULTURALE

Articolul 13

(1) Autorităţile publice competente au obligaţia să ia toate măsurile necesare pentru conservarea şi punerea în reală valoare a tuturor componentelor culturii materiale a minorităţilor naţionale, inclusiv prin protejarea „in situ" a monumentelor istorice şi de altă natură, a construcţiilor publice şi private reprezentative, precum şi asigurării înfăţişării specifice localităţilor fondate de comunităţi sau organizaţii ale cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale, în condiţiile legii.

(2) Orice măsură să afecteze acele monumente se ia cu consultarea organizaţiilor cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale interesate.

Articolul 14

În programele instituţiilor de cultură şi artă, în mass-media şi în manualele şcolare se vor prezenta şi istoria, cultura, arta, obiceiurile, tradiţiile şi modul de viaţă ale minorităţilor naţionale.

Articolul 15

Autorităţile publice competente vor sprijini apariţia publicaţiilor (cărţi, ziare, reviste şi alte publicaţii), precum şi funcţionarea aşezămintelor culturale ale organizaţiilor cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale, inclusiv prin acordarea de sprijin financiar în condiţiile legii.

Articolul 16

(1) Serviciile publice de radio şi televiziune vor asigura, la ore adecvate şi cu posibilităţi de audiere, respectiv vizionare, pe întreg teritoriul ţării, spaţii pentru emisiunile tuturor minorităţilor naţionale.

(2) În cadrul serviciilor publice de radiodifuziune — naţionale şi locale — vor funcţiona consultanţi ai organizaţiilor cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale, fiecare pentru emisiunile minorităţii pe care o reprezintă.

Articolul 17

Autorităţile publice competente vor sprijini prin toate mijloacele de care dispun, efectuarea schimburilor culturale dintre persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale, organizaţiile cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale, ţările şi comunităţile din străinătate faţă de care acestea au afinităţi istorice, de cultură, de limbă şi de religie.

SECŢIUNEA IV. MĂSURI DE PROTECŢIE A IDENTITĂŢII LINGVISTICE

Articolul 18

(1) În România limba oficială este limba română.

(2) Persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale, în raporturile lor cu autorităţile publice şi serviciile acestora se pot adresa, oral sau în scris, şi în limba lor maternă. Cererile şi actele prezentate în scris vor fi însoţite de traducerea lor autentificată în limba română.

Articolul 19

(1) În judeţele, municipiile, oraşele şi comunele în care domiciliază persoane aparţinînd minorităţilor naţionale în proporţie de peste 50%, afişarea denumirilor locale, a denumirilor străzilor şi a altor indicaţii topografice destinate publicului se va face şi în limbile minorităţilor naţionale respective.

(2) Afişarea numerelor, însemnelor, inscripţiilor locale şi a altor informaţii similare se va efectua după denumirea în limba oficială iar conţinutul, forma şi dimensiunile lor vor fi identice.

Articolul 20

(1) În localităţile (municipii, oraşe, comune) în care sînt stabilite minorităţi naţionale, indiferent de proporţia numerică a lor, la dezvoltarea cărora persoane, grupuri sau organizaţii ale acestora şi-au adus o contribuţie însemnată şi în cadrul cărora există tradiţii locale statornice, se vor putea atribui nume ale acestora

unor edificii sau străzi, în funcţie de aportul lor la viaţa politică, economică, socială şi culturală a localităţilor respective.

(2) Hotărîrea privind atribuirea numelor prevăzute la alineatul precedent se ia de către consiliile judeţene, la propunerea organizaţiilor cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale interesate.

Articolul 21

În cărţile şi în mass-media minorităţilor naţionale, denumirile geografice în limbile acestora vor putea fi, în mod liber, folosite.

Articolul 22

(1) Procedura judiciară se desfăşoară în limba română.

(2) Cetăţenii aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul de a lua cunoştinţă de toate actele şi lucrările dosarului, de a vorbi în instanţă şi de a pune concluzii prin interpret, în procesele penale acest drept fiindu-le asigurat gratuit.

Articolul 23

(1) Persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul să studieze şi să se instruiască în limba maternă, în cadrul tuturor nivelurilor, gradelor şi formelor de învăţămînt.

(2) În funcţie de necesităţile locale se vor organiza, în condiţiile Legii învăţămîntului, grupe, clase, secţii sau unităţi şcolare distincte, cu predare în limbile minorităţilor naţionale.

(3) Stabilirea grupelor, claselor, secţiilor sau unităţilor şcolare cu predare în limbile minorităţilor naţionale se face, în condiţiile legii, în funcţie de solicitări, de ponderea cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale din zonă şi de recomandarea organizaţiilor acestora.

(4) În situaţiile în care nu există un număr suficient de solicitanţi conform reglementărilor în vigoare, autorităţile publice competente vor lua măsuri de a organiza grupe, clase, secţii sau unităţi şcolare în care vor fi grupaţi elevi aparţinînd minorităţilor naţionale cu aceeaşi limbă maternă din localităţile înconjurătoare.

Articolul 24

Alegerea şcolii este neîngrădită, dreptul de decizie asupra opţiunii revenind în mod exclusiv elevului şi părinţilor sau ocrotitorilor săi legali, după caz.

Articolul 25

(1) Tinerii din rîndul minorităţilor naţionale au obligaţia să înveţe limba română, iar autorităţile publice competente le vor asigura toate condiţiile necesare.

(2) În învăţământul gimnazial şi liceal, studiul limbii şi literaturii române se face după programele de învăţământ şi manualele şcolare identice cu cele pentru clasele cu predarea în limba română.

(3) În programele şcolare de istorie universală şi de istoria românilor vor fi reflectate şi istoria şi tradiţia minorităţilor naţionale din România.

(4) În învăţământul gimnazial şi liceal se va introduce, la cerere, ca obiect de studiu în limbile de predare ale minorităţilor naţionale, disciplina „istoria şi tradiţiile minorităţilor naţionale", potrivit programelor şi manualelor şcolare aprobate de Ministerul Învăţământului.

Articolul 26

Elevilor aparţinînd minorităţilor naţionale care frecventează unităţi şcolare cu predare în limba română li se asigură, la cerere, învăţarea limbii materne.

Articolul 27

(1) Autorităţile publice competente vor lua măsuri pentru asigurarea pregătirii şi specializării cadrelor didactice necesare învăţământului în limbile minorităţilor naţionale.

(2) În învăţământul superior se va organiza grupe sau secţii cu predare în limbile minorităţilor naţionale, în scopul pregătirii cadrelor necesare în activitatea didactică şi cultural-artistică.

(3) În cazul în care nu există în ţară numărul de cadre didactice necesare bunei desfăşurări a învăţământului în limba unei minorităţi naţionale, autorităţile publice competente vor putea folosi cadre didactice din ţări de aceeaşi limbă cu cea a minorităţii respective, pe baza unor acorduri interguvernamentale, încheiate în acest sens.

Articolul 28

Concursurile de admitere şi examenele de absolvire pot fi susţinute în limba maternă la şcolile, clasele şi specializările la care predarea se face în limba maternă respectivă, în condiţiile Legii învăţământului.

SECŢIUNEA V. MĂSURI DE PROTECŢIE A IDENTITĂŢII RELIGIOASE

Articolul 29

Cetăţenii sau organizaţiile cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul de a înfiinţa, organiza şi menţine în funcţie lăcaşe de cult, şcoli

confesionale de toate gradele, cămine şi internate, potrivit legii şi a statutelor de organizare şi funcţionare a cultelor.

Articolul 30

În cadrul învăţământului confesional, limbile de predare sînt cele folosite în mod uzual de către credincioşii cultului respectiv asigurîndu-se, totodată, studierea şi cunoaşterea limbii române.

Articolul 31

Persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul la alegerea zilelor de sărbătoare religioasă care, în condiţiile legii, se vor considera zile nelucrătoare, potrivit propriilor tradiţii şi credinţei religioase, în conformitate cu prevederile din statutele de organizare şi funcţionare ale cultelor respective.

CAPITOLUL III

DISPOZIŢII FINALE ŞI TRANZITORII

Articolul 32

(1) Statul protejează minorităţile naţionale şi asigură organizaţiilor cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale, în condiţii de egalitate şi fără nici o discriminare, sprijinul material şi financiar necesar păstrării, dezvoltării şi exprimării identităţii lor etnice, culturale, lingvistice şi religioase.

(2) Anual, prin bugetul de stat, se alocă pentru sprijinirea activităţii organizatorice cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale, fonduri sub formă de subvenţii ori transferuri pentru acoperirea parţială a cheltuielilor acestora, rezultate din activitatea de presă şi publicaţii proprii, acţiuni culturale, sociale şi cu caracter umanitar, simpozioane şi alte asemenea manifestări organizate în ţară.

(3) Transferul fondurilor către organizaţiile prevăzute la alineatul precedent se face prin organismele care au în competenţa lor protecţia şi rezolvarea problemelor cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale.

Articolul 33

Organizaţiile cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul de a înfiinţa, organiza şi de a întreţine instituţii proprii de ajutor social şi umanitar.

Articolul 34

(1) Discriminarea de orice natură, incitarea la ură rasială sau etnică sau actele de violenţă verbală, scrisă sau fizică, împotriva vreunui cetăţean sau organizaţie a cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale, pe baze etnice sau religioase, profanarea sau distrugerea

operelor de artă, a monumentelor istorice, de cult ori a celor funerare, ale acestora, antisemitismul, xenofobia şi alte asemenea fapte se pedepsesc potrivit legii.

(2) De asemenea, se pedepsesc potrivit legii orice încercări efectuate prin ameninţări, constrîngere sau folosirea forţei, de asimilare sau strămutare de persoane în scopul modificării compoziţiei etnice a uneia sau mai multor zone ale ţării.

Articoolul 35

Pe data intrării în vigoare a prezentei legi, se abrogă Legea nr. 86/1945 pentru Statutul Naţionalităţilor Minoritare, precum şi orice alte dispoziţii contrare. ❑

Legea minorităţilor naţionale

Iniţiator: Grupul Parlamentar al minorităţilor naţionale
Nr. de ordine la Biroul Permanent al Camerei Deputaţilor: 68/94

CAPITOLUL I

DISPOZIŢII GENERALE:

Articolul 1

(1) Minorităţile naţionale sînt recunoscute de stat ca entităţi etnice distincte, iar persoanelor care aparţin acestora li se garantează dreptul la păstrarea, la dezvoltarea şi la exprimarea identităţii lor etnice, culturale, lingvistice şi religioase prevăzut de Constituţia României, în conformitate cu pactele şi cu celelalte tratate la care România este parte.

(2) În înţelesul prezentei legi, minoritate naţională este orice grup de persoane, reprezentativ, inferior numericeşte populaţiei majoritare a ţării, format din cetăţeni români, care îşi au domiciliul în România, întreţin legături străvechi, trainice şi durabile, prezintă caracteristici etnice, culturale, religioase şi lingvistice specifice şi sînt animaţi de voinţa de a-şi păstra, împreună, identitatea lor comună, cu deosebire cultura, tradiţiile, religia şi limba lor.

(3) Persoanele cu statute speciale ca refugiaţii, emigranţii, apatrizii şi cetăţenii străini rezidenţi în România nu sînt considerate, în condiţiile prezentei legi, persoane aparţinînd minorităţilor naţionale.

Articolul 2

(1) În conformitate cu principiile de egalitate şi nediscriminare, în raport cu ceilalţi cetăţeni români, statul garantează persoanelor aparţinînd minorităţilor

naţionale exercitarea liberă — individual sau în comun — a tuturor drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului.

(2) În sensul prevederilor alineatului precedent, statul garantează persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale, fără nici un fel de îngrădire, exercitarea următoarelor drepturi:

a) de a participa la viaţa publică, economică, socială şi culturală a ţării;

b) de a se asocia şi a înfiinţa organizaţii proprii, în condiţiile legii;

c) de a avea acces şi de a fi reprezentate, pe baze democratice, în organele legislative, decizionale şi consultative, la nivel naţional şi local, prin organizaţiile proprii;

d) de a folosi, atît în particular cît şi în public, limba maternă;

e) de a-şi păstra, dezvolta şi exprima, tradiţiile şi valorile materiale şi spirituale;

f) de a-şi exprima credinţa religioasă;

g) de a învăţa limba maternă şi de a se instrui în această limbă;

h) de a-şi înfiinţa, organiza şi menţine în stare de funcţionare aşezămintele culturale şi religioase proprii şi de a-şi întreţine vestigiile şi monumentele istorice;

i) de a avea publicaţii proprii şi acces la mijloacele audiovizuale publice;

j) de a menţine relaţii cu ţările de care sînt legate prin afinităţi etnice, aparţinînd minorităţilor naţionale, culturale sau religioase;

k) alte drepturi prevăzute de lege.

(3) În vederea exercitării efective a drepturilor prevăzute la alineatul precedent statul asigură, anual, prin bugetul de stat, sprijinul financiar necesar.

(4) Organizaţiile cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale, legal constituite, pot fi sprijinite material şi financiar de autorităţi publice, organizaţii private sau persoane fizice străine, cu condiţia să nu aducă nici o atingere intereselor de securitate şi apărare naţională a României şi să nu dăuneze ordinii publice, sănătăţii şi moralei.

Articolul 3

Persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale sînt obligate să respecte Constituţia României, să apere valorile statului de drept şi să-şi îndeplinească obligaţiile ce le revin în calitate de cetăţeni ai României.

Articolul 4

(1) Autorităţile publice şi organizaţiile neguvernamentale, inclusiv cele ale minorităţilor naţionale, au obligaţia de a lua toate măsurile necesare pentru asigurarea climatului favorabil cunoaşterii, înţelegerii şi respectului reciproc, toleranţei, cooperării şi solidarităţii între toţi cetăţenii ţării, fără deosebire de naţionalitate, tradiţie culturală sau credinţă religioasă.

(2) Autorităţile publice împreună cu organizaţiile minorităţilor naţionale vor facilita, prin toate mijloacele, o comunicare stabilă între populaţia majoritară şi

persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale, între grupuri şi persoane aparţinînd acestora, îndeosebi în domeniul informaţiei, învăţămîntului şi culturii.

Articolul 5

(1) Autorităţile publice vor lua măsuri de protecţie eficientă a specificului naţional, a demnităţii şi conştiinţei de sine ale tuturor minorităţilor naţionale, în vederea prevenirii oricărei discriminări de rasă, de naţionalitate, de origine etnică, de limbă şi de religie.

(2) În condiţiile alineatului precedent nu constituie favorizare a unei minorităţi sau a unui grup de minorităţi acele măsuri luate de autorităţile publice cînd este în pericol păstrarea, dezvoltarea şi exprimarea identităţii lor, ori au ca scop realizarea egalităţii cu celelalte etnii.

(3) Stabilirea măsurilor ce urmează a se lua pentru realizarea prevederilor alineatelor precedente se face cu consultarea prealabilă a organului de conducere competent al organizaţiei cetăţenilor aparţinînd minorităţii naţionale în cauză, cu excepţia cazurilor în care există mai multe organizaţii constituite ale aceleiaşi minorităţi şi cînd consultarea se face prin intermediul unei adunări ad-hoc a împuterniciţilor organizaţiilor respective.

Articolul 6

Autorităţile administraţiei public din localităţile şi judeţele în care cea mai mare parte a populaţiei aparţine unei minorităţi naţionale au obligaţia să ia măsuri ca nici o persoană şi nici o organizaţie a cetăţenilor aparţinînd altor etnii să nu sufere nici un fel de discriminare, indiferent de natura ei.

CAPITOLUL II

MĂSURI DE PROTECŢIE

SECŢIUNEA I. DISPOZIŢII COMUNE

Articolul 7

(1) Organizaţiile cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale care nu întrunesc în alegeri numărul de voturi pentru a fi reprezentate în Parlament, au dreptul la cîte un loc de deputat în condiţiile legii electorale.

(2) Cetăţenii unei minorităţi naţionale pot fi reprezentaţi în Parlament numai de o singură organizaţie constituită potrivit prevederilor legii.

(3) La alegerile locale organizaţiile cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul să participe cu candidaţi proprii.

Articolul 8

În cadrul structurilor Preşedinţiei şi ale Guvernului României se vor înfiinţa organisme având în competenţa lor protecţia şi rezolvarea problemelor cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale.

SECŢIUNEA A II-A. MĂSURI DE PROTECŢIE A IDENTITĂŢII ETNICE:

Articolul 9

(1) Toţi cetăţenii români au dreptul neîngrădit de a-şi alege limba maternă şi de a-şi declara naţionalitatea fără ca o asemenea alegere şi respectiv declaraţie să fie de natură a le aduce vreun prejudiciu.

(2) Autorităţile publice au obligaţia să accepte ca atare, fără nici o rezervă, influenţă, condiţionare sau constrîngere alegerea limbii materne, precum şi declaraţia privind naţionalitatea, orice cercetare pentru stabilirea acesteia din urmă, de către autorităţile publice, fiind interzisă.

Articolul 10

Persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale îşi pot înfiinţa şi organiza, în condiţiile legii, organizaţii pe baze etnice.

Articolul 11

Apartenenţa unei persoane la o organizaţie a cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale se stabileşte în condiţiile prevăzute de statutele lor de organizare şi funcţionare.

SECŢIUNEA A III-A. MĂSURI DE PROTECŢIE A IDENTITĂŢII CULTURALE

Articolul 12

(1) Autorităţile publice competente au obligaţia să ia toate măsurile necesare de a conserva şi a pune în reală valoare toate componentele culturii materiale a minorităţilor naţionale, inclusiv prin protejarea „in situ" a monumentelor istorice şi de altă natură, a construcţiilor publice şi private reprezentative, precum şi a înfăţişării specifice localităţilor fondate de comunităţi sau organizaţii ale cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale.

(2) Orice măsură de natură să afecteze acele monumente se ia cu consultarea organizaţiilor cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale interesate.

Articolul 13

În programele instituţiilor de cultură şi artă, în mass-media publică şi în manualele şcolare se vor prezenta şi istoria, cultura, arta, obiceiurile, tradiţiile şi modul de viaţă ale minorităţilor naţionale.

Articolul 14

Autorităţile publice competente vor sprijini apariţia publicaţiilor (cărţi, ziare, reviste alte publicaţii), precum şi funcţionarea aşezămintelor culturale ale organizaţiilor cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale, inclusiv prin acordarea de subvenţii.

Articolul 15

(1) Posturile publice de radiodifuziune şi de televiziune vor asigura, la ore adecvate şi cu posibilităţi de audiere şi respectiv vizionare pe întreg teritoriul ţării, spaţii pentru emisiunile minorităţilor naţionale.

(2) În cadrul posturilor publice de radiodifuziune sau televiziune — naţionale şi locale — vor funcţiona consultanţi ai organizaţiilor aparţinînd cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale, fiecare pentru emisiunile minorităţii pe care o reprezintă.

Articolul 16

Autorităţile publice competente vor sprijini, prin toate mijloacele de care dispun, efectuarea schimburilor culturale dintre persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale, organizaţiile cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale, ţările şi comunităţile din străinătate faţă de care acestea au afinităţi istorice, de cultură, de limbă şi de religie.

SECŢIUNEA A IV-A. MĂSURI DE PROTECŢIE A IDENTITĂŢII LINGVISTICE

Articolul 17

(1) În România limba oficială este limba română.

(2) Persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale, în raporturile lor cu autorităţile publice şi serviciile acestora se pot adresa, oral sau în scris, şi în limba lor maternă.

(3) În regiunile în care sînt stabilite minorităţi naţionale în proporţii substanţiale, autorităţile publice şi serviciile acestora au obligaţia să răspundă persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale, oral sau în scris, în aceeaşi limbă sau, dacă este cazul, să însoţească răspunsul cu o traducere autentică, în limba persoanei respective.

Articolul 18

În localităţile în care sînt stabilite minorităţi în proporţii substanţiale, organele administraţiei publice şi serviciile acestora trebuie să aibă în componenţa lor numărul necesar de funcţionari care să cunoască limba minorităţilor respective, cu precădere din rîndul cetăţenilor aparţinînd acestei minorităţi.

Articolul 19

(1) În judeţele, municipiile, oraşele şi comunele în care sînt stabilite minorităţi naţionale în proporţie de peste 25%, afişarea numelor, însemnelor, inscripţiilor locale şi a altor informaţii similare, vizibile publicului, se va face şi în limbile minorităţilor naţionale respective.

(2) Afişarea numelor, însemnelor, inscripţiilor locale şi a altor informaţii se va efectua după denumirea în limba oficială, iar conţinutul, forma şi dimensiunile lor vor fi identice celor în această limbă.

Articolul 20

(1) În localităţile (municipii, oraşe şi comune) în care sînt stabilite minorităţi naţionale, indiferent de proporţia numerică a lor, la dezvoltarea cărora persoane, grupuri sau organizaţii ale acestora şi-au adus o contribuţie însemnată şi în cadrul cărora există tradiţii locale statornice, se vor putea atribui nume ale lor unor edificii sau străzi, în funcţie de aportul lor la viaţa politică, economică, socială şi culturală a localităţilor respective.

(2) Hotărîrea privind atribuirea numelor prevăzute la alineatul precedent se ia de consiliile locale, la propunerea organizaţiilor cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale interesate.

Articolul 21

În cărţi şi în mass-media minorităţilor naţionale denumirile geografice în limbile acestora vor putea fi în mod liber folosite.

Articolul 22

Orice persoană aparţinînd unei minorităţi naţionale are dreptul să-şi scrie numele şi prenumele, conform regurilor gramaticale ale limbii sale materne, să-l înscrie ca atare în actele oficiale şi să aleagă liber prenumele descendenţilor săi.

Articolul 23

(1) Procedura judiciară se desfăşoară în limba română.

(2) Cetăţenii aparţinînd minorităţilor naţionale, precum şi persoanele care nu înţeleg sau nu vorbesc limba română au dreptul de a lua la cunoştinţă toate

actele şi lucrările dosarului, de a vorbi în instanţă şi de a pune concluzii, prin interpret, acest drept fiindu-le asigurat gratuit.

Articolul 24

Actele normative de interes general se publică în Monitorul Oficial al României şi în limbi ale minorităţilor naţionale, la cererea fundamentată a organizaţiilor cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale interesate.

Articolul 25

(1) Persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul să studieze şi să se instruiască în limba maternă în cadrul tuturor nivelurilor, gradelor şi formelor de învăţămînt.

(2) În funcţie de necesităţile locale se vor organiza, în condiţiile Legii Învăţămîntului, grupe, clase, secţii sau alte unităţi şcolare distincte, cu predare în limbile minorităţilor naţionale.

(3) Stabilirea grupelor, claselor, secţiilor sau altor unităţi şcolare distincte, cu predare în limbile minorităţilor naţionale se face de inspectoratele şcolare în funcţie de solicitări, de ponderea cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale din zonă şi de recomandarea organizaţiilor acestora.

(4) În situaţiile în care nu există un număr suficient de solicitanţi, autorităţile publice competente vor lua măsuri de a organiza grupe, clase, secţii sau unităţi şcolare în care vor fi grupaţi elevi aparţinînd minorităţilor naţionale cu aceeaşi limbă maternă din localităţile înconjurătoare, asigurîndu-li-se transportul sau cazarea în internate.

Articolul 26

Alegerea şcolii este neîngrădită, dreptul de decizie asupra opţiunii revenind în mod exclusiv elevului şi părinţilor sau ocrotitorilor săi legali, după caz.

Articolul 27

(1) Tinerii din rîndul minorităţilor naţionale trebuie să înveţe limba română, iar autorităţile publice competente au obligaţia de a le asigura toate condiţiile necesare în acest scop.

(2) În învăţămîntul primar şi gimnazial studiul limbii şi literaturii române se va face după programele şi manualele şcolare româneşti, elaborate în mod special şi aprobate de Ministerul Învăţămîntului.

(3) În programele şcolare de istorie universală şi de istoria românilor vor fi reflectate istoria şi tradiţiile minorităţilor naţionale din România.

(4) În învăţămîntul gimnazial şi liceal se introduce ca obiect de studiu, în limbile de predare ale minorităţilor naţionale, disciplina „Istoria şi tradiţiile minorităţilor naţionale" potrivit programei şi manualelor şcolare aprobate de Ministerul Învăţămîntului.

Articolul 28

Elevilor aparţinînd minorităţilor naţionale care frecventează unităţi şcolare cu predare în limba română li se asigură, la cerere, însuşirea limbii materne.

Articolul 29

Cadrele didactice din unităţile şcolare cu predare în limbile minorităţilor naţionale, directorii acestora, precum şi inspectorii şcolari care efectuează îndrumarea şi controlul procesului de învăţămînt în cadrul lor, vor fi selecţionaţi, de regulă, din rîndul cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale.

Articolul 30

(1) Autorităţile publice competente vor lua măsuri de a asigura pregătirea şi specializarea cadrelor didactice necesare învăţămîntului în limbile minorităţilor naţionale.

(2) În învăţămîntul superior se vor organiza grupe sau secţii cu predare în limbile minorităţilor naţionale, în scopul pregătirii cadrelor necesare în activitatea didactică şi cultural-artistică.

(3) În cazul în care nu există, în ţară, numărul de cadre didactice necesar bunei desfăşurări a învăţămîntului în limba unei minorităţi naţionale, autorităţile publice competente vor asigura folosirea unor cadre didactice din ţări de aceeaşi limbă cu cea a minorităţii respective, în cadrul acordurilor interstatale.

Articolul 31

La concursurile şi examenele de absolvire şi de admitere în învăţămîntul de toate gradele, candidaţii din rîndul minorităţilor naţionale pot susţine probe în limba maternă, la disciplinele pe care le-au studiat în această limbă.

Articolul 32

Autorităţile publice competente vor echivala certificatele şi diplomele de absolvire ale instituţiilor de învăţămînt din alte ţări, pe baza acordurilor bilaterale de recunoaştere a studiilor.

SECŢIUNEA A V-A. MĂSURI DE PROTECŢIE A IDENTITĂŢII RELIGIOASE

Articolul 33

Cetăţenii sau organizaţiile cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul de a înfiinţa, organiza şi menţine în funcţiune lăcaşe de cult, şcoli confesionale de toate gradele, cămine şi internate, potrivit legii.

Articolul 34

În cadrul învăţământului confesional limbile de predare sînt cele folosite în mod uzual de către credincioşii cultului respectiv, asigurîndu-se totodată, studierea şi cunoaşterea limbii române.

Articolul 35

Cetăţenii aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul la alegerea zilelor de sărbătoare religioasă, care se vor considera în mod oficial zile nelucrătoare, potrivit propriile tradiţii.

CAPITOLUL IV. DISPOZIŢII TRANZITORII ŞI FINALE

Articolul 36

(1) Statul protejează minorităţile naţionale şi asigură organizaţiilor cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale, în condiţii de egalitate şi fără nici o discriminare, sprijinul material şi financiar necesar păstrării, dezvoltării şi exprimării identităţii lor etnice, culturale, lingvistice şi religioase.

(2) Anual, prin bugetul de stat, se vor aloca fonduri pentru acoperirea deficitelor organizaţiilor cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale, rezultate din cheltuielile de întreţinere şi funcţionare a lor, editare a publicaţiilor lor proprii, organizare de acţiuni culturale, simpozioane şi alte asemenea manifestări, precum şi pentru acordarea de asistenţă socială sau umanitară.

(3) Subvenţionarea organizaţiilor prevăzute la alineatul precedent se face prin organismele care au în competenţa lor protecţia şi rezolvarea problemelor cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale.

Articolul 37

(1) Organizaţiile cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul de a înfiinţa, organiza şi de a întreţine instituţii proprii de ajutor social şi umanitar.

(2) Statul va acorda instituţiilor prevăzute în alineatul precedent subvenţii, prin organizaţiile cetăţenilor minorităţilor naţionale de care aparţin.

Articolul 38

(1) Bunurile preluate de stat, indiferent de deţinătorii lor actuali şi de forma în care au fost preluate de la fostele comunităţi ale minorităţilor naţionale se vor restitui acestora, reconstituirea dreptului de proprietate efectuîndu-se pe numele organizaţiilor cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale respective (uniuni, comunităţi, forumuri, federaţii etc.) care le succed, potrivit legii, ori care au fost reînfiinţate după data de 22 decembrie 1989.

(2) Reconstituirea dreptului de proprietate se va face pentru terenurile care au aparţinut organizaţiilor prevăzute la alineatul precedent, indiferent dacă au avut sau nu construcţii, punîndu-li-se la dispoziţie o suprafaţă echivalentă, după obţinerea acordului lor.

(3) Construcţiile demolate vor fi evaluate de comisii mixte, formate din delegaţi ai consiliilor locale şi ai organizaţiilor cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale în drept, iar sumele reprezentînd despăgubirile aferente de plăţi acestora, din rezerva bugetară, în termen de 3 luni de la reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenului aferent.

Articolul 39

(1) Discriminarea de orice natură, incitarea la ură rasială ori etnică sau actele de violenţă verbală, scrisă ori fizică împotriva vreunui cetăţean sau organizaţie a cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale, pe baze etnice sau religioase, profanarea sau distrugerea operelor de artă, monumentelor istorice, de cult ori a celor funerare ale acestora, antisemitismul, xenofobia şi alte asemenea fapte se pedepsesc de lege.

(2) De asemenea, se pedepsesc de lege orice încercări efectuate prin ameninţări, constrîngere sau folosirea forţei, de asimilare sau strămutare de persoane în scopul modificării compoziţiei etnice a uneia sau mai multor zone ale ţării.

Articolul 40

Pe data intrării în vigoare a prezentei legi se abrogă Legea nr. 86/1945 pentru Statutul Naţionalităţilor Minoritare, precum şi orice alte dispoziţii contrare. ❑

Lege privind minorităţile naţionale şi comunităţile autonome

Iniţiator: Grupul Parlamentar al UDMR din Camera Deputaţilor
Nr. de ordine la Biroul Permanent al Camerei Deputaţilor: 633/94

Parlamentul României

recunoscînd că minorităţile naţionale, etnice şi lingvistice, de care aparţin persoane de cetăţenie română şi care sînt în minoritate numerică pe teritoriul României, au tradiţii istorice proprii, precum şi particularităţi etnice, culturale, religioase şi lingvistice;

luînd în considerare faptul că păstrarea tradiţiilor şi particularităţilor naţionale constituie condiţia perpetuării acestor comunităţi;

recunoscînd că minorităţile naţionale şi comunităţile autonome contribuie substanţial la diversitatea culturală a popoarelor şi naţiunilor europene;

declarînd devotamentul faţă de principiile democraţiei şi umanismului, dorinţa înţelegerii şi cooperării între popoare şi între naţiuni;

luînd în considerare că rezolvarea problemelor minorităţilor naţionale şi ale comunităţilor autonome reprezintă factorul fundamental al democraţiei, dreptăţii, stabilităţii şi păcii;

convins de faptul că convieţuirea armonioasă a minorităţilor naţionale şi a comunităţilor autonome cu naţiunea majoritară este o componentă a stabilităţii interne şi internaţionale;

fiind conştient că apărarea drepturilor minorităţilor naţionale şi comunităţilor autonome, ale persoanelor aparţinînd acestora este o componentă fundamentală a protecţiei internaţionale a drepturilor omului şi, ca atare, reprezintă un domeniu al cooperării internaţionale;

subliniînd faptul că drepturile individuale ale persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale şi dreptul la identitate colectivă a acestora trebuie respectate ca fiind parte a drepturilor universale ale omului, şi trebuie garantată exercitarea efectivă a drepturilor individuale şi comunitare;

recunoscînd dreptul oricărei minorităţi naţionale, ce se defineşte ca o comunitate autonomă, la autodeterminare internă, dreptul la un sistem propriu de instituţii;

enunţînd ca scop, pe baza principiului subsidiarităţii, democratizarea întregii societăţi şi edificarea statului de drept;

asumîndu-şi obligaţiile ce decurg din Proclamaţia de la Alba-Iulia din 1 decembrie 1918, din Legea nr. 86/1945 privind Statutul Naţionalităţilor, din Carta Organizaţiei Naţiunilor Unite, din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, Pactul Internaţional cu privire la Drepturile Civile şi Politice, Charta de la Paris, Carta Europeană a Drepturilor Omului, Carta Europeană privind exerciţiul autonom al puterii locale, Actul Final al Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare în Europa (Helsinki, C.S.C.E.) şi Documentele Reuniunii de la Copenhaga şi Geneva a Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare în Europa, precum şi din principiile formulate în Carta Europeană a Limbilor Regionale şi Minoritare, în Recomandările 1134 (1990), 1177 (1992) şi 1201 (1993), şi în Rezoluţiile 232 (1992), 273 (1993) ale Consiliului Europei şi din Declaraţia O.N.U. privind Drepturile Persoanelor aparţinînd Minorităţilor Naţionale sau Etnice, Religioase şi Lingvistice, din decembrie 1992; declară că drepturile individuale şi comunitare specifice minorităţilor naţionale şi comunităţilor autonome sînt drepturi şi libertăţi fundamentale ale omului, pe care le respectă, iar pentru recunoaşterea şi reglementarea aplicării lor adoptă următoarea lege:

CAPITOLUL I

DISPOZIŢII GENERALE

Articolul 1

Prezenta lege reglementează drepturile specifice ale minorităţilor naţionale, etnice şi lingvistice care trăiesc în minoritate numerică pe teritoriul României, şi ale persoanelor de cetăţenie română aparţinînd minorităţilor.

În interesul prezentei legi, comunitate autonomă este acea minoritate naţională care se autodefineşte ca atare şi îşi exercită drepturile pe baza principiului autodeterminării interne.

Articolul 2

Identitatea naţională este un drept fundamental al omului, ce aparţine atît persoanelor, cît şi comunităţilor.

Dreptul oricărei minorităţi naţionale de a se autodefini ca o comunitate autonomă este inalienabil.

Minorităţile naţionale şi comunităţile autonome, ca subiecţi politici sînt, alături de naţiunea română, factori constitutivi ai statului.

Autodeterminarea internă este un drept inalienabil al comunităţilor autonome, ce se manifestă prin diferite forme ale autonomiei.

Minorităţile naţionale care se autodefinesc ca o comunitate autonomă au dreptul la autonomie personală bazată pe drepturile individuale ale persoanelor aparţinînd acestora, precum şi la autonomie locală şi regională.

Articolul 3

Statul recunoaşte şi garantează pentru toate minorităţile şi comunităţile autonome, pentru etniile acestora şi membrii lor, deplină şi inviolabilă egalitate în drepturi, precum şi dreptul la exprimarea liberă a identităţii naţionale sau etnice, exercitarea neîngrădită a acestuia în toate domeniile vieţii politice, culturale şi economice.

Articolul 4

Minorităţile naţionale şi comunităţile autonome şi etniile acestora, precum şi persoanele care le aparţin, au dreptul de a trăi liber şi netulburat pe pămîntul natal, cu garantarea condiţiilor de trai, la păstrarea relaţiilor etnice şi teritoriale constituite în decursul istoriei, la folosirea neîngrădită a limbii materne şi practicarea liberă a religiei.

Articolul 5

Minorităţile naţionale au dreptul la reprezentare în instituţiile publice şi organele judecătoreşti.

Comunităţile autonome dispunînd de autonomie personală au dreptul la autoadministrare şi, în acest cadru, au drepturi proprii de decizie şi executare în domeniul învăţămîntului, culturii vieţii publice, activităţii sociale şi informări.

Articolul 6

În acele unităţi administrativ-teritoriale în care persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale sau comunităţilor autonome sînt în majoritate numerică, ele pot exercita autonomie locală, iar prin asocierea acestora, autonomia regională.

În cazurile prevăzute în alineatul precedent, minoritatea respectivă poate folosi şi limba maternă ca limbă oficială.

Articolul 7

La delimitarea unităţilor administrativ-teritoriale şi a circumscripţiilor electorale, la elaborarea şi adoptarea proiectelor de dezvoltare economică şi de urbanizare, precum şi de protecţie a mediului, trebuie avute în vedere condiţiile tradiţionale în zonele locuite de minorităţile naţionale şi comunităţile autonome, legăturile şi interesele lor economice.

Articolul 8

În unităţile administrativ-teritoriale în care minoritatea naţională şi comunitatea autonomă sînt în minoritate numerică în raport cu numărul populaţiei, în problemele referitoare la identitatea lor, ele au drept de veto limitat.

Articolul 9

Statul sprijină relaţiile minorităţilor naţionale şi comunităţilor autonome ale persoanelor care le aparţin, cu statele de care sînt legate prin activităţi etnice, lingvistice, culturale sau religioase.

Articolul 10

Calomnierea, discriminarea minorităţilor naţionale şi a comunităţilor autonome, ale persoanelor aparţinînd acestora, precum şi instigarea la ură împotriva lor sînt pedepsite de lege.

Este interzisă asimilarea forţată, prin mijloace politice, culturale, lingvistice, sociale sau economice a persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale şi a comunităţilor autonome. Este interzisă îngreunarea condiţiilor lor de viaţă şi de trai, orice discriminare la locul de muncă sau în alte situaţii, respectiv manifestarea unor astfel de intenţii.

Este interzisă modificarea compoziţiei etnice a localităţilor şi unităţilor administrativ-teritoriale locuite de minorităţi naţionale şi comunităţi autonome, în detrimentul minorităţilor, de asemenea, modificarea fără consimţământul comunităţilor în cauză a limitelor unităţilor administrativ-teritoriale şi a condiţiilor locale de trai, deportarea şi strămutarea forţată a minorităţilor naţionale şi a comunităţilor autonome.

În cazul nerespectării prevederilor alin. 1-3, minorităţile naţionale, comunităţile autonome, precum şi persoanele aparţinînd acestora sînt îndreptăţite de a folosi orice cale legală în vederea păstrării identităţii lor individuale şi comunitare.

Este interzisă distrugerea, demolarea, precum şi desfiinţarea în orice mod a obiectivelor culturale, monumentelor istorice şi de artă, vestigiilor arhitecturale tradiţionale ale minorităţilor naţionale şi ale comunităţilor autonome, respectiv lipsirea lor de caracterul naţional.

Articolul 11

Statul sprijină material instituţiile minorităţilor care sînt subiecte de drept public.

Sursele financiare ale instituţiilor şi organizaţiilor aparţinînd minorităţilor sînt:

a) — bugetul de stat;

b) — venituri proprii;

c) — sprijin din partea diferitelor fundaţii;

d) — sprijin primit din partea unor organizaţii din ţară şi străinătate;

e) — donaţii;

f) — alte surse care nu contravin legislaţiei în vigoare.

Articolul 12

Instituţiile şi organizaţiile minoritare pot fi sprijinite material de organizaţii, fundaţii şi persoane particulare din străinătate.

Donaţiile cu caracter non-profit sînt scutite de taxe vamale.

CAPITOLUL II

DREPTURILE MINORITĂŢILOR NAŢIONALE ŞI COMUNITĂŢILOR AUTONOME

A. DREPTURI MINORITARE INDIVIDUALE

Articolul 13

Apartenenţa la o minoritate naţională se bazează pe libera opţiune a persoanei.

Dreptul la identitate naţională, asumarea şi declararea apartenenţei la o anumită minoritate nu exclude posibilitatea dublei sau multiplei ataşări de natură etnică.

Asumarea apartenenţei, respectiv renunţarea la aceasta nu poate cauza nici un prejudiciu.

Articolul 14

Orice persoană aparţinînd unei minorităţi naţionale are dreptul ca la recensămîntul populaţiei să-şi declare apartenenţa în mod secret şi fără publicarea numelui.

Articolul 15

Orice persoană aparţinînd unei minorităţi naţionale are dreptul de a-şi exprima, păstra şi dezvolta în mod liber identitatea etnică, lingvistică, culturală şi religioasă şi nu poate fi supusă, fără voia sa, nici unei tentative de asimilare.

Articolul 16

Este interzisă punerea la îndoială a apartenenţei unei persoane la o minoritate naţională prin analizarea numelui sau prin orice altă metodă, respectiv influenţarea persoanei respective în vederea schimbării apartenenţei sale liber alese.

Articolul 17

Orice persoană aparţinînd unei minorităţi naţionale are dreptul la egalitate în faţa legii, precum şi în domeniul politic, economic, social, cultural şi în domenii ale vieţii publice.

Articolul 18

Orice persoană aparţinînd unei minorităţi naţionale are dreptul:

a) — la folosirea neîngrădită a limbii materne în viaţa privată şi publică, administraţie, în justiţie;

b) — de a face parte din asociaţii, organizaţii, insituţii ştiinţifice, culturale, religioase şi partide politice proprii, precum şi de a le susţine pe acestea;

c) — la participarea la sistemul de învăţămînt propriu;

d) — la înfiinţarea instituţiilor de învăţămînt, de orice nivel, cu predare în limba maternă;

e) — la cunoaşterea, cultivarea, dezvoltarea şi transmiterea limbii materne, istoriei, culturii şi tradiţiilor proprii;

f) — la practicarea religiei, incluzînd achiziţionarea, deţinerea şi utilizarea obiectelor de cult, precum şi învăţămîntul în limba maternă şi în şcolile confesionale;

g) — la libera exprimare a opiniei, obţinerea, răspîndirea, respectiv schimbul de informaţii în limba maternă;

h) — la înfiinţarea de societăţi proprii, participarea la activităţile unor organizaţii internaţionale neguvernamentale;

i) — la obţinerea de locuri de muncă, funcţii administrative publice în condiţii egale;

j) — la apărarea datelor personale referitoare la statutul său minoritar.

Articolul 19

Orice persoană aparţinînd unei minorităţi naţionale are dreptul la înscrierea numelui şi prenumelui conform regulilor limbii sale materne şi evidenţei acestora în acte oficiale, şi la alegerea liberă a prenumelui copilului său.

Articolul 20

Orice persoană aparţinînd unei minorităţi naţionale are dreptul de a folosi limba maternă pe firme, inscripţii şi în orice alte materiale destinate informării publicului.

Articolul 21

Persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul la cultivarea tradiţiilor şi relaţiilor de familie, la celebrarea sărbătorilor familiale, respectiv la ţinerea ceremoniilor religioase şi civile în limba maternă.

B. DREPTURI COMUNITARE

Articolul 22

Păstrarea, ocrotirea, dezvoltarea, şi transmiterea identităţii minoritare este un drept comunitar inalienabil.

Legea recunoaşte şi ocroteşte tradiţiile istorice, teritoriale, locale, culturale, religioase şi etnice ale minorităţilor naţionale şi comunităţilor autonome, ca subiecte politice.

Articolul 23

Minorităţile naţionale şi comunităţile autonome au dreptul:

a) — de a-şi cultiva, păstra şi dezvolta liber tradiţiile şi de a-şi defini identitatea culturală, lingvistică, religioasă;

b) — de a se exprima în calitatea lor de subiecte juridice şi politice;

c) — la autodeterminare internă;

d) — la afirmarea liberă a propriei identităţi prin exercitarea diferitelor forme de autonomie potrivit tradiţiilor, particularităţilor istorice şi teritoriale;

e) — să afişeze în limba lor maternă denumirile localităţilor, străzilor, pieţelor, instituţiilor şi serviciilor publice în localităţile în care persoanele aparţinînd unei minorităţi naţionale constituie cel puţin 10% din numărul populaţiei;

f) — să întreţină legături libere şi neîngrădite cu ţările de care sînt legate prin afinităţi etnice, lingvistice, culturale sau religoase, respectînd inviolabilitatea teritorială a statului;

g) — la asigurarea realizării şi difuzării regulate de către posturile publice de radio şi televiziune a emisiunilor minorităţilor;

h) — să sesizeze organele de stat, respectiv organizaţiile şi instituţiile internaţionale, în cazul nerespectării drepturilor comunitare, prin organizaţiile lor legitime, în vederea soluţionării legale.

Articolul 24

Bugetul naţional asigură condiţiile financiare pentru înfiinţarea şi funcţionarea unei reţele proprii de nivel naţional de instituţii educaţionale, de învăţămînt, culturale şi ştiinţifice, aparţinînd minorităţilor naţionale şi comunităţilor autonome, ca şi pentru întreţinerea şi conservarea monumentelor acestora.

Articolul 25

Minorităţile naţionale şi comunităţile autonome au dreptul la desfăşurarea netulburată a manifestaţiilor şi sărbătorilor, la păstrarea, cultivarea şi transmiterea valorilor şi tradiţiilor arhitecturale, culturale şi religioase, la utilizarea simbolurilor naţionale.

Minorităţile naţionale şi comunităţile autonome au dreptul la alegerea datei zilelor de sărbătoare religioasă, considerate oficial nelucrătoare, potrivit propriilor tradiţii religioase.

C. FOLOSIREA LIMBII MATERNE

1. În domeniul învăţămîntului

Articolul 26

Persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale şi comunităţilor autonome au dreptul de a învăţa în limba lor maternă, de a beneficia de educaţie şi învăţămînt în instituţii de stat cu predare în limba maternă la toate nivelurile.

Persoanele fizice, cultele, organizaţiile şi societăţile aparţinînd minorităţilor au dreptul de a înfiinţa şi întreţine instituţii de confesionale şi private.

Articolul 27

Statul garantează:

a) – învăţământul preşcolar cu predare în limba maternă, în funcţie de cerinţe, în grădiniţe distincte sau în grupe;

b) – învăţământul elementar cu predare în limba maternă, în funcţie de cerinţe, în şcoli, secţii, clase sau grupe distincte;

c) – învăţământul mediu (liceal) cu predare în limba maternă, în funcţie de cerinţe, în şcoli, secţii, clase sau grupe distincte;

d) – învăţământul profesional cu predare în limba maternă, în funcţie de cerinţe, în şcoli, clase, secţii sau grupe distincte;

e) – învăţământul universitar, superior, colegial, cu predare în limba maternă, în funcţie de cerinţe, în universităţi, instituţii de învăţământ superior, colegii, facultăţi, secţii, ani sau în grupe distincte;

f) – învăţământul postuniversitar şi postgradual în limba maternă;

g) – posibilitatea obţinerii gradelor didactice şi a diferitelor titluri ştiinţifice în limba maternă.

Articolul 28

În situaţia în care într-o localitate nu există numărul minim de elevi prevăzut de Legea Învăţământului pentru înfiinţarea unei clase sau grupe, în cazul elevilor aparţinînd minorităţilor naţionale se procedează la fel ca şi în cazul elevilor români din localităţile locuite de minorităţi naţionale, care nu satisfac criteriul numeric cerut de Legea Învăţământului. Această cifră minimă nu poate fi mai mică de 4 în cazul învăţământului primar şi gimnazial, respectiv 7 în cazul învăţământului liceal şi superior.

Articolul 29

Statul şi, în mod proporţional, autorităţile administraţiei publice locale, finanţează învăţământul minoritar de stat şi confesional şi sprijină instituţiile de învăţământ private.

Articolul 30

În unităţile administrativ-teritoriale în care o minoritate naţională şi comunitate autonomă constituie o proporţie de cel puţin 30%, statul este obligat să asigure posibilitatea cunoaşterii limbii şi culturii minorităţii naţionale şi comunităţii autonome respective de către naţiunea majoritară.

În instituţiile de educaţie şi învăţământ aparţinînd minorităţilor naţionale şi comunităţilor autonome, trebuie asigurată predarea istoriei minorităţii naţionale şi a comunităţii autonome, respectiv a naţiunii mamă, cunoaşterea tradiţiilor şi valorilor culturale.

Articolul 31

În vederea creării condiţiilor de pregătire a cadrelor didactice necesare învăţământului în limbile minorităţilor naţionale şi comunităţilor autonome, statul asigură baza materială şi de infrastructură.

Articolul 32

Statul sprijină încadrarea în instituţii de învăţământ din ţară a acelor cadre didactice invitate din străinătate care îşi asumă răspunderea instruirii persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale şi comunităţilor autonome.

Statul recunoaşte diplomele obţinute de către persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale în instituţii de învăţământ din străinătate, potrivit metodologiei elaborate în comun de către reprezentanţii legitimi ai minorităţilor naţionale, respectiv ai comunităţilor autonome şi Ministerul Învăţământului.

În instituţiile de învăţământ minoritar se va asigura posibilitatea însuşirii limbii române.

Articolul 33

În vederea îndrumării şi controlului instituţiilor de educaţie şi învăţământ aparţinînd minorităţilor naţionale şi comunităţilor autonome, se înfiinţează inspectorate şcolare pentru minorităţi, susţinute de către autorităţile administraţiei publice locale, respectiv direcţii pentru minorităţi în cadrul inspectoratelor, precum şi departamente sau secretariate de stat autonome, în cadrul ministerelor de specialitate, în măsura în care mărimea reţelei de învăţământ impune aceasta.

2. În domeniul culturii

Articolul 34

Statul sprijină:

a) – folosirea limbii materne a minorităţilor naţionale şi comunităţilor autonome în activitatea culturală;

b) – crearea de opere literare, critică literară, cercetare şi literatură de specialitate în limba maternă, precum şi accesul la acestea;

c) – accesul în limba maternă la operele create în alte limbi prin traducere, sincronizare, subtitrare;

d) – cunoaşterea limbilor materne, a culturii minorităţilor naţionale şi comunităţilor autonome;

e) – angajarea de personal specializat în organizarea activităţilor culturale în limbile minorităţilor în instituţiile culturale din zonele locuite de minorităţi naţionale şi comunităţi autonome, în cazul în care nu este posibilă înfiinţarea de instituţii distincte;

f) – răspîndirea cunoştinţelor tehnice în limbile minorităţilor;

g) — dotarea minorităților naționale și comunităților autonome cu literatură în limba maternă, crearea unei rețele de biblioteci pentru minorități.

Articolul 35

Organizațiile minorităților pot desfășura și activități științifice și cultural-educative, în care scop au dreptul de a înființa instituții care pot susține relații internaționale.

Articolul 36

Statul sprijină:

a) — scoaterea la iveală și colecționarea mărturiilor materiale ale culturii minorităților, înființarea și îmbogățirea colecțiilor publice;

b) — editarea cărților și periodicelor de interes public și în limbile minorităților naționale și comunităților autonome;

c) — susținerea teatrelor și a altor instituții de cultură.

Statul asigură publicarea comunicatelor de interes public și în limbile minorităților naționale și comunităților autonome.

3. În Parlament și în administrația publică

Articolul 37

Parlamentarul ales al minorității naționale și comunității autonome poate utiliza limba sa maternă în Parlament, cu ocazii deosebite. În vederea asigurării traducerii luării de cuvînt, Parlamentul va fi anunțat anticipat.

Articolul 38

Unitățile administrativ-teritoriale în care proporția unei minorități naționale, respectiv comunități autonome este de cel puțin 10% din numărul populației, sînt bi- sau multilingve; în aceste unități persoanele aparținînd minorităților naționale și comunităților autonome respective au dreptul de a utiliza limba maternă în scris și oral.

În cazul menționat în alineatul precedent consilierul poate utiliza limba sa maternă în consiliul local. În acest caz, textul alocuțiunii, tradus în limba română, va fi anexat procesului verbal.

În vederea utilizării nestingherite a limbii minorităților naționale și a comunităților autonome, în administrația publică locală și regională, în oficiile publice respective trebuie numite sau angajate persoane care cunosc și limba maternă a minorității naționale și comunității autonome, respectiv persoane aparținînd acestora.

În unitățile administrativ-teritoriale bi- sau multilingve, la cererea reprezentanților comunităților, autoritățile administrației publice locale au obligația:

a) — de a afișa denumirile localităților, străzilor, piețelor și în limbile minorităților naționale și comunităților autonome;

b) — de a publica comunicatele şi hotărîrile emise şi în limbile minorităţilor naţionale şi comunităţilor autonome;

c) — de a emite formularele utilizate în administraţia publică şi în limbile minorităţilor naţionale şi comunităţilor autonome.

În unităţile administrativ-teritoriale bi- sau multilingve, conform cererii reprezentanţilor comunităţilor, autorităţile publice competente au obligaţia de a afişa denumirile instituţiilor şi unităţilor proprii şi în limbile minorităţilor naţionale şi comunităţilor autonome.

Cheltuielile se suportă de către autorităţile publice în cauză.

Articolul 39

Persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale şi comunităţilor autonome au dreptul să fie angajate în condiţii egale în oficiile şi serviciile publice.

Articolul 40

În unităţile administrativ-teritoriale bi- sau multilingve:

a) — autorităţile administrative publice utilizează şi limbile minorităţilor naţionale şi comunităţilor autonome respective;

b) — documentele administraţiei publice se emit şi în limbile minorităţilor naţionale şi comunităţilor autonome, sub formă de publicaţii bi- sau multilingve;

c) — autorităţile administrative publice au obligaţia de a publica actele normative şi în limbile minorităţilor naţionale şi comunităţilor autonome.

Articolul 41

În unităţile administrativ-teritoriale în care persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale şi comunităţilor autonome reprezintă majoritate simplă în raport cu numărul populaţiei, se foloseşte limba minorităţii naţionale şi în comunităţi autonome:

a) În administraţia publică locală sau regională;

b) În scris şi oral, în relaţiile cu autorităţile publice locale;

c) În elaborarea şi publicarea comunicatelor oficiale ale autorităţilor publice locale şi regionale.

4. În armată

Articolul 42

În armată, persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale şi comunităţilor autonome, în perioada efectuării serviciului militar, au dreptul la utilizarea neîngrădită a limbii lor materne în conversaţiile şi corespondenţa particulare.

5. În justiție

Articolul 43

Persoanele aparținînd minorităților naționale și comunităților autonome au dreptul de a folosi limba maternă în fața organelor de justiție.

Articolul 44

Statul asigură condițiile necesare pentru folosirea limbii materne a minorităților naționale și comunităților autonome în justiție.

Persoanele aparținînd minorităților naționale și comunităților europene autonome pot folosi liber limba lor maternă în cadrul procedurii penale, civile și contenciosului administrativ.

Persoanele aparținînd minorităților naționale și comunităților autonome au dreptul:

a) — la acceptarea, în cursul procedurii, ca materiale oficiale, și a documentelor formulate în limba lor maternă;

b) — la cunoașterea documentelor procedurale în limba lor maternă;

c) — de a folosi interpret în cursul procedurii.

Cheltuielile ocazionate de folosirea interpretului de traducere intră în sarcina statului.

În măsura în care condițiile există, procedura judiciară va decurge în limbile minorităților naționale și comunităților autonome:

a) — la solicitarea inculpatului, în cadrul procedurii penale;

b) — la solicitarea părților, în cadrul procedurii civile;

c) — la solicitarea părților, în cadrul contenciosului administrativ.

Toate actele procedurale vor fi întocmite în limba română, respectiv și în limba maternă a persoanei în cauză.

Articolul 45

Statul garantează ca, la cerere, legile, respectiv hotărîrile și ordonanțele guvernului să fie publicate și în limbile minorităților naționale și comunităților autonome.

6. În domeniul asistenței medicale

Articolul 46

În unitățile administrativ-teritoriale bi- sau multilingve persoanele aparținînd minorităților naționale și comunităților autonome au dreptul la asistență medicală cu folosirea limbii materne.

În unitățile administrativ-teritoriale respective, organele sanitare competente sînt obligate de a angaja în cadrul clinicilor, spitalelor, caselor de bătrîni, în

cămine de ajutor social, în număr corespunzător, medici şi personal cunoscători şi vorbitori ai limbii materne a minorităţii naţionale şi comunităţii autonome în cauză, respectiv care aparţin acestora.

Dacă organele sanitare competente decid sau dacă condiţiile personale există, şi în afara acestei decizii, prevederile alin. 1 şi 2 se aplică şi în acele unităţi administrativ-teritoriale în care numărul persoanelor aparţinînd unei minorităţi naţionale şi comunităţi autonome nu atinge proporţia de 10% din totalul populaţiei.

7. În domeniul informaţiei

Articolul 47

Respectînd independenţa informaţiei, autorităţile administrative publice competente:

a) — fac posibilă acordarea timpului de emisie proporţional pentru minorităţi în cadrul postului public de radio şi televiziune;

b) — facilitează înfiinţarea şi funcţionarea staţiilor de radio şi posturilor de televiziune aparţinînd minorităţilor;

c) — sprijină redactarea emisiunilor audiovizuale ale minorităţilor.

Articolul 48

Statul facilitează recepţionarea directă a programelor de radio şi de televiziune ale ţărilor care emit în limbile minorităţilor naţionale şi funcţionarea acelor posturi audiovizuale care emit către regiuni de aceeaşi limbă.

8. În domeniul vieţii economice şi sociale

Articolul 49

Legea garantează:

a) — folosirea nestingherită a limbii materne a minorităţilor naţionale şi comunităţilor autonome în viaţa economică şi socială;

b) — folosirea limbilor minoritare în documentele oficiale referitoare la viaţa economică şi socială, în special în contractele de muncă şi în acele documente tehnice care cuprind instrucţiuni privind folosirea anumitor produse sau utilităţi.

Articolul 50

În unităţile administrativ-teritoriale bi- sau multilingve, în cadrul controalelor organizate de către organele de control care îşi desfăşoară activitatea

în viaţa economică şi socială, statul garantează folosirea de către acestea a limbii minorităţilor naţionale şi comunităţilor autonome respective.

D. AUTONOMIA PERSONALĂ

Articolul 51

Minorităţile naţionale care se autodefinesc ca o comunitate autonomă au dreptul la autonomie personală.

Articolul 52

În cadrul autonomiei personale comunităţile au dreptul la autoadministrare şi de execuţie în domeniul învăţământului, culturii, activităţii şi asistenţei sociale şi al informaţiei.

Comunitatea autonomă îşi alege organele şi reprezentanţii săi prin alegeri libere şi periodice.

Articolul 53

Comunitatea autonomă care dispune de autonomie personală elaborează propriul Statut cu putere de lege, privind autoadministrarea sa.

E. AUTOADMINISTRAREA LOCALĂ CU STATUT SPECIAL

Articolul 54

Unităţile administrativ-teritoriale în care o minoritate naţională sau o comunitate autonomă constituie majoritate în raport cu numărul populaţiei, în baza autonomiei locale, pot dobîndi statut special, reglementat de lege, iar comunitatea respectivă poate folosi şi limba maternă ca limbă oficială.

Articolul 55

În unităţile administrativ-teritoriale cu statut special în care funcţionează autoadministrarea locală, trebuie asigurată posibilitatea participării persoanelor aparţinînd naţiunii române, respectiv a persoanelor aparţinînd altor minorităţi naţionale.

Articolul 56

Competenţa organelor autoadministraţiei locale cu statut special sînt cele prevăzute în dispoziţiile Cartei Europene privind Exerciţiul Autonom al Puterii Locale.

F. AUTONOMIA REGIONALĂ

Articolul 57

Asocierea unităţilor administrativ-teritoriale cu statut special se asigură pe baza autonomiei regionale.

Articolul 58

În cadrul asociaţiilor constituite conform art. 57, comunitatea autonomă poate folosi şi limba sa maternă ca limbă oficială.

Articolul 59

Comunitatea autonomă care exercită autonomia regională îşi elaborează regulamentul de organizare şi funcţionare al autoadministraţiei sale.

CAPITOLUL III

DISPOZIŢII FINALE

Articolul 60

Imobilele, operele de artă, bibliotecile, arhivele şi alte bunuri trecute în proprietatea statului şi a cooperativelor după 1945, ca urmare a unor legi care au lezat proprietatea privată, respectiv prin forţă, şi care au aparţinut instituţiilor, organizaţiilor, asociaţiilor minorităţilor naţionale din România sau predecesorilor de drept ai acestora, ori confesiunilor, se vor restituie proprietarilor de drept sau succesorilor acestora, în natură, iar dacă aceasta nu mai este posibil, în echivalent valoric.

Articolul 61

Modificarea legislaţiei în vigoare, în conformitate cu prevederile prezentei legi, este obligatorie în termen de un an.

Articolul 62

Statul garantează modificarea sau abrogarea actelor normative care conţin prevederi discriminatorii privind minorităţile.

Articolul 63

Pe data intrării în vigoare a prezentei legi toate dispoziţiile contrare acesteia se abrogă.

*

Prezentul proiect a fost adoptat de către Consiliul Reprezentanţilor U.D.M.R. la Tîrgu-Mureş, la data de 14 noiembrie 1993. ❑

Legea protecției minorităților naționale din România

Inițiator: Forumul Democratic al Germanilor

Recunoscînd că democrația pluralistă și statul de drept sînt esențiale pentru garantarea respectării tuturor libertăților fundamentale,

conștient de faptul că respectarea și dezvoltarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului este unul din mijloacele de apropiere între națiuni,

reafirmînd că respectarea drepturilor individuale și colective ale persoanelor aparținînd minorităților naționale, considerate ca drepturi ale omului universal recunoscute, este un factor esențial al păcii, justiției, stabilității și democrației,

avînd în vedere că nici unui popor nu-i poate fi indiferentă soarta minorităților naționale, cu care trăiește la un loc,

știind că minoritățile au nevoie de protecție pentru a-și păstra și afirma identitatea proprie și să fie puse la adăpost de orice discriminare sau tendință de asimilare,

știind totodată că minoritățile au dreptul legitim la manifestarea voinței lor de a-și păstra, dezvolta și afirma identitatea,

recunoscînd aportul minorităților naționale, adus în decursul timpurilor la dezvoltarea economică și socială a țării și îmbogățirea tezaurului cultural al României,

considerînd minoritățile naționale ca o punte de legătură spre țările din Europa, cu care ele sînt înrudite prin limbă și cultură,

asumîndu-și obligațiile ce revin României din Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 10 decembrie 1948, din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice, adoptat de Adunarea generală a O.N.U. la 16 decembrie 1966, din Convenția privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățămîntului, adoptată de Conferința generală a U.N.E.S.C.O. la 14 decembrie 1960, din Actul Final al Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa, semnat la 1 august 1975 precum și din Documentele Finale ale următoarelor reuniuni C.S.C.E., în special din Documentul Reuniunii de la Copenhaga asupra Dimensiunii Umane a C.S.C.E., semnat la 29 iunie 1990, din Carta de la Paris pentru o nouă Europă, semnată la 21 noiembrie 1990, din Proiectul Convenției europene pentru protecția minorităților, adoptat la Paris la 20-21 septembrie 1990, care este în conformitate cu Convenția pentru protecția drepturilor omului și libertăților fundamentale, semnată de membrii Consiliului Europei la 4 noiembrie 1950, precum și din alte documente internaționale, cum ar fi Acordul cu privire la protecția minorităților, încheiat cu România la 9 decembrie 1919 s.a.,

neuitînd experienţa dureroasă din trecut, cînd populaţia română majoritară din unele zone ale ţării a fost considerată şi tratată ca o minoritate, fiind lipsită de drepturi şi apărare prin lege,

dorind să dea conţinut prevederilor constituţionale şi reînnoind angajamentele mai vechi ale României faţă de minorităţile naţionale,

angajîndu-se astfel că în România drepturile şi libertăţile individuale şi colective ale minorităţilor naţionale vor fi realizate şi garantate,

Parlamentul României
Adoptă prezenta
Lege a protecţiei minorităţilor naţionale din România

PARTEA GENERALĂ

Articolul 1

În România toţi cetăţenii sînt egali în faţa legii, fără deosebire de rasă, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie sau de apartenenţă politică, de avere sau de origine socială.

Minorităţile naţionale sînt recunoscute ca entităţi distincte; dreptul lor inalienabil la identitate etnică, culturală şi lingvistică proprie este consfinţit prin Constituţie.

Membrilor minorităţilor naţionale le este garantată — în conformitate cu documentele, pactele, convenţiile şi acordurile internaţionale în domeniu — exercitarea deplină şi efectivă a drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului, la adăpost de orice discriminare sau tentativă de asimilare împotriva voinţei lor. Statul român le asigură libertatea informaţiei şi exprimării opiniilor şi creează şi favorizează condiţiile păstrării, dezvoltării şi exprimării identităţii lor specifice în toate domeniile vieţii politice, economice, juridice, sociale, culturale şi religioase.

Articolul 2

Termenul de minoritate naţională defineşte orice grup de cetăţeni români care numericeşte este inferior populaţiei majoritare a ţării, se deosebeşte de aceasta prin elemente ca: rasă, limbă, origine geografică, tradiţie cultural–istorică, religie şi dă dovadă de conştiinţa solidarităţii privind păstrarea culturii, tradiţiilor şi limbii comune.

Orice grup care se conformează circumstanţelor acestei definiţii va fi recunoscut ca minoritate naţională.

Articolul 3

Orice cetăţean este liber să-şi declare naţionalitatea sa, fără ca din aceasta să-i rezulte vreun dezavantaj. Organele de stat sînt obligate să accepte ca

atare declarația asupra naționalității, orice cercetare în acest sens fiind interzisă.

Organizațiile fiecărei minorități naționale vor putea recunoaște apartenența unui cetățean la acea minoritate în funcție de elementele și datele prevăzute în statutul lor. Acestea sînt în drept să solicite documente care să probeze apartenența la minoritatea respectivă.

Articolul 4

Persoanele aparținînd minorităților naționale sînt obligate să respecte Constituția României, să apere valorile statului de drept și democratic și să-și îndeplinească obligațiile ce le revin ca cetățeni ai României.

Fundamentul loialității lor față de stat îl constituie respectarea de către organele statului a prevederilor constituționale și legale precum și a acordurilor și actelor internaționale privind drepturile omului și ale minorităților naționale.

Articolul 5

Atît statul cît și fiecare naționalitate în parte, majoritară sau minoritară, au obligația să asigure un climat favorabil cunoașterii, înțelegerii și respectării reciproce, toleranței, cooperării și solidarității între toți cetățenii țării, fără deosebire de origine etnică, tradiție culturală sau credință religioasă. În acest scop, statul va favoriza comunicarea între minorități și populația majoritară, între grupurile minoritare precum și între membrii aceleiași minorități. Măsurile ce vor fi luate în acest sens vizează îndeosebi domeniile învățămîntului, culturii și informației.

Statul, persoanele fizice și juridice nu sînt îndreptățite să întreprindă ceva ce ar putea aduce atingere specificului național și demnității vreunei naționalități, să favorizeze sau să defavorizeze una față de celelalte, să creeze sentimente de invidie și ură.

Nu constituie favorizare sau discriminare, după caz, a unei minorități în sensul aliniatului precedent, acele măsuri ale statului, prevăzute la art. 11 al prezentei legi, menite să protejeze păstrarea identității unei minorități naționale sau realizarea egalității ei cu celelalte naționalități.

Orice incitare la ură sau manifestare de violență contra unei persoane, unui grup de persoane sau unei organizații etnice, bazată pe discriminare națională, etnică, rasială sau religioasă, precum și împotriva bunurilor culturale ale unei naționalități va fi pedepsită de lege.

Articolul 6

În toate problemele care privesc drepturile individuale și de grup ale unei minorități naționale, este obligatoriu a se ține seama de voința liber exprimată a reprezentanților ei.

Deciziile politice și administrative adoptate pe cale majoritară nu trebuie să dezavantajeze în nici un fel minoritatea.

Articolul 7

Statul va lua măsurile necesare pentru a asigura ca, în regiunile în care membrii unei minorităţi naţionale alcătuiesc majoritatea populaţiei, cei care nu aparţin acestei minorităţi să nu fie expuşi vreunei discriminări.

Fără motive bine întemeiate şi fără încuviinţarea celor în cauză, nu se poate modifica nici delimitarea unităţilor politico-administrative şi circumscripţiilor electorale, în care locuiesc minorităţi naţionale, nici structura lor etnică.

Politica de asimilare artificială sau forţată şi izgonirea în masă a membrilor unei minorităţi naţionale este considerată genocid şi constituie o crimă împotriva umanităţii. Nu este permisă sub nici un motiv strămutarea forţată a membrilor unei minorităţi naţionale în interiorul sau exteriorul ţării.

Articolul 8

Persoanele care aparţin minorităţilor naţionale se bucură de drepturile lor individual sau în asociere cu alţi membri ai grupului lor. Exercitarea sau neexercitarea acestor drepturi nu poate antrena un dezavantaj pentru o persoană care aparţine unei minorităţi naţionale.

Minorităţile naţionale vor fi protejate de stat faţă de orice activităţi ce ar putea pune în primejdie existenţa lor.

Nu va fi considerată acţiune neloială faţă de stat şi ca atare nu poate fi urmată de discriminare sau urmărire penală o acţiune în faţa unor instanţe judecătoreşti precum şi a unor organisme politice naţionale sau internaţionale, guvernamentale sau neguvernamentale, vizînd reprezentarea sau apărarea intereselor individuale sau de grup ale membrilor unei comunităţi naţionale.

Articolul 9

În România, minorităţile naţionale se bucură de protecţia statului, care în acest scop asigură cadrul legal pentru garantarea următoarelor drepturi, individuale şi de grup, indispensabile menţinerii şi dezvoltării în deplină libertate în toate domeniile de viaţă a identităţii minorităţilor:

a) Dreptul cetăţenilor aparţinînd minorităţilor naţionale de a se folosi neîngrădit de limba lor maternă atît în particular cît şi în public.

b) Dreptul fiecărei minorităţi naţionale, indiferent de numărul membrilor ei şi a răspîndirii lor în teritoriu, de a se organiza pe baze etnice în toate domeniile.

c) Dreptul persoanelor aparţinînd acestor minorităţi de a participa efectiv la treburile publice, îndeosebi la activităţile privind protecţia şi promovarea identităţii grupurilor de care aparţin.

d) Dreptul minorităţilor naţionale la reprezentare adecvată, prin vot sau numire, în organele legislative, executive şi de justiţie.

e) Dreptul persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale de a-şi păstra, cultiva şi populariza liber tradiţiile şi valorile spirituale şi materiale specifice, de a profesa şi practica neîngrădit religia şi un învăţămînt religios precum şi de a întreţine şcoli confesionale sau ale organizaţiilor etnice în propria limbă.

f) Dreptul de a crea, menţine şi administra autonom instituţii culturale proprii (arhive, biblioteci, monumente, muzee, orchestre, teatre etc.), precum şi organe de presă în limba proprie şi de a avea acces la mijloacele de informare în masă ale statului.

g) Dreptul persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale de a beneficia la toate nivelurile de un învăţămînt în limba lor prin crearea unei reţele corespunzătoare de şcoli de stat şi dotări aferente. Planurile de învăţămînt vor ţine seama pe lîngă nevoile generale de instruire şi de nevoile şi de specificul de grup.

h) Dreptul membrilor fiecărei minorităţi naţionale de a menţine legături cu ţările cu care au afinităţi etnice, lingvistice, culturale sau religioase, de a călători în aceste ţări şi de a se reîntoarce în patrie, de a accepta facilităţi de călătorie oferite de ţările respective şi de a se asocia peste hotare cu membrii aceleiaşi minorităţi.

Articolul 10

În vederea exercitării efective a drepturilor prevăzute la art. 9, lit. e–g, statul asigură condiţiile materiale şi financiare necesare, inclusiv prin sprijin de la buget.

În acelaşi scop, statul român acceptă ajutorul oferit de statele străine persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale fie individual, fie prin organizaţiile lor etnice, cu singura condiţie ca aceasta să nu contravină intereselor de securitate ale României.

Articolul 11

În funcţie de situaţia fiecărei minorităţi şi de nevoile concrete, precum şi la propunerea reprezentanţilor unei minorităţi, statul stabileşte măsuri cu caracter specific pentru această minoritate, în vederea asigurării specificului naţional sau egalităţii cu celelalte naţionalităţi.

Stabilirea acestor măsuri specifice se va putea face numai în condiţiile în care nu se aduce nici o atingere drepturilor celorlalte naţionalităţi şi cu respectarea prevederilor de la art. 5.

În stabilirea măsurilor specifice pentru o anumită minoritate, statul va ţine seama de opinia organizaţiei etnice a minorităţii respective. În cazul în care în cadrul aceleiaşi minorităţi, în funcţie de dispunerea în teritoriu, de religie, ocupaţie, orientare politică se formează mai multe organizaţii etnice, statul, prin organele centrale sau locale, în vederea stabilirii unor drepturi care afectează minoritatea respectivă, va putea cere alcătuirea unui consiliu ad-hoc al minorităţii care să-şi stabilească o poziţie unică în legătură cu problemele puse în discuţie.

Articolul 12

Statul român recunoaşte, în cazuri individuale, posibilitatea dobîndirii, de către cetăţenii români aparţinînd unei minorităţi naţionale, şi a cetăţeniei unui stat care are ca limbă oficială limba minorităţii respective. Existenţa dublei cetăţenii nu afectează existenţa drepturilor şi obligaţiilor legale care incumbă în baza cetăţeniei române.

Articolu 13

În vederea exercitării depline a drepturilor şi libertăţilor asigurate minorităţilor naţionale prin prezenta lege, membrilor grupurilor şi organizaţiilor lor etnice li se garantează protecţie juridică în faţa oricăror măsuri prejudiciabile luate de organe ale statului ori persoane juridice sau fizice.

PARTEA SPECIALĂ

CAPITOLUL I

DISPOZIŢII PRIVITOARE LA FOLOSIREA LIMBII

Articolul 14

Limba oficială a statului român este limba română.

În vederea exercitării efective de către cetăţenii aparţinînd minorităţilor naţionale a dreptului privind folosirea limbii materne în relaţiile cu organele statului, în comunele, oraşele şi municipiile în care mai mult de 25% şi în judeţele în care mai mult de 8% din populaţie aparţin unei minorităţi naţionale, autorităţile administrative sînt obligate:

a) — să accepte orice înscris prezentat de cetăţenii minorităţii respective în limba lor, fără a pretinde o traducere în limba română;

b) — să asculte cetăţenii prevăzuţi în articolul de faţă în limba lor maternă;

c) — să răspundă oral şi în scris în aceeaşi limbă sau să însoţească răspunsul cu o traducere autentică în limba respectivă.

Articolul 15

În localităţile unde mai mult de 25% şi în judeţele unde mai mult de 8% din populaţie aparţin unei minorităţi naţionale, organele administrative trebuie să aibă în componenţa lor un număr suficient de funcţionari care să cunoască limba minorităţii respective, de preferinţă din rîndurile acestei minorităţi.

Articolul 16

În localităţile în care ponderea unei minorităţi naţionale este de cel puţin 25%, inscripţiile instituţiilor de stat de utilitate publică vor fi scrise şi în limba acelei minorităţi.

Articolul 17

Proporţia unei minorităţi într-o unitate administrativ-teritorială se stabileşte pe baza ultimului recensământ.

Guvernul, respectiv prefecturile vor stabili prin decizie organele administraţiei de stat în care se aplică prevederile art.14-16.

Articolul 18

În faţa organelor judiciare procedura se desfăşoară în limba română.

Părţilor care nu vorbesc sau nu înţeleg în suficientă măsură limba în care se desfăşoară procedura judiciară li se asigură posibilitatea de a lua cunoştinţă de toate actele şi lucrările dosarului precum şi dreptul de a vorbi în instanţă şi de a pune concluzii prin interpret.

Articolul 19

Actele normative publicate în Monitorul Oficial vor fi editate şi într-o ediţie tradusă în limbile acelor minorităţi naţionale care reprezintă cel puţin 5% din populaţia totală a ţării conform ultimului recensământ.

Actele normative de interes local vor fi publicate şi în limbile minorităţilor naţionale, în cazul în care acestea constituie cel puţin 25% din populaţia localităţii sau 8% din populaţia judeţului respectiv.

Articolul 20

În cărţi şi presa vorbită şi scrisă, denumirile geografice în limbile minorităţilor naţionale vor putea fi liber folosite.

Articolul 21

Numele şi prenumele cetăţenilor în toate documentele oficiale se vor înscrie numai în forma şi cu ortografia declarată de solicitant. Procedura rectificării numelor şi prenumelor înscrise greşit este gratuită.

Articolul 22

Numele localităţilor locuite de minorităţi naţionale în proporţie de peste 25% va fi înscris pe panourile indicatoare şi în limbile naţionalităţilor respective, după denumirea oficială.

Articolul 23

În localităţile locuite de minorităţi naţionale, la dezvoltarea cărora acestea şi-au adus o contribuţie importantă şi în care tradiţia lor se resimte independent de proporţia reprezentării numerice actuale a acestor minorităţi, străzile şi

instituţiile publice vor primi în mod corespunzător şi anume reflectînd istoricul şi aportul cultural şi economic al minorităţilor naţionale respective.

CAPITOLUL II

DISPOZIŢII PRIVITOARE LA ÎNVĂŢĂMÎNT

Articolul 24

Statul asigură învăţămîntul în limba maternă prin şcolile de stat de toate gradele pentru minorităţile naţionale care posedă un număr suficient de şcolari solicitanţi.

În situaţia în care nu există un număr suficient de şcolari, statul va organiza în anumite localităţi şcoli în care vor fi grupaţi elevii de o anumită limbă maternă din localităţile înconjurătoare, asigurîndu-le transportul sau cazarea în internate.

Alegerea şcolii este liberă, asupra ei decizînd elevul, respectiv părinţii sau tutorele.

Articolul 25

În vederea asigurării comunităţii de limbă şi a specificului naţional, învăţămîntul în limbile minorităţilor naţionale se va desfăşura prioritar în şcoli de sine stătătoare.

Articolul 26

În organizarea şcolilor sau secţiilor şcolilor în limbile minorităţilor naţionale, Ministerul Învăţămîntului şi Ştiinţei trebuie să ţină seama de recomandările organizaţiilor etnice ale minorităţilor.

Înscrierea elevilor la şcolile cu limbă de predare a minorităţilor naţionale se va face în funcţie de cunoştinţele de limbă.

În cadrul Ministerului Învăţămîntului şi Ştiinţei şi la Inspectoratele şcolare vor fi numite cadre de control pentru şcolile cu limbă de predare a minorităţilor naţionale, recrutate de preferinţă din rîndurile minorităţii naţionale respective.

Corpul didactic în şcolile şi secţiile cu limbă de predare alta decît cea română va fi şi el recrutat de preferinţă din rîndurile minorităţii respective.

Articolul 27

Statul va asigura pregătirea cadrelor didactice necesare învăţămîntului în limbile minorităţilor naţionale.

În cazul în care nu se poate asigura numărul de cadre didactice necesar învăţămîntului în limba unei minorităţi naţionale, statul, la cererea organizaţiei etnice, va facilita şi asigura financiar folosirea unor cadre didactice din ţări de aceeaşi limbă cu cea a minorităţii respective.

Articolul 28

În toate şcolile cu limbă de predare a minorităţilor naţionale se va asigura studiul limbii române astfel, încît absolvenţii să nu fie dezavantajaţi în viaţa publică din cauza cunoaşterii insuficiente a limbii oficiale a statului.

Articolul 29

În vederea cunoaşterii, înţelegerii şi respectării reciproce a tuturor cetăţenilor ţării, se va asigura în toate instituţiile de învăţămînt primar, gimnazial şi liceal din ţară predarea elementelor de istorie şi cultură a minorităţilor naţionale.

Articolul 30

Statul va asigura condiţiile de funcţionare pentru şcoli confesionale şi şcoli ale organizaţiilor etnice în limbile minorităţilor naţionale. Certificatele de absolvire ale acestor şcoli vor fi echivalate celor de la şcolile de stat, în condiţiile legii.

CAPITOLUL III

DISPOZIŢII PRIVITOARE LA CULTURĂ

Articolul 31

Statul are obligaţia să păstreze şi să valorifice cultura materială a minorităţilor naţionale, inclusiv prin protejarea şi conservarea *in situ* a monumentelor arhitectonice şi de altă natură, a ansamblurilor de clădiri de locuit sau publice reprezentative şi păstrarea înfăţişării specifice a localităţilor fondate de minorităţi.

Organizaţiile etnice ale minorităţilor naţionale vor putea cere organelor de stat competente instituirea unor zone de protecţie — cartiere, străzi, grupuri de clădiri, construcţii izolate — care să fie declarate monumente istorice şi să fie supuse unor lucrări de întreţinere specifice de natură a asigura păstrarea tradiţiilor culturale ale minorităţii respective. Orice măsură de natură să afecteze aceste monumente va fi luată numai cu acordul organizaţiilor etnice respectiv religioase ale minorităţii, iar în caz de divergenţă între ele cu acordul consiliului constituit potrivit prevederilor de la art. 11.

Statul are obligaţia să sprijine material înfăptuirea obiectivelor prevăzute la alineatele 1 şi 2.

Articolul 32

În muzeele administrate şi în publicaţiile girate de stat şi organele sale (manuale şcolare, ghiduri de localităţi ş.a.) vor fi prezentate obiectiv şi pe măsura

ponderii lor în decursul istoriei locale, regionale şi naţionale istoria, cultura şi modul de viaţă al minorităţilor naţionale.

Articolul 33

Statul sprijină presa şi instituţiile culturale ale minorităţilor naţionale, inclusiv prin finanţarea de la buget a publicaţiilor şi instituţiilor care nu se pot autofinanţa, datorită numărului obiectiv limitat al beneficiarilor.

Toate minorităţile naţionale vor putea beneficia de cîte un spaţiu de emisie pe posturile naţionale de radio şi televiziune, în funcţie de ponderea lor în spectrul politic, social sau cultural al ţării, la ore de emisie adecvate şi cu posibilităţi de audiere respectiv vizionare pe întreg teritoriul României.

Posturile locale de radio şi televiziune din zonele locuite de minorităţi vor emite şi în limbile acestora.

Minorităţile naţionale vor putea înfiinţa organe de presă, posturi de radio şi televiziune, instituţii culturale şi artistice.

Articolul 34

Statul garantează legăturile culturale dintre minorităţile naţionale şi statele faţă de care acestea au afinităţi de limbă, cultură sau religie.

CAPITOLUL IV

DISPOZIŢII REFERITOARE LA PROBLEMELE SOCIALE ŞI UMANITARE

Articolul 35

Minorităţile naţionale prin organizaţiile lor etnice sau bisericeşti au dreptul de a crea şi întreţine instituţii proprii de ajutor social şi umanitar. În cazul că în trecut au posedat astfel de instituţii, care au fost desfiinţate sau expropriate, acestea li se vor retroceda, la cerere, în proprietate, pentru a fi administrate în spiritul tradiţiilor proprii.

Statul va acorda instituţiilor de ajutor social ale minorităţilor aceleaşi înlesniri şi din bugetul său aceleaşi subsidii pe care le acordă instituţiilor similare ale statului.

Articolul 36

Sărbătorile religioase importante ale membrilor minorităţilor naţionale constituie pentru aceştia zile nelucrătoare.

CAPITOLUL V

DISPOZIŢII REFERITOARE LA ORGANIZARE

Articolul 37

La nivel de Parlament, Preşedinţie şi Guvern se vor crea organisme care au în competenţa lor reprezentarea intereselor minorităţilor naţionale.

CAPITOLUL VI

DISPOZIŢII FINALE

Articolul 38

Pe data intrării în vigoare a prezentei legi se abrogă Statutul Minorităţilor Naţionale — Decretul-Lege nr. 86 din 6 februarie 1945 — precum şi toate dispoziţiile care contravin prezentei legi. ❑

Lege privind minorităţile naţionale

Iniţiator: APADOR-Comitetul Helsinki Român

Parlamentul României

Recunoscînd că minorităţile naţionale care trăiesc pe pămîntul României, avînd tradiţii şi particularităţi etnice, culturale, religioase ori lingvistice proprii, au contribuit şi contribuie în mod substanţial la diversitatea culturală a naţiunii române;

Convins de faptul că păstrarea acestor tradiţii şi particularităţi reprezintă o condiţie a convieţuirii armonioase a minorităţilor cu naţiunea majoritară;

Considerînd că promovarea şi protejarea drepturilor minorităţilor contribuie la echilibrul social şi politic al României şi, prin aceasta, constituie un factor fundamental al democraţiei, stabilităţii şi păcii în zonă şi în Europa;

Recunoscînd că apărarea drepturilor minorităţilor naţionale, ale persoanelor aparţinînd acestora, reprezintă o componentă fundamentală a protecţiei internaţionale a drepturilor omului şi, ca atare, un domeniu al cooperării internaţionale;

Subliniind faptul că drepturile individuale ale persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale şi dreptul la identitate naţională al minorităţilor fac parte din categoria drepturilor universale ale omului, iar exercitarea lor efectivă trebuie garantată.

Adoptă prezenta
Lege privind minorităţile naţionale

CAPITOLUL I

DISPOZIŢII GENERALE

Articolul 1 (definirea minorităţii naţionale)

În înţelesul prezentei legi, prin minoritate naţională se înţelege orice grup de persoane de cetăţenie română care locuieşte pe teritoriul României, sînt reprezentative, deşi în inferioritate numerică în raport cu populaţia majoritară, întreţin relaţii străvechi, trainice şi durabile cu statul român, prezintă caracteristici etnice, culturale, religioase şi lingvistice specifice şi sînt animate de voinţa de a păstra identitatea comună a membrilor săi, cu deosebire cultura, tradiţiile, religia şi limba.

Articolul 2 (recunoaşterea minorităţilor de către stat şi garantarea drepturilor)

(1) Statul român recunoaşte şi protejează existenţa şi identitatea naţională a minorităţilor care locuiesc pe teritoriul său şi, în conformitate cu obligaţiile ce îi revin prin pactele şi tratatele la care este parte şi cu angajamentele asumate în cadrul Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare în Europa, asigură condiţiile necesare perpetuării acestei identităţi.

(2) Statul recunoaşte şi garantează minorităţilor naţionale şi persoanelor aparţinînd acestora dreptul de a trăi liber şi netulburat pe pămîntul natal, de a păstra relaţiile etnice şi teritoriale constituie în decursul istoriei, cu respectarea legislaţiei în vigoare şi a integrităţii teritoriale a statului român.

(3) Statul recunoaşte şi garantează minorităţilor naţionale şi persoanelor aparţinînd acestora dreptul la perpetuarea tradiţiilor proprii, prin aceasta înţelegînd şi instituţiile create de-a lungul timpului, inclusiv cele de învăţămînt ori alte forme instituţionale, care, în mod evident, au acest caracter.

(4) Statul garantează persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale dreptul de a folosi neîngrădit limba maternă, în viaţa publică şi privată şi de a practica în mod liber religia lor.

(5) Statul garantează persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale exercitarea liberă — individual sau în comun — a tuturor drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale, inclusiv a dreptului la identitate naţională.

(6) Statul recunoaşte şi garantează minorităţilor naţionale şi persoanelor aparţinînd acestora dreptul la exprimarea liberă a identităţii naţionale în toate domeniile vieţii politice, sociale, culturale şi economice.

(7) Exercitarea dreptului la identitate națională a minorităților nu poate pune în discuție principiul universalității drepturilor omului.

(8) Statul recunoaște și garantează minorităților naționale și persoanelor aparținînd acestora dreptul de a avea publicații proprii și acces la mijloacele audio-vizuale publice.

(9) În vederea exercitării efective a drepturilor persoanelor aparținînd minorităților naționale, statul asigură anual, prin bugetul de stat, sprijinul financiar necesar.

Articolul 3 (interzicerea discriminării)

(1) Persoanele aparținînd minorităților naționale se bucură de protecția legii în condiții egale cu persoanele aparținînd națiunii majoritare.

(2) Orice discriminare bazată pe apartenența la o minoritate națională este interzisă și se pedepsește. Definirea infracțiunilor specifice și stabilirea pedepselor aferente se va face prin legea penală.

(3) Nu vor fi considerate ca discriminatorii măsurile speciale luate de autoritățile publice avînd ca scop protejarea minorităților naționale, asigurarea dezvoltării lor firești și realizarea efectivă a egalității în drepturi a minorităților cu națiunea majoritară.

CAPITOLUL II

DREPTURI ȘI GARANȚII

Articolul 4 (apartenența la o minoritate națională)

(1) Apartenența la o minoritate națională sau renunțarea la acea apartenență se bazează pe libera opțiune a persoanei și nici un prejudiciu nu va rezulta în urma declarării acestei opțiuni.

(2) Autoritățile publice au obligația de a accepta ca atare asemenea declarații.

(3) Nici un dezavantaj nu va rezulta pentru o persoană aparținînd unei minorități naționale ca o consecință a exercitării sau neexercitării drepturilor prevăzute în prezenta lege.

Articolul 5 (dreptul de a înființa organizații proprii)

(1) Persoanele aparținînd minorităților naționale au dreptul să înființeze organizații proprii, inclusiv partide politice, pe criterii etnice.

(2) Statul recunoaște dreptul organizațiilor persoanelor aparținînd minorităților naționale de a fi sprijinite materiale și financiar de către autorități publice din străinătate, persoane juridice sau fizice străine, cu respectarea legislației în vigoare.

Articolul 6 (relaţiile cu cetăţenii altor ţări)

Statul recunoaşte şi garantează persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale şi organizaţiilor constituite de acestea dreptul de a întreţine nestingherit relaţii peste frontieră, cu cetăţeni ai altui stat, cu care împărtăşesc caracteristici etnice, lingvistice, religioase sau o identitate culturală, precum şi cu organizaţiile acestora, cu respectarea integrităţii teritoriale a statului român.

Articolul 7 (folosirea limbii materne)

(1) Persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul de a folosi neîngrădit limba lor maternă, în viaţa publică şi particulară, atît oral cît şi în scris. Acest drept se aplică şi folosirii limbi materne în publicaţii şi în presa audiovizuală.

(2) Posturile publice de televiziune şi radiodifuziune vor asigura, la ore adecvate şi cu posibilităţi de vizionare, respectiv audiere, pe întreg teritoriul ţării, spaţii pentru emisiunile minorităţilor naţionale.

(3) Orice persoană aparţinînd unei minorităţi naţionale are dreptul de a folosi limba maternă pe firme, inscripţii şi orice alte materiale destinate informării publicului.

Articolul 8 (scrierea numelui şi prenumelui)

Orice persoană aparţinînd unei minorităţi naţionale are dreptul să-şi scrie numele şi prenumele conform regulilor limbii sale materne, să-l înscrie ca atare în actele oficiale şi să aleagă liber prenumele copiilor săi.

Articolul 9 (folosirea limbii materne în învăţămînt)

(1) Persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul de a învăţa limba lor maternă şi de a beneficia de instrucţie în limba lor maternă în cadrul tuturor formelor de învăţămînt.

(2) Persoanele fizice, cultele şi organizaţiile aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul de a înfiinţa instituţii de învăţămînt confesionale şi private.

(3) În funcţie de numărul persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale în diferite zone, se vor organiza, în condiţiile Legii învăţămîntului, unităţi şcolare distincte, secţii, clase sau grupe de predare în limbile minorităţilor naţionale.

(4) Limita de la care numărul de elevi este considerat insuficient pentru formarea unei grupe se stabileşte prin Legea învăţămîntului şi este independentă de apartenenţa etnică, lingvistică ori religioasă a elevilor.

(5) Dreptul de a alege şcoala ale cărei cursuri urmează să le frecventeze un elev aparţine acestuia şi părinţilor sau ocrotitorilor săi legali, după caz.

Articolul 10 (învăţarea limbii române)

(1) Persoanelor care beneficiază de educaţie în limba lor maternă li se va asigura posibilitatea învăţării limbii române.

(2) Studiul limbii şi literaturii române se va face conform programelor şi manualelor şcolare speciale, elaborate de Ministerul Învăţământului.

Articolul 11 (studiul istoriei minorităţilor naţionale)

(1) Elevii din ciclul primar, gimnazial şi liceal care studiază în limba maternă au dreptul de a studia istoria minorităţii naţionale căreia îi aparţin, respectiv a naţiunii mamă, tradiţiile şi valorile culturale proprii.

(2) În programele şcolare de istorie universală şi de istoria românilor vor fi reflectate istoria şi tradiţiile minorităţilor naţionale din România.

(3) În unităţile administrativ-teritoriale în care persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale se găsesc într-un număr substanţial, autorităţile publice vor asigura posibilitatea cunoaşterii limbii, istoriei şi culturii minorităţii naţionale de către naţiunea majoritară.

Articolul 12 (asigurarea personalului didactic)

(1) În scopul pregătirii persoanlului didactic necesar pentru învăţământul în limbile minorităţilor naţionale, în învăţământul superior cu predare în limba română se vor organiza grupe sau secţii cu predarea în limbile minorităţilor naţionale.

(2) La concursurile şi examenele de admitere şi de absolvire în învăţământul de toate gradele, la cele pentru obţinerea gradelor didactice sau a diferitelor titluri ştiinţifice, candidaţii din rîndul minorităţilor naţionale pot susţine probele de concurs în limba maternă.

(3) În cazul în care în ţară nu există numărul de cadre didactice necesare bunei desfăşurări a învăţământului în limba vreunei minorităţi naţionale, statul va facilita, inclusiv prin acorduri bilaterale, invitarea unor cadre didactice din ţări de aceeaşi limbă cu aceea a minorităţii respective.

(4) Conducerea instituţiilor de învăţământ particulare aparţinînd minorităţilor naţionale este singura în măsură să decidă cu privire la cadrele didactice, din ţară sau din străinătate, pe care le invită pentru a asigura instruirea în limba maternă.

(5) În instituţiile de învăţământ cu predare în limbile minorităţilor naţionale vor fi încadrate cu precădere cadre didactice din rîndul minorităţilor naţionale.

(6) De asemenea, directorii acelor unităţi de învăţământ şi inspectorii şcolari care răspund de procesul de învăţământ din cadrul lor vor fi selecţionaţi, cu precădere, din rîndul minorităţilor naţionale. Cunoaşterea limbii minorităţii naţionale de către cei ce vor fi numiţi în aceste funcţii, este obligatorie.

Articolul 13 (folosirea limbii materne în Parlament)

Parlamentarii aleşi sau desemnaţi ai minorităţilor naţionale au dreptul de a folosi în Parlament limba lor maternă, cu ocazia unor evenimente sau zile semnificative pentru minorităţile naţionale. În vederea asigurării traducerii alocuţiunii, Parlamentul va fi anunţat aniticipat.

Articolul 14 (folosirea limbii materne în administraţie)

(1) În localităţile în care o minoritate naţională reprezintă cel puţin 20% din totalul populaţiei persoanele aparţinînd acelei minorităţi au dreptul de a se adresa în limba lor maternă, oral sau în scris, autorităţilor publice locale, iar acestea au obligaţia de a răspunde în aceeaşi limbă.

(2) În acele localităţi în care persoanele aparţinînd unei minorităţi naţionale reprezintă cel puţin 20% din totalul populaţiei, organele administraţiei publice trebuie să aibă în componenţa lor un număr suficient de funcţionari cunoscători atît ai limbii române, cît şi a limbii minorităţii respective. Aceştia vor fi angajaţi, cu precădere, din rîndul minorităţilor naţionale.

(3) În consiliile locale sau judeţene din localităţile, respectiv judeţele, în care persoanele aparţinînd unei minorităţi naţionale reprezintă cel puţin 20% din totalul populaţiei, consilierii aleşi ai minorităţii naţionale au dreptul de a utiliza limba lor maternă; o traducere în limba română a alocuţiunii va fi anexată la procesul verbal al şedinţei.

Articolul 15 (inscripţionarea bilingvă sau multilingvă)

(1) În judeţele şi localităţile în care persoanele aparţinînd unei minorităţi naţionale reprezintă cel puţin 20% din totalul populaţiei, afişarea denumirilor judeţului, localităţilor, străzilor, pieţelor, precum şi a denumirilor geografice se va face şi în limba acelei minorităţi.

(2) Prevederile alineatului precedent se aplică şi denumirilor instituţiilor autorităţilor publice locale şi informaţiilor legate de activitatea acestora.

(3) Afişarea bilingvă sau multilingvă a denumirilor conform dispoziţiilor din alineatele (1) şi (2) va putea face şi în judeţele sau localităţile în care o minoritate naţională reprezintă mai puţin de 20% din totalul populaţiei pe baza hotărîrii consiliului judeţean, sau, după caz, local.

(4) Inscripţiile referitoare la denumirile şi informaţiile prevăzute în alineatele precedente se vor afişa după inscripţionarea în limba oficială, iar conţinutul, forma şi dimensiunile lor vor fi identice celor în această limbă.

Articolul 16 (atribuirea de nume de străzi şi pieţe)

În localităţile în care trăiesc minorităţi naţionale, indiferent de proporţia lor numerică, se vor putea atribui unor străzi, pieţe ori edificii numele unor

personalităţi sau organizaţii din rîndul minorităţilor, care au contribuit, de-a lungul timpului, la viaţa culturală, politică, economică sau socială a acelor minorităţi naţionale.

Articolul 17 (denumirile geografice)

În cărţi, în presa scrisă şi audiovizuală denumirile geografice în limbile minorităţilor vor putea fi folosite în mod liber.

Articolul 18 (folosirea limbii materne în justiţie)

(1) Procedura judiciară se desfăşoară în limba română.

(2) Persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul de a lua cunoştinţă de actele şi lucrările dosarului prin interpret sau prin traduceri în limba lor maternă, precum şi de a vorbi şi pune concluzii prin interpret. Cheltuielile legate de folosirea interpretului şi a traducerilor sînt în sarcina statului, indiferent de natura cauzei.

Articolul 19 (zilele de sărbătoare şi simbolurile naţionale proprii)

(1) Persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul la alegerea zilelor de sărbătoare religioasă, potrivit propriilor tradiţii. Declararea zilelor de sărbătoare religioasă ca oficial nelucrătoare se va face prin hotărîre a Guvernului.

(2) Persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul de a folosi simbolurile lor naţionale.

Articolul 20 (interzicerea asimilării, modificărilor şi distrugerilor)

(1) La delimitarea unităţilor administrativ-teritoriale şi a circumscripţiilor electorale, la elaborarea şi adoptarea proiectelor de dezvoltare economică şi de urbanizare, precum şi de protecţie a mediului, se vor avea în vedere condiţiile tradiţionale din zonele locuite de minorităţile naţionale.

(2) Este interzisă asimilarea forţată, prin mijloace, a persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale sau îngreunarea condiţiilor lor de viaţă şi de trai, precum şi orice discriminare la locul de muncă sau în alte situaţii.

(3) Este interzisă modificarea compoziţiei etnice a localităţilor şi unităţilor administrativ-teritoriale locuite de minorităţi naţionale, în detrimentul minorităţilor, deportarea ori strămutarea forţată a minorităţilor naţionale.

(4) Este interzisă distrugerea, demolarea, precum şi desfiinţarea în orice mod a obiectivelor culturale, monumentelor istorice şi de artă sau a vestigiilor arhitecturale tradiţionale ale minorităţilor naţionale, respectiv, lipsirea lor de caracterul naţional.

(5) Obiectivele, monumentele şi vestigiile la care se referă dispoziţiile alineatului precedent precum şi aplasamentele acestora vor fi menţinute conform intenţiei care a stat la baza realizării lor.

Articolul 21 (dreptul la o cale de atac)

Orice persoană aparţinînd minorităţii naţionale căreia i s-a încălcat vreunul dintre drepturile prevăzute de prezenta lege are dreptul la o cale de atac în faţa unei autorităţi de stat, inclusiv accesul liber în justiţie, în vederea reparării prejudiciului ce i s-a produs.

CAPITOLUL III

MĂSURI DE PROTECŢIE

Articolul 22 (garantarea reprezentării parlamentare)

(1) Persoanele aparţinînd minorităţilor naţionale au dreptul de a fi reprezentate democratic, potrivit legii, în organele statului la nivel naţional şi local, de către organizaţiile proprii, inclusiv partidele politice, constituite pe criterii etnice.

(2) Organizaţiile persoanelor aparţinînd minorităţilor naţionale care nu întrunesc în alegeri numărul de voturi necesar pentru a fi reprezentate în Parlament au dreptul la cîte un loc de deputat, în conformitate cu prevederile legii electorale.

(3) În condiţiile alineatului precedent, persoanele aparţinînd unei minorităţi naţionale pot fi reprezentaţi de un singur deputat.

Articolul 23 (protecţia identităţii culturale)

(1) Autorităţile publice competente vor sprijini apariţia publicaţiilor precum şi funcţionarea aşezămintelor culturale ale minorităţilor naţionale, inclusiv prin acordarea de subvenţii.

(2) Autorităţile competente vor facilita, inclusiv prin acorduri bilaterale, recepţionarea directă a programelor de radio şi televiziune ale ţărilor care emit în limbile minorităţilor naţionale.

Articolul 24 (publicarea actelor normative în limbile minorităţilor naţionale)

Legile, ordonanţele, hotărîrile Guvernului şi orice alte acte normative care privesc minorităţile naţionale se publică în Monitorul Oficial inclusiv în limbile minorităţilor naţionale.

CAPITOLUL IV

DISPOZIŢII TRANZITORII ŞI FINALE

Articolul 25 (situaţia bunurilor preluate de stat după 1945)

Situaţia juridică a bunurilor care au aparţinut organizaţiilor minorităţilor naţionale şi au fost preluate de stat după 1945 va fi reglementată împreună cu situaţia juridică a tuturor bunurilor preluate de stat după instaurarea regimului comunist.

Articolul 26 (intrarea în vigoare a legii)

(1) Prezenta lege intră în vigoare la un an de la data publicării ei în Monitorul Oficial.

(2) În acest interval, legislaţia în vigoare va trebui pusă de acord cu prevederile prezentei legi.

(3) În acelaşi interval de timp vor fi asigurate măsurile de ordin tehnic, administrativ şi financiar necesare punerii în aplicare a prevederilor prezentei legi.

(4) Pe data intrării în vigoare a prezentei legi se abrogă Legea nr. 86/1945 privind Statutul Naţionalităţilor precum şi orice alte dispoziţii contrare. ❑

Tehnoredactare: PÁPAI László Zsolt
Culegere: KACSÓ Judit-Andrea

Tipărit la SC MEDIAPRINT SRL • Tîrgu-Mureş

ISBN 973-97231-2-8

Concepută ca un instrument de lucru pentru cercetători, experți, studenți și publicul larg, interesat de problematica minorităților, colecția de față este, după știința noastră, una din cele mai cuprinzătoare de acest fel publicată în România. Deși nu are ambiția exhaustivității, colecția de față pune la îndemîna celui interesat cvasi-totalitatea documentelor — tratate, convenții, acorduri, declarații, recomandări — care fie au fost ratificate de țara noastră, fie instituite ca obligații morale în cadrul diferitelor instituții și organisme internaționale la care România este parte. Colecția înregistrează, în succesiune cronologică, documentele sau prevederile privitoare la protecția minorităților, cadrul intern și internațional, și reproduce în secțiunea finală cîteva din cele mai reprezentative proiecte de legi ale minorităților care au fost elaborate în România după 1989.

La Editura PRO EUROPA au mai apărut:

- **Heinrich Henckel,** *Sistemul elvețian*
- **John P. Frank,** *Modele de guvernare democratică*
- **Ezra Solomon,** *Economia într-o societate liberă*
- **Chester Finn,** *Politica într-o societate liberă*

  Chester E. Finn Jr., *A preda democrația*
- **Howard Cincota,** *Ce este democrația?*
- **Binder Pál,** *Az erdélyi fejedelemség román diplomatái*
- * * * *Fragmentarium. Judaica-Christiana-Islamica*

În curs de apariție:

- **Richard Coudenhove-Kalergi,** *Pan-Europa*
- **Terry Holcomb,** *Metode de conducere într-o societate democratică*
- **Willy Zeller,** *Breviarul economiei de piață*
- **Paul Binder,** *Diplomați români în slujba principilor transilvani*

Lei 12.000